

Lagrådsremiss

Nya förmånsrättsregler

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Harpsund den 19 december 2002

Thomas Bodström

Dag Mattsson
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslår regeringen en reform som skall underlätta för företag att genomföra företagsrekonstruktion i stället för att gå i konkurs. Samtidigt förbättras arbetstagarnas löneskydd i konkurs. Genom reformen ökar intressegemenskapen mellan ett företags borgenärer och utjämnas konkurrensförhållandena mellan företag som drivs vidare under konkurs och andra företag. Syftet med reformen är också att bidra till att kreditgivning och kredituppföljning ytterligare inriktas på ett projekts utsikter till lönsamhet, att insolvenshanteringen sker mer skyndsamt och att oprioriterade borgenärer får bättre utdelning i konkurs.

Reformen innebär att dagens företagshypotek omvandlas till en ny företagsinteckning. Företagsinteckningen ger allmän förmånsrätt och gäller i hälften av värdet av all gäldenärens egendom som återstår sedan borgenärer med bättre förmånsrätt fått betalt. Vidare föreslås att förmånsrätten för skatter och allmänna avgifter avskaffas. Även förmånsrätten för hyra och arrende föreslås bli avskaffad. När det gäller löneskyddet föreslås att det maximala beloppet för lönegarantin höjs till fyra prisbasbelopp och att maximitiden förlängs men att förmånsrätten i viss mån begränsas. Lagrådsremissen innehåller även förslag om ett konkursbos ansvar för hyra och uppsägningslön.

Lagändringarna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 2004. Äldre företagshypotek kommer att fortsätta att gälla under en övergångsperiod.

I lagrådsremissen framhåller regeringen att lönegaranti bör ges inte bara vid konkurs utan även vid företagsrekonstruktion. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan efter att ha inhämtat det kompletterande beredningsunderlag som krävs.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om företagsinteckning.....	6
2.2	Förslag till lag om ändring i ärvdabalken.....	13
2.3	Förslag till lag om ändring i jordabalken	14
2.4	Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken	17
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva.....	19
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.....	21
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt	25
2.8	Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)	26
2.9	Förslag till lag om upphävande av lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skatte- fordringar m.m.....	31
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.....	32
2.11	Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)....	34
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden.....	38
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion	39
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:676) om skatt på ränta på skogskontomedel m.m.	40
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	41
2.16	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område	42
2.17	Förslag till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497)	43
2.18	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.	45
2.19	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift.....	46
2.20	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift.....	47
2.21	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:761) om inkomstskatteregler m.m. med anledning av ändrade bestämmelser om aktiekapitalets storlek.....	48
2.22	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.....	49

2.23	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon.....	52
2.24	Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)	53
3	Ärendet och dess beredning.....	54
4	Förmånsrättsordningen	59
5	Inledande överväganden	63
6	Skatteförmånsrätten avskaffas	70
6.1	Förmånsrätten för skatter och avgifter m.m.	70
6.2	Statens företrädare vid löneutmätning.....	73
6.3	Efterställda fordringar	74
7	Ett bättre löneskydd	75
7.1	Löneskyddet i dag	75
7.2	Lön för arbete som utförts före ett konkursbeslut	78
7.3	Uppsägningslön och lön vid fortsatt drift i konkurs.....	81
7.4	Maximibelopp och maximitid	85
7.5	Löneskyddet vid företagsrekonstruktion	87
8	En ny företagsinteckning	89
8.1	Företagshypoteket	89
8.2	En ny företagsinteckning med en ändrad förmånsrätt.....	90
9	Kompletterande lagändringar	100
9.1	Hyses- och arrendefordringar	100
9.2	Konkurshindret under pågående företags- rekonstruktion.....	103
9.3	Domstolsbeslut om säkerhetens värde	104
10	Utvärdering m.m.	106
11	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	106
12	Finansiella konsekvenser	107
13	Konsekvenser för mindre företag	111
14	Författningskommentar.....	112
14.1	Förslaget till lag om företagsinteckning.....	112
14.2	Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken.....	142
14.3	Förslaget till lag om ändring i jordabalken	142
14.4	Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken	144
14.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva.....	146
14.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.....	146
14.7	Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)	147
14.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.....	152
14.9	Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)	153

14.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion	157
14.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:676) om skatt på ränta på skogskontomedel m.m.	158
14.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	158
14.13	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område	159
14.14	Förslaget till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497)	160
14.15	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.	161
14.16	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift.....	162
14.17	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift.....	162
14.18	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:761) om inkomstskatteregler m.m. med anledning av ändrade bestämmelser om aktiekapitalets storlek	163
14.19	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.....	163
14.20	Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon	165
14.21	Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)	165
Bilaga 1	Sammanfattning av SOU 1999:1 Nya förmånsrättsregler ..	166
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag.....	179
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna.....	206
Bilaga 4	Remissinstansernas synpunkter	207

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om företagsinteckning,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i jordabalken,
4. lag om ändring i utsökningsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1845:50 s.1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva,
6. lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling,
7. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
8. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
9. lag om upphävande av lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.,
10. lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter,
11. lag om ändring i konkurslagen (1987:672),
12. lag om ändring i lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden,
13. lag om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion,
14. lag om ändring i lagen (1990:676) om skatt på ränta på skogskontomedel m.m.,
15. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning,
16. lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område,
17. lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497),
18. lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.,
19. lag om ändring i lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift,
20. lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift,
21. lag om ändring i lagen (1996:761) om inkomstskatteregler m.m. med anledning av ändrade bestämmelser om aktiekapitalets storlek,
22. lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion,
23. lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon,
24. lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om företagsinteckning

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Företagsinteckning beviljas med visst belopp i svenska kronor i all sökandens egendom. Bevis om inteckningen benämns företagsinteckningsbrev.

2 § Om en näringsidkare upplåter säkerhet för en fordran genom att överlämna ett företagsinteckningsbrev beträffande sin egendom, får borgenären förmånsrätt enligt förmånsrättslagen (1970:979) till betalning för fordringen intill inteckningsbrevets belopp.

I den mån inteckningsbrevets belopp inte räcker till betalning, har borgenären rätt att få betalt genom ett tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av inteckningsbrevets belopp samt ränta på detta belopp från den dag då konkursansökningen gjordes. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar den av Riksbanken fastställda, vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635), ökad med fyra procentenheter.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om inteckningsbrevet utgör säkerhet för borgenären i andra hand.

3 § Överlämnas flera företagsinteckningsbrev som säkerhet för en fordran och har inteckningarna samma företrädesrätt eller gäller de omedelbart efter varandra, skall bestämmelserna i 2 § om inteckningsbrevets belopp avse inteckningsbrevens sammanlagda belopp.

4 § En företagsinteckning ger företräde i förhållande till annan företagsinteckning i den tidsföljd i vilken inteckningarna söks. Inteckningar som söks på samma inskrivningsdag ger lika rätt, om inte annat följer av 2 kap. 13 §.

5 § Ett konkursbo har inte rätt att få en företagsinteckning eller att upplåta säkerhet på grund av en företagsinteckning.

6 § Om borgenären har tillerkänts betalning i konkurs på grund av en företagsinteckning, är inteckningen utan verkan till ett belopp som motsvarar vad som har erhållits på företagsinteckningsbrevets belopp.

Om en företagsinteckning blir utan verkan, är även företagsinteckningsbrevet utan verkan. Ändras i annat fall en inteckning, får inteckningsbrevet verkan i enlighet med inteckningens ändrade innehåll.

Dödning av förkommet inteckningsbrev medför inte att inteckningen blir utan verkan.

2 kap. Inskrivningsförfarandet

Företagsinteckningsregister och inskrivningsmyndighet

1 § För inskrivning enligt denna lag skall det föras ett register med hjälp av automatiserad behandling, benämnt företagsinteckningsregistret. Detta skall ge offentlighet åt den information som ingår i registret.

Regeringen meddelar föreskrifter om registrets innehåll, närmare ändamål och behandling av uppgifter samt om personuppgiftsansvar enligt personuppgiftslagen (1998:204).

Regeringen meddelar föreskrifter om expeditionsavgifter för bevis om inskrivningsåtgärd.

2 § Ärenden om företagsinteckning eller annan införing i företagsinteckningsregistret på grund av bestämmelse i denna lag eller annan författning (inskrivningsärenden) handläggs av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet. Regeringen får bestämma vilken myndighet som skall vara inskrivningsmyndighet.

Handläggningen av inskrivningsärenden

3 § Vid behandlingen hos inskrivningsmyndigheten av inskrivningsärenden tillämpas inte 10 § andra stycket, 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga.

4 § Inskrivningsärenden tas upp på en inskrivningsdag. Inskrivningsdag hålls till klockan tolv varje måndag, tisdag, onsdag, torsdag och fredag som inte är helgdag. Med helgdag avses även midsommarafton, julafton och nyårsafton. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan förordna att en inskrivningsdag skall ställas in, om det finns särskilda skäl till det.

En ansökan eller anmälan som har kommit in efter klockan tolv en viss dag anses gjord på nästföljande inskrivningsdag.

5 § Hos inskrivningsmyndigheten förs dagbok över inskrivningsärendena. Handlingarna i sådana ärenden förs samman i akter.

Har sökanden eller någon annan lämnat en uppgift eller förklaring av betydelse för ärendets prövning eller har en särskild utredning gjorts i ärendet, skall detta antecknas i akten. I akten tas även upp förelägganden och andra beslut som inte skall föras in i företagsinteckningsregistret.

6 § Om det är nödvändigt för utredningen, får ett inskrivningsärende skjutas upp till en viss senare inskrivningsdag.

Om ett ärende skjuts upp, får sökanden föreläggas att lägga fram den utredning eller de uppgifter som behövs. Ansökningen får förklaras

förfallen, om sökanden inte följer föreläggandet. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om detta.

Ett inskrivningsärende får vidare skjutas upp till en viss senare inskrivningsdag, om ärendet med hänsyn till beskaffenhet eller omfattning inte lämpligen kan prövas omedelbart. Ett ärende som har skjutits upp av denna anledning skall tas upp till prövning senast på femte inskrivningsdagen efter den inskrivningsdag då ansökningen gjordes.

7 § Ett beslut skall föras in i företagsinteckningsregistret, om beslutet innebär att en ansökan i ett inskrivningsärende bifalls, avslås eller förklaras förfallen eller att ett ärende skjuts upp. Skälen för beslutet skall antecknas i akten eller i dagboken, om beslutet innebär att ansökningen inte bifalls.

Ett beslut som skall föras in i registret meddelas genom införandet och skall anses ha det innehåll som framgår av registret.

8 § Om ett beslut i ett inskrivningsärende har gått emot sökanden eller någon annan, skall denne genast underrättas om beslutet. I underrättelsen skall anges de skäl för beslutet som har antecknats i akten eller i dagboken och vad den som vill överklaga beslutet skall göra.

9 § Om ett inskrivningsärende enligt beslut av domstol skall tas upp till ny handläggning av inskrivningsmyndigheten, skall det ske genast efter det att beslutet har kommit myndigheten till handa.

Inteckningsansökan

10 § En ansökan om företagsinteckning skall innehålla uppgift om det belopp i svenska kronor på vilket inteckningen skall lyda.

Sökanden skall lämna styrkt uppgift om namn eller firma och person- eller organisationsnummer. Om uppgifterna redan finns registrerade hos inskrivningsmyndigheten behöver sökanden inte styrka dessa.

11 § En ansökan om företagsinteckning skall avslås, om

1. bestämmelserna i 3 § andra stycket eller 10 § inte har följts, eller
2. sökanden är i konkurs eller försätts i konkurs den inskrivningsdag då inteckningen söks.

12 § Om det inte finns något som hindrar det, skall företagsinteckning beviljas och företagsinteckningsbrev utfärdas på grund av inteckningen.

Bestämmelser om utfärdande av nytt inteckningsbrev i stället för inteckningsbrev som har dödats finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

13 § En företagsinteckning som skulle medföra lika företrädesrätt som en annan inteckning skall vid inskrivningen förklaras gälla efter den andra inteckningen, om sökanden begär det. En inteckning som sätts efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

Inteckningsåtgärder

14 § Ett företagsinteckningsbrev får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av inteckningsbrevets innehavare bytas ut mot två eller flera nya inteckningsbrev (utbyte). I fråga om de nya inteckningsbrevens inbördes företrädesrätt gäller 13 §.

15 § Företagsinteckningar som har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevens innehavare föras samman till en inteckning (sammanföring). Denna inteckning skall gälla med den förmånsrätt som tillkommer den av dem i sammanföringen ingående inteckningarna som har sämsta rätt.

En inteckning som avses i första stycket skall förklaras gälla för ett lägre belopp än det som de sammanförda inteckningarna sammanlagt uppgår till, om sökanden begär det och inteckningsbrevens innehavare medger det.

16 § En företagsinteckning får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevets innehavare sättas ned efter en annan inteckning (nedsättning). En inteckning som sätts ned efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

17 § På ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevets innehavare får en företagsinteckning dödas (dödning).

Bestämmelser om dödning av inteckning när inteckningsbrevet har förkommit finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

18 § I fall då medgivande krävs enligt 14–17 §§ skall företagsinteckningsbrevet lämnas in till inskrivningsmyndigheten.

Anteckning och rättelse i företagsinteckningsregistret

19 § På ansökan av den som innehar ett företagsinteckningsbrev skall innehavet antecknas i företagsinteckningsregistret. Sökanden skall föreläggas att visa upp inteckningsbrevet, om det finns anledning att anta att sökanden inte innehar detta. Om någon annan redan är antecknad som innehavare, skall inskrivningsmyndigheten sedan det nya innehavet har antecknats ta bort den tidigare anteckningen och underrätta den vars innehav var antecknat.

En anteckning om innehav skall tas bort, om den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört.

20 § I företagsinteckningsregistret skall antecknas när det har anmälts till inskrivningsmyndigheten att betalning i konkurs har erhållits på ett företagsinteckningsbrevs belopp.

Det kan även i andra fall följa av lag eller annan författning att ett visst förhållande skall antecknas i registret.

En anteckning i registret skall tas bort, om den uppenbarligen inte längre har någon betydelse.

21 § En uppgift som har förts in i företagsinteckningsregistret skall rättas, om uppgiften innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av inskrivningsmyndighetens eller någon annans skrivfel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Det inbördes företrädet mellan inteckningar som berörs av en rättelse skall bestämmas efter vad som är skäligt, om rättelsen kan skada den vars egendom har intecknats eller någon innehavare av företagsinteckningsbrev.

Innan rättelse sker, skall inskrivningsmyndigheten ge den som berörs av åtgärden, om han är känd, tillfälle att yttra sig. Även den myndighet som avses i 3 kap. 3 § skall ges tillfälle att yttra sig. Något yttrande behöver dock inte inhämtas, om det är uppenbart obehövt.

En anteckning om ärendet skall göras i registret, om inte beslut meddelas samma dag som ärendet har tagits upp.

Denna paragraf gäller i stället för 28 § personuppgiftslagen (1998:204).

22 § Ett beslut i ett ärende om rättelse meddelas genom att beslutet förs in i registret. Skälen för beslutet antecknas i akten eller i dagboken. I stället för bevis eller handling som har utfärdats i enlighet med den uppgift som tidigare förts in skall en ny sådan handling utfärdas.

Den tidigare handlingen skall krävas in, göras obrukbar och behållas av inskrivningsmyndigheten. Den som innehar handlingen är skyldig att lämna in den för detta ändamål. I föreläggande att fullgöra en sådan skyldighet får vite sättas ut. Vitet döms ut av inskrivningsmyndigheten.

Överklagande

23 § Ett beslut av inskrivningsmyndigheten i ett inskrivningsärende får överklagas till tingsrätten av den som beslutet rör, om det har gått honom emot. Ett beslut som inte är slutligt får överklagas endast i de fall som avses i 37 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. Behörig domstol är den tingsrätt inom vars domkrets inskrivningsmyndigheten är belägen.

Vid överklagande tillämpas lagen om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

24 § Den som vill överklaga ett beslut av inskrivningsmyndigheten skall göra det skriftligen. Skrivelsen skall lämnas in till inskrivningsmyndigheten.

Om överklagandet avser ett slutligt beslut, skall skrivelsen ha kommit in till inskrivningsmyndigheten inom tre veckor från den dag då en underrättelse eller ett bevis om beslutet hölls tillgängligt för sökanden. Skrivelsen får dock alltid lämnas in inom fyra veckor från den inskrivningsdag då beslutet meddelades.

I fråga om klagotid för överklagande av ett beslut som avses i 37 § lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas bestämmelserna i 38 § första och andra styckena samma lag.

25 § Om det överklagade beslutet har antecknats i företagsinteckningsregistret, skall uppgift om överklagandet föras in i registret. När det finns ett lagakraftvunnet beslut med anledning av överklagandet, skall beslutets innehåll antecknas i registret.

26 § Ett beslut i ett ärende om rättelse får överklagas även av den myndighet som avses i 3 kap. 3 §.

3 kap. Rätt till ersättning i vissa fall

1 § Om någon lider skada till följd av ett tekniskt fel i företagsinteckningsregistret eller i någon anordning som hos inskrivningsmyndigheten eller annan statlig myndighet är ansluten till registret, har han rätt till ersättning av staten.

Ersättningen skall efter skälighet sättas ned eller helt falla bort, om den skadelidande har medverkat till förlusten genom eget vållande.

Om personuppgifter i företagsinteckningsregistret har behandlats i strid med denna lag eller andra föreskrifter om registret, är också 48 § personuppgiftslagen (1998:204) tillämplig.

2 § En rättsägare som avses i 2 kap. 21 § har rätt till ersättning av staten, om han lider skada till följd av ett beslut i ett ärende om rättelse. Ersättning betalas dock inte, om den skadelidande med hänsyn till felets beskaffenhet eller andra omständigheter borde ha insett att fel förekommit.

3 § Staten företräds i ärenden om ersättning enligt 1 eller 2 § av den myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Om den som enligt 1 eller 2 § är berättigad till ersättning av staten har haft rätt att kräva beloppet som skadestånd av någon annan, träder staten in i rätten mot denne.

Ersättning enligt 1 eller 2 § på grund av domstols dom betalas ut sedan domen har vunnit laga kraft.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004, då lagen (1984:649) om företagshypotek och lagen (1984:650) om införande av lagen (1984:649) om företagshypotek skall upphöra att gälla med de begränsningar som följer av denna lag.

2. En ansökan om företagsinteckning som har lämnats in men inte beviljats före ikraftträdandet skall prövas enligt denna lag.

3. I fråga om en företagsinteckning som har beviljats före ikraftträdandet av denna lag gäller lagen (1984:649) om företagshypotek fram till den 1 januari 2005. Därefter skall inteckningen anses som en företagsinteckning enligt denna lag och företagshypoteksbrevet som ett företagsinteckningsbrev på samma belopp. Inteckningen skall dock inte omfatta egendom som är gemensamt intecknad. En begränsad inteckning, en regional inteckning och en inteckning i näringsverksamhet som flera utövar gemensamt skall gälla inom det giltighetsområde och

den art som inteckningen har den 1 januari 2005. En begränsad inteckning och en regional inteckning får på ansökan av näringsidkaren och efter medgivande av företagshypoteksbrevets innehavare utsträckas till en inteckning enligt denna lag. För ansökan om en sådan utsträckning gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i denna lag om ansökan om inteckning. Utsträckning och inteckning får inte ske på ett sådant sätt att det i fråga om omfattningen avviker från en annan inteckning som är beviljad i samma egendom.

4. Vad som sägs i 3, 6–8 §§, 10 § tredje stycket, 12, 13, 16 och 17 §§ lagen (1984:650) om införande av lagen (1984:649) om företagshypotek skall gälla även efter ikraftträdandet.

5. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts med en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället bestämmelsen i denna lag.

2.2 Förslag till lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom föreskrivs att 21 kap. 3 § ärvdabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

3 §²

Finns det flera delägare i dödsboet eller är allmänna arvsfonden ensam delägare, får en skuld som inte förfaller till betalning inom sex månader sägas upp hos borgenären till betalning sex månader efter uppsägningen. Om borgenären till säkerhet för sin fordran har panträtt på grund av inteckning eller har företagshypotek och han inom tre månader efter uppsägningen meddelar att han vill hålla sig endast till säkerheten, är han dock inte skyldig att ta emot betalning före förfallodagen.

Finns det flera delägare i dödsboet eller är allmänna arvsfonden ensam delägare, får en skuld som inte förfaller till betalning inom sex månader sägas upp hos borgenären till betalning sex månader efter uppsägningen. Om borgenären till säkerhet för sin fordran har panträtt på grund av inteckning och han inom tre månader efter uppsägningen meddelar att han vill hålla sig endast till säkerheten, är han dock inte skyldig att ta emot betalning före förfallodagen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

¹ Omtryck 1981:359.

² Senaste lydelse 1984:655.

2.3 Förslag till lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 §, 12 kap. 31 § och 24 kap. 2 § jordabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §²

Föremål som nyttjanderättshavare eller eljest annan än fastighetsägaren tillfört fastigheten hör ej till denna, om icke föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand. Detsamma gäller i fråga om föremål som enligt 3 § kan hör till fastigheten och tillförts denna av fastighetsägaren utan att han ägde föremålet. Har fastighetsägaren tillfört fastigheten föremål som enligt 3 § kan hör till fastigheten och som han förvärvat under villkor att överlåtaren har rätt att återtaga föremålet om förvärvaren åsidosätter vad som åligger honom enligt överlåtelseavtalet, hör föremålet icke till fastigheten så länge villkoret gäller.

Omfattas föremål, som tillförts fastigheten av annan än fastighetsägaren, av *företagshypotek* och har föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand genom att *fastighetsägaren förvärvat verksamheten eller näringsidkaren* förvärvat fastigheten, hör föremålet likväl icke till fastigheten, om det icke upphört att omfattas av hypoteket eller, i det fall näringsidkaren förvärvat fastigheten om icke sex månader förflutit från det han sökt lagfart på sitt fång. Har inteckningsborgenären före utgången av angivna tid väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för det område där fastigheten ligger, hör föremålet ej till fastigheten, om icke två månader förflutit från det talan avgjorts genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.

Omfattas föremål, som tillförts fastigheten av annan än fastighetsägaren, av *företagsinteckning* och har föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand genom att *föremålets ägare* förvärvat fastigheten, hör föremålet likväl icke till fastigheten, om icke sex månader förflutit från det han sökt lagfart på sitt fång. Har inteckningsborgenären före utgången av angivna tid väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för det område där fastigheten ligger, hör föremålet ej till fastigheten, om icke två månader förflutit från det talan avgjorts genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.

I lagen (1992:1461) om verkan av vissa förbehåll vid överlåtelse av fastighet som tillhör staten, m.m. finns särskilda bestämmelser om att föremål som tillhör staten upphör att hör till fastigheten.

¹ Omtryck 1971:1209.

² Senaste lydelse 1992:1460.

12 kap.

31 §³

Om hyresgästen försätts i konkurs, får konkursboet säga upp avtalet. Beträffande bostadslägenheter fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen.

Har lägenheten ej tillträtts när konkursen inträffar och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Inträffar i fråga om en lokal konkursen efter tillträdet och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet,

1. om inte sådan säkerhet ställs inom en månad efter anfordran,
2. om inte konkursboet inom samma tid förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden, eller
3. om inte, när hyresrätten får överlåtas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Sägs avtalet upp enligt första, andra eller tredje stycket, har hyresvärden rätt till ersättning för skada.

Om en hyresvärd uppmanar ett konkursbo att ställa en lokal till hyresvärdens förfogande och konkursboet inte inom en månad gör detta, ansvarar konkursboet för hyran från konkursbeslutet till dess lokalen ställs till hyresvärdens förfogande.

24 kap.

2 §⁴

En inskrivning av förklaring som avses i 2 kap. 3 § skall avföras på ansökan av fastighetsägaren.

För en ansökan enligt första stycket gäller 1 § andra och tredje styckena. I stället för vad som föreskrivs i 1 § andra stycket 3 gäller dock att ansökan skall avslås, om inte varje borgenär som har *företagshypotek* i fastighetsägarens *näringsverksamhet* har medgett ansökan genom att ge in *företagshypoteksbrevet* till inskrivningsmyndigheten. *Sådant medgivande behövs inte, om fastighetsägaren visar att åtgärden att ta bort inskrivningen endast berör*

För en ansökan enligt första stycket gäller 1 § andra och tredje styckena. I stället för vad som föreskrivs i 1 § andra stycket 3 gäller dock att ansökan skall avslås, om inte varje borgenär som har *företagsinteckning* i fastighetsägarens *egendom* har medgett ansökan genom att ge in *företagsinteckningsbrevet* till inskrivningsmyndigheten.

³ Senaste lydelse 1984:694.

⁴ Senaste lydelse 2000:226.

*egendom som inte omfattas av
företagshypoteket.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.
3. I fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

2.4 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om utsökningsbalken¹
dels att 8 kap. 13 § skall upphöra att gälla,
dels att 6 kap. 5 §, 8 kap. 15 § och 13 kap. 17 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

5 §²

Pantbrev eller annan inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmäta reservdelar till luftfartyg eller i utmätt lös egendom som *hör till näringsverksamhet* och ej är belånad, får tagas i förvar. Sedan handlingen har tagits i förvar, får den ej pantförskrivas utan kronofogdemyndighetens tillstånd.

Pantbrev eller annan inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmäta reservdelar till luftfartyg eller i utmätt egendom som *är intecknad enligt lagen (2003:XXX) om företagsinteckning* och ej är belånad, får tagas i förvar. Sedan handlingen har tagits i förvar, får den ej pantförskrivas utan kronofogdemyndighetens tillstånd.

8 kap.

15 §³

Säljs egendom exekutivt under konkurs, skall betalning utgå för de konkursboets kostnader som enligt 14 kap. 18 § konkurslagen (1987:672) får tas ut ur egendomen, om kostnaderna anmäls enligt vad som sägs i 10 § första stycket.

När egendom säljs exekutivt under konkurs eller utmätt fordran drivs in under konkurs, har även borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran *enligt vad som sägs i 13 § första stycket*.

När egendom säljs exekutivt under konkurs eller utmätt fordran drivs in under konkurs, har även borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran *hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in eller försäljning i annat fall inte behövs, senast när fördelning skall äga rum*.

¹ Senaste lydelse av 8 kap. 13 § 1984:653.

² Senaste lydelse 1984:653.

³ Senaste lydelse 1987:684.

13 kap.

17 §⁴

När medel betalas ut, skall iakttas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som har lämnats för fordran.

Pantbrev i skepp eller fastighet eller *företagshypoteks*brev, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning har utfallit, skall företas även om borgenären ej är skyldig att återställa handlingen, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

Pantbrev i skepp eller fastighet eller *företagsintecknings*brev, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning har utfallit, skall företas även om borgenären ej är skyldig att återställa handlingen, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

När köparen åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgivit honom avräkning på köpeskillingen, gäller vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen vad som föreskrivs i första och andra styckena.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om en utmätning som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser, dock längst till den 1 januari 2005.

3. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

⁴ Senaste lydelse 1984:653.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva¹

dels att 3 a § skall upphöra att gälla,

dels att 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Är köpeavhandling så upprättad och behandlad, som i 1 § sägs, men inträffar utmätning inom trettio dagar efter det avhandlingen gavs in till kronofogdemyndigheten i *det län* där egendomen finns, eller försätts säljaren i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid, är den sålda egendomen ej fredad från att utmätas eller att räknas till konkursboet. Detsamma gäller, när ansökan om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion gjorts inom nämnda tid och konkurs följt på ansökan, som gjorts under företagsrekonstruktionen eller inom tre veckor från det att rätten beslutat att företagsrekonstruktionen skall upphöra. Görs efter utgången av den i första punkten angivna tiden jäv mot köpeavhandling, vilken är så upprättad och behandlad, som nyss sagts, är, om jävet görs vid utmätningstillfälle, fordringsägaren skyldig att, om han vill fullfölja jävet, inom en månad därefter väcka talan mot såväl säljaren som köparen vid tingsrätten i den ort där egendomen finns. Gör han inte det, har han förlorat sin talan. Godset skall genast beläggas med kvarstad och sökanden skall, om han vill att

Är köpeavhandling så upprättad och behandlad, som i 1 § sägs, men inträffar utmätning inom trettio dagar efter det avhandlingen gavs in till kronofogdemyndigheten i *den region* där egendomen finns, eller försätts säljaren i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid, är den sålda egendomen ej fredad från att utmätas eller att räknas till konkursboet. Detsamma gäller, när ansökan om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion gjorts inom nämnda tid och konkurs följt på ansökan, som gjorts under företagsrekonstruktionen eller inom tre veckor från det att rätten beslutat att företagsrekonstruktionen skall upphöra. Görs efter utgången av den i första punkten angivna tiden jäv mot köpeavhandling, vilken är så upprättad och behandlad, som nyss sagts, är, om jävet görs vid utmätningstillfälle, fordringsägaren skyldig att, om han vill fullfölja jävet, inom en månad därefter väcka talan mot såväl säljaren som köparen vid tingsrätten i den ort där egendomen finns. Gör han inte det, har han förlorat sin talan. Godset skall genast beläggas med kvarstad och sökanden skall, om han vill att

¹ Senaste lydelse av 3 a § 1984:657.

² Senaste lydelse 1996:767.

åtgärden skall bestå, inom fjorton dagar efter utmätningförrättningen hos kronofogdemyndigheten ställa full borgen för den kostnad och skada, som kan orsakas av kvarstaden. Var säljarens egendom avträdd till konkurs, skall vad om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat i 4 kap. 19 och 20 §§ konkurslagen (1987:672) äga motsvarande tillämpning.

Vad som nu sagts om konkurs i stället offentligt ackord fastställs. I fråga om talan med anledning av ackordsförhandling tillämpas 3 kap. 6 och 7 §§ lagen om företagsrekonstruktion.

åtgärden skall bestå, inom fjorton dagar efter utmätningförrättningen hos kronofogdemyndigheten ställa full borgen för den kostnad och skada, som kan orsakas av kvarstaden. Var säljarens egendom avträdd till konkurs, skall vad om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat i 4 kap. 19 och 20 §§ konkurslagen (1987:672) äga motsvarande tillämpning.

äger motsvarande tillämpning om

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 4, 8, 10 och 13 §§ lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Löpande skuldebrev, växlar, konossement eller andra handlingar vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, att påkalla fullgörande av någon annan förpliktelse eller att antecknas som innehavare av en rättighet på ett konto som avses i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument får, om det kan antas att handlingen har förstörts eller kommit bort, dödas på begäran av den som har förlorat handlingen. Detsamma gäller i fråga om aktiebrev, pantbrev och *företagshypoteks*brev, liksom beträffande intecknade fordringshandlingar som är ställda till viss man.

Löpande skuldebrev, växlar, konossement eller andra handlingar vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, att påkalla fullgörande av någon annan förpliktelse eller att antecknas som innehavare av en rättighet på ett konto som avses i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument får, om det kan antas att handlingen har förstörts eller kommit bort, dödas på begäran av den som har förlorat handlingen. Detsamma gäller i fråga om aktiebrev, pantbrev och *företagsintecknings*brev, liksom beträffande intecknade fordringshandlingar som är ställda till viss man.

Denna lag tillämpas inte på banksedlar. Den tillämpas inte heller på obligationer eller förlagsbevis utom i fråga om obligationer med en löptid på högst ett år som har ställts till innehavaren och som ges ut av bankinstitut.

2 §²

Ansökan om dödande av handling skall, skriftligen avfattad, ges in till rätten i den ort, där förpliktelsen skall fullgöras, eller, om sådan ort ej är nämnd i handlingen, till den rätt, där den förpliktade är skyldig att svara i tvistemål, som angår gäld i allmänhet. Då fråga är om pantbrev på grund av inteckning i fastighet eller tomträtt, görs ansökningen hos den rätt där den inskrivningsmyndighet finns inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen.

I fråga om pantbrev på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge görs ansökningen hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där bygget utförs. I fråga om *företagshypoteks*brev görs ansök-

I fråga om pantbrev på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge görs ansökningen hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där bygget utförs. I fråga om *företagsintecknings*brev görs an-

¹ Senaste lydelse 1998:1481.

² Senaste lydelse 2001:1147.

ningen hos rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten är. Ansökan om dödande av intecknad fordringshandling görs hos rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten är.

Ansökan om dödande av konossement skall ingivas till rätten i godsets bestämelseort.

Är enligt vad nu är sagt flera domstolar behöriga, får ansökningen göras vid vilken som helst av dem.

4 §³

Sökanden åligger att, så vitt ske kan, om ansökningen underrätta en var vilken såsom gäldenär, löftesman eller eljest är på grund av handlingen förpliktad. Avser ansökningen pantbrev, *företags-hypoteksbrev* eller intecknad fordringshandling, skall den intecknade egendomens ägare, så ock den som senast, i den ordning särskilt är stadgat, blivit antecknad såsom innehavare av handlingen, där så ske kan, underrättas om ansökningen.

Sökanden åligger att, så vitt ske kan, om ansökningen underrätta en var vilken såsom gäldenär, löftesman eller eljest är på grund av handlingen förpliktad. Avser ansökningen pantbrev, *företags-inteckningsbrev* eller intecknad fordringshandling, skall den intecknade egendomens ägare, så ock den som senast, i den ordning särskilt är stadgat, blivit antecknad såsom innehavare av handlingen, där så ske kan, underrättas om ansökningen.

8 §⁴

Sedan tiden för anmälan enligt 6 § andra stycket har gått ut, skall rätten avgöra ärendet. Finner rätten därvid att någon omständighet inte har förekommit som visar eller ger skälig anledning till antagande att handlingen finns i behåll, skall handlingen dödas genom beslut av rätten.

Beträffande pantbrev, *företags-hypoteksbrev* och intecknade fordringshandlingar skall beslutet innehålla en erinran om att beslutet inte innebär att inteckningen dödas.

Beträffande pantbrev, *företags-inteckningsbrev* och intecknade fordringshandlingar skall beslutet innehålla en erinran om att beslutet inte innebär att inteckningen dödas.

10 §⁵

Avser ansökan om dödning pantbrev, *företagshypoteksbrev* eller intecknad fordringshandling, skall rätten underrätta vederbörande inskrivningsmyndighet om ansökningen för anteckning i inskrivningsboken, inskrivningsregistret

Avser ansökan om dödning pantbrev, *företagsinteckningsbrev* eller intecknad fordringshandling, skall rätten underrätta vederbörande inskrivningsmyndighet om ansökningen för anteckning i inskrivningsboken, inskrivningsregistret

³ Senaste lydelse 1984:658.

⁴ Senaste lydelse 1984:658.

⁵ Senaste lydelse 2001:1147.

eller fastighetsregistrets inskrivningsdel. Vad nu sagts om ansökningsdelen skall också gälla rättens slutliga utslag i ärendet. Har ansökningsdelen avslagits, får dock anteckning ej verkställas förrän utslaget vunnit laga kraft.

Sedan utslag, varigenom pantbrev eller *hypoteksbrev* dödats, vunnit laga kraft, skall inskrivningsmyndigheten på ansökan utfärda nytt pantbrev eller *hypoteksbrev* som svarar mot det dödade samt göra anteckning i inskrivningsboken, inskrivningsregistret eller fastighetsregistrets inskrivningsdel om detta.

Har intecknad fordringshandling dödats genom lagakraftvunnet utslag, skall inskrivningsmyndigheten, på ansökan, på inskrivningsdag göra anteckning i vederbörande inskrivningsbok, att ny handling, som utfärdats jämlikt 9 §, medför den inteckningsrätt som tillkommit den dödade.

eller fastighetsregistrets inskrivningsdel. Vad nu sagts om ansökningsdelen skall också gälla rätts slutliga utslag i ärendet. Har ansökningsdelen avslagits, får dock anteckning ej verkställas förrän utslaget vunnit laga kraft.

Sedan utslag, varigenom pantbrev eller *inteckningsbrev* dödats, vunnit laga kraft, skall inskrivningsmyndigheten på ansökan utfärda nytt pantbrev eller *inteckningsbrev* som svarar mot det dödade samt göra anteckning i inskrivningsboken, inskrivningsregistret eller fastighetsregistrets inskrivningsdel om detta.

13 §⁶

Är det inte känt var ett pantbrev eller någon annan inteckningshandling finns och har tio år förflutit från det att handlingen uppvisades för anteckning om innehav eller i övrigt företeddes i ett inteckningsärende, kan den intecknade egendomens ägare ansöka att inteckningen dödas trots att handlingen inte kan företes. Ansökan som avser ett pantbrev på grund av inteckning i fastighet eller tomträtt skall göras hos den rätt där den inskrivningsmyndighet finns inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Ifråga om pantbrev på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge skall ansökan göras hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där skeppsbygget utförs. Ansökan som avser någon annan inteckningshandling skall göras hos rätten i den ort där vederbörande inskrivningsmyndighet

Är det inte känt var ett pantbrev eller någon annan inteckningshandling finns och har tio år förflutit från det att handlingen uppvisades för anteckning om innehav eller i övrigt företeddes i ett inteckningsärende, kan den intecknade egendomens ägare ansöka att inteckningen dödas trots att handlingen inte kan företes. Ansökan som avser ett pantbrev på grund av inteckning i fastighet eller tomträtt skall göras hos den rätt där den inskrivningsmyndighet finns inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Ifråga om pantbrev på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge skall ansökan göras hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där skeppsbygget utförs. Ansökan som avser någon annan inteckningshandling skall göras hos rätten i den ort där vederbörande inskrivningsmyndighet

⁶ Senaste lydelse 2001:1147.

finns. Kan det antas att ett pantbrev eller *företagshypoteks-brev* har tillkommit på sådant sätt eller har kommit ur ägarens hand under sådana omständigheter som utesluter giltig pantsättning, får ansökan om dödande av inteckningen göras även om den nyss angivna tiden ej har förflutit.

Den som senast har antecknats som innehavare av handlingen skall, om det kan ske, delges ansöknings i enlighet med vad som föreskrivs om delgivning av stämning i tvistemål. Rätten skall därefter utfärda en offentlig stämning, som skall kungöras på det sätt som anges i 6 §. Stämningen skall innehålla en beskrivning av handlingen. I stämningen skall vidare den som kan inneha handlingen eller vet att den finns i behåll eller som i övrigt kan lämna upplysningar i ärendet uppmanas att anmäla detta till rätten senast en viss angiven dag. Denna dag skall bestämmas så att minst sex månader kommer att förflyta från dagen för kungörandet. Sökanden skall underrättas om innehållet i stämningen.

Sedan tiden för anmälan enligt andra stycket har gått ut, skall rätten avgöra ärendet. Finner rätten därvid att någon omständighet inte har förekommit som utgör skäligen anledning att låta inteckningen fortfarande gälla, skall rätten förordna att inteckningen får dödas utan handlingens företeende efter ansökan om detta hos vederbörande inskrivningsmyndighet.

Rätten skall underrätta inskrivningsmyndigheten om en ansökan som har gjorts enligt första stycket och om rättens slutliga beslut i ärendet. Inskrivningsmyndigheten skall anteckna detta i inskrivningsboken, inskrivningsregistret eller fastighetsregistrets inskrivningsdel. Har ansöknings avslagits, skall anteckning om detta dock inte göras förrän beslutet har vunnit laga kraft.

finns. Kan det antas att ett pantbrev eller *företagsintecknings-brev* har tillkommit på sådant sätt eller har kommit ur ägarens hand under sådana omständigheter som utesluter giltig pantsättning, får ansökan om dödande av inteckningen göras även om den nyss angivna tiden ej har förflutit.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

Härigenom föreskrivs att 74 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt¹ skall upphöra att gälla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. Den upphävda paragrafen gäller dock i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

¹ Senaste lydelse av 74 § 1996:664.

2.8 Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom föreskrivs i fråga om förmånsrättslagen (1970:979)¹
dels att 5 § skall upphöra att gälla,
dels att 9, 11, 12, 14, 15 och 18 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 12 a och 19 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §²

Särskilda förmånsrätter gäller inbördes efter paragrafernas följd och efter den i 4–7 §§ angivna numreringen.

Förmånsrätt enligt 4 § 3 har dock företräde framför förmånsrätt enligt 4 § 2 på grund av annan retentionsrätt än som avses i 3 kap. 39 § sjölagen (1994:1009).

Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde *framför förmånsrätt på grund av företagsinteckning, vilken har sökts samma dag som beslutet om utmätning meddelades eller senare, och* framför förmånsrätt på grund av annan inteckning, vilken har sökts samma inskrivningsdag som ett ärende angående anteckning om utmätningen har tagits upp eller senare.

Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken har sökts samma inskrivningsdag som ett ärende angående anteckning om utmätningen har tagits upp eller senare.

Utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom, om inte annat följer av 4 kap. 30 § andra stycket eller 7 kap. 13 § utsökningsbalken. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt om inte något annat följer av 7 kap. 14 eller 16 § utsökningsbalken. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.

11 §³

*Allmän förmånsrätt följer där-
efter med fordran på skatt och
allmän avgift i fall och med de
begränsningar som särskilt före-
skrives.*

*Allmän förmånsrätt följer där-
efter med företagsinteckning. För-
månsrätten gäller i hälften av
värdet av den egendom som
återstår sedan borgenärer med
förmånsrätt enligt 4, 4 a, 6–8, 10
och 10 a §§ har fått betalt.*

¹ Senaste lydelse av 5 § 1984:656.

² Senaste lydelse 1996:1054.

³ Senaste lydelse 1975:1248.

Allmän förmånsrätt följer där-
 efter med arbetstagares fordran på
 lön eller annan ersättning på grund
 av anställningen. Förmånsrätten
 omfattar fordringar som *har*
förfallit till betalning under de
sista sex månaderna av arbets-
tagarens anställningstid hos
konkursgäldenären eller därefter.
 Fordringarna får inte ha förfallit
 till betalning tidigare än tre
 månader innan konkurs-
 ansökningen kom in till tings-
 rätten. Har konkursen föregåtts av
 ett förfarande enligt lagen
 (1996:764) om företagsrekonstruk-
 tion och har konkursansökningen
 gjorts inom ett år från det att
 företagsrekonstruktionen upphörde,
 skall vid tillämpning av tredje
 meningen, om det är förmånligare
 för arbetstagaren, anses som om
 konkursansökningen hade gjorts
 då ansökningen om företagsrekon-
 struktion skedde. I sådant fall skall
 det bortses från tiden mellan an-
 sökningarna.

Fordran på uppsägningslön om-
 fattas av förmånsrätt längst för
 uppsägningstid som beräknats en-
 ligt 11 § lagen (1982:80) om an-
 ställningsskydd. Uppsägningslön
 för tid under vilken arbetstagaren
 inte utför arbete för konkursgälde-
 nären eller annan och inte heller
 driver egen rörelse, omfattas av
 förmånsrätt endast om arbets-
 tagaren kan visa att han har anmält
 sig hos offentlig arbetsförmedling
 som arbetssökande. För uppsäg-
 ningstid omfattar förmånsrätten
 endast lön eller ersättning som
 överstiger inkomst vilken arbets-

Allmän förmånsrätt följer där-
 efter med arbetstagares fordran på
 lön eller annan ersättning på grund
 av anställningen. Förmånsrätten
 omfattar fordringar som *belöper*
på tiden före konkursbeslutet och
inom en månad därefter. Ford-
 ringarna får inte ha *intjänats eller,*
om lönen eller ersättningen skall
bestämmas efter särskild beräk-
ningsgrund, inte ha förfallit till
 betalning tidigare än tre månader
 innan konkursansökningen kom in
 till tingsrätten. *Om arbetstagaren*
inte har kunnat nå arbetsgivaren
med en uppmaning enligt 2 kap.
9 § konkurslagen (1987:672),
gäller i stället den längre tid som
bedöms skälig. Har konkursen
 föregåtts av ett förfarande enligt
 lagen (1996:764) om företagsre-
 konstruktion och har konkurs-
 ansökningen gjorts inom ett år från
 det att företagsrekonstruktionen
 upphörde, skall vid tillämpning av
 tredje meningen, om det är för-
 månligare för arbetstagaren, anses
 som om konkursansökningen hade
 gjorts då ansökningen om före-
 tagsrekonstruktion skedde. I så-
 dant fall skall de bortses från tiden
 mellan ansökningarna.

Fordran på uppsägningslön om-
 fattas av förmånsrätt längst för
 uppsägningstid som beräknats en-
 ligt 11 § lagen (1982:80) om an-
 ställningsskydd. Uppsägningslön
 för tid under vilken arbetstagaren
 inte utför arbete för konkursgälde-
 nären eller annan och inte heller
 driver egen rörelse omfattas av
 förmånsrätt endast om arbets-
 tagaren kan visa att han har anmält
 sig hos offentlig arbetsförmedling
 som arbetssökande. För uppsäg-
 ningstid omfattar förmånsrätten
 endast lön eller ersättning som
 överstiger inkomst vilken arbets-

⁴ Senaste lydelse 1997:203.

tagaren under den tid lönen eller ersättningen avser har haft av egen rörelse eller har förvärvat eller borde ha kunnat förvärva i en annan anställning. Vid bestämmande av i vilken utsträckning fordran på lön eller ersättning under uppsägningstid omfattas av förmånsrätt, skall med samtidig inkomst i annan anställning jämföras *utbildningsbidrag* som *utgår av statsmedel vid arbetsmarknadsutbildning*, i den mån *bidraget* avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagaren har blivit berättigad till *bidraget* efter uppsägningen.

Om en lönefordran som har *förfallit* tidigare än tre månader före konkursansökningen har varit föremål för tvist, omfattas den av förmånsrätt om talan har väckts eller förhandling som föreskrivs i kollektivavtal eller lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet har begärts inom fyra månader från förfallodagen och konkursansökningen har följt inom sex månader från det att tvisten slutligt har avgjorts.

Semesterlön och semesterersättning som är intjänad före konkursansökningen omfattas av förmånsrätt för vad som står inne för det löpande och det närmast föregående intjänandeåret.

Förmånsrätt följer med fordran på pension vilken tillkommer arbetstagare eller dennes efterlevande för högst sex månader före konkursansökningen och därpå följande sex månader. Förmånsrätten gäller även i fråga om pension, som intjänats hos föregående arbetsgivare, om gäldenären övertagit ansvaret för pensionen under de betingelser som anges i 23 och 26 §§ lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Om konkursgäldenären är näringsidkare, skall en arbetstagare som själv eller tillsammans med nära anförvanter senare än sex månader före konkursansökningen har ägt en väsentlig andel av företaget och som haft ett betydande inflytande över dess verksamhet inte ha förmånsrätt enligt denna paragraf för lön eller pension.

tagaren under den tid lönen eller ersättningen avser har haft av egen rörelse eller har förvärvat eller borde ha kunnat förvärva i en annan anställning. Vid bestämmande av i vilken utsträckning fordran på lön eller ersättning under uppsägningstid omfattas av förmånsrätt skall med samtidig inkomst i annan anställning jämföras *aktivitetsstöd* som *lämnas till den som tar del av ett arbetsmarknadspolitiskt program*, i den mån *stödet* avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagaren har blivit berättigad till *stödet* efter uppsägningen.

Om en lönefordran, som har *intjänats* tidigare än tre månader före konkursansökningen, har varit föremål för tvist, omfattas den av förmånsrätt om talan har väckts eller förhandling som föreskrivs i kollektivavtal eller lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet har begärts inom fyra månader från förfallodagen och konkursansökningen har följt inom *två* månader från det att tvisten slutligt har avgjorts.

12 a §

Förmånsrätt för lön eller annan ersättning på grund av anställningen gäller för varje arbetstagare med ett belopp som

motsvarar högst tio gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

14 §

Fordringar som har allmän förmånsrätt enligt samma paragraf har inbördes lika rätt.

Fordringar som har allmän förmånsrätt enligt samma paragraf har inbördes lika rätt. *Av lagen (2003:XXX) om företagsinteckning följer att företagsinteckningar kan ha olika företrädesrätt.*

15 §⁵

Särskild förmånsrätt har företräde framför allmän förmånsrätt. En fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 eller 10 a § tas dock, om det behövs, ut före fordringar med särskild förmånsrätt enligt 5 eller 8 § i annan lös egendom än tomträtt. Vad som tas ut på detta sätt skall, när det finns särskilda förmånsrätter i olika egendomsgrupper, fördelas på grupperna i förhållande till den köpeskilling som har erhållits för varje grupp.

Särskild förmånsrätt har företräde framför allmän förmånsrätt. En fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 eller 10 a § tas dock, om det behövs, ut före fordringar med särskild förmånsrätt enligt 8 § i annan lös egendom än tomträtt. Vad som tas ut på detta sätt skall, när det finns särskilda förmånsrätter i olika egendomsgrupper, fördelas på grupperna i förhållande till den köpeskilling som har erhållits för varje grupp.

18 §⁶

Fordringar som inte är förenade med förmånsrätt har inbördes lika rätt. En borgenär kan dock enligt fordringsavtalet ha rätt till betalning först efter övriga borgenärer.

Har en fordran särskild förmånsrätt i viss egendom men *förslår* inte egendomen för att *infria* fordringen, behandlas återstoden av denna som en fordran utan förmånsrätt.

Har en fordran särskild förmånsrätt i viss egendom men *räcker* egendomen inte för att *betala* fordringen, behandlas återstoden av denna som en fordran utan förmånsrätt. *Detsamma gäller en fordran med förmånsrätt på grund av företagsinteckning till den del fordringen inte har betalats på grund av förmånsrätten.*

19 §⁷

Böter, viten och fordringar på

⁵ Senaste lydelse 1996:769.

⁶ Senaste lydelse 1996:769.

⁷ Tidigare 19 § upphävd genom 1979:195.

grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott får vid konkurs utdelning efter andra fordringar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

3. I fråga om en konkurs eller en utmätning som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

4. Skulle de nya bestämmelserna, om de tillämpades den 1 januari 2004, ha medfört att ett företagshypotek tillsammans med övriga säkerheter inte längre hade utgjort betryggande säkerhet och ställer gäldenären inte inom en månad efter anmodan kompletterande säkerhet som borgenären skäligen kan nöja sig med, får borgenären före den 1 januari 2005 säga upp den fordran för vilken företagshypoteket upplåtits till betalning inom sex månader trots att det avtalats att längre uppsägningstid skall löpa eller att uppsägning inte får ske. Har borgenären före den 1 januari 2005 väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för företagsinteckning, gäller äldre bestämmelser i fråga om förmånsrätt som följer med företagshypotek i en konkurs eller en utmätning som har beslutats på grund av en ansökan som inkommit till domstolen eller kronofogdemyndigheten innan tre månader förflutit från det att domstolen skilt sig från målet genom dom eller beslut som har vunnit laga kraft.

5. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts med en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället bestämmelsen i denna lag.

2.9 Förslag till lag om upphävande av lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.

Härigenom föreskrivs att lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. skall upphöra att gälla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. Den upphävda lagen gäller dock i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

Härigenom föreskrivs att 38 a § och 39 a § lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 a §¹

Beslut enligt denna lag av inskrivningsmyndigheten enligt 4 kap. 2 § lagen (1984:649) om företagshypotek får överklagas av den skattskyldige och av den myndighet som har förordnats till granskningsmyndighet enligt 41 § till den tingsrätt inom vars domkrets inskrivningsmyndigheten är belägen. Skrivelsen skall ges in till inskrivningsmyndigheten. Vid överklagande tillämpas den klagotid som anges i 4 kap. 24 a § lagen om företagshypotek. Vid handläggningen i övrigt av ett överklagande tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Beslut om föreläggande enligt 28 § får inte överklagas.

Beslut enligt denna lag av inskrivningsmyndigheten enligt 2 kap. 2 § lagen (2003:XXX) om företagsinteckning får överklagas av den skattskyldige och av den myndighet som har förordnats till granskningsmyndighet enligt 41 § till den tingsrätt inom vars domkrets inskrivningsmyndigheten är belägen. Skrivelsen skall ges in till inskrivningsmyndigheten. Vid överklagande tillämpas den klagotid som anges i 2 kap. 24 § lagen om företagsinteckning. Vid handläggningen i övrigt av ett överklagande tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden.

39 a §²

Ett beslut av inskrivningsmyndigheten enligt 4 kap. 2 § lagen (1984:649) om företagshypotek som innefattar prövning av en fråga om fastställande eller återvinning av skatt får överklagas inom tre år från dagen för beslutet. Har en part överklagat beslutet och vill även motparten överklaga, skall dennes skrivelse ha kommit in till den tingsrätt som avses i 38 a § inom två månader från det att tingsrätten har delgett motparten ett föreläggande enligt 15 § lagen (1996:242) om domstolsärenden att svara på överklagandet. Tingsrätten skall pröva frågan

Ett beslut av inskrivningsmyndigheten enligt 2 kap. 2 § lagen (2003:XXX) om företagsinteckning som innefattar prövning av en fråga om fastställande eller återvinning av skatt får överklagas inom tre år från dagen för beslutet. Har en part överklagat beslutet och vill även motparten överklaga, skall dennes skrivelse ha kommit in till den tingsrätt som avses i 38 a § inom två månader från det att tingsrätten har delgett motparten ett föreläggande enligt 15 § lagen (1996:242) om domstolsärenden att svara på överklagandet. Tingsrätten skall pröva frågan

¹ Senaste lydelse 2001:345.

² Senaste lydelse 2001:345.

om överklagandet har skett inom rätt tid. om överklagandet har skett inom rätt tid.

Vid överklagande av ett beslut som avses i första stycket skall tingsrätten, om ärendet tas upp till prövning, alltid höra motparten.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2.11 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurslagen (1987:672)

dels att 2 kap. 10 a §, 4 kap. 1 §, 11 kap. 22 §, 12 kap. 11 och 21 §§ samt 14 kap. 18 § skall ha följande lydelse,

dels att det i 5 kap. skall införas en ny paragraf, 18, samt närmast före 18 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 a §¹

Om företagsrekonstruktion pågår enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion, skall en borgenärs ansökan om konkurs, i fall gäldenären begär det, förklaras vilande i avvaktan på att företagsrekonstruktionen upphör.

Finns det särskilda skäl att *befara att gäldenären vidtar eller underlåter att vidta en viss åtgärd och därigenom sätter* borgenärens rätt i fara, får dock rätten besluta att försätta gäldenären i konkurs. Innan ett sådant beslut meddelas skall rekonstruktören beredas tillfälle att yttra sig.

Finns det särskilda skäl att *anta* att borgenärens rätt *allvarligt äventyras*, får dock rätten besluta att försätta gäldenären i konkurs. Innan ett sådant beslut meddelas skall rekonstruktören beredas tillfälle att yttra sig.

4 kap.

1 §

Återvinning till konkursbo får på begäran av boet ske i enlighet med vad som anges i detta kapitel. Återvinning får dock inte ske av

1. betalning av skatt eller avgift som avses i 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m., om fordringen var förfallen till betalning,

2. betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt äktenskaps- eller föräldrabalken, om bidragsbeloppet var förfallet till betalning och den underhållsberättigade inte har gynnats på ett otillbörligt sätt.

Återvinning till konkursbo får på begäran av boet ske i enlighet med vad som anges i detta kapitel.

Återvinning får dock inte ske av

1. betalning av

a) skatt eller avgift som avses i 1 kap. 1 eller 1 b § skattebetalningslagen (1997:483),

b) skatt enligt fordonsskattelagen (1988:327),

c) tull och

d) ränta på belopp som avses i a–c, om beloppet var förfallet till betalning,

2. betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt äktenskaps- eller föräldrabalken, om

¹ Senaste lydelse 1996:775.

bidragsbeloppet var förfallet till betalning och den underhållsberättigade inte har gynnats på ett otillbörligt sätt.

5 kap.

Ett konkursbos ansvar för lönefordringar

18 §

Om en arbetstagare fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet, ansvarar konkursboet för arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbetet från en månad efter konkursbeslutet.

11 kap.

22 §

Om utdelning eller efterutdelning har utfallit på ett *företags-hypoteksbrevs* belopp, skall förvaltaren anmäla detta till inskrivningsmyndigheten. Anmälan skall göras sedan beslutet att fastställa utdelningen eller efterutdelningen har vunnit laga kraft eller, i fall som avses i 21 §, när utbetalningen har ägt rum. Tillsammans med anmälningen skall förvaltaren sända in utdelningsförslaget eller någon annan handling som visar fördelningen.

När inteckningsborgenären lyfter betalning, skall detta antecknas på *hypoteksbrevet*.

Om utdelning eller efterutdelning har utfallit på ett *företags-inteckningsbrevs* belopp, skall förvaltaren anmäla detta till inskrivningsmyndigheten. Anmälan skall göras sedan beslutet att fastställa utdelningen eller efterutdelningen har vunnit laga kraft eller, i fall som avses i 21 §, när utbetalningen har ägt rum. Tillsammans med anmälningen skall förvaltaren sända in utdelningsförslaget eller någon annan handling som visar fördelningen.

När inteckningsborgenären lyfter betalning, skall detta antecknas på *inteckningsbrevet*.

12 kap.

11 §²

Vid omröstning i ackordsfrågan får rösträtt utövas endast för bevakade fordringar. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar dock inte i omröst-

Vid omröstning i ackordsfrågan får rösträtt utövas endast för bevakade fordringar. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar dock inte i omröst-

² Senaste lydelse 1996:775.

ningen. En borgenär, som *enligt fordringsavtalet* har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i omröstningen, såvida inte de övriga borgenärerna medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom i vilken borgenären har särskild förmånsrätt hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

En svarande som med anledning av en återvinningstalan har fått eller kan få en fordran mot gäldenären, får utan bevakning delta med fordringen i omröstningen.

Innebär ackordsförslaget att borgenärer som inte har förmånsrätt skall få full betalning intill visst belopp, får rösträtt inte utövas för de fordringar som därigenom får full betalning.

Med borgenärer som har förmånsrätt likställs en borgenär som till säkerhet för sin fordran har gjort förbehåll om återtaganderätt.

21 §³

Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer, kända och okända, som har haft rätt att efter bevakning rösta om ackordsförslaget.

En borgenär, som *enligt fordringsavtalet* har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 11 § hade rätt att rösta om ackordsförslaget tillgodoses fullt ut genom ackordet.

Den som har förmånsrätt i viss egendom är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur *egendomen*.

En borgenär har, utan hinder av ackordet, den rätt till kvittning som han kan ha enligt 5 kap. 15 och 16 §§.

ningen. En borgenär, som har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i omröstningen, såvida inte de övriga borgenärerna medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom i vilken borgenären har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

En borgenär, som har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 11 § hade rätt att rösta om ackordsförslaget tillgodoses fullt ut genom ackordet.

Den som har förmånsrätt i viss egendom *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur *egendom som omfattas av förmånsrätten*.

³ Senaste lydelse 1996:775.

14 kap.

18 §

Av arvodet till förvaltaren eller sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 § skall, om det i boet finns egendom i vilken särskild förmånsrätt äger rum och i den mån det inverkar på de borgenärers rätt som inte har sådan förmånsrätt i egendomen eller på statens ansvar för konkurskostnaderna, den del som avser egendomen i fråga fastställas att betalas ur egendomens avkastning och köpeskilling.

Då särskild förmånsrätt äger rum i boet tillhörig egendom, får inte till skada för någon med samma eller bättre förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskilling betalas någon annan konkurskostnad än som har sagts i första stycket. *Om den särskilda förmånsrätten är sådan som anges i 5 § förmånsrättslagen (1970:979), får dock av egendomen betalas också övriga konkurskostnader, i den mån boet annars inte lämnar tillgång till det.*

Då särskild förmånsrätt äger rum i boet tillhörig egendom, får inte till skada för någon med samma eller bättre förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskilling betalas någon annan konkurskostnad än som har sagts i första stycket.

Med arvode som sägs i första stycket jämföras vid tillämpningen av denna paragraf konkursboets kostnader för vård och försäljning av egendomen i fråga.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.
 3. I fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden skall upphöra att gälla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.
2. Den upphävda paragrafen gäller dock i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2002:411

Föreslagen lydelse

22 §¹

Vad som i skattebrottslagen (1971:69) föreskrivs om skatt gäller även i fråga om avgift som avses i denna lag.

Avgift enligt denna lag omfattas även av <i>lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. och lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.</i>	Avgift enligt denna lag omfattas även av <i>lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.</i>
---	---

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

¹ Senaste lydelse 1996:675

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:676) om skatt på ränta på skogskontomedel m.m.

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1990:676) om skatt på ränta på skogskontomedel m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Skatt enligt denna lag omfattas inte av förmånsrätt enligt lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. Skatten kan inte heller bli föremål för betalningssäkring enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

Skatt enligt denna lag kan inte bli föremål för betalningssäkring enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

¹ Senaste lydelse 1996:677.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs att 2 och 42 §§ lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

En ansökan om *betalningsföreläggande* får avse åläggande för svaranden att betala en penningfordran som är förfallen till betalning, om förlikning är tillåten i saken.

Den som har en fordran som avses i första stycket, för vilken panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge *eller företagshypotek* har upplåtits skriftligen, kan i en ansökan om betalningsföreläggande begära att betalningen skall fastställas att utgå ur den egendom i vilken panträtten *eller företagshypoteket* gäller. Så kan också den göra, som för fordringen har inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

Den som har en fordran som avses i första stycket, för vilken panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge har upplåtits skriftligen, kan i en ansökan om betalningsföreläggande begära att betalningen skall fastställas att utgå ur den egendom i vilken panträtten gäller. Så kan också den göra, som för fordringen har inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

42 §

Har i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* svaranden inte i rätt tid bestritt ansökningen, skall kronofogdemyndigheten snarast meddela utslag i enlighet med ansökningen. Om svaranden har bestritt endast en del av ansökningen, skall utslag meddelas i enlighet med den obestridda delen av ansökningen.

I fall som avses i 2 § andra stycket skall i utslaget fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i den pantsatta *eller intecknade* egendomen i den omfattning som gäller enligt lag.

I fall som avses i 2 § andra stycket skall i utslaget fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i den pantsatta egendomen i den omfattning som gäller enligt lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

2.16 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område¹ skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2002:416

Föreslagen lydelse

17 §²

Avgift enligt denna lag omfattas av *lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.* och *lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.*

Avgift enligt denna lag omfattas av *lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2001:273.

² Senaste lydelse av tidigare 13 a § 1996:680.

2.17 Förslag till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497)

Härigenom föreskrivs att 7 och 9 §§ lönegarantilagen (1992:497) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Betalning enligt garantin lämnas för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Betalning enligt garantin lämnas också för fordran på uppsägningslön för tiden från en månad efter konkursbeslutet. Betalning lämnas dock inte till sådan arbetstagare som avses i 12 § sjätte stycket förmånsrättslagen.

Fordran på uppsägningslön omfattas av garantin längst för uppsägningstid som motsvarar uppsägningstid enligt 11 § lagen (1982:80) om anställningsskydd. Uppsägningslön för tid under vilken arbetstagaren inte utför arbete för annan och inte heller driver egen rörelse omfattas av garantin endast om arbetstagaren kan visa att han har anmält sig hos offentlig arbetsförmedling som arbetssökande. För uppsägningstid omfattar garantin endast lön eller ersättning som överstiger inkomst vilken arbetstagaren under den tid lönen eller ersättningen avser har haft av egen rörelse eller har förvärvat eller borde ha kunnat förvärva i en annan anställning. Vid bestämmande av i vilken utsträckning fordran på lön eller ersättning under uppsägningstid omfattas av garantin skall med samtidig inkomst i annan anställning jämföras aktivitetsstöd som lämnas till den som tar

¹ Senaste lydelse 1994:636.

del av ett arbetsmarknadspolitiskt program, i den mån stödet avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagaren har blivit berättigad till stödet efter uppsägningen.

I vilken utsträckning fordran på lön eller pension får göras gällande i konkurs framgår av 5 kap. 2 § konkurslagen (1987:672).

9 §

För fordran med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) gäller garantin för varje arbetstagare med högst 100 000 kronor. Betalning för fordran som avser ersättning för särskilda kostnader utgår framför annan fordran.

Betalning enligt garantin lämnas för varje arbetstagare med ett belopp som motsvarar högst fyra gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. För fordran på lön eller annan ersättning gäller garantin för en sammanlagd anställningstid om högst åtta månader. Betalning för fordran som avser ersättning för särskilda kostnader lämnas framför annan fordran.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

2.18 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:891) om
indrivning av statliga fordringar m.m.

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1993:891) om indrivning av
statliga fordringar m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Säkerhet får bestå av pant, borgen eller *företagshypotek*.
Säkerhet får bestå av pant, borgen eller *företagsinteckning*.

Borgen skall ställas såsom för egen skuld. Om borgen ställs av två
eller flera personer gemensamt skall den vara solidarisk.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2.19 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Vad som i skattebrottslagen (1971:69) föreskrivs om skatt gäller även i fråga om avgift som avses i denna lag.

Avgift enligt denna lag omfattas även av *lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. och lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.*

Avgift enligt denna lag omfattas även av *lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

¹ Senaste lydelse 1996:682.

2.20 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Vad som i skattebrottslagen (1971:69) föreskrivs om skatt gäller även i fråga om avgift som avses i denna lag.

Avgift enligt denna lag omfattas även av lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

¹ Senaste lydelse 1996:683.

2.21 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:761) om inkomstskatteregler m.m. med anledning av ändrade bestämmelser om aktiekapitalets storlek

Häriigenom föreskrivs att 17 § lagen (1996:761) om inkomstskatteregler m.m. med anledning av ändrade bestämmelser om aktiekapitalets storlek skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Övertagaren svarar solidariskt med de personer, som enligt punkt 5 eller 6 av övergångsbestämmelserna till lagen (1994:802) om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385) svarar för bolagets förpliktelser, för sådana aktiebolagets skatter och avgifter som anges i 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.

Föreslagen lydelse

17 §

Övertagaren svarar solidariskt med de personer, som enligt punkt 5 eller 6 av övergångsbestämmelserna till lagen (1994:802) om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385) svarar för bolagets förpliktelser, för sådana aktiebolagets skatter och avgifter som anges i 1 § *den upphävda* lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2.22 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 3, 8, 14 och 16 §§ lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §

I ackordsförhandling deltar endast borgenärer vilkas fordringar uppkommit före ansökan om företagsrekonstruktion. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar inte i förhandlingen. En borgenär som *enligt fordringsavtalet* har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i förhandlingen om inte övriga borgenärer som deltar i förhandlingen medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han i förhandlingen i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom i vilken en borgenär har särskild förmånsrätt hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen

Innehåller ackordsförslaget en bestämmelse att borgenärer som inte har förmånsrätt skall få full betalning intill ett visst belopp, skall deras fordringar i ackordsförfarandet anses som förmånsberättigade i motsvarande mån.

En borgenär får delta i förhandlingen, även om hans fordran inte är förfallen till betalning eller den är beroende av särskilt villkor.

Med borgenärer som har förmånsrätt likställs en borgenär som till säkerhet för sin fordran har gjort förbehåll om återtaganderätt.

I ackordsförhandling deltar endast borgenärer vilkas fordringar uppkommit före ansökan om företagsrekonstruktion. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar inte i förhandlingen. En borgenär som *vid konkurs skulle ha* rätt till betalning först efter övriga borgenärer deltar inte heller i förhandlingen om inte övriga borgenärer som deltar i förhandlingen medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han i förhandlingen i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning, eller understiger värdet av den egendom i vilken en borgenär har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

8 §

Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer, såväl kända som okända, som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen.

En borgenär som *enligt fordringsavtalet* har rätt till betalning

En borgenär som *vid konkurs skulle ha* rätt till betalning först

först efter övriga borgenärer förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen tillgodoses fullt ut genom ackordet.

En borgenär med förmånsrätt i viss egendom är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur *egendomen*.

efter övriga borgenärer förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen tillgodoses fullt ut genom ackordet.

En borgenär med förmånsrätt i viss egendom *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur *egendom som omfattas av förmånsrätten*.

14 §

I den bouppteckning som avses i 10 § andra stycket skall tillgångarna tas upp till noggrant uppskattade värden. Om möjligt skall även lämnas specificerad uppgift om de värden som i bokföringshandlingarna har åsatts tillgångarna eller, när sådan värdering inte har gjorts, om anskaffningskostnaden. Bouppteckningen skall vidare innehålla uppgift om varje borgenärs namn och postadress.

Ränta på en borgenärs fordran skall inte beräknas längre än till dagen för ansökan om företagsrekonstruktion. Fordran i utländskt myntslag skall beräknas efter den kurs som gällde nämnda dag.

Har en borgenär förmånsrätt, skall det anges jämte grunden till det.

Förekommer anmärkning mot fordran eller bedöms värdet av egendom, vari en borgenär har särskild förmånsrätt, understiga hans fordran, skall det anges.

Förekommer anmärkning mot fordran eller bedöms värdet av egendom, vari en borgenär har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning*, understiga hans fordran, skall det anges.

16 §

Om gäldenären eller en borgenär vill framställa anmärkning mot en fordran som skulle omfattas av ackordet, skall han göra det skriftligen hos rekonstruktören i så god tid som möjligt och i vart fall före omröstningen vid borgenärssammanträdet under ackordsförhandlingen.

Finner rekonstruktören anledning till anmärkning mot en fordran som skulle omfattas av ackordet eller framställer gäldenären eller en borgenär sådan anmärkning hos rekonstruktören, skall denne skyndsamt underrätta den borgenär vars fordran avses med anmärkningen. Detsamma gäller, när värdet av egendom *vari borgenär har särskild förmånsrätt* bedöms understiga fordringen.

Finner rekonstruktören anledning till anmärkning mot en fordran som skulle omfattas av ackordet eller framställer gäldenären eller en borgenär sådan anmärkning hos rekonstruktören, skall denne skyndsamt underrätta den borgenär vars fordran avses med anmärkningen. Detsamma gäller när *en borgenär har särskild förmånsrätt eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning och värdet av den egendom i vilken*

*borgenären har sådan säkerhet
bedöms understiga fordringen.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om en företagsrekonstruktion som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

2.23 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon

Härigenom föreskrivs att 34 § lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 §

Avgift enligt denna lag omfattas även av *lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. och lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.*

Avgift enligt denna lag omfattas även av *lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

2.24 Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 2 § socialavgiftslagen (2000:980) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 §

I fråga om avgift som avses i denna lag gäller vad som föreskrivs om skatt i

– skattebrottslagen (1971:69),
– *lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.*, och

– lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

I fråga om avgift som avses i denna lag gäller vad som föreskrivs om skatt i

– skattebrottslagen (1971:69),
och

– lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

3 Ärendet och dess beredning

Bakgrunden till Förmånsrättskommittén

Till grund för lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion ligger Insolvensutredningens slutbetänkande Lag om företagsrekonstruktion (SOU 1992:113). Bland utredningens förslag fanns två förändringar i förmånsrättsordningen, nämligen dels att statens förmånsrätt för vissa skatte- och avgiftsfordringar skulle avskaffas, dels att vissa lönefordringar skulle ges förmånsrätt framför fordringar med säkerhet i företagshypotek. Det huvudsakliga motivet för dessa förslag var att ändringarna på olika sätt skulle förbättra möjligheterna att genomföra företagsrekonstruktioner.

I propositionen till lagen om företagsrekonstruktion ansåg regeringen dock att förslagen måste utredas ytterligare (prop. 1995/96:5).

Regeringen beslutade därför år 1995 att tillkalla en parlamentarisk kommitté för att utreda frågor rörande förmånsrättslagen. Kommittén antog namnet Förmånsrättskommittén.

I direktiven (Dir. 1995:163) framhölls att kommitténs huvuduppgifter var att ta ställning till dels om statens förmånsrätt för skatter och avgifter bör slopas, dels om företagshypoteket bör ges en annan ställning än det har i dag och dels om arbetstagarnas löneskydd vid arbetsgivarens konkurs kan förbättras utan att statens kostnader för lönegarantin ökar. De samhällsekonomiska konsekvenserna av eventuella ändringar i förmånsrättsordningen skulle övervägas, bl.a. hur kreditgivningen till företagen påverkas. Det skulle eftersträvas att förmånsrättsordningen och anslutande lagregler är så utformade att rekonstruktion av livskraftiga företag underlättas.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen om en lag om företagsrekonstruktion uttalade Lagutskottet att det hade varit önskvärt om beredningen hade varit klar beträffande samtliga de förmånsrättsfrågor som kan antas vara av betydelse för möjligheterna till företagsrekonstruktion. Utskottet ansåg det samtidigt vara värdefullt att frågorna skulle komma att få en så allsidig belysning som direktiven till Förmånsrättskommittén gav vid handen. Mot denna bakgrund fick, anförde utskottet, den i propositionen föreslagna lagen om företagsrekonstruktion i viss mån ses som en första etapp mot ett mer fullständigt regelsystem som innefattar också en för rekonstruktioner lämplig och ändamålsenlig förmånsrättsordning (bet. 1995/96:LU11).

Regeringen beslutade år 1997 att Förmånsrättskommittén också skulle utreda om en gäldenär under företagsrekonstruktion bör ges rätt att säga upp avtal i förtid (Dir. 1997:26). Samtidigt återkallades kommitténs uppdrag såvitt avsåg de frågor om löneförmånsrätt och lönegaranti som omfattades av vissa förslag i regeringens proposition om löneskyddet vid konkurs (prop. 1996/97:102). Senare samma år fick kommittén genom ytterligare tilläggsdirektiv i uppdrag att analysera alternativa möjligheter till hur statens kostnader för lönegarantin kan minskas med 300 miljoner kronor per år och att lägga fram förslag om en sådan besparing (Dir. 1997:82).

Förmånsrättskommitténs förslag

Förmånsrättskommittén avlämnade år 1999 sitt huvudbetänkande Nya förmånsrättsregler (SOU 1999:1). En sammanfattning av kommitténs förslag finns i *bilaga 1*, och kommitténs lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (Ju 1999/918/L2). En redogörelse för de huvudsakliga remissynpunkterna finns i *bilaga 4*. Ett remissmöte har hållits om förslagen. Synpunkter som lämnades vid remissmötet framgår av *bilaga 4*.

Kommitténs förslag aktualiserar behovet av övergångsbestämmelser och följdändringar i andra lagar, vilka kommittén inte haft möjlighet att närmare överväga. Vid beredningen av dessa frågor har kontakter hållits med kommitténs ordförande och sekreterare, med företrädare för Datainspektionen, Riksskatteverket och Patent- och registreringsverket samt med kronofogdar och konkursförvaltare. Detsamma gäller för de lagförslag som sakligt eller lagtekniskt skiljer sig från kommitténs.

Den parlamentariskt sammansatta Förmånsrättskommittén upphörde med sitt arbete i och med att huvudbetänkandet avlämnades. Kommitténs ordförande fick i uppdrag att som särskild utredare fortsätta kommitténs arbete med att lämna förslag i frågan om uppsägning av avtal i förtid under företagsrekonstruktion (Dir. 1999:17). Det uppdraget redovisades i slutbetänkandet Gäldenärens avtal vid insolvensförfaranden (SOU 2001:80). I betänkandet behandlas frågan om en gäldenär under företagsrekonstruktion och konkurs skall ges rätt att helt eller delvis befria sig från vissa oförmånliga avtal. Utredarens förslag syftar till att underlätta företagsrekonstruktion och klarlägga rättsläget vid konkurs. Förslagen är för närvarande föremål för remissbehandling och behandlas inte i denna lagrådsremiss.

Riksdagens tillkännagivande

Under arbetet med denna lagrådsremiss om nya förmånsrättsregler avgav riksdagen ett tillkännagivande om att regeringen under hösten 2002 bör återkomma med lagförslag i enlighet med vad Förmånsrättskommittén föreslagit (bet. 2001/02:LU26 och rskr. 2001/02:303). Såvitt Lagutskottet har kunnat bedöma är det underlag och de beräkningar som ligger till grund för kommitténs förslag tillfyllest för att slutsatsen skall kunna dras att den av kommittén föreslagna reformen kommer att ge sådana ekonomiska och andra fördelar för samhället att den bör genomföras. Utskottet har inte funnit anledning att ifrågasätta kommitténs slutsatser om fördelarna med förslagen, som att konkurrensförhållandena mellan konkursbon och andra företag blir mer likställda och att förutsättningarna för rekonstruktionslösningar förbättras. Utskottet ställde sig också bakom kommitténs bedömning att förslagen bör ses i ett sammanhang och att reformens syften endast torde uppnås om förslagen i stort sett genomförs i sin helhet. Enligt utskottets mening bör regeringens förslag innefatta även ett förslag om lönegaranti vid företagsrekonstruktion om detta inte står i konflikt med EG-rätten. Kommitténs förslag om att upphäva återvinningsförbudet i fråga om skatter och avgifter och att avskaffa

statens företrädare vid löneutmätning ansågs samtidigt behöva övervägas ytterligare. När det gällde återvinningsförbudet ifrågasattes om kommitténs förslag borde genomföras.

Utskottet tog även upp en fråga som inte övervägdes av kommittén, nämligen om staten vid utdelning i konkurs skall ha rätt till ränta på utbetalat lönegarantibelopp. Utskottet ansåg att regeringen samtidigt borde behandla den frågan.

Lagrådsremissen

På grundval av Förmånsrättskommitténs betänkande föreslår regeringen i lagrådsremissen en reform som går ut på att skatteförmånsrätten avskaffas, att löneförmånsrätten och lönegarantin i viss mån förändras och att en ny företagsinteckning ersätter dagens företagshypotek.

Efter en kort beskrivning av förmånsrättsordningen (avsnitt 4) tar regeringen först allmänt ställning till frågan om kommitténs förslag kan antas leda till samhällsekonomiska och andra fördelar (avsnitt 5), varvid regeringen i likhet med riksdagen gör bedömningen att så är fallet under förutsättning att förslagen i huvudsak hålls samlade. Regeringen tar sedan i tur och ordning upp de tre huvuddelarna i reformen och remissinstansernas synpunkter på och kritik mot dem: avskaffandet av skatteförmånsrätten (avsnitt 6), ändringarna i löneförmånsrätten och lönegarantin (avsnitt 7) och den nya företagsinteckningen (avsnitt 8). Därefter behandlas vissa kompletterande lagförslag, bl.a. ett avskaffande av förmånsrätten för hyror (avsnitt 9). I ett särskilt avsnitt utvecklas främst behovet av en utvärdering av reformens effekter (avsnitt 10). Ett avsnitt om ikraftträdande och övergångsbestämmelser (avsnitt 11) följs av en redovisning av reformens finansiella effekter (avsnitt 12) och dess konsekvenser för mindre företag (avsnitt 13) samt sist en författningskommentar (avsnitt 14).

Kommitténs förslag om lönegaranti vid företagsrekonstruktion bereds vidare, men regeringen avser att snarast återkomma till riksdagen om det (se avsnitt 7.5). Den av Lagutskottet väckta frågan om staten vid utdelning i konkurs skall ha rätt till ränta på utbetalat lönegarantibelopp kräver beredningsunderlag och tas därför inte upp i lagrådsremissen utan behandlas tillsammans med frågan om lönegaranti vid företagsrekonstruktion. Även ett par andra av kommitténs förslag kräver ytterligare överväganden och behandlas alltså inte i lagrådsremissen. Som nämnts fortsätter beredningen av kommitténs slutbetänkande.

Organisationsförändringar i skatteförvaltningen och exekutionsväsendet

Effekterna av de förslag som lämnas i denna lagrådsremiss är delvis beroende av att de myndigheter som hanterar statens fordringar har goda förutsättningar att följa upp fordringarna och vidta åtgärder mot företag som inte betalar.

I departementspromemorian Det nya Riksskatteverket (Ds 2002:15) föreslås att en ny myndighet skall bildas genom att det nuvarande Riksskatteverket och de tio skattemyndigheterna slås samman. Den nya myndigheten skall bli central förvaltningsmyndighet för bl.a. skatter och

socialavgifter. En förutsättning för att låta den nya skatteförvaltningen omfatta även det nuvarande Riksskatteverket är dock att frågan om kronofogdemyndigheternas ställning i förhållande till den nya myndigheten kan lösas på ett tillfredsställande sätt. I promemorian diskuteras var olika arbetsuppgifter skulle kunna placeras om kronofogdemyndigheterna är fristående i förhållande till skatteförvaltningen.

Regeringen har tillkallat en särskild utredare för att göra den utredning som behövs för att ställning skall kunna tas till hur kronofogdemyndigheterna skall vara organiserade och vilka arbetsuppgifter de skall ha om Riksskatteverket och de tio skattemyndigheterna bildar en myndighet (Dir. 2002:142). Vikten av en tidig och noggrann uppföljning av fordringar skall beaktas. En utgångspunkt för utredningen skall därför vara att borgenärsarbetet skall kunna bedrivas på ett sådant sätt att betalningssvårigheter hos en gäldenär uppmärksammas tidigt. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag vid utgången av september 2003.

En proposition om den nya skatteförvaltningen avses föreläggas riksdagen våren 2003.

Säkerställda obligationer

I ett särskilt lagstiftningsärende men i anslutning till denna reform föreslår regeringen lagstiftning om s.k. säkerställda obligationer med förmånsrätt. Till grund för förslagen ligger departementspromemorian *Säkerställda obligationer* (Ds 2001:38). Förslagen skall ses mot bakgrund av den utveckling mot en ökad integration och konkurrens på marknaderna för bostadsobligationer och bostadslån som har skett på senare år. Den tilltagande konkurrensen och internationella diversifieringen av kapitalförvaltningen medför ett behov för bostadsinstituten att kunna utnyttja nya finansieringsformer. Det är därför angeläget med en effektiv lagstiftning om säkerställda obligationer.

Del i en generell reform av krediträtten och insolvensrätten

Förslagen om nya förmånsrättsregler är en grundläggande del i ett långsiktigt och generellt arbete med en reformering av den civilrättsliga lagstiftning som påverkar kreditgivning och insolvenshantering. Det ligger i hela samhällets intresse att det finns förutsebara regler för olika kreditsäkerheter, en tids- och kostnadseffektiv konkursförvaltning och ändamålsenliga förfaranderegler. Det är också av största vikt att löneskyddet är gott. Dessutom måste gränsöverskridande situationer kunna hanteras. Den civilrättsliga lagstiftningen kan sålunda underlätta ett sunt företagsklimat.

Genom ändringarna i förmånsrättsordningen tas ett nödvändigt steg i detta arbete, men avsikten är alltså att lagstiftningen för kreditgivning och insolvenshantering skall förbättras ytterligare. Det pågående arbetet med omorganisering av skatteförvaltningen och exekutionsväsendet och med säkerställda obligationer har redan nämnts. Rättsläget när det gäller olika sakrättsliga frågor vid bl.a. kommission bör också klarläggas,

varvid frågan om fondkommission för närvarande utreds (Dir. 2001:110). Ett EG-direktiv om ställande av finansiell säkerhet (Europaparlamentets och Rådets direktiv 2002/47/EG av den 6 juni 2002) skall genomföras i svensk rätt, vilket kan förväntas minska administrativa krav och öka förutsebarheten vid gränsöverskridande transaktioner. Det skall också övervägas om några författningsändringar behövs med anledning av att EG:s insolvensförordning (Rådets förordning nr 1346/2000 av den 29 maj 2000) nu är en del av svensk rätt. De anslutande EG-direktiven om rekonstruktion och likvidation av försäkringsföretag (Europaparlamentets och Rådets direktiv 2001/17/EG av den 19 mars 2001) respektive kreditinstitut (Europaparlamentets och Rådets direktiv 2001/24/EG av den 4 april 2001) skall genomföras i svensk rätt. Dessa frågor behandlas i departementspromemorian Europeisk insolvens (Ds 2002:59), som för närvarande är föremål för remissbehandling. Vidare avser regeringen, som framgått, att behandla frågor om lönegaranti vid företagsrekonstruktion och gäldenärens avtal vid insolvensförfaranden. Förvaltningen av konkurs och tillsynen över denna behandlas av Konkurstillsynsutredningen (SOU 2000:62), vars förslag är delvis beroende av de ovan nämnda organisationsförändringarna i skatteförvaltningen och exekutionsväsendet. Om möjligt bör löneskyddet kunna förbättras ytterligare. Regeringen kommer också att utreda frågan om ett samlat insolvensförfarande, varvid kommer att övervägas frågan om införande av en samlad insolvensbalk, vilket har föreslagits av Riksskatteverket, Svenska Bankföreningen, Företagarnas Riksorganisation, Konkursförvaltarkollegiernas förening och Stiftelsen Ackordscentralen (Ju2002/3444/L2). Även rättssäkerheten och effektiviteten i utökningsförfarandet kan behöva stärkas.

En förutsättning för att lägga fram förslag på flera av de nämnda områdena är dock att denna reform av förmånsrättsordningen genomförs. De ändringar som föreslås här lägger grunden för en stor del av det fortsatta arbetet.

Betydelsen av en fungerande insolvensrättslig lagstiftning har också alltmer uppmärksamats internationellt för att förbättra förutsättningarna för tillväxt och internationell handel och undvika ekonomiska och finansiella kriser. Två arbetsgrupper inom UNCITRAL (FN:s kommission för internationell handelsrätt) arbetar med att ta fram lagstiftningsguider på området. Ett av målen med UNCITRAL:s arbete är att nationell lagstiftning skall tillhandahålla effektiva möjligheter både att rekonstruera och att avveckla företag. Sverige, som under de kommande åren är ledamot i kommissionen, deltar aktivt i detta arbete.

Kapitalbildningen i företagen

Av betydelse i sammanhanget är förutsättningarna för god kapitalbildning i företagen. För att företag skall kunna starta och växa krävs en väl fungerande kreditmarknad. En sund kreditgivning på en sådan marknad förutsätter i sin tur att kapitalbildningen i företagen fungerar väl även i övrigt. I samband med att förmånsrättsordningen reformeras är det därför av vikt att beakta också andra villkor för företagets tillgång till kapital.

Ett sådant lagstiftningsärende är det pågående arbetet med en lagrådsremiss om att beskattningen av kapitalvinster på s.k. näringsbetingade andelar skall avskaffas. Det förslaget har två syften. Det ena är att eliminera den kedjebeskattnings av vinster i bolagssektorn som nuvarande regler ger upphov till. Det andra är att åtgärda den faktiska asymmetri som uppkommit i skattesystemet genom skatteplanering. Ett förslag lämnas också om att de särskilda skattereglerna för förvaltningsföretag i allt väsentligt skall avskaffas, vilket innebär att de nya reglerna om skattefrihet blir tillämpliga även på riskkapital. Som en konsekvens av skattefriheten på vinster får kapitalförluster på sådana andelar inte längre dras av. Regeringen instämmer i den kritik som framförts att det kan finnas situationer där en avskaffad avdragsrätt för kapitalförluster skulle kunna vålla företag bekymmer och det därför finns anledning till ytterligare särskilda överväganden. Regeringen har därför gett 2002 års Företagsskatteutredning i uppdrag att utreda frågan om behovet av och möjligheterna till en reformering av reglerna om koncernbidrag (Dir. 2002:28).

Även i övrigt ser regeringen kontinuerligt över möjligheterna till förbättringar för företagen när det gäller tillgången till kapital. Som ytterligare exempel kan nämnas arbetet med att ta fram ett statligt lånegarantisystem. Avsikten är att ett utvecklat sådant system skall vara i bruk under år 2003. Statliga lånegarantier är ett alternativ till direkta statliga lån.

4 Förmånsrättsordningen

Förmånsrättsordningen

Reglerna om förmånsrätt styr fördelningen av en konkursgäldenärs tillgångar mellan de borgenärer som har fordringar mot gäldenären från tiden före konkursen (konkursfordringar). Innan tillgångarna fördelas skall dels egendom som tillhör annan än konkursgäldenären skiljas ut, dels konkurskostnader (främst kostnader för konkursförvaltningen) liksom andra skulder som konkursboet har ådragit sig (s.k. massaskulder) betalas.

Förmånsrättsreglerna styr också fördelningen av tillgångar mellan olika borgenärer vid utmätning.

Företrädesordningen mellan olika fordringar både vid utmätning och i konkurs regleras förutom i förmånsrättslagen (1970:979) också i utsökningsbalken.

Utgångspunkten är att alla fordringar mot gäldenären har lika rätt. Förmånsrätterna utgör alltså undantag från huvudregeln om likabehandling. Förmånsrättslagen innehåller en uppräkningslista av de fordringar som har bättre rätt än andra samt anger vilken ordning som gäller mellan dessa prioriterade fordringar.

Förmånsrättslagen skiljer mellan särskild och allmän förmånsrätt.

Särskild förmånsrätt

Särskild förmånsrätt belastar bara viss egendom och gäller både vid utmätning och i konkurs.

Den viktigaste av de särskilda förmånsrätterna i förmånsrättslagen är den som följer med panträtt i viss bestämd egendom, t.ex. en fastighet, ett fartyg eller ett visst lösöre (4 §). Panträtten kan grundas på avtal eller gälla direkt på grund av lag.

Särskild förmånsrätt gäller vidare för försäkringstagares fordran hos försäkringsföretag i den egendom och i den omfattning som framgår av försäkringsrörelselagstiftningen (4 a §). Sådan förmånsrätt gäller också i lös egendom som hör till näringsverksamhet med fastighetsägares fordran hos lokalhyresgäst eller arrendator under tre respektive tolv månader (5 §).

I den mån en näringsidkares egendom avsedd för verksamheten inte är pantsatt eller går till betalning av lokalhyresfordringar, kan särskild förmånsrätt följa med företagshypotek (5 §). Företagshypotek förutsätter inskrivning i verksamheten av ett visst penningbelopp, s.k. företagsinteckning, och upplåts genom att näringsidkaren överlämnar ett företagshypoteksbrev till borgenären. Till skillnad från panträtt är företagshypotek inte knutet till individuellt bestämd egendom utan gäller i egendom av visst slag, där de individuella föremålen hela tiden kan växla.

Förmånsrätt i fast egendom och tomträtt följer med främst inteckning i egendomen (6 och 7 §§). Slutligen finns särskild förmånsrätt i utmätt egendom (8 §).

Allmän förmånsrätt

Allmän förmånsrätt gäller endast i konkurs och avser all egendom som ingår i gäldenärens konkursbo.

Bland de allmänna förmånsrätterna märks först den förmånsrätt som följer med vissa kostnader som har samband med inledandet av konkurs (10 §).

Vidare gäller allmän förmånsrätt för vissa fordringar som har uppkommit i samband med ett försök till företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion (10 §) och för fordringar avseende vissa revisions- och bokföringsuppdrag (10 a §).

Allmän förmånsrätt gäller också för fordran på skatt och allmän avgift (11 §) samt i viss omfattning för arbetstagares fordran på lön och pension (12 och 13 §§).

Förmånsrätternas förhållande till varandra

Eftersom de särskilda förmånsrätterna (med undantag för företagshypoteket) gäller i individuellt bestämd egendom, uppkommer sällan någon kollision mellan olika särskilda förmånsrätter. Om kollision ändå uppkommer, gäller de särskilda förmånsrätterna i huvudsak i paragrafernas ordningsföljd i förmånsrättslagen (9 §). Detta innebär främst att panträtt i lös egendom går före företagshypotek.

Mellan allmänna förmånsrätter bestäms den inbördes ordningen undantagslöst av paragrafernas följd (14 §).

Vad gäller den inbördes företrädesrätten mellan särskilda förmånsrätter och allmänna förmånsrätter har de särskilda förmånsrätterna i regel företräde framför de allmänna. Sådana kostnader som har förmånsrätt enligt 10 och 10 a §§ förmånsrättslagen får dock vid behov tas ut före företagshypotek, hyresfordringar och fordringar som åtnjuter förmånsrätt på grund av utmätning (15 §).

Oprioriterade borgenärer

Sedan de förmånsberättigade borgenärerna har fått betalt utgår betalning till borgenärer utan förmånsrätt (18 §). Detta gäller t.ex. leverantörers fordringar på betalning för levererade varor som inte omfattas av separationsrätt, uppdragstagares krav för utfört arbete, vanliga lån som inte är tryggade genom pant eller annan säkerhet och skadeståndsfordringar. Har en fordran särskild förmånsrätt i viss egendom men räcker inte egendomen för att infria fordringen, behandlas återstoden som en fordran utan förmånsrätt.

Oprioriterade borgenärer har lika rätt till betalning och skall således, i likhet med prioriterade borgenärer med samma förmånsrätt, få betalt i förhållande till fordringarnas belopp (14 och 18 §§). Förmånsrätternas nuvarande omfattning gör dock att det finns litet utrymme för utdelning till oprioriterade borgenärer i företagskonkurser.

Efterställda fordringar

Att en fordran är efterställd innebär att borgenären har rätt till betalning först efter det att alla andra borgenärer har fått betalt.

Gåvor kan utkrävas endast om övriga borgenärer har fått full betalning (se lag [1936:83] angående vissa utfästelser om gåva). I övrigt är för närvarande inga fordringar efterställda vid konkurs genom stadgande i lag. Det går dock att träffa avtal om att en fordran skall vara efterställd vid konkurs.

Principen om lika rätt

Det är en naturlig utgångspunkt att konkursborgenärer skall ha lika rätt, dvs. att gäldenärens egendom skall fördelas mellan borgenärerna i proportion till deras fordringar.

Det är lätt att se fördelarna med en sådan princip. Kredit kommer att ges endast om kredittagaren bedöms ha förmåga att betala alla sina skulder; annars får ju ingen borgenär fullt betalt. Ingen kredit kommer att ges enbart med tillit till att en viss säkerhet skall räcka till återbetalningen. Samtliga borgenärer kommer att eftersträva det totalt sett mest gynnsamma ekonomiska utfallet av gäldenärens verksamhet. En situation där alla borgenärer är likställda blir också mindre komplicerad och lättare att överblicka, särskilt vid förhandlingar om ett ackord.

Fastän principen om lika rätt anses vara en given utgångspunkt, är det, som redan framhållits, normalt endast en mindre del av tillgångarna som

kommer de oprioriterade borgenärerna till del. En klart övervägande del av tillgångarna i konkurser fördelas till borgenärer som har särskild eller allmän förmånsrätt.

Skäl att ha förmånsrätter

En grund för flera av förmånsrätterna är att de antas stimulera kreditgivning, särskilt långvariga krediter. Hit hör framför allt förmånsrätterna för panträtt och företagshypotek. En sådan säkerhet kan också göra en kredit billigare. Besparingen kan dock förtas av att en annan kreditgivare, vars position blir i motsvarande mån försämrad, höjer räntan eller priset för sin kredit.

Förmånsrätt motiveras ibland av hänsyn till vissa särskilda borgenärer. Förmånsrätten för lön infördes därför att anställda är speciellt utsatta i företagskonkurser. Därutöver garanterar dock den statliga lönegarantin inom vissa gränser att lönefordringar blir betalda i konkurs. Kommittén uttrycker det så att löneförmånsrätten numera i praktiken främst innebär att staten får bidrag till finansieringen av lönegarantin.

Utan förmånsrätt för fordringar som uppkommer under ett försök till företagsrekonstruktion skulle en gäldenär bli tvungen att betala alla tjänster och varor i förskott, vilket skulle försvåra rekonstruktionen. Det har motiverat att vissa sådana fordringar är förenade med förmånsrätt. Förmånsrätten för revisorer har en liknande grund. Det gäller att se till att särskilt rörelseidkare med dålig ekonomi kan anlita revisorer och få sina bokslut granskade.

Ytterligare ett argument för förmånsrätt kan vara att förmånsrätten är till nytta för övriga borgenärer. Det gäller i vissa fall att genom förmånsrätt möjliggöra för ett företag att få kredit trots att det är insolvent. Den nyligen införda förmånsrätten för en fordran på grund av avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke träffat enligt lagen om företagsrekonstruktion är ett exempel på detta. Ett annat är förmånsrätten för revisorsarvoden. Också löneförmånsrätten kan anses vara till nytta för borgenärerna i allmänhet. Utan löneförmånsrätt och lönegaranti skulle arbetstagarna lämna ett företag med dålig ekonomi så snart tillfälle ges, i vart fall under högkonjunktur.

Kommittén anmärker att det ofta går att åberopa goda skäl för att ge än den ena än den andra förmånsrätten. Eftersom den som får en förmånsrätt till fullo uppskattar värdet av förmånsrätten medan dess nackdel pulvreras hos många andra borgenärer, är det enligt kommittén frestande att införa förmånsrätter. Historiskt kan man se hur förmånsrätterna gärna ökar genom enskilda lagändringar, varefter de skärs ned vid en mera samlad översyn av förmånsrättsordningen, senast år 1970 genom förmånsrättslagen.

5 Inledande överväganden

Regeringens bedömning: Kommitténs förslag kan antas ha gynnsamma samhällsekonomiska och andra konsekvenser, framför allt när det gäller möjligheten till rekonstruktion av företag. Detta förutsätter dock att förslagen till stora delar hålls samlade som en reform.

Kommitténs bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Vid den skriftliga remissbehandlingen hade en stor del av remissinstanserna invändningar enbart mot vissa delar av förslaget. Vid ett senare remissmöte ombads remissinstanserna att ange om de föredrog nuvarande ordning eller en paketslösning i huvudsak enligt kommitténs förslag. Utfallet redovisas i bilaga 4.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringens utgångspunkt

Regeringens politik syftar till en hållbar ekonomisk tillväxt och en ökad sysselsättning genom fler och växande företag. För att stimulera till ett ökat företagande och ge redan existerande företag möjlighet att växa bör det råda sunda konkurrensförhållanden och god tillgång till kapital. Omotiverade hinder för en effektiv konkurrens bör undanröjas, inte minst för att små företag skall kunna etablera sig på marknaden. En förutsättning för detta är att lagstiftningen är så neutral som möjlig och inte subventionerar ett visst företagande eller en viss marknad.

Det är viktigt med en god kreditförsörjning, särskilt till de mindre företagen, för att målen skall kunna uppnås. En tyngdpunkt i politiken är därför att förbättra villkoren så att kapital och övriga tillgångar kan utnyttjas på bästa sätt. Om entreprenörskap skall kunna utvecklas, krävs naturligtvis ett visst mått av risktagande. Samtidigt är det avgörande för samhällsekonomin att tillväxten är stabil och långsiktig och att det alltså satsas på ett företagande som kan stå sig starkt över tiden. Detta skapar i längden bäst förutsättningar för ekonomisk tillväxt och full sysselsättning.

Av grundläggande betydelse är då hur det civilrättsliga regelsystemet är utformat, inte minst förmånsrättsordningen och insolvenslagstiftningen i övrigt. Förmånsrättsordningen lägger en grund för kreditmarknaden och för samhällsekonomin i övrigt. Genom att förmånsrättsordningen avgör hur förlusterna vid en konkurs skall fördelas mellan olika borgenärer får den betydelse för många företags ekonomiska situation, ibland för deras möjligheter att överleva. Därvid spelar förmånsrättsordningen också en viss roll för statens finanser. Vidare påverkar den valet mellan rekonstruktion och avveckling.

Hur förmånsrättsordningen skall byggas upp beror ytterst av en avvägning mellan olika intressen. Denna avvägning kan utfalla olika vid skilda tidpunkter. Sedan förmånsrättslagen tillkom i början av 1970-talet har det skett stora samhällsekonomiska förändringar. Nya förutsättningar gäller, särskilt på kredit- och kapitalmarknaderna, och det svenska

företagandet skiljer sig på flera sätt från vad som gällde då, med en växande roll för små och medelstora företag.

En utgångspunkt bör enligt regeringen vara att förmånsrättsordningen skall ge så goda förutsättningar som möjligt för rekonstruktion av livskraftiga företag. Detta får dock inte innebära att förmånsrättsordningen anpassas till enbart krisdrabbade företag och deras borgenärer. Den måste i stället utformas med hänsyn till behovet av en effektiv kreditgivning i allmänhet och beakta behovet av såväl krediter med god säkerhet som krediter av mera riskfylld natur. Även om en utgångspunkt alltså bör vara att förmånsrättsordningen kan bidra till lyckade företagsrekonstruktioner där sådana är motiverade, bör reglerna samtidigt utformas så att de kan gynna företagande i allmänhet och samhällsekonomin i stort.

Insolvenshantering

Om en näringsidkare blir insolvent, försätts näringsidkaren vanligen i konkurs. Konkurs utesluter inte att verksamheten drivs vidare och rekonstrueras inom ramen för konkursen genom att tillgångarna hålls samman hos en köpare. Den juridiska personen förändras när konkursgäldenären är ett aktiebolag, eftersom detta likvideras efter en konkurs som inte ger full utdelning åt alla. Aktierna i konkursbolaget och det köpande bolaget kan dock ha samma ägare. En konkurs kan också leda till att verksamheten avvecklas. Ifall ett företag har betalningssvårigheter kan det finnas anledning att överväga en ackordslösning. Borgenärerna kan frivilligt göra eftergifter så att gäldenären kan fortsätta sin verksamhet. Eftergifter kan också beslutas tvångsvis genom lagen om företagsrekonstruktion efter beslut av en kvalificerad majoritet av oprioriterade borgenärer; förmånsberättigade borgenärer står utanför ackordsförhandlingen och drabbas inte heller av ackordsbeslutet.

Valet mellan frivilliga underhandsuppgörelser, rekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion med bibehållen juridisk person, indirekt rekonstruktion av verksamheten genom konkurs och avveckling är beroende av flera olika faktorer. Orsaken till betalningssvårigheten och ägarnas benägenhet att förändra verksamheten spelar in. Ibland beror ett företags betalningssvårigheter på övergående problem, t.ex. en konjunkturedgång. De ekonomiska svårigheterna kan också bero på att gäldenären har överskattat lönsamheten och tagit på sig en för stor skuldbörda eller på att verksamheten har bedrivits irrationellt. Om affärsidén är bärande och ägarna beredda till rationella beslut, är det oftast bäst att rörelsen inte avvecklas. Om däremot ett företags insolvens beror på att affärsidén inte håller, är det naturligt att rörelsen avvecklas och tillgångarna överförs till andra. I det fallet är konkurs med utförsäljning som regel det bästa.

Det som från borgenärssynpunkt främst talar för att en rekonstruktion av en livskraftig verksamhet sker med bibehållen juridisk person är att gäldenären då kan behålla förmånliga avtal, t.ex. agentur- och licensavtal, vilka ju inte utan motpartens samtycke kan överlätas på en ny part. När sådana avtal är de väsentligaste rörelsetillgångarna, finns det således normalt anledning att undvika konkurs. Värdeförlusten brukar

också allmänt sett bli högre vid konkurs än vid företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion. Det finns risk för att tillgångarna säljs till underpris i samband med en konkurs. Dessutom är ett konkursförfarande vanligen mer omständligt och tar längre tid än ett rekonstruktionsförfarande utom konkurs. Tillgångarna måste då säljas och likviden fördelas bland borgenärerna genom ett särskilt utdelningsförfarande.

Utformningen av lagstiftningen om förmånsrätt, lönegaranti och behandlingen av gäldenärens avtal i insolvensförfaranden påverkar, som redan framgått, i hög grad gäldenärers och borgenärers val av åtgärd när ett företag har betalningssvårigheter. Det är således betydelsefullt att lagstiftningen är effektiv och välbalanserad så att frågan om insolvenshantering inte väcks för sent utan valet lättare kan grundas på en bedömning av lönsamhet och framtidsutsikter och inte på ovidkommande hänsyn. I vissa fall kommer det att visa sig att rörelsen kan och bör rekonstrueras genom ett ackord med oförändrat ägande, medan en rekonstruktion i andra fall kräver att verksamheten överläts till nya ägare och att skulderna skärs bort i större utsträckning än som är möjlig genom ett ackord.

Förmånsrättskommitténs förslag

Förmånsrättskommitténs förslag innebär 1) att förmånsrätten för skatter och avgifter avskaffas, att förbudet mot att återvinna skattebetalningar upphävs och att statens företrädare vid löneutmätning avskaffas, 2) att löneförmånsrätten och lönegarantin reformeras, bl.a. så att lön under vidare drift betalas av konkursboet (s.k. massaansvar) och att lönegaranti kan betalas inte bara vid konkurs utan också under vissa förutsättningar vid företagsrekonstruktion och 3) att företagshypoteket omvandlas till en ny företagsinteckning med allmän förmånsrätt som utvidgas till att gälla i all slags egendom som tillhör den person som har tagit ut teckningen men samtidigt begränsas till att gälla i enbart som mest hälften av denna egendoms värde.

Genom att förmånsrätten för skatter och hyresfordringar avskaffas och den förmånsrätt som följer med företagshypoteket ändras ges oprioriterade borgenärer och löneborgenärer en starkare ställning i en insolvenssituation. Samtidigt minskas antalet särintressen och även betydelsen av varje särintresse. Därigenom får borgenärerna ett ökat gemensamt intresse av att verka för rekonstruktion.

En bärande tanke hos kommittén är att en bedömning av ett företag med betalningssvårigheter skall göras i ett tidigare skede än i dag. Kommittén poängterar att det är bäst om ett beslut om rekonstruktion fattas så tidigt att verksamheten fortfarande kan göra nödvändiga omstruktureringar eller få erforderlig kredit. Därmed blir rekonstruktion ett realistiskt alternativ till avveckling i fler fall. Om konkurser inträffar i ett tidigare skede, torde skuldsättningen bli lägre. Avvecklingen av sådana verksamheter som är i grunden olönsamma kan då ske medan det fortfarande finns några tillgångar kvar. På detta sätt undviker man lättare att verksamheter drivs vidare på statens och andras bekostnad. Förmånsrätterna har betydelse för borgenärernas intresse av att ingripa i

tid vid betalningssvårigheter och leder typiskt sett till att frågan om rekonstruktion skjuts upp.

Kommittén framhåller att förmånsrätterna också kan innebära att borgenärerna inte ser bara till den samlade framtida lönsamheten utan framför allt till hur deras egen position kan påverkas av ett rekonstruktionsförsök. Även om ett företags betalningssvårigheter uppmärksammas i tid, kan den i ett samlat borgenärs- och samhällsperspektiv mest adekvata insolvenshanteringen motverkas av att företagets ägare och vissa borgenärsgupper har mycket att vinna på en viss form av insolvenshantering. I någon mån missbrukas konkursinstitutet i den meningen att rörelseidkare spekulerar i möjligheten att kunna rekonstruera rörelsen och bli av med skulder genom att gå i konkurs. Kommittén menar att planerade seriekonkurser kommer att upphöra om förmånsrätten för företagsinteckningen gäller enbart i halva värdet av inteckningsunderlaget. Med seriekonkurs avses att ett konkursföretags ägare köper inkråmet och sedan fortsätter rörelsen, varvid priset inte sällan motsvarar en hypotekssäkrad fordran. Konkursföretagets ägare har svårare att övertyga kreditgivaren om att låna ut pengar till köp av inkråmet när denne inte längre får tillbaka hela lånet genom utdelning i en konkurs. Att lönegaranti utgår vid konkurs men inte vid företagsrekonstruktion kan också få till följd att samhällsekonomiskt potentiellt lönsamma företag inte rekonstrueras. Ett syfte med kommitténs förslag är att snedvridande skillnader i reglerna vid företagsrekonstruktion och konkurs skall undanröjas.

Det hänvisas till bilaga 1, där det huvudsakliga innehållet i kommitténs förslag redovisas utförligt.

Ett mer jämställt borgenärskollektiv

Regeringen anser att kommitténs förslag om en avskaffad skatteförmånsrätt och en begränsad ny företagsinteckning är värdefulla främst av det skälet att den inbördes ställningen mellan borgenärerna då blir mer jämställd. Detta kan leda till att borgenärerna blir mer intresserade av att i en insolvenssituation gemensamt finna rekonstruktionslösningar av olika slag.

För en borgenär som har en säker ställning finns det i regel ingen anledning att medverka särskilt aktivt för att åstadkomma en företagsrekonstruktion. I händelse av en avveckling har ju den borgenären inte mycket att vinna på att gäldenärens problem löses på något annat sätt. Även en borgenär som i en konkurs inte kan räkna med någon utdelning över huvud taget eller i vart fall bara en mindre utdelning kan vara ointresserad av en rekonstruktionslösning. Det sammanhänger med att eventuella fördelar med en sådan kan kräva en stor arbetsinsats av borgenären och ändå vara svåruppnådda, och ofta ligger också borgenärens vinster med en rekonstruktionslösning långt fram i tiden.

En ordning med ett mer jämställt borgenärskollektiv kan däremot öka borgenärernas samlade intresse av att medverka till företagsrekonstruktioner. Även staten skulle ha större anledning att medverka. Kommittén gör den bedömningen att statens nuvarande tämligen restriktiva hållning till ackord huvudsakligen beror på att staten genom skatteförmånsrätten i

många fall kan vara säker på att få utdelning för sin fordran i en konkurs. Det finns inte sällan andra skäl för staten att inta en restriktiv hållning till ackord, t.ex. behovet av att sätta stopp för en verksamhet som bedrivs på ett oseriöst sätt, men man kan samtidigt inte bortse från förmånsrättens betydelse för valet av åtgärd.

En bättre kreditprövning och kredituppföljning

En annan betydelsefull effekt av kommitténs förslag rörande företagsinteckningen är enligt regeringen att borgenärer med sådan förmånsrätt, dvs. banker och andra institutionella kreditgivare, får starkare incitament dels att se till att kredit främst lämnas till ekonomiskt hållbara projekt, dels att agera tidigare för att hindra att en insolvenssituation uppstår.

En gäldenär som inte kan betala tillbaka en kredit drabbas själv negativt på olika sätt. Är gäldenären ett företag, går betalningsoförmågan ut över ägare och anställda. För dem som företaget gör affärer med är nackdelen uppenbar. Också samhällsekonomin belastas genom störningar i affärslivet och kostnader för indrivning och insolvenshantering. De föreslagna nya företagsinteckningarna kan antas medföra att kreditgivningen i högre grad fokuseras på gäldenärens återbetalningsförmåga och att kredituppföljningen förbättras. Även härigenom ökar förutsättningarna för lyckade företagsrekonstruktioner.

På motsvarande sätt torde en avskaffad skatteförmånsrätt ge staten som skatteborgenär incitament till att på ett tidigt stadium pröva gäldenärens betalningsförmåga och noga följa upp betalningarna. Skatteförvaltningens och exekutionsväsendets arbetssätt är därvid av avgörande betydelse.

Ett bättre löneskydd och en sundare konkurrens

Ytterligare en viktig del i kommitténs förslag är att löneskyddet förbättras för de allra flesta arbetstagarna genom att ersättningen på grund av lönegarantin höjs och den tid som en arbetstagare som mest kan få lönegaranti förlängs.

Dessutom får de anställda genom förändringen av löneförmånsrätten och lönegarantin större intresse av att delta i rekonstruktionslösningar. För att ett sådant intresse skall kunna väckas är det nödvändigt att de inte äventyrar sina intjänade löner, vilket man undviker genom kommitténs förslag.

Samtidigt bör ett starkt löneskydd, som är till för att garantera den enskilde arbetstagarens lön, i så liten utsträckning som möjligt få andra, icke avsedda effekter. Lönegaranti vid konkurs kan leda till snedvridningar i konkurrensen. En verksamhet som drivs vidare av ett konkursbo och där lönekostnaden inte belastar verksamheten, eftersom den betalas av staten, ger en konkurrensfördel för den verksamhet som konkursboet driver i förhållande till andra företag. Med kommitténs förslag skulle ett konkursbo som fortsätter konkursgäldenärens verksamhet bära hela lönekostnaden. Sålunda torde man uppnå för det första att en konkursförvaltare knappast driver företaget vidare utan att ha gjort noggranna

överbägenden av nyttan av detta. En konkursförvaltare lär då fortsätta driften enbart när detta kan förväntas ge borgenärerna ett mervärde. För det andra hindras att fortsatt drift gynnar uppkomsten av en osund konkurrens; man slipper ifrån att konkurrensen i olika branscher tid efter annan störs genom på detta vis subventionerade verksamheter. Ur ett konkurrensrättsligt perspektiv är detta en angelägen del i kommitténs förslag.

Fördelar ur konkurrenssynpunkt uppnås dessutom om verksamheter som saknar lönsamhet avvecklas i ett tidigare skede än i dag och inte drivs vidare på ofrivilliga krediter från staten och oprioriterade borgenärer.

Konsekvenser för mindre företag

Reformens konsekvenser för mindre företag har genomgående stått i förgrunden för regeringens överbägenden.

Reformen kan väntas ha flera gynnsamma effekter för mindre företag. Inte minst en tidig insolvenshantering med bättre möjligheter att rekonstruera företag är ofta positivt för mindre företag. Att konkurrensförhållandena kan väntas bli sundare torde också gynna mindre företag.

De befarade negativa konsekvenserna berör främst förslaget till en ny företagsinteckning och då särskilt frågan rörande tillgången till kredit.

Förslagets konsekvenser för mindre företag utvecklas särskilt i avsnitt 13.

Konsekvenser för företag i nationella stödområden och glesbygdsområden

Det finns geografiska skillnader när det gäller marknadens utbud av kapital för skapande av nya företag och tillväxt i befintliga företag. Lågt värderade realsäkerheter i vissa regioner eller branscher kan vara en anledning liksom bristande utbud av krediter på grund av långa avstånd till kreditgivare. Staten har en viktig roll för att hjälpa till att motverka de brister som sålunda kan finnas. Förutsättningarna för företagande måste vara goda i hela landet.

Kommittén har överbägt reformens följder för olika regioner i landet, bl.a. genom att undersöka om företag tar ut företagsinteckningar i större eller mindre omfattning beroende på hur stor kommun företaget verkar i, men har inte funnit några tydliga mönster. Kommittén anser att reformen inte kan antas ha några negativa regionalpolitiska konsekvenser.

Det kan dock inte uteslutas att ändringarna av företagshypoteket leder till en försiktigare hållning från kreditgivares sida när det gäller verksamhet av mer riskfylld natur. Denna förändring kan påverka företag i utsatta delar av landet, särskilt norra Sveriges inland, i den mån osäkerheten om ett företags lönsamhet är större där. Problem i kapitalförsörjningen som är specifika för olika delar av landet kan emellertid inte lösas genom den civilrättsliga lagstiftningen, som skall gälla generellt för hela landet, utan det bör i stället ske genom offentliga åtgärder av annat slag. Inom ramen för t.ex. de regionala företagsinriktade stödformerna finns i dag också möjligheter att

motverka svårigheter i företagens kapitalförsörjning, främst i de nationella stödområdena och glesbygdsområden.

Det sagda innebär att regeringen gör bedömningen att regionalpolitiska konsekvenser inte hindrar att reformen genomförs.

En reform med ekonomiska och andra fördelar för samhället

Riksdagen har redan i sitt inledningsvis nämnda tillkännagivande uttalat att den av kommittén föreslagna reformen kommer att ge sådana ekonomiska och andra fördelar för samhället att den bör genomföras. Även regeringen gör i stort den bedömningen. Till fördelarna hör främst att intressegemenskapen mellan borgenärerna ökar, att konkurrensförhållandena mellan konkursbon och andra företag blir mer likställda och att förutsättningarna för att nå rekonstruktionslösningar förbättras. Därutöver innehåller förslagen inslag som kan innebära att ytterligare fördelar uppnås. Hit hör att kreditgivning och kredituppföljning ytterligare kan inriktas på ett projekts lönsamhetsutsikt och att oprioriterade borgenärer kan få bättre utdelning i konkurs. Viktigt är också att arbetstagarnas löneskydd i konkurs i vissa avseenden kan förbättras väsentligt. Som redan understrukits skall denna reform ses som en del i en långsiktig reformering av insolvenslagstiftningen.

Över huvud taget torde kommitténs förslag kunna bidra till bättre förutsättningar för ett sunt näringsliv. Betydelsen av ett väl fungerande insolvensrättsligt system har visats inte minst i den debatt som har förts i kölvattnet av de uppmärksammade stora utländska konkurserna under den senaste tiden.

Vissa av effekterna är ganska säkra, andra naturligtvis mera osäkra. Som kommittén understryker måste dock huvuddelarna hållas samlade för att de positiva effekterna skall kunna uppnås. Reformen bygger på en balans mellan olika intressen, och i denna ligger att alla inblandade har såväl något att vinna som något att förlora i en insolvenssituation. Detta är en utgångspunkt för regeringens vidare överväganden. Dessa överväganden kommer att göras i de tre följande avsnitten. Där behandlas närmare förslagen rörande skatteförmånsrätten, löneskyddet och den nya företagsinteckningen. Det finns kritik från remissinstanserna rörande alla dessa delar. Kritiken kommer i stor utsträckning från företrädare för de borgenärsgrupper som får se sin förmånsrätt försämrad och fokuserar i huvudsak på de negativa konsekvenser detta kan få på den egna verksamheten. Regeringen hyser respekt för dessa synpunkter. Regeringen vill dock här allmänt framhålla att övervägandena måste göras mot bakgrund av den samlade bedömning av reformen som nu har redovisats.

Reformen bör också ses i ljuset av andra åtgärder när det gäller kapitalförsörjningen. Som berörts i avsnitt 3 ser regeringen för närvarande över olika sätt att förbättra företagens finansieringsmöjligheter.

6 Skatteförmånsrätten avskaffas

6.1 Förmånsrätten för skatter och avgifter m.m.

Regeringens förslag och bedömning: Statens förmånsrätt för skatter och avgifter avskaffas. Ett slopande av återvinningsförbudet bör övervägas ytterligare.

Kommitténs förslag överensstämmer med regeringens när det gäller förmånsrätten för skatter och avgifter. Kommittén föreslår att även återvinningsförbudet skall avskaffas (se betänkandet s. 47, 50, 54, 92, 183 f., 192 f., 328 f. och 361).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslagen eller lämnar dem utan någon invändning.

Förslaget att avskaffa förmånsrätten avstyrks av *Riksskatteverket* som framhåller att skatteförmånsrätten medför att betydande belopp flyter in till staten och att förmånsrätten främjar skattemoralen. Även *Riksrevisionsverket*, *Kronofogdemyndigheten i Umeå*, *Kronofogdemyndigheten i Göteborg*, *Kronofogdemyndigheten i Härnösand* och *Skattemyndigheten i Örebro* har samma kritik. Bland annat *Kronofogdemyndigheten i Stockholm* påpekar att tiden mellan taxering och indrivning måste bli kortare om förslaget genomförs. *Skattemyndigheten i Stockholm* och *Föreningen Sveriges kronofogdar* anser att kommittén borde ha analyserat frågan om ett partiellt avskaffande ytterligare. Enligt *Skattemyndigheten i Malmö* och *Skattemyndigheten i Göteborg* bör också lagen om preskription av skattefordringar avskaffas om förslaget genomförs. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* är starkt tveksam till förslaget. I stort sett samma kritik har riktats mot förslaget att avskaffa återvinningsförbudet. *Riksskatteverket*, *Kronofogdemyndigheten i Göteborg*, *Kronofogdemyndigheten i Malmö* och *Kronofogdemyndigheten i Eskilstuna*, *Skattemyndigheten i Stockholm* och *Föreningen Sveriges kronofogdar* anser att förslaget har negativa konsekvenser för ställföreträdaransvaret och därmed för effektiviteten i indrivningen. *Företagarnas Riksorganisation* framhåller däremot att ett slopande av återvinningsförbudet inte får leda till en skärpning av ställföreträdaransvaret.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Fordringar på skatt och allmänna avgifter har förmånsrätt i konkurs i de fall och med de begränsningar som föreskrivs (11 § förmånsrättslagen). I lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. anges i vilka fall och med vilka begränsningar förmånsrätten gäller. Enligt den lagen följer skatteförmånsrätten med fordran på skatt och tull om inget annat följer av särskild föreskrift. En sådan särskild föreskrift finns i 74 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt. Där sägs att skatt enligt den lagen inte omfattas av förmånsrätt enligt lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. När det däremot gäller annan avgift till det allmänna som inte betecknas som skatt skall det föreskrivas särskilt att förmånsrätt följer med avgiften.

Förmånsrätten har vid upprepade tillfällen vidgats och omfattar numera bl.a. inkomstskatt, förmögenhetsskatt, fastighetsskatt, mervärdesskatt, egenavgifter och flera punktskatter.

Skatteförmånsrätten gäller efter de särskilda förmånsrätterna och efter förmånsrätten för nya fordringar under en rekonstruktion men före förmånsrätten för arbetstagares fordringar på lön och pension.

Insolvensutredningen föreslog i sitt betänkande om en lag om företagsrekonstruktion att skatteförmånsrätten skulle avskaffas (se SOU 1992:113 s. 328 f.). Då ansåg regeringen emellertid att detta inte kunde komma i fråga av statsfinansiella skäl men att det kunde finnas anledning att på nytt överväga saken längre fram (jfr prop. 1995/96:5 s. 127 f.). Det underströks att sådana överväganden borde särskilt uppmärksamma effekterna för möjligheten att genomföra företagsrekonstruktioner.

Som regeringen har konstaterat i föregående avsnitt är avskaffandet av skatteförmånsrätten en väsentlig del av kommitténs reformpaket. Enligt kommittén är det nödvändigt att avskaffa förmånsrätten för att syftena med reformen skall uppnås. En borgenär vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar inte i en ackordsförhandling. I praktiken brukar ett framgångsrikt ackord förutsätta att staten deltar frivilligt. Om inte också statens fordringar sätts ned, får företaget inte en tillräcklig ekonomisk lättnad. Ifall förmånsrätten avskaffas, kan det däremot antas att staten får större anledning att bevaka sina fordringar mera aktivt än för närvarande och att medverka vid ackordsförhandlingar, vilket förbättrar möjligheten till företagsrekonstruktioner.

Ett skäl som ibland anförs mot att avskaffa skatteförmånsrätten går ut på att staten inte kan välja sina kredittagare själv. Liksom kommittén anser regeringen att detta inte är något tungt argument. Staten har tillgång till betalningssäkring och andra åtgärder. Likaså finns det enligt skattebetalningslagen (1997:483) ett ställföreträdaransvar för juridiska personers skatteskulder. Till skillnad från vad som gäller andra borgenärer kan staten alltså vända sig mot ställföreträdaren om en juridisk person inte betalar sina skatteskulder. Systemen för betalning och indrivning av skatt har gjorts alltmer effektiva även på andra sätt.

Ett annat skäl för att behålla skatteförmånsrätten, som framhålls av bl.a. Riksskatteverket, är att den behövs för skattemoralen, eftersom respekten för skattesystemet skulle minska om skatter och avgifter inte har företräde. Såvitt regeringen kan bedöma har dock förmånsrätten i sig ingen nämnvärd betydelse för viljan att betala skatt. Förmånsrätten aktualiseras ju när skatt eller avgift inte har betalats. Det är snarare andra omständigheter som i högre grad inverkar på skattemoralen, framför allt effektiviteten i indrivningssystemet och ställföreträdaransvaret. Inte heller det förhållandet att fordringarna tillhör staten och det allmänna motiverar att förmånsrätten behålls.

Det viktigaste argumentet mot ett avskaffande av skatteförmånsrätten är naturligtvis dess betydelse för statens finanser. Förmånsrätten bör inte avskaffas såvida den är nödvändig av statsfinansiella skäl. Enligt kommittén härrörde den relativt höga utdelningen till staten på grund av skatteförmånsrätten under mitten av 1990-talet troligen från det stora antalet konkurser som inträffade under den första hälften av 1990-talet. Med den dåvarande konkursutvecklingen ansåg kommittén det rimligt att anta att utdelningen skulle komma att närma sig den nivå som gällde under 1980-talets andra hälft, dvs. omkring 200 miljoner kronor per år. I den delen har kommitténs antaganden dock visat sig inte vara riktiga.

Utdelningen under år 2000 var i stället 350 miljoner kronor och utdelningen under år 2001 var 490 miljoner kronor. Eftersom utdelningen således har ökat i förhållande till kommitténs antaganden, blir frågan om en eventuell procentuell minskning av utdelningen till följd av reformen av särskild vikt. Kommittén har beräknat effekterna av en ändrad förmånsrättsordning utan att räkna in den positiva ekonomiska effekt som färre konkurser skulle leda till. Beräkningarna är alltså såtillvida försiktiga. Enligt beräkningarna kommer utdelningen på oprioriterade fordringar att öka från tre till tio procent. Om skattefordringar blir oprioriterade, får de dock en relativt sett sämre utdelning än oprioriterade fordringar får i genomsnitt. Det beror på att skattefordringar oftare än t.ex. lönefordringar förekommer i konkurser utan utdelning. Kommittén uppskattar därför att utdelningen på skattefordringar kan komma att minska något. I detta sammanhang skall emellertid även de övriga effekterna av reformen beaktas. Om reformen genomförs, kan utdelningen till förmånsberättigade lönefordringar väntas öka betydligt och statens kostnader för lönegarantin sjunka med omkring 300 miljoner kronor.

Även Riksskatteverket har beräknat utfallet av reformen. Med samma antagande som kommittén om relationen mellan prioriterad och oprioriterad del av lönefordran visar det material undersökningen grundas på att utdelningen på lönefordringar ökar med 350 miljoner kronor och att utdelningen på skattefordringar minskar med 186 miljoner kronor. Sammantaget skulle enligt undersökningen ett genomförande av kommitténs förslag således medföra en ökad utdelning till staten med 164 miljoner kronor. Redan resultatet av de statiska beräkningarna innebär alltså att statens finanser stärks.

Den faktor som har störst betydelse för statens kostnader är dock konkursutvecklingen, vilket kommittén inte tar med i sina beräkningar. Om ett företag rekonstrueras i stället för att gå i konkurs, kan det ju dels betala en större del av fordringarna än vad som skulle ha utdelats i konkursen, dels fortsätta att driva verksamhet som i sin tur ger större skatteunderlag. Även tidpunkten för avveckling av rörelser är av betydelse. I dag finns det sällan tillgångar i konkurserna. Verksamheter som inte är lönsamma avvecklas nämligen ofta så sent att tillgångarna har förbrukats. Att staten endast får runt tio procent i genomsnittlig utdelning i konkurser innebär alltså att staten i praktiken fungerar som en kreditgivare till viss verksamhet. Som framgått är ett av reformens huvudsyften just att insolvenshanteringen skall kunna ske mer skyndsamt.

Det sagda leder regeringen till slutsatsen att statsfinansiella skäl inte hindrar att förmånsrätten avskaffas. I avsnitt 12 redovisas beräkningarna närmare.

Från remisshall anmärks slutligen att staten i stället kommer att skaffa sig säkerheter om det inte finns någon skatteförmånsrätt, t.ex. pant, borgen eller företagsinteckning. Bland annat Riksskatteverket menar att en slopad förmånsrätt i själva verket kan motverka företagets möjligheter att klara sig genom perioder av tillfälliga betalningssvårigheter, eftersom säkerhet då kommer att krävas för statens fordringar. Det mesta talar nog ändå för att en avskaffad förmånsrätt inte leder till någon ökad användning av säkerheter. De myndigheter som kommittén varit i

kontakt med har alla uppgett att säkerhet redan i dag alltid krävs om det finns möjlighet att få en sådan. I de fall då ett företag inte har möjlighet att lämna erforderlig säkerhet är det i ett samhällsekonomiskt perspektiv bra att frågan om insolvenshantering väcks. Detta behöver däremot inte innebära att företaget försätts i konkurs. Om betalningssvårigheterna bedöms vara endast tillfälliga, torde det snarast vara företagsrekonstruktion som är aktuell.

Regeringen anser alltså att det, som en del av reformen, finns tillräckligt goda skäl att avskaffa skatteförmånsrätten. Det är samtidigt viktigt att skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna får tillräckliga förutsättningar att tidigare följa upp statens fordringar och vidta lämpliga åtgärder gentemot en gäldenär som inte betalar. I avsnitt 12 redovisas behovet av ökade resurser till skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna.

Med anledning av synpunkter från ett par remissinstanser kan tilläggas att det inte är motiverat att i detta sammanhang upphäva lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m. Det föreligger inte en så nära koppling mellan skatteförmånsrätten och de särskilda preskriptionsreglerna för skattefordringar att detta bör ske.

Ett avskaffande av skatteförmånsrätten aktualiserar frågan om även det anslutande återvinningsförbudet bör slopas. Konkurslagens regler om återvinning hindrar att förmånsrättslagen kringgås. Betalningar som har gjorts och andra rättshandlingar som har vidtagits av gäldenären en tid före konkursen kan under vissa förutsättningar återvinnas till konkursboet. Ett återvinningsförbud infördes år 1975 beträffande statens fordringar på skatter och avgifter. En betalning av skatt eller avgift får inte återvinnas, om fordringen var förfallen till betalning (4 kap. 1 §). När förbudet infördes, hänvisades det främst till att staten hade en utsatt ställning som skatteborgenär och att skatteförmånsrätten gjorde frågan om återvinning jämförelsevis begränsad. Återvunna skattebetalningar skulle ju ändå normalt tillfalla staten som utdelning på grund av skatteförmånsrätten (se prop. 1975:6 s. 135 f.). Kommittén föreslår att återvinningsförbudet slopas.

Om förmånsrätten avskaffas, talar enligt regeringen i och för sig systematiska skäl för att återvinningsförbudet upphävs. Kommittén har emellertid inte närmare analyserat eller beräknat de statsfinansiella konsekvenserna av ett upphävande. De ekonomiska och praktiska konsekvenserna bör övervägas ytterligare innan regeringen kan ta ställning till frågan.

6.2 Statens företrädare vid löneutmätning

Regeringens bedömning: Statens företrädare för skatter och avgifter vid löneutmätning bör behållas.

Kommitténs förslag: Statens företrädare för skatter och avgifter vid löneutmätning avskaffas (se betänkandet s. 73, 74, 193 f. och 360).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan någon invändning.

Riksskatteverket framhåller att de ekonomiska konsekvenserna av förslaget inte har utretts och att förekomsten av en företrädesrätt för staten vid löneutmätning torde ha varit en förutsättning för den genomförda skattebetalningsreformen. Även *Skattemyndigheten i Malmö* och *Skattemyndigheten i Örebro* tar upp inkomstbortfallet för staten. *Skattemyndigheten i Stockholm* och *Skattemyndigheten i Göteborg* påtalar att förslaget i vart fall inte bör genomföras utan att konsekvenserna för skattebetalningsmoralen utreds ytterligare. *Kronofogdemyndigheten i Göteborg* anmärker att ett avskaffande kan ha vissa negativa konsekvenser för ställföreträdaransvaret. *Kronofogdemyndigheten i Malmö* berör konsekvenserna för indrivningsarbetet. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* är tveksam till förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: På samma sätt som vid utmätning av andra tillgångar ger utmätning i lön förmånsrätt enligt förmånsrättslagen. När löneutmätning har beslutats för flera fordringar utan företrädesrätt, har dessa lika rätt i förhållande till fordringarnas storlek till det belopp som förfaller till betalning. Vissa fordringar har dock företräde framför andra vid utmätning av lön (7 kap. 14 § utsökningsbalken). Det gäller i första hand fordringar som avser underhållsbidrag och underhållsstöd. I andra hand gäller företräde för konkursbos fordran på gäldenärens lön enligt 3 kap. 4 § konkurslagen. Slutligen har också fordran som avses enligt 2 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. företräde.

Kommittén föreslår att även statens företräde vid löneutmätning avskaffas. Kommittén anser att det inte finns tillräckliga skäl att behålla företrädesrätten vid löneutmätning när den allmänna förmånsrätten för skatter och avgifter avskaffas.

Som har framhållits är ett av reformens övergripande syften dock att förbättra förutsättningarna för rekonstruktion av företag. Löneutmätning gäller däremot enbart en person som uppbär lön eller liknande ersättning och blir därför inte aktuell i fråga om företag. Enligt regeringens mening finns det därför ingen anledning att i detta sammanhang överväga att avskaffa statens företräde vid löneutmätning. Detta får övervägas i annat sammanhang.

6.3 Efterställda fordringar

Regeringens förslag: Statens fordringar på böter och viten efterställs i lag. Detsamma gäller fordringar på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott.

Kommitténs förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 48 f., 54, 64 f., 196, 329 f., 336 och 349 f.).

Remissinstanserna tillstyrker över lag förslaget eller lämnar det utan någon invändning.

Skälen för regeringens förslag: Att en fordran är efterställd innebär att den har rätt till betalning först efter det att alla andra borgenärer har fått betalt. Med undantag för en särskild bestämmelse i lagen angående vissa utfästelser om gåva är för närvarande inga fordringar efterställda enligt lag. Sådana bestämmelser fanns dock tidigare. Fram till den 1 juli

1979 fick vissa fordringar betalt först efter oprioriterade fordringar, nämligen fordringar grundade på straffrättsliga regler, t.ex. statens fordran på böter och viten samt fordringar på grund av förverkande o.d.

Kommittén föreslår nu att en sådan ordning införs igen. Fastän frågan har liten betydelse för övriga borgenärers rätt, anser kommittén att denna sorts fordringar inte bör konkurrera med andra borgenärers fordringar om utdelning.

Få remissinstanser har någon invändning, och även regeringen instämmer i kommitténs bedömning.

7 Ett bättre löneskydd

7.1 Löneskyddet i dag

Löneskyddets beståndsdelar

De anställdas lönefordringar har på två sätt ett särskilt skydd. Sådana fordringar är förenade med förmånsrätt enligt förmånsrättslagen och omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen. Det är dessa båda, till stor del samverkande regelsystem, som utgör löneskyddet vid insolvens.

Löneförmånsrätten – allmänt

Löneförmånsrätten regleras i 12 § förmånsrättslagen.

Förmånsrätten omfattar fordran på lön eller någon annan ersättning på grund av anställningen. Hit hör tidlön, uppsägningslön, övertidsersättning, semesterlön och semesterersättning, provision, ackordslön, traktement m.m. Även premier för pensionsförsäkring ryms inom förmånsrättslagens lönebegrepp. Det är således ett vidsträckt lönebegrepp som används här. Eftersom löneförmånsrätten är en allmän förmånsrätt, krävs att arbetsgivaren har försatts i konkurs för att förmånsrätten skall kunna göras gällande. Ett annat grundläggande krav är att lönefordringarna måste vara skäliga (5 kap. 2 § första stycket konkurslagen). Någon annan beloppsbegränsning finns inte.

Det finns dock begränsningar i tiden. För att en lönefordran skall åtnjuta förmånsrätt krävs dels att fordringen har förfallit till betalning under de sista sex månaderna av arbetstagarens anställningstid hos konkursgäldenären (arbetsgivaren) eller därefter, dels att fordringen inte har förfallit till betalning tidigare än tre månader innan konkursansökningen kom in till tingsrätten. Det är alltså fordringens förfallodag som är avgörande, och det saknar betydelse vilken period en viss lönefordran avser. De tidsmässiga begränsningarna redovisas närmare nedan.

En ytterligare begränsning för vissa speciella fall är att en arbetstagare saknar skydd för sin lönefordran om han själv eller tillsammans med en nära anhörig äger en väsentlig andel av företaget och har ett betydande inflytande över dess verksamhet.

Lönegarantin – allmänt

För att en förmånsrätt skall vara av värde krävs att det finns någon behållning i konkursboet. I många konkursbon saknas det tillgångar som räcker till betalning av de anställdas löner. Därför har löneförmånsrätten kombinerats med det garantisystem som finns i lönegarantilagen.

Lönegarantin är kopplad till löneförmånsrätten. Betalning enligt garantin lämnas för lönefordringar som är förmånsberättigade (7 § första stycket lönegarantilagen). Skälighetsregeln i konkurslagen gäller även här (7 § andra stycket lönegarantilagen), men lönegarantin är till skillnad från löneförmånsrätten dessutom begränsad till ett högsta belopp om 100 000 kronor för varje arbetstagare (9 §). När staten har betalat lönegaranti till en arbetstagare, övertar staten arbetstagarens lönefordran mot arbetsgivaren och inträder som borgenär på arbetstagarens plats i konkursen.

De tidsmässiga begränsningarna

Som har framgått är förmånsrätten begränsad i tiden och omfattar endast de lönefordringar som förfallit till betalning under de sista sex månaderna av arbetstagarens anställningstid hos konkursgäldenären och inte tidigare än tre månader före konkursansökningen. Ges en konkursansökan in inom ett år från det att en företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion upphörde, omfattar förmånsrätten – om det är förmånligare för arbetstagaren – fordringar som har förfallit till betalning inom tre månader före beslutet om företagsrekonstruktion i stället för fordringar som har förfallit till betalning inom samma tid före konkursansökningen. Har en lönefordran varit föremål för tvist, omfattas den under vissa förutsättningar av förmånsrätt, om en konkursansökan görs inom sex månader från det att tvisten slutligt har avgjorts.

Även lön eller annan ersättning på grund av anställningen som belöper på tid efter konkursansökningen kan vara förenad med förmånsrätt. Fordran på uppsägningslön omfattas inte av förmånsrätt under längre tid än för den uppsägningslön som arbetstagaren kan ha rätt till enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd. För uppsägningslön gäller förmånsrätten vidare endast lön eller ersättning som överstiger inkomst som arbetstagaren förvärvat eller borde ha kunnat förvärva. För tid under vilken arbetstagaren inte utför arbete för konkursgäldenären eller någon annan, eller driver egen rörelse, gäller förmånsrätten dessutom endast om arbetstagaren kan visa att han utan dröjsmål har anmält sig som arbetssökande hos arbetsförmedling.

Enligt en undersökning utförd av Statistiska Centralbyrån har cirka 90 procent av fordringar avseende innestående lön gällt fordringar som förfallit inom de senaste tre månaderna före konkursansökan. Undersökningen visar också att nära hälften av fordringarna på uppsägningslön avser en uppsägningslön om högst två månader och mer än två tredjedelar en uppsägningslön om högst fyra månader. Mot bakgrund av dessa siffror ansågs den tidsmässiga begränsningen innebära att förmånsrätten för det stora flertalet arbetstagare omfattar en till två månaders innestående lön samt lön under uppsägningstiden (se prop. 1993/94:208 s. 24).

Semesterlön och semesterersättning

Enligt tidigare gällande regler omfattade löneförmånsrätten semesterlön och semesterersättning som tjänats in före konkursansökningen och som stod inne för det löpande och de två föregående intjänandeåren samt ersättning för all semester som den anställde sparade enligt de särskilda reglerna härom. I dag begränsas förmånsrätten till vad som står inne av semesterlön och semesterersättning för det löpande och närmast föregående intjänandeåret. Därmed begränsas förmånsrätten även för sparad semester.

Löneförmånsrätt och lönegaranti aktualiseras

En förutsättning för att löneförmånsrätt och lönegaranti skall aktualiseras är alltså att arbetsgivaren försätts i konkurs. Ett förfarande enligt lagen om företagsrekonstruktion innebär däremot inte att lönegaranti betalas ut.

En arbetsgivares konkurs medför inte automatiskt att arbetstagarens anställningsavtal upphör att gälla (se rättsfallen NJA 1979 s. 253 och AD 1974 nr 9). Om arbetstagaren sägs upp av konkursförvaltaren, vilket är det vanligaste förfarandet, eller är han uppsagd före konkursbeslutet, betraktas arbetstagarens fordran på uppsägningslön som en konkursfordran, alltså en fordran som i konkurrens med andra fordringar mot konkursgäldenären görs gällande i konkursen och som har löneskydd. Detta gäller även till den del uppsägningslönen hänförs till tiden efter konkursbeslutet och oberoende av om arbetstagaren utför arbete under uppsägningstiden eller inte. Under uppsägningstiden är arbetstagaren skyldig att, om det krävs, stå till arbetsgivarens förfogande för att utföra anvisat arbete mot avtalad lön. För att uppsägningslön skall omfattas av löneförmånsrätt och lönegaranti krävs dock att arbetstagaren kan visa att han har anmält sig till offentlig arbetsförmedling som arbetssökande.

Om konkursboet väljer att träda in i anställningsavtalet och arbetstagaren således arbetar vidare åt konkursboet utan att bli uppsagd, blir hans lönekrav en fordran på konkursboet som skall betalas av konkursboets tillgångar innan utdelning får ske till borgenärerna, en s.k. massafordran. En sådan lönefordran omfattas inte av lönegarantin i den aktuella konkursen.

I en konkurs är det i första hand konkursförvaltaren som har att se till att förmånsrättsordningen iakttas. Beslut om utbetalning enligt lönegarantilagen fattas av förvaltaren, och det är länsstyrelsen som sedan ombesörjer utbetalningen. Lönegarantilagen innehåller ett flertal bestämmelser av huvudsakligen administrativ karaktär om prövning av lönegarantianspråk, beslut och utbetalning. Normalt får en arbetstagare betalning enligt lönegarantin, varefter staten, som sagt, inträder i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären när det gäller det som staten har betalt enligt garantin. I övrigt, dvs. till den del arbetstagaren inte fått ersättning från lönegarantin, har arbetstagaren kvar sina löneanspråk mot konkursgäldenären. Det är dock anspråk som sällan ger någon utdelning.

7.2 Lön för arbete som utförts före ett konkursbeslut

Regeringens förslag: Löneförmånsrätt för fordringar som har förfallit högst tre månader före en konkursansökan ersätts med en förmånsrätt för fordringar som belöper på tiden högst tre månader före en konkursansökan. Sådana lönefordringar är också berättigade till lönegaranti. Denna huvudregel förses med undantag för de praktiskt viktiga situationerna där i stället förfallodagen är avgörande. En särskild regel införs för de fall där det kan vara svårt att snabbt få igång ett konkursförfarande. Den frist som gäller för att en lönefordran som har varit föremål för tvist skall ha förmånsrätt förkortas från sex till två månader.

Kommitténs förslag överensstämmer i stort sett med regeringens (se betänkandet s. 51, 235 f. och 332 f.).

Remissinstanserna: Det flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan någon invändning.

Landsorganisationen i Sverige (LO) och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* avstyrker förslaget och framhåller särskilt att övergången från en förfalloprincip till en intjänandeprincip kommer att negativt påverka arbetslivets utveckling vad gäller arbetstider och andra villkor och att det är negativt att tidsgränsen för att ansöka om konkurs skall beräknas från det att lönen tjänades in, eftersom en redan snålt tilltagen tidsgräns härigenom ytterligare förkortas. De fackliga organisationerna anser att det dessutom bör införas ytterligare löneskydd för sparad semester.

Skälen för regeringens förslag: Regeln om förmånsrätt och lönegaranti för lön som har förfallit högst tre månader före en konkursansökan leder till att nästan fyra månaders intjänad lön skyddas. Enligt kommittén riskerar ett sådant omfattande skydd att bidra till att en företagsrekonstruktion inleds för sent. Det blir också svårare att hitta en finansiär som vill betala så stora löneskulder när finansiären i stället helt kan undgå alla löneskulder genom att köpa inkråmet vid konkurs, dvs. köpa företagets samtliga tillgångar i stället för att ta över den juridiska person som företaget utgör.

Kommittén föreslår därför att löneförmånsrätt och lönegaranti skall omfatta lön som har intjänats under högst tre månader före konkursansökningen. Förslaget innebär alltså en begränsning av löneförmånsrätten och lönegarantin. I dag, när motsvarande skydd är knutet till lön som förfaller under samma tid, kan löneförmånsrätt och lönegaranti, som sagt, inte sällan omfatta fyra månadslöner. Att förmånsrätt och lönegaranti för intjänad lön begränsas på detta sätt till en viss kortare tid har den fördelen att det ger arbetstagarna och den arbetsgivare som månar om sina anställda ett incitament att påbörja en insolvenshantering i sådan tid att de anställda inte riskerar att gå miste om intjänad lön. Om man antar att det i normalfallet kan ta högst en månad att lämna in en konkursansökan eller att inleda ett förfarande enligt lagen om företagsrekonstruktion, borde det enligt kommittén vara tillräckligt med förmånsrätt och lönegaranti högst tre månader innan konkursansökningen kom in till tingsrätten.

Regeringen konstaterar först att de sociala skäl som löneskyddet vilar på är särskilt tydliga när det gäller förmånsrätt och lönegaranti för lön intjänad före en konkursansökan. Arbetstagaren är ofta beroende av den redan intjänade lönen för sin försörjning. Om betalning uteblir, kan han inte kompenseras genom något annat socialt skyddsnät än socialhjälp. Arbetstagaren kan sällan i förväg anpassa sig till den nya situationen. De sociala skälen avspeglas också i de internationella normer som gäller på området.

Att ett löneskydd är motiverat av sociala skäl innebär dock inte att det behöver omfatta hur gamla lönekrav som helst. Skyddsbehovet minskar generellt sett med den intjänade lönen ålder. Denna realitet innebär att det avgörande motivet, den sociala skyddsaspekten, avklingar vad gäller krav på att få ut lön som intjänats eller förfallit till betalning lång tid tillbaka. När en arbetstagare har månadslön som betalas den 25 i månaden efter det att den har intjänats (lön avseende arbete utfört t.ex. under juni betalas den 25 juli), kan i de allra flesta fall arbetstagaren, beroende på vilken dag en konkursansökan ges in till tingsrätten, förlora som mest ungefär en månadslön på kommitténs förslag. Och förlusten blir så stor endast när arbetstagaren inte har fått ut någon lön vid de tre senaste löneutbetalningsdagarna. Det torde vara sällsynt att en arbetstagare fortsätter att arbeta flera månader utan att få ut sin lön. Det är särskilt svårt att tänka sig att en arbetstagare fortsätter att arbeta flera månader utan att få ut lön i ett företag som befinner sig i allvarliga ekonomiska svårigheter. Regeringens bedömning är att det aktuella förslaget inte torde ha någon praktisk inverkan för den enskilde arbetstagen. Dessutom är lönegarantin beloppsbegränsad, vilket innebär att en arbetstagare ofta ändå inte får ut lön som har förfallit någon längre tid tillbaka.

Samtidigt finns det goda skäl att ha kommitténs förslag som huvudregel. I ett helhetsperspektiv bör det eftersträvas att även löneförmånsrätten och lönegarantin kan gynna företagsrekonstruktioner så långt detta är möjligt utan att det går ut över det sociala skyddsintresse som bär upp löneskyddet. Ett rekonstruktionsförfarande bör kunna inledas så tidigt som möjligt, och en central kategori borgenärer är då de anställda i företaget. I och med att löneskyddet i någon mån krymps bakåt i tiden får de anställda anledning att ingripa tidigare, vilket typiskt sett gynnar rekonstruktion. En rekonstruktion underlättas vidare normalt av att det finns så få gamla skulder som möjligt när rekonstruktionen inleds. På vilket sätt äldre skulder regleras är ju viktigt för hur man kan ordna för framtiden. De borgenärer som deltar i rekonstruktionen måste få ett godtagbart utfall, och de borgenärer som inte drabbas av nedsättning genom ackord, t.ex. löneborgenärer, bör inte ha så stora fordringar att övriga borgenärer inte kan få ett tillfredsställande utfall. Till detta kommer att risken för missbruk av lönegarantin och löneförmånsrätten motverkas om garantitiden krymps bakåt i tiden, och vid eventuell missbruk blir omfattningen av missbruket mindre om garantin har en mer begränsad omfattning.

De fackliga organisationerna hyser oro för att en sådan ändring skulle inverka negativt på arbetslivets utveckling när det gäller olika system med flexibel arbetstid och s.k. arbetstidsbanker. Dessa innebär i allmänhet att arbetstagaren efter eget val eller efter arbetsgivarens önskemål

vissa perioder arbetar mer och andra perioder mindre än ordinarie arbetstid men hela tiden uppbär lika stor lön. Arbetstagaren kan då vid en given tidpunkt ha arbetat mer än ordinarie arbetstid, varvid han har ett krav på arbetsgivaren att ha ledigt mot betalning. Om en arbetstagare på något sådant sätt har sparat arbetstid för att i framtiden ta ut denna i ledighet, skulle han i en insolvenssituation, hävdas det, inte kunna få ut den sparade tiden i pengar om man knyter förmånsrätten till den period under vilken lönen har intjänats. Regeringen har förståelse för synpunkten och konstaterar att det inte går att med säkerhet ange hur dessa situationer skulle komma att behandlas. Utformningen av det aktuella anställningsavtalet får naturligtvis avgörande betydelse. Ofta torde ersättningen i dessa fall anses vara bestämd enligt särskild beräkningsgrund, vilket innebär att den skulle omfattas av det undantag från intjänandeprincipen som regeringen strax kommer till. Tillämpningen av reglerna bör dock särskilt uppmärksammas i den uppföljning av reformens konsekvenser som regeringen avser att göra (se avsnitt 10).

Det sagda innebär alltså att regeringen anser att löneskyddet som huvudregel bör vara knutet till den tidsperiod före konkursansökningen under vilken lönen har *intjänats*.

Dagens regel om att löneförmånsrätt och lönegaranti gäller för fordringar som har *förfallit* högst tre månader före en konkurs bör dock även fortsättningsvis gälla i ett antal praktiskt viktiga fall. Det bör för det första, som kommittén föreslår, gälla när en lönefordran skall bestämmas enligt en särskild beräkningsgrund. I dessa fall bör alltså fordringen vara förmånsberättigad om den har förfallit inom tre månader innan konkursansökningen lämnades in till tingsrätten. Det rör sig om de inte ovanliga fallen att lönen skall bestämmas efter en särskild beräkning av omfattningen på utfört arbete eller arbetsgivarens försäljning eller dylikt. Det kan då förflyta lång tid mellan intjänandet och förfallodagen. Med en spärr vid tre månaders belöpanhetid skulle sådana lönefordringar nästan alltid sakna löneskydd, fastän den anställda kan basera sin ekonomi på sådana utbetalningar. Här bör förmånsrätten och lönegarantin täcka lön som har förfallit inom tre månader före en konkursansökan.

Regeringen ansluter sig också till kommitténs bedömning att det behövs en särskild reglering för de fall där det är svårt för arbetstagaren att ge in en framgångsrik konkursansökan. Delgivning av betalningsuppsmaning enligt 2 kap. 9 § konkurslagen är vanligen ett effektivt sätt att snabbt och enkelt visa att en arbetsgivare är på obestånd och få denne försatt i konkurs. Ibland går det inte att nå arbetsgivaren med en sådan betalningsuppsmaning, eftersom denne har avvikit eller håller sig undan. Visserligen kan obeståndet då ändå framgå, men i praktiken kan det vara svårt för arbetstagaren att ge in en konkursansökan som kan vinna bifall. Det kan leda till att en konkursansökan inte ges in förrän det har gått mer än tre månader från det att lönen börjat tjänas in, vilket alltså i så fall går ut över löneskyddet. Ett undantag bör därför finnas för de situationer där arbetstagaren inte kunnat nå arbetsgivaren med en betalningsuppsmaning. Regeringen föreslår att det i ett sådant fall skall finnas skydd för den lön som har intjänats – eller förfallit när lönen skall bestämmas enligt särskild beräkningsgrund – under den längre tid som med hänsyn till omständigheterna bedöms skälig.

Liksom i dag kommer det också att behövas en särskild reglering för de fall där en lönefordran har varit föremål för tvist och därför blivit obetald under lång tid. En lönefordran som har förfallit till betalning tidigare än tre månader före en konkursansökan och som har varit föremål för tvist har nu förmånsrätt, om talan väckts inom fyra månader från förfallodagen och konkursansökningen följt inom sex månader från det att tvisten slutligt har avgjorts. Enligt kommittén bör konkursansökningen i stället följa två månader från tvistens slutliga avgörande. Därigenom åstadkoms en likabehandling med från början ostridiga fordringar, för vilka löneskydd i konkurs upphör ungefär två månader efter förfallodagen (dvs. de måste ha intjänats inom tre månader före konkursansökningen). Även detta förslag är betingat främst av rekonstruktionsintresset. En sådan skärpning ställer krav på den enskilde arbetstagaren, och i förekommande fall hans fackliga organisation, att agera snabbare. Regeringen anser att ändringen är motiverad och föreslår att den genomförs.

Avslutningsvis kan nämnas att de fackliga organisationerna förordar att inestående semester avseende fem år skall vara skyddad vid konkurs med hänvisning till vad som gäller om sparande av semester. Enligt semesterlagen (1977:480) kan en arbetstagare under en flerårsperiod genom att inte ta ut all semesterledighet föra över icke uttagna semesterdagar till ett senare år. Genom att på detta sätt spara semester kan arbetstagaren t.ex. vart femte år ha betald semesterledighet om tio veckor. Om arbetsgivaren skulle försättas i konkurs, är inte all sparad semester tillförsäkrad löneförmånsrätt eller lönegaranti. Löneskyddet gäller endast för semesterlön och semesterersättning som står inne för det löpande och närmast föregående året. Regeringens bedömning är dock att det av kostnadsskäl inte finns förutsättningar att utvidga löneskyddet på detta sätt. I likhet med kommittén anser regeringen att det för närvarande är svårt att låta ytterligare sparad semester omfattas av löneskyddet, men det kan finnas anledning att ta upp frågan på nytt vid ett senare tillfälle.

7.3 Uppsägningslön och lön vid fortsatt drift i konkurs

Regeringens förslag: Om arbetstagaren <i>inte utför arbete</i> åt konkursboet under uppsägningstiden, omfattas en fordran på uppsägningslön av förmånsrätt och av lönegaranti under den första månaden efter konkursbeslutet. För tiden därefter omfattas en sådan fordran på uppsägningslön av lönegaranti men inte av förmånsrätt. Om arbetstagaren <i>utför arbete</i> åt konkursboet under uppsägningstid, skall lönen betalas av konkursboet med undantag för den första månaden efter konkursbeslutet. Arbetstagarens lönefordran mot konkursboet omfattas varken av förmånsrätt eller lönegaranti i den aktuella konkursen.
--

Kommitténs förslag överensstämmer med regeringens med det undantaget att kommittén föreslår att övergångstiden skall vara en vecka och att vissa avräkningsregler skall avskaffas (se betänkandet s. 51, 69, 239 f. och 355 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan någon invändning.

Landsorganisationen i Sverige (LO) och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* avstyrker förslaget och anför bl.a. att borttagandet av förmånsrätten för uppsägningslön snedvrider konkurrensen, att få förvaltare vågar eller har möjlighet att driva en verksamhet vidare, att förslaget ökar risken för kapitalförstöring genom att flera verksamheter vid konkurs kommer att upphöra, att borttagandet av kopplingen mellan löneförmånsrätt och lönegaranti rubbar stabiliteten i systemet och att en ordning med massaansvar för fordringar avseende uppsägningslön framstår som opraktisk. De fackliga organisationerna anser att den föreslagna övergångstiden under alla förhållanden är för kort. *Konkursförvaltarkollegiernas förening* avstyrker förslaget och anför att det medför att förvaltaren mycket sällan kommer att driva en verksamhet vidare, att det blir ett bortfall av överskott som normalt uppstår vid fortsatt drift till men för borgenärskollektivet och att det leder till snabba konkursutförsäljningar vilket också kan drabba konkurrerande företag.

Skälen för regeringens förslag: Själva konkursen innebär inte att anställningsförhållandet upphör, vare sig direkt eller efter viss uppsägningsstid. Konkursförvaltaren brukar emellertid säga upp de anställda strax efter konkursbeslutet. I dag har arbetstagaren förmånsrätt och lönegaranti för uppsägningslön som längst uppgår till uppsägningsstid enligt lagen om anställningsskydd, dvs. högst sex månader om anställningstiden är minst tio år. Arbetstagaren måste vara beredd att arbeta åt konkursboet under uppsägningsstiden. Om så sker, är lönen fortfarande en förmånsberättigad konkursfordran vilken även ger rätt till lönegaranti, såvida inte konkursboet förklarar sig inträda i anställningsavtalet och arbetstagaren godtagit detta. Om konkursboet anställer den uppsagde, blir konkursboet ansvarigt för lönen. Utnyttjar konkursboet inte den uppsagdes arbetskraft, måste den uppsagde avräkna från uppsägningslönen vad han kunnat tjäna på annat håll. Eftersom lönegarantin är maximerad till 100 000 kronor inklusive källskatt och arbetstagaren ofta har en fordran på två månaders intjänad lön, ryms sällan mer än ett par månaders uppsägningslön inom maximibeloppet. Det är därför vanligt att arbetstagaren säger upp sig själv med förkortad uppsägningsstid, varvid han kan uppbära arbetslöshetsersättning genast när lönegarantin upphör.

Eftersom arbetstagaren har rätt till lönegaranti för lön, oavsett om han arbetar åt konkursboet eller inte, fortsätter konkursboet ofta driften för att få visst täckningsbidrag. Konkursboet kan sålunda hålla i gång företaget med medel från lönegarantin, även om driften går med underskott. Kommittén påpekar att detta leder till osunda konkurrensförhållanden, där andra företag i branschen får minskade intäkter och riskerar att bli insolventa. Detta problem skulle kunna undvikas, om lönegaranti inte utgår för tid under vilken arbete bedrivits åt konkursboet. Kommittén föreslår därför att fordringar avseende uppsägningslön under den tid som arbetstagaren har utfört arbete åt konkursboet skall vara fordringar på konkursboet, dvs. s.k. massafordringar.

När arbetstagaren inte arbetar åt konkursboet och inte kan få en fordran mot detta är han naturligtvis angelägen om att åtnjuta förmånsrätt och lönegaranti för uppsägningslönen. Denna är nämligen högre än

arbetslöshetsersättningen. Dessutom riskerar arbetstagaren att bli utförsäkrad viss tid efter det att arbetslöshetsersättning har börjat tas i anspråk. Kommittén understryker att den anställdes önskan att få behålla sin lön under uppsägningstiden är beaktansvärd. Konkursen kan ha kommit oväntat, arbetsmarknaden på orten kan vara sådan att utbudet av arbetskraft är större än efterfrågan och arbetstagaren kan ha svårt att skära ned på utgifterna med kort varsel. Detta talar för att han bör ha förmånsrätt och att lönegarantin bör utgå under flera månader och med ett betydligt större maximibelopp än för närvarande.

Regeringen kan ställa sig bakom förslaget att den som utför arbete åt konkursboet skall få sin lön av boet och inte ha rätt till löneförmånsrätt eller lönegaranti.

Det bör betonas att även med kommitténs förslag skulle ett samband mellan löneförmånsrätt och lönegaranti upprätthållas. Kopplingen mellan förmånsrätt och garanti överges bara i en särskild situation, nämligen för fordran på uppsägningslön. Förslaget riskerar inte heller att urholka löneskyddet. Omfattningen av lönegarantin för den enskilde arbetstagaren påverkas inte. De arbetstagare som sägs upp kommer att ha lönegaranti i samma omfattning som i dag. Att viss uppsägningslön inte är förmånsberättigad torde inte i praktiken gå ut över det stora flertalet arbetstagare; utfallet för löneförmånsrätten i denna del är redan nu begränsat.

De arbetstagare som utför arbete åt konkursboet kommer i och för sig att förlora rätten att göra gällande såväl löneförmånsrätt som lönegaranti i den aktuella konkursen för den del som hänför sig till arbete som utförts åt konkursboet. I stället får de krav mot konkursboet, som man kan utgå från normalt är solvent för dessa krav. Om konkursboet i något enstaka fall inte kan betala lönefordringarna, kan konkursboet försättas i konkurs. I *den* konkursen kan arbetstagarna göra såväl förmånsrätt som lönegaranti gällande för sina lönekrav.

Med anledning av att vissa remissinstanser befarar att konkursförvaltare av rädsla för att ådra konkursboet betalningsansvar för löner kommer att välja att avstå från att försöka driva konkursföretag vidare kan hänvisas till att en konkursförvaltare enligt konkurslagen är skyldig att vidta alla de åtgärder som kan maximera utfallet för konkursborgenärerna. Fortsatt drift utgör många gånger en sådan åtgärd som ger borgenärerna en större utdelning än om man väljer att omedelbart lägga ned verksamheten. Om fortsatt drift dessutom kan kombineras med rekonstruktion i någon form, kan borgenärerna inte sällan få en ännu högre utdelning, i vart fall på lite längre sikt. Mot denna bakgrund lär konkursförvaltare knappast i någon större utsträckning avstå från fortsatt drift när det finns vinster att hämta med detta. Snarare kan det antas att konkursförvaltare låter frågan om fortsatt drift föregås av en mer djupgående analys. Därigenom uppnås vad som enligt regeringen är i hög grad önskvärt nämligen, å ena sidan, att fortsatt drift väljs enbart när det är förenat med ett mervärde och, å andra sidan, att förlustbringande verksamheter bringas till upphörande så fort som möjligt.

Som kommittén framhåller kan det inte begäras att konkursförvaltaren genast efter konkursbeslutet bestämmer om rörelsen skall drivas vidare med ansvar för konkursboet och samtidigt anger vilka anställda som skall

behållas i den fortsatta driften. En övergångstid under vilken alla anställda behandlas lika är därför nödvändig. Under denna övergångstid bör alla anställda omfattas av lönegaranti och löneförmånsrätt oavsett om de utför arbete eller inte, naturligtvis under förutsättning att de står till konkursförvaltarens förfogande. Övergångstiden bör vara så kort att ställning snabbt måste tas till frågan om fortsatt drift. Om övergångstiden blir för lång, motverkas syftet med reformen. Som regeringen har framhållit är det fråga om ett centralt beslut som förvaltaren skall fatta i frågan om fortsatt drift. Förvaltaren skall ta ställning till frågan hur arbetskraften skall kunna användas på bästa sätt. Det är angeläget för den enskilde arbetstagaren att förvaltaren kan lämna ett tydligt besked om vad som förväntas av arbetstagaren. I ett långsiktigt perspektiv är frågan om fortsatt drift och de närmare förutsättningarna normalt av avgörande betydelse. Det är därför viktigt att förvaltaren har ett gott underlag när han skall fatta beslut. Om ett beslut tvingas fram för snabbt, kan det leda till ett sämre utfall än vad som annars hade varit möjligt att uppnå. I likhet med de fackliga organisationerna anser regeringen mot denna bakgrund att den övergångstid om en vecka som kommittén föreslår är för kort. Även om det finns ett intresse av att övergångstiden begränsas, bör tiden bestämmas till en månad.

Förmånsrätten för lön eller ersättning under uppsägningstid bör även fortsättningsvis vara begränsad genom en avräkningsregel, särskilt mot bakgrund av att övergångstiden föreslås vara en månad. På samma sätt som i dag bör arbetstagaren vara anmäld hos den offentliga arbetsförmedlingen som arbetssökande för att uppsägningslönen skall omfattas av förmånsrätt under tid som inget arbete utförs eller egen rörelse bedrivs. Avräkningsregeln bör endast ändras så att den bättre anpassas till den gällande arbetsmarknadspolitiska regleringen.

Som kommittén föreslår bör avräkning från lönegarantiersättning för annan inkomst kunna bli aktuell under den tid som en lönefordran enbart berättigar till lönegaranti, dvs. tiden efter en månad från konkursbeslutet. En likadan avräkningsregel som i förmånsrättslagen bör därför införas i lönegarantilagen.

Sammanfattningsvis anser regeringen att kommitténs förslag om lön vid fortsatt drift är en betydelsefull del av reformen. Förslagen gynnar en sund konkurrens mellan företag som drivs vidare under konkurs och företag som inte är föremål för någon insolvenshantering. Enligt regeringen bör kommitténs förslag genomföras med den ändringen att övergångstiden, som sagt, skall vara en månad och inte sju dagar och att nuvarande avräkningsregler i allt väsentligt behålls i förmånsrättslagen.

Kommittén föreslår att 12 § förmånsrättslagen ändras så att lönefordringar som avser arbete utfört efter det att övergångstiden har löpt ut inte är förmånsberättigade. Av en sådan reglering följer inte nödvändigtvis att dessa fordringar skall betalas av konkursboet. Det bör i lag klargöras att så är fallet. Bestämmelsen kan lämpligen tas in i 5 kap. konkurslagen, som reglerar fordringar i konkurs. Det kan tilläggas att kommittén i sitt slutbetänkande tar upp behandlingen av konkursgäldenärens avtal i allmänhet och att de förslag som läggs fram där har beröringspunkter med den aktuella frågan.

7.4 Maximibelopp och maximitid

Regeringens förslag: Maximibeloppet för lönegarantin höjs från 100 000 kronor till fyra prisbasbelopp (f.n. 151 600 kronor). Den tid under vilken lönegaranti maximalt kan utgå förlängs från sex till åtta månader. Det införs ett maximibelopp för löneförmånsrätten om tio prisbasbelopp (f.n. 379 000 kronor).

Kommitténs förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 53, 245 f. och 334 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan någon invändning.

Landsorganisation i Sverige (LO) och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* avstyrker förslaget och anför att det inte är lämpligt med ett maximibelopp för löneförmånsrätten, att det föreslagna maximibeloppet om tio prisbasbelopp under alla förhållanden är för lågt och att maximibeloppet för lönegarantin bör vara minst sex prisbasbelopp.

Skälen för regeringens förslag: Lönegarantin är för närvarande maximerad till 100 000 kronor, dvs. det är det maximala beloppet en fordringsägare (arbetstagare) vid ett och samma tillfälle kan få på grund av garantin. Detta belopp rymmer endast i ett fåtal fall en medelinkomsttagares bruttolön under tre månader före konkursansökningen, viss övergångstid, uppsägningslön enligt lagen om anställningsskydd och ett års semesterersättning. Det finns många arbetstagare vars fordringar är avsevärt större än maximibeloppet. I praktiken är det visserligen ovanligt att en arbetstagare inte har fått ut sin lön sedan flera månader tillbaka. I och med att lönegarantin omfattar även uppsägningslön, kommer man dock ändå i många fall upp till maximibeloppet eller däröver.

Trots att maximibeloppet för lönegarantin alltså innebär att garantin inte alltid täcker arbetstagarnas lönefordringar helt har det ansetts nödvändigt att begränsa lönegarantin. Med 1992 års lönegarantilag sänktes maximibeloppet till 100 000 kronor. Från att tidigare ha varit knutet till prisbasbeloppet fixerades maximibeloppet därmed till ett fast belopp. Kommittén föreslår nu att maximibeloppet bestäms till fyra prisbasbelopp (f.n. 151 600 kronor) och alltså åter görs värdebeständigt. I praktiken innebär detta en avsevärd höjning av lönegarantin. I dag omfattar förmånsrätten och lönegarantin endast fordringar som förfallit till betalning under de senaste sex månaderna av arbetstagarens anställningstid. Räknat från uppsägningstidens slut kommer lönegarantin således inte att kunna täcka löner som belöper på en tid av tre månader före en konkursansökan, om uppsägningstiden överstiger cirka två månader. Även om motsvarande effekt många gånger inträder också genom maximibeloppet, föreslår kommittén att den sammanlagda tidsgränsen för lönegarantin utsträcks från sex till åtta månader. Som tidigare har anmärkts innebär skälighetsregeln i 5 kap. 2 § konkurslagen att en fordran på lön, arvode eller pension inte kan göras gällande i en konkurs i den mån fordringen uppenbart överstiger vad som kan anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt. Trots denna begränsning kan det tänkas att en anställd har en bevakningsgill konkursfordran som per månad uppgår till

belopp som långt överstiger månadslönen för kvalificerad arbetskraft i övrigt. Kommittén föreslår att en lönefordran i en konkurs inte skall vara förenad med förmånsrätt för högre belopp än tio prisbasbelopp (f.n. 379 000 kronor).

Kommitténs förslag justerar alltså begränsningsreglerna på tre sätt.

Som huvudsakligt skäl för att maximibeloppet för lönegarantin görs värdebeständigt och bestäms till fyra prisbasbelopp (f.n. 151 600 kronor) anför kommittén att den nuvarande begränsningen om 100 000 kronor innebär att man i alltför många fall har arbetstagare som gör gällande lönefordringar som är högre än maximibeloppet och att löneskyddet sålunda urholkas på ett sätt som är svårt att acceptera. Förutom att vissa remissinstanser framför allmänt hållna synpunkter på löneskyddssystemet i stort är det ingen utöver de fackliga organisationerna som lämnar några konkreta synpunkter på kommitténs förslag i denna del. De fackliga organisationerna anser att en höjning till fyra prisbasbelopp är otillräcklig och menar att maximibeloppet bör bestämmas till åtminstone sex prisbasbelopp (f.n. 227 400 kronor).

Enligt regeringen är det två inbördes motstridiga hänsyn som måste tas när maximibeloppet för lönegarantin skall bestämmas. Beloppet måste vara så högt att garantin fyller sin funktion i det stora flertalet fall. Samtidigt är det nödvändigt ur ett statsfinansiellt perspektiv att regelverket blir så kostnadseffektivt som möjligt. Regeringen anser att kommittén under de rådande förutsättningarna har lyckats göra en lämplig avvägning mellan dessa intressen. Genom förslaget kommer lönegarantin att täcka de lönekrav som görs gällande i en konkurs i de normala fallen men utan att detta i alltför hög grad går ut över statsfinanserna.

Den andra justeringen i lönegarantin som kommittén föreslår är att lönegaranti skall gälla för en sammanlagd tidsperiod om åtta månader, inte som i dag sex månader. Som kommittén själv anger kan man förvänta sig att denna reglering på grund av de övriga begränsningsreglerna inte får någon större praktisk betydelse. Den innebär emellertid samtidigt en god förstärkning av löneskyddet för dem med små inkomster, t.ex. på grund av deltidsarbete. Enligt regeringens mening är det ett välmotiverat förslag.

Den tredje ändringen som föreslås är att det införs ett maximibelopp om tio prisbasbelopp (f.n. 379 000 kronor) för löneförmånsrätten. För en beloppsbegränsning av förmånsrätten talar enligt kommittén att en anställd med stora inkomster sällan behöver hela lönen omedelbart. Mot en beloppsbegränsning talar, anser kommittén, att den anställda kan vara en nyckelperson som är viktig för arbetsgivaren utan att denne har likviditet att betala lön i förskott.

Löneförmånsrätten har aldrig varit begränsad till beloppet på något annat sätt än vad som följer av den allmänna skälighetsregeln i 5 kap. 2 § konkurslagen. Innebörden av kommitténs förslag är att arbetstagare med mycket hög lön kan komma att drabbas till förmån för övriga konkursborgenärer; för statens finanser har den föreslagna regleringen ingen betydelse. Regeringen kan i och för sig instämma i att det kan finnas principiella betänkligheter mot en begränsning av löneförmånsrättens omfattning. Motsvarande begränsning föreslås inte för andra kategorier av borgenärer som har förmånsrätt. Samtidigt saknar ett stort antal

borgenärskategorier redan i dag helt förmånsrätt, och en begränsning av förmånsrätten för lönefordringar ligger i linje med ett av huvudmålen med reformen. Avgörande är dock att begränsningen i praktiken endast slår till i ett fåtal fall. De arbetstagare som kan beröras är välavlönade, vilket minskar vikten av den sociala aspekt som bär upp löneskyddet. Dessa arbetstagare kan också i många fall förmodas ha sådan ställning i det konkursdrabbade företaget att de tidigare än den genomsnittlige arbetstagaren blir medvetna om de risker som är förenade med att arbeta vidare i företaget utan att helt eller delvis ta ut sin lön.

Med hänvisning till det anförda gör regeringen bedömningen att samtliga förslag i denna del bör genomföras.

7.5 Löneskyddet vid företagsrekonstruktion

Regeringens bedömning: Regeringen delar kommitténs uppfattning att lönegaranti bör utgå även vid företagsrekonstruktioner. Det saknas dock förutsättningar att nu enbart på grundval av kommitténs betänkande lägga fram ett förslag om detta. Regeringen avser därför att inhämta det nödvändiga kompletterande beredningsunderlaget och återkomma till riksdagen i denna fråga.

Kommitténs förslag innebär att lönegaranti skall kunna betalas vid företagsrekonstruktion i form av ett lån till det företag som är föremål för rekonstruktion (se betänkandet s. 47, 64, 68, 243 f., 325 f., 348 f. och 353 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget i sak eller lämnar det utan någon invändning. Många av de positivt inställda instanserna har dock synpunkter på utformningen av förslaget.

Förslaget avstyrks av *Riksrevisionsverket* som anser att det finns skäl som talar för förslaget men att konsekvenserna inte är tillräckligt belysta. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* avstyrker förslaget och anför att det är principiellt felaktigt att ett rent företagsstöd betecknas som lönegaranti, att en förutsättning för lyckade rekonstruktioner utan konkurs är ett starkare löneskydd och att förslaget i vissa avseenden strider mot rådets direktiv 80/987/EEG om skydd för arbetstagarnas rättigheter vid arbetsgivarens insolvens (lönegarantidirektivet).

Skälen för regeringens bedömning: Utgångspunkten för kommittén är att löneskyddet bör ha samma omfattning vid företagsrekonstruktion som vid konkurs. Enligt kommittén är dagens regelsystem som medger lönegaranti vid konkurs men inte vid företagsrekonstruktion konkursdrivande. Kommittén föreslår därför att det införs lönegaranti även vid företagsrekonstruktion. Förslaget bygger huvudsakligen på att lönegaranti vid företagsrekonstruktion skall utgöra ett slags lån från garantin. Rekonstruktionsgäldenären skall vara skyldig att återbetala lånet eller ställa betryggande säkerhet för det innan företagsrekonstruktionen avslutas. Förmår gäldenärsföretaget inte detta, skall företaget försättas i konkurs. I en senare konkurs föreslås att avräkning sker av den lönegaranti som har utbetalats vid företagsrekonstruktionen. Arbetstagaren skall således inte vara berättigad till lönegaranti vid en

efterföljande konkurs, om han redan fått lönegaranti vid en företagsrekonstruktion.

Regeringen kan dock konstatera att det är tveksamt om kommitténs förslag, så som det utformats, står i samklang med EG:s bestämmelser om statligt stöd till näringslivet. Det kan inte uteslutas att den föreslagna regleringen omfattas av den definition av statligt stöd som framgår av artikel 87.1 i EG-fördraget. Om så är fallet, ställs också krav på att stödet kan göras förenligt med fördraget i enlighet med någon av de särskilda undantagsbestämmelser som fastställts. Här berörs gemenskapsriktlinjerna för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter (EGT nr C 288, 9.10.1999). Enligt riktlinjerna får statligt stöd i form av lån inte lämnas till företag i insolvenssituationer annat än under vissa snävt formulerade betingelser och, ifall det gäller företag som inte är små eller medelstora, då först efter tillstånd av kommissionen i varje enskilt fall. För den händelse kommissionens godkännande inte inhämtats för en övergripande stödordning för små och medelstora företag, förutsätts kommissionens prövning också i dessa fall i varje enskilt ärende.

Enligt regeringens mening är det alltså inte givet att de förslag som kommittén lägger fram är förenliga med statsstödsreglerna. Det finns anledning att särskilt betona att kommitténs lösning innebär att lönegaranti vid företagsrekonstruktion inte blir generellt tillgänglig utan att det blir rekonstruktören som efter en lämplighetsbedömning i det enskilda fallet avgör om lönegaranti skall tas i anspråk eller inte. Likväl talar mycket för att det skulle gå att införa lönegaranti vid företagsrekonstruktion utan att hamna i konflikt med statsstödsreglerna, bl.a. förhållandena i ett antal andra medlemsstater. Visst stöd för en sådan slutsats skulle dessutom kunna hämtas i nyligen beslutade ändringar i EG:s lönegarantidirektiv. Dessa frågor måste emellertid analyseras ytterligare.

Som de fackliga organisationerna framhåller riskerar vidare den föreslagna regeln om avräkning att komma i konflikt med lönegarantidirektivet. För att stävja visst missbruk av lönegarantin infördes år 1994 i 9 a § lönegarantilagen en bestämmelse om att den som inom två år före konkursbeslutet hade beviljats ersättning genom garantin för en fordran som hade uppstått i huvudsakligen samma verksamhet inte hade rätt till garantiersättning. Denna karensregel kritiserades sedan, eftersom det kan vara svårt för arbetstagaren att finna en ny anställning efter en konkurs. Ofta är en återgång till den efter konkursen rekonstruerade verksamheten den enda möjligheten att finna sysselsättning på orten, och det framstod som obilligt att en misslyckad rekonstruktion skulle drabba arbetstagarna som inte haft något inflytande över företagets drift. Till följd av kritiken ändrades regeln. Senare fann också EFTA-domstolen att regelns tidigare lydelse inte var förenlig med lönegarantidirektivet. Vad kommittén nu föreslår är alltså att lönegarantiersättning som har uppburits vid en företagsrekonstruktion skall avräknas i en efterföljande konkurs. Detta har nära beröringspunkter med den tidigare upphävda karensregeln. Det innebär att även denna aspekt måste analyseras i syfte att finna en långsiktigt hållbar lösning.

Regeringen har i princip samma synsätt som kommittén. Lönegaranti bör kunna betalas inte bara vid konkurs utan även vid före-

tagsrekonstruktion. Detta är principiellt viktigt inte minst med tanke på strävandena att åstadkomma neutralitet mellan de båda alternativa insolvensförfarandena konkurs och företagsrekonstruktion. De förväntningar på positiva effekter som är knutna till reformen kommer inte helt att uppnås om förslaget om lönegaranti vid företagsrekonstruktion lämnas utanför. Som har framgått saknas det dock förutsättningar att nu lägga fram ett sådant förslag. Regeringen avser därför att snarast inhämta det ytterligare underlag och utföra de analyser som krävs och återkomma i denna del. Såvitt nu kan bedömas skulle dessa överväganden kunna göras i en departementspromemoria. Under förutsättning att det går att utforma ett system för lönegaranti vid företagsrekonstruktion som är i samklang med statsstödsreglerna och även i övrigt lämpligt, kan regeringen i så fall lämna en proposition till riksdagen i sådan tid att regleringen kan träda i kraft vid det fullständiga ikraftträdandet av den nu presenterade reformen, dvs. den 1 januari 2005, eller kort därefter. I likhet med vad som gällde för kommitténs arbete bör utgångspunkten i den fortsatta beredningen vara att kostnaderna för lönegarantin inte skall öka.

I sammanhanget kan nämnas att kommittén även föreslår en ändring vad gäller arbetsgivaravgift i konkurs (se betänkandet s. 75 f., 195 f. och 361 f.). Också detta förslag kräver dock ytterligare överväganden och behandlas därför inte här.

8 En ny företagsinteckning

8.1 Företagshypoteket

Enligt lagen om företagshypotek kan en näringsidkare genom inskrivning i ett särskilt register beviljas företagsinteckning i sin näringsverksamhet. Som bevis för inskrivningen utfärdas ett företagshypoteksbrev. Näringsidkaren kan sedan överlämna företagshypoteksbrevet till en borgenär som säkerhet för en fordran som denne har mot näringsidkaren eller någon annan. Borgenären får därmed säkerhet i form av företagshypotek i näringsidkarens egendom och har förmånsrätt till betalning ur den egendom som utgör underlag för företagshypoteket (5 § förmånsrättslagen). Förmånsrätten gäller upp till företagshypoteksbrevets belopp.

Ett företagshypotek är inte knutet till viss bestämd egendom utan gäller i den lösa egendom som tillhör näringsidkaren och verksamheten, egendom som alltså kan skifta. Tanken är att näringsidkarens rörelseegendom skall kunna utnyttjas som kreditsäkerhet utan att han för den skull behöver avstå från besittningen. Att näringsidkaren har rätt att förfoga över hypoteksunderlaget skiljer företagshypoteket från panträtt som kräver att den pantsatta egendomen överlämnas till panthavaren.

Av kravet på att egendomen skall tillhöra näringsidkaren följer att t.ex. hyrd egendom inte är underlag för företagshypoteket. Eftersom egendomen skall tillhöra den intecknade verksamheten, omfattas inte egendom som näringsidkaren har skaffat för privat bruk.

Att företagshypoteket omfattar lös egendom innebär att bl.a. varulager och alla slags fordringar ingår.

En kategori av lös egendom som däremot undantas från inteckningsunderlaget är kassa- och banktillgodohavanden, aktier, andra bevis om delaktighet i bolag, obligationer, förlagsbevis och liknande skuldebrev avsedda för allmän omsättning samt andelar i aktiefonder. Att kassa undantas leder till att ett förädlingsvärde behöver fördelas mellan företagsinteckningshavare och övriga borgenärer när konkursboet driver gäldenärens verksamhet vidare (jfr rättsfallet NJA 1982 s. 900). Undantaget för kassa innebär också att det kan ha betydelse om tillgångar omvandlas t.ex. från kundfordringar till likvida medel kort tid före en konkurs. Undantaget för aktier m.m. hänger främst samman med att kreditsäkerhetsvärdet hos sådana värdehandlingar lätt kan utnyttjas genom pantsättning med avstående av besittningen.

En annan kategori tillgångar som undantas från inteckningsunderlaget är egendom som är av beskaffenhet att kunna vara föremål för panträtt på grund av inteckning, t.ex. tomträtt, vattenfallsrätt, skepp och luftfartyg. Dessutom undantas egendom som varken kan utmätas eller ingå i konkurs, bl.a. egendom som där undantas med hänsyn till gäldenärens behov, s.k. beneficium.

Till underlaget för företagshypoteket hör näringsidkarens fordringar på återbetalning av olika skatter och avgifter som avser den intecknade verksamheten. Enligt lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter skall dock åtskilliga fordringar som den skattskyldige kan ha på det allmänna i första hand tas i anspråk för betalning av det allmännas fordringar på den skattskyldige.

Företagsinteckning kan begränsas till viss verksamhet, men huvudregeln är att företagsinteckning beviljas i all näringsverksamhet som näringsidkaren vid varje tid utövar här i landet. Det som omfattas av en inteckning kan alltså komma att växla om en viss verksamhet läggs ned eller om näringsidkaren startar en ny verksamhet. Om näringsidkaren överlåter en verksamhet eller verksamhetsgren som omfattas av företagsinteckning och i vilken företagshypotek har upplåtits, gäller företagshypoteket också hos förvärvaren under en viss begränsad tid (s.k. förföljelserätt).

Företagshypoteket ger särskild förmånsrätt och gäller alltså vid både utmätning och konkurs och avser viss egendom. Särskild förmånsrätt har som princip företräde framför allmän förmånsrätt, som gäller endast i konkurs och avser all egendom (se avsnitt 4).

8.2 En ny företagsinteckning med en ändrad förmånsrätt

Regeringens förslag: Lagen om företagshypotek ersätts med en ny lag om företagsinteckning. Säkerhet som grundas på denna nya företagsinteckning ger allmän förmånsrätt i hälften av värdet av all gäldenärens egendom som återstår sedan fordringar med bättre förmånsrätt har fått betalt. Den s.k. förföljelserätten avskaffas liksom möjligheten att inteckna endast rörelse av ett visst slag eller rörelse inom ett visst begränsat geografiskt område.

Kommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens (se betänkandet s. 50, 53, 54, 56 f., 291 f., 299 f., 330 f., 338 f., 348 och s. 360).

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker kommitténs förslag eller lämnar det utan någon invändning.

Förändring av företagshypotekets värde som kreditsäkerhet: Förslaget avstyrks av *Finansinspektionen, Sveriges Domareförbund, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Industriförbund, Sveriges Fastighetsägareförbund, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Byggtreprenörerna, Svenska Arbetsgivareföreningen, Sveriges Riksbank, Svenska Bankföreningen och Fristående Sparbankers Riksförbund (FSR)*. Som huvudsakligt skäl anförs att ändringen inverkar negativt på kreditgivningen. Det hänvisas till att företagshypotekets värde som säkerhet försämras, tillgången på kredit försämras, kraven på andra sorters säkerheter ökar, företagets finansieringskostnader ökar, kreditgivningen blir mer kortfristig och det enskilda företagets säkerheter utnyttjas mindre rationellt. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* anser att det är av stor vikt att utvecklingen noggrant följs och att åtgärder vidtas för att säkerställa företagets kapitalförsörjning om det skulle visa sig nödvändigt. *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund (SRF)* har samma synpunkt.

Allmän förmånsrätt och inteckningsunderlaget: Förslaget avstyrks av *Finansinspektionen, Sveriges Industriförbund, Sveriges advokatsamfund, Byggtreprenörerna, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF) och Fristående Sparbankers Riksförbund (FSR)*. *Kronofogdemyndigheten i Göteborg, Kronofogdemyndigheten i Malmö och Sveriges advokatsamfund* påpekar att utmätning blir möjlig beträffande egendom som är nödvändig för ett företags drift och att indrivningsklimatet härigenom kan komma att hårdna. *Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Svenska Bankföreningen och Föreningen Sveriges kronofogdar* framhåller att omvandlingen till allmän förmånsrätt, som alltså innebär att förmånsrätten gäller vid konkurs men inte vid utmätning, kan komma att leda till en ökning av antalet utmätningar och att detta i sin tur kan vara konkursdrivande. *Malmö tingsrätt, Stiftelsen Ackordscentralen och Konkursförvaltarkollegiernas förening* menar att ändringen innebär en ökad arbetsbörda för alla aktörer i konkursförfarandet genom att förslaget leder till fler konkurser med bevakningsförfarande. *Kronofogdemyndigheten i Eskilstuna* ifrågasätter om egendom som inte ingår i en näringsverksamhet bör omfattas av inteckningen.

Förföljelserätten: *Riksskatteverket, Skattemyndigheten i Stockholm, Föreningen Sveriges kronofogdar, Sveriges advokatsamfund och Svenska Bankföreningen* anser att förföljelserätten behövs för att förhindra illojala förfaranden mot borgenärerna.

Angående frågan om förslaget såsom en del i en sammanhållen lösning, se utfallet från remissmöte i bilaga 4.

Skälen för regeringens förslag

Bör kommitténs förslag genomföras?

Kommitténs förslag är att företagshypotekets ställning som säkerhet förändras genom att det omvandlas till en allmän förmånsrätt som gäller endast i hälften av värdet av den intecknade egendomen efter det att fordringar med bättre förmånsrätt har fått betalt. Den nya inteckningen skulle jämfört med det nuvarande företagshypoteket utvidgas till att gälla i all egendom som tillhör den fysiska eller juridiska person som har tagit ut inteckningen. Samtidigt skulle alltså förmånsrätten begränsas till att gälla i som mest hälften av denna egendoms värde. Till skillnad från vad som gäller nu skulle förmånsrätten omfatta även bl.a. kassa- och bankmedel men också fast egendom. Att inteckningen gäller i all sökandens egendom skulle innebära att även egendom som är avsedd för näringsidkarens privata bruk i och för sig omfattas. En annan skillnad i förhållande till vad som gäller nu är att de fordringar som är förenade med förmånsrätt på grund av företagsinteckning skulle få betalt efter bl.a. fordringar förenade med förmånsrätt genom utmätning och fordringar avseende lån som har lämnats under företagsrekonstruktion. Eftersom förmånsrätten är allmän, skulle den gälla endast i konkurs och inte vid utmätning.

Som har framgått krävs det att företagshypotekets ställning ändras för att de avsedda effekterna med reformen skall uppnås. Liksom kommittén anser regeringen att dagens företagshypotek kan ha en *negativ roll vid kreditgivningen*. En kreditgivare kan lita för mycket till ett företagshypotek som säkerhet och därmed inte göra en tillräckligt ingående prövning av kredittagarens återbetalningsförmåga. Detta kan leda till att krediterna styrs till företag som har otillräcklig lönsamhet men som däremot kan erbjuda säkerhet. Ett företagshypotek kan ha negativa konsekvenser även för uppföljningen av en lämnad kredit. Det finns risk att en kreditgivare i alltför stor grad litar på den goda förmånsrätt som hypoteket ger och inte tillräckligt aktivt bidrar till att ett företag i ekonomiska svårigheter rekonstrueras. Rekonstruktionsförsök kan inledas för sent, och ifall rekonstruktion övervägs utgår bedömningen inte alltid ifrån vad som är bäst för företaget. En annan följd av det nuvarande företagshypoteket är att kreditrisker fördelas ojämnt mellan borgenärerna i en konkurs. En stor del av tillgångarna i konkurser tillfaller borgenärer som har företagshypotek, medan oprioriterade borgenärer normalt inte får någon utdelning alls eller en ytterst begränsad utdelning på sina fordringar.

Enligt regeringen bör lagstiftningen – i linje med de inledande övervägandena (avsnitt 5) – vara utformad så att kreditgivning i första hand grundas på kredittagarens *återbetalningsförmåga* och så att *rekonstruktion* av företag kan underlättas. Med ett företagshypotek som har en något sämre ställning än i dag skulle en kreditgivare i högre grad få fokusera på kredittagarens möjlighet att återbetala, och kredit skulle då lämnas framför allt till sådana företag som har mera långsiktigt goda möjligheter att driva verksamhet. När säkerheten är mindre god, får en kreditgivare också större anledning att följa upp krediten bättre, t.ex. genom krav på ökad rapporteringsskyldighet och liknande. Kreditgivarens roll vid en företagsrekonstruktion lär också bli mer framträdande.

Med en mindre god säkerhet får en kreditgivare skäl att ingripa tidigare och vara mer aktiv, vilket bör underlätta företagsrekonstruktioner. Det är en allmän uppfattning att ett av de huvudsakliga skälen till att rekonstruktioner misslyckas är att de påbörjas alltför sent.

I dessa avseenden är den nya företagsinteckningen som kommittén föreslår den viktigaste delen av reformen. Frågan är då om detta förslag har sådana negativa konsekvenser att det likväl inte bör genomföras.

Av väsentlig betydelse för regeringens ställningstagande till den frågan är i vad mån den nya företagsinteckningen, som alltså ger något sämre säkerhet än företagshypoteket, i själva verket skulle riskera att *påverka kreditgivningen negativt*. Som regeringen har framhållit i de inledande övervägandena förutsätter ett fungerande näringsliv att företagen har tillgång till en effektiv kreditmarknad, och det är av största vikt att värna om denna.

Flera remissinstanser hävdar att den sorts krediter som ges i dag inte kommer att beviljas med den nya inteckningen. Detta skulle i så fall gå ut över framför allt de mindre och medelstora företag inom tillverkningsindustri och handel som har varit verksamma några år, eftersom det främst är sådana företag som använder sig av företagshypoteket. De kritiska remissinstanserna menar också att banker och andra professionella kreditgivare inte har möjlighet att till rimlig kostnad vare sig öka sin kontroll av enskilda kredittagare i samband med kreditgivning eller sin aktivitet vad gäller uppföljning av lämnade krediter. Enbart en marginell ökning av denna kontroll och aktivitet skulle, sägs det, föra med sig oacceptabla kostnader, kostnader som inte skulle stå i rimlig proportion till de tämligen små minskningar av kreditförlusterna som kan förväntas bli följden. Bland banker och andra kreditgivare finns det alltså oro för att villkoren för kreditgivningen och kredithanteringen skulle märkbart försämrats med den föreslagna nya företagsinteckningen. Inte bara bland vissa remissinstanser utan också inom kommittén har det framförts oro över att kommitténs förslag kan få mindre gynnsamma effekter (se de särskilda yttrandena, betänkandet s. 365 f. och del II bilaga 6).

Enligt regeringens bedömning talar emellertid starka skäl mot att ändringen av företagshypoteket skulle leda till att kreditgivningen minskar eller att bankerna kompenserar sig genom att höja priset och försämrat lånevillkoren för företagen annat än marginellt.

Det kan först noteras att krediter till nystartade företag inte kommer att påverkas i någon särskild utsträckning av reformen. Kommitténs utredning visar att det främst är äldre företag i en expansionsfas som lämnar säkerhet i form av företagshypotek för att kunna finansiera expansionen med nytt rörelsekapital, medan nya företag alltså knappast berörs. Vidare har det skett en genomgripande utveckling på kreditmarknaden under de senaste tio till femton åren. De finansiella företagen arbetar numera på en helt annan konkurrensutsatt marknad och konkurrerar inom bredare verksamhetsområden. Parallellt med detta har det skett en snabb utveckling av finansiella produkter och tjänster. Som några remissinstanser understryker har kreditinstituten numera utvecklade och specialiserade rutiner för kreditgivning till olika typer av företag. Beslutsunderlaget inför kreditgivning har breddats, och en kreditgivare inte är lika beroende av säkerheter som förr. De mindre

företagens andel hos kreditinstituten ökar också; kreditgivningen till små och medelstora företag anses i allmänhet vara en lönsam affär. På en sådan marknad är det snarast fråga om vilka företag som skall få krediter, inte att den totala kreditvolymen skulle minska. Däremot kommer utlåningen naturligtvis att få en annan inriktning och betona kredittagarens återbetalningsförmåga, men det är ett av reformens huvudsyften att man på detta sätt mera skall se på lönsamhetsutsikter än möjlighet att ställa säkerhet. En annan tänkbar följd av reformen är att kreditgivarna får ställa större krav på insats av eget kapital för de företag som inte kan visa ett starkt kassaflöde, men även detta bör ses som något positivt. Svenska kreditmannaföreningen påpekar att företag i dag inte sällan får krediter på de blivande konkursborgenärernas risk. Med krav på högre eget kapital blir det ägaren i stället för andra borgenärer som får finansiera riskfylld verksamhet.

Det är visserligen riktigt att en förbättrad kredituppföljning inledningsvis skulle kunna leda till ökade kostnader för kreditgivarna. Kostnaden torde dock kunna kompenseras genom fler rekonstruktioner och ökad utdelning på grund av tidigare avveckling än för närvarande av olönsam verksamhet. Som Svenska kreditmannaföreningen framhåller har bankerna kraftfulla resurser till sitt förfogande för att få ett bättre beslutsunderlag vid kreditgivning och kunna följa upp krediter. Kreditupplysningsföretagen har under senare år kunnat erbjuda allt bättre underlag för riskprognoser än vad som var möjligt när det nuvarande företagshypoteket infördes. De något ökade räntekostnader från bankernas sida som den nya företagsinteckningen skulle kunna leda till om bankerna väljer att ta större risker torde dessutom spridas på ett stort kollektiv av kredittagare och också, som kommittén framhåller, motsvaras av en sänkning av oprioriterade borgenärs priser.

Till detta kommer att kommitténs förslag i praktiken inte betyder mer än att det ungefärliga utfallet för förmånsrätten i genomsnitt blir 33 kronor på varje fordrad hundralapp mot i dag 45 kronor. Att förmånsrätten gäller enbart i hälften av inteckningsunderlagets värde leder alltså inte till någon halvering av utdelningen i en konkurs, främst eftersom vissa förmånsrätter avskaffas och en borgenär vars säkerhet inte täcker hela fordringen får utdelning också för den oprioriterade delen av fordringen. Även om skillnaden inte är betydelselös, kan den knappast sägas underminera värdet av förmånsrätten. Tvärtom fortsätter förmånsrätten att vara värdefull. En mer aktiv kreditbevakning innebär dessutom att utdelningen kan förväntas bli större för borgenärer med hypotekssäkerhet.

Det bör också tilläggas att det i Danmark inte finns någon general-säkerhet alls i en rörelses egendom. I Tyskland har kreditgivare säkerhet i varulager och kundfordringar sedan leverantörer fått betalt. I Finland ger företagsinteckning förmånsrätt i hälften av inteckningsunderlaget, dvs. i enlighet med vad kommittén föreslår för svensk del. Enligt Svenska kreditmannaföreningens erfarenheter finns det en väl fungerande kreditgivning till företag i Danmark och Tyskland, trots betydligt sämre möjligheter att säkra utlåningen än vad som kommer att vara fallet när denna reform genomförs. Även Företagarnas Riksorganisation, som tillstyrker förslaget, hänvisar till förhållandena i Danmark och Finland.

Mot denna bakgrund finner regeringen att ett genomförande av kommitténs förslag om en ny företagsinteckning allmänt sett inte kan anses vara förenat med sådana risker för kreditgivningen eller leda till sådana kreditkostnader att reformen enbart av det skälet inte bör genomföras. Regeringen anser att det tvärtom är betydelsefullt att kreditgivningen i högre utsträckning än fokuseras på kredittagarens möjlighet att betala tillbaka lånet, med bl.a. affärsmässiga bedömningar av dennes verksamhet, organisation och ledning. I ett större perspektiv torde detta innebära att kredit lämnas till företag med goda förutsättningar att driva verksamhet under en längre tid. Enligt regeringens mening bör kommitténs förslag alltså snarast få en positiv effekt på kreditgivningen till små och medelstora företag (se också avsnitt 13 där konsekvenserna för mindre företag utvecklas).

En annan invändning mot ändringen av företagshypoteket är att denna skulle kunna leda till att banker i alltför hög grad *kompenserar bortfallet av säkerhet med alternativa säkerheter*. Regeringen anser att det mesta emellertid talar mot en sådan utveckling. Det finns ingen anledning i och för sig att betvivla att kreditgivare försöker att säkerställa sina krediter så långt möjligt. Eftersom företagshypoteket är förenat med viss osäkerhet till följd av att viktiga tillgångar som kassa och finansiella instrument inte ingår i inteckningsunderlaget, torde alternativa säkerhetsformer redan användas i den mån det är praktiskt möjligt. Skötselborgen och fastighetspantsättning används således i dag fullt ut. Mycket talar för att även deposition av varulager hos tredje man och pantsättning av kundfordringar utnyttjas i de fall där detta är praktiskt möjligt. Även om användningen av sådana säkerheter skulle öka något har dessa säkerheter normalt en högre belåningsgrad och ökningen motsvaras alltså av att gäldenären tillförs större krediter. Enligt regeringen finns det allmänt sett ingen anledning att befara att syftet med reformen inte skulle uppfyllas på grund av att alternativa säkerheter kommer att användas. Som Företagarnas Riksorganisation påpekar är det för övrigt helt andra faktorer som är avgörande för viljan att starta företag.

En följd av dagens ordning, där företagshypoteket ger särskild förmånsrätt, är att en fordran med säkerhet i företagshypotek skall beaktas när egendom har utmätts för en annan fordran. Det medför att utmätning sällan sker när egendom omfattas av företagshypotek. *Fler utmätningar* kan bli resultatet av att en företagsinteckning ger allmän förmånsrätt, men inte heller detta bör hindra ett genomförande av förslaget. Att det kommer att behöva anordnas bevakningsförfarande i fler konkurser är en nödvändig konsekvens om oprioriterade borgenärer skall få utdelning i större utsträckning än för närvarande.

Några kronofogdemyndigheter är kritiska mot att *privat egendom* kommer att ingå i inteckningsunderlaget ifall företagsinteckningen breddas till att gälla i all egendom; den rätt till betalning som följer med upplåtelse av företagsinteckning hos en fysisk person omfattar bl.a. bostad och bankmedel. En sådan breddning av inteckningsunderlaget är dock närmast nödvändig om företagsinteckningen skall ge allmän i stället för särskild förmånsrätt, eftersom allmän förmånsrätt bör gälla i all egendom som ingår i ett konkursbo. Även förenklingsskäl talar för att inteckningsunderlaget breddas på detta sätt. En följd av att inteckningen gäller i all egendom är att det inte längre blir nödvändigt att beräkna

vilket värde inteckningsunderlaget har på konkursdagen i de fall där underlaget har förädlats i fortsatt drift. Inte heller kommer det att spela någon roll att näringsidkarens kundfordringar omvandlas till likvida medel kort tid före en konkurs. Därmed undviks också att tillgångarnas egendomsslag påverkar borgenärernas bedömning av vilka åtgärder som bör vidtas i samband med en rekonstruktion, eftersom åtgärderna inte längre får betydelse för borgenärernas inbördes förhållande. Breddningen av underlaget för alltså med sig vissa fördelar. Det skall vidare understrykas att en sådan breddning bara innebär att företagsinteckningshavarens förmånsrätt får en annan omfattning, vilket har betydelse enbart i konkurrens med andra borgenärer. Den näringsidkare som vill slippa personligt betalningsansvar kan, på samma sätt som i dag, bedriva verksamheten i en juridisk person utan personligt ansvar.

Att inteckningen gäller all egendom innebär också att egendom som inte kan ingå i konkurs i och för sig omfattas av inteckningen. Andra bestämmelser som föreskriver att viss egendom inte kan ingå i konkurs gäller oförändrat (t.ex. *beneficium* enligt 3 kap. 5 § konkurslagen). I praktiken får det därför ingen betydelse att inteckningen gäller även sådan egendom. Med anledning av att vissa remissinstanser tar upp frågan om risken för utmätning av *egendom* som är *nödvändig för den fortsatta driften* av företaget kan hänvisas till den proportionalitetsprincip som gäller och som innebär att i första hand skall egendom som medför så liten olägenhet som möjligt för gäldenären utmätas (se 4 kap. 3 § andra stycket utsökningsbalken).

Som regeringen redan har konstaterat är förslaget om en ny företagsinteckning en grundsten i reformen, och det är alltså nödvändigt att förändra dagens företagshypotek i linje med vad kommittén föreslår för att de samlade positiva effekterna skall kunna uppnås. De invändningar som kan finnas mot förslaget är *sammanfattningsvis* inte sådana att de bör hindra reformen. Regeringen delar alltså kommitténs bedömning att företagshypoteket bör ersättas med en allmän förmånsrätt som gäller i en viss kvotdel av värdet av den egendom som har intecknats och som återstår sedan borgenärer med bättre förmånsrätt har fått betalt.

Kvotdelen bör bestämmas efter en avvägning mellan, å ena sidan, intresset att företagsinteckningen är en betydelsefull säkerhetsform och, å andra sidan, intresset att den inte har samma starka ställning som den har i dag. Med kommitténs förslag att förmånsrätt skall gälla i hälften av värdet av inteckningsunderlaget skulle, som framgått, säkerhetens värde sjunka genomsnittligt med högst en tredjedel. En sådan säkerhet skulle fortfarande vara betydelsefull samtidigt som den ger inteckningsinnehavaren ett tillräckligt incitament att bevaka krediten utan att kreditgivningen påverkas negativt. Enligt regeringen bör kvotdelen bestämmas i enlighet med kommitténs förslag.

Samtidigt måste beaktas att kreditgivare övergångsvis kan försöka att kompensera den något försämrade säkerheten. I samband med regeländringar sker normalt en mängd anpassningar från de olika aktörernas sida. Regeringen kommer att *följa upp reformens konsekvenser* (se avsnitt 10).

Den närmare utformningen av företagsinteckningen

Som kommittén föreslår bör det för själva företagsinteckningens giltighet inte krävas någon anknytning till näringsverksamhet. Även en privatperson bör i och för sig kunna ta ut en företagsinteckning. Däremot bör det, för att en fordran förenad med företagsinteckning skall ge förmånsrätt, krävas att säkerheten har upplåtits av en näringsidkare.

Kommittén föreslår att det liksom enligt gällande lag ges en särskild bestämmelse för de fall där någon avser att påbörja näringsverksamhet men ännu inte gjort detta. Med hänsyn till att företagsinteckning skall kunna beviljas även privatpersoner och till att förhållandevis låga krav ställs för att någon skall anses som näringsidkare synes emellertid en sådan reglering inte nödvändig.

Regeringen instämmer i kommitténs bedömning att förenklingsskäl talar för att avskaffa den s.k. förföljelserätten i samband med den nya företagsinteckningen. Förföljelserätten innebär att hypoteksunderlaget under en tid belastas av hypoteket när hela eller en del av rörelsen överlåtits och motiveras med att företagshypotekshavaren saknar säkerhet i den betalning som näringsidkaren får av förvärvaren av rörelsen (kassa- och banktillgodohavanden omfattas inte). Eftersom inteckningsinnehavaren föreslås få förmånsrätt i all gäldenärens egendom, kommer inteckningshavaren framöver att ha förmånsrätt i betalningen. Om betalningen för rörelsen inte skulle motsvara marknadsvärdet, kan återvinning bli aktuell enligt 4 kap. 5 § konkurslagen under de förutsättningar som anges där, och säkerhetshavaren får sålunda ändå ett skydd mot illojala förfaranden.

Huvudregeln är att företagshypotek beviljas i all näringsverksamhet som sökanden utövar här i landet. Inteckningen kan dock begränsas till verksamhet av viss art. I fråga om verksamhet för produktion av elenergi genom vattenkraft får inteckningen dessutom begränsas till verksamheten på en eller flera fastigheter. När det gäller gruvdrift får inteckningen begränsas till den verksamhet som hänför sig till ett eller flera utmål eller koncessionsområden. I likhet med kommittén anser regeringen att den nya företagsinteckningen inte bör kunna begränsas på detta sätt. Begränsade inteckningar fyller inte längre något större praktiskt behov, och även förenklingsskäl talar för att inte medge sådana inteckningar.

Enligt 2 kap. 4 § lagen om företagshypotek omfattar företagshypotek egendom som överlåtits och registrerats enligt lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva (lösöreköplagen). Det krävs dock att företagsinteckningen har sökts senast 30 dagar efter det att lösöreköphandlingen registrerats hos kronofogdemyndigheten. Denna regel infördes år 1966 med motiveringen att det var fråga om egendom i säljarens besittning och att sådan egendom i allmänhet kan tas i anspråk av säljarens borgenärer. Efter 30 dagar kan däremot överlåtet lösöre som registrerats enligt lösöreköplagen inte tas i anspråk av säljarens borgenärer. I den meningen är det således därefter inte fråga om inteckningsgäldenärens egendom. Genom lagändringen blev tradition inte längre ett alternativ till registrering utan ett absolut krav såvitt gäller överlåtare med upplåtet företagshypotek. Eftersom syftet med lösöreköplagen och traditionskravet har varit att motverka skentransaktioner och efterhandskonstruktioner, synes ändringen enligt

kommittén ha inneburit en omotiverad skärpning. Enligt kommittén är den praktiska effekten att en näringsidkare, som skall finansiera tillverkning av något som inte kan intecknas som skepps- eller båtbygge där sådan inteckning är möjlig, är hänvisad till kredit från företagshypotekshavaren. Kommittén anser att det inte bör finnas några hinder för en person med upplåten företagsinteckning att överlåta egendom enligt lösöreköplagen och föreslår därför att överlåtelse enligt lösöreköplagen av egendom som omfattas av företagsinteckning inte särbehandlas. Ingen remissinstans riktar någon kritik mot förslaget. Även regeringen ansluter sig till kommitténs bedömning. I den nya lagen om företagsinteckning bör det således inte göras någon skillnad i fråga om lösöreköp mellan intecknad egendom och annan egendom.

Det är i och för sig lagtekniskt möjligt att göra de ändringar som behövs för den nya företagsinteckningen i lagen om företagshypotek. Som kommittén förordar är det dock lämpligast att den lagen upphävs och ersätts med en ny lag om företagsinteckning. I stort sett bör den nya lagens bestämmelser motsvara vad som gäller enligt lagen om företagshypotek. Sålunda bör reglerna om förfarandet och om rätt till ersättning överföras i sak oförändrade till den nya lagen om företagsinteckning. Eftersom det föreslås att det inte skall vara möjligt att utfärda inteckningar begränsade till viss verksamhet eller visst område, behövs inte längre inteckningsåtgärden utsträckning, men annars bör den nya lagen innehålla alla de inteckningsåtgärder som finns i lagen om företagshypotek.

Följdändringar i andra lagar

Som en följd av den nya företagsinteckningen bör det göras vissa ändringar i andra lagar.

Eftersom företagsinteckningar även fortsättningsvis bör kunna rangordnas, bör det tas in en upplysning om detta i 14 § förmånsrättslagen, som handlar om förhållandet inbördes mellan fordringar som har allmän förmånsrätt. Till skillnad från vad som gäller för andra allmänna förmånsrätter kan det finnas fordringar förenade med säkerhet i den nya företagsinteckningen som inte får full utdelning trots att det finns medel för utdelning till oprioriterade borgenärer. Om en företagsinteckningshavares fordran inte blir fullt betald genom utdelning på grund av förmånsrätten, bör resterande del av fordringen betraktas som en oprioriterad fordran och kunna få utdelning på den oprioriterade delen i den mån det finns medel. På samma sätt som när det gäller särskilda förmånsrätter bör detta framgå uttryckligen av 18 §. En följdändring bör göras även i 9 §. Bestämmelsen reglerar särskilda förmånsrätters inbördes prioritetsordning. Eftersom företagsinteckningen kommer att ge allmän förmånsrätt, har förmånsrätt på grund av utmätning alltid företräde framför förmånsrätt som grundas på företagsinteckning (se 15 §).

Eftersom den förmånsrätt som gäller på grund av företagsinteckning föreslås utgöra en allmän förmånsrätt och inte gälla i viss egendom och förmånsrätten för hyresfordringar föreslås upphävd (se avsnitt 9.1), bör 8 kap. 13 § utsökningsbalken om rätt till betalning ur viss egendom upphävas. Regeln i 8 kap. 13 § om anmälan av fordran hos krono-

fogdemyndigheten behövs dock även i fortsättningen och bör därför föras över till 8 kap. 15 §. Vidare medför det ändrade inteckningsunderlaget för företagsinteckningen att 6 kap. 5 § bör ändras.

Ytterligare en följdändring bör göras i 14 kap. 18 § konkurslagen. Paragrafen anger under vilka förutsättningar arvode till förvaltare och andra konkurskostnader skall betalas ur den avkastning och köpeskilling som härrör från viss egendom, nämligen egendom i vilken det finns särskild förmånsrätt. Eftersom förmånsrätten på grund av säkerhet i företagsinteckning kommer att bli allmän och gälla i all egendom, bör paragrafens särskilda reglering för företagsinteckning upphävas (jfr också förslagen om upphörande av förmånsrätt för hyror, avsnitt 9.1).

När företagsinteckningen blir en allmän förmånsrätt, bör också möjligheten till betalningsfastställelse enligt 2 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning upphöra att gälla beträffande egendom som är förenad med företagshypotek. I enlighet med det bör även 42 § i den lagen ändras.

I 3 kap. 3, 8, 14 och 16 §§ lagen om företagsrekonstruktion regleras vilka borgenärer som deltar vid ett offentligt ackord, i vilken mån borgenärerna är bundna av ackordet och vad som gäller för anmärkning mot en fordran som kan omfattas av ett ackord. Särskilda bestämmelser gäller för borgenärer med särskild förmånsrätt. En borgenär vars fordran är förenad med säkerhet i företagsinteckning bör i detta hänseende behandlas på samma sätt som en borgenär som har en fordran med förmånsrätt i viss egendom, varför bestämmelserna bör ändras. Detsamma gäller motsvarande bestämmelser i konkurslagen (12 kap. 11 och 21 §§).

En ändring bör göras i 21 kap. 3 § ärvdabalken. Dödsbodeläggare kan säga upp en skuld, som den döde hade och som inte förfaller till betalning inom sex månader, till betalning i förtid. Bestämmelsens huvudsakliga syfte är att ett arvskifte inte skall behöva skjutas upp på grund av att en fordrans förfallotidpunkt är avlägsen. Om en borgenär meddelar att han vill hålla sig endast till en säkerhet, är han emellertid enligt bestämmelsen inte skyldig att ta emot betalning före förfallodagen. Detta gäller dock enbart en borgenär som har panträtt på grund av inteckning eller företagshypotek som säkerhet för sin fordran, alltså säkerhet i viss egendom. Andra borgenärer måste ta emot betalningen. Säkerhet i företagsinteckning, som alltså föreslås gälla i all gäldenärens egendom, bör inte hindra att gäldenärens dödsbo säger upp en skuld till betalning i förtid. Regleringen bör ändras i enlighet härmed.

Vissa ändringar bör göras också i jordabalken. En fastighetsägare har rätt att ansöka om inskrivning i fastighetsregistret av en förklaring om att viss egendom inte skall utgöra tillbehör till fastigheten. En inskrivning av en förklaring skall avföras på ansökan av fastighetsägaren. Om inte varje borgenär som har företagshypotek i fastighetsägarens näringsverksamhet har medgett ansökningen genom att ge in företagshypoteksbrevet till inskrivningsmyndigheten, skall ansökningen avslås. Sådant medgivande behövs inte om fastighetsägaren visar att åtgärden att ta bort inskrivningen endast berör egendom som inte omfattas av företagshypoteket. Även fortsättningsvis bör en ansökan om att avföra en inskrivning avslås, om inte varje borgenär som har företagsinteckning i fastighetsägarens egendom har medgett ansökningen. Eftersom företagsinteckningen

föreslås gälla i all egendom, bör det alltid fordras ett sådant medgivande från en inteckningshavare. Bestämmelsen i 24 kap. 2 § om borgenärernas medgivande bör därför ändras. Avskaffandet av förföljelserätten föranleder vidare en ändring i 2 kap. 4 § andra stycket. Enligt bestämmelsen blir hypoteksegendom inte tillbehör till fastighet när en fastighetsägare förvärvar en näringsverksamhet om egendomen inte upphört att omfattas av hypoteket, dvs. inte så länge hypotekshavaren har förföljelserätt. Eftersom det med förslaget inte längre blir möjligt att göra en inteckning gällande i egendom som har överlåtits, bör bestämmelsen ändras.

I 38 a och 31 a §§ lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter bör hänvisningarna beträffande inskrivningsmyndighetens beslut om inteckning ändras till följd av den nya lagen om företagsinteckning. Slutligen bör begreppet företagshypotek bytas ut mot företagsinteckning där det förekommer i 13 kap. 17 § utsökningsbalken, i 1, 2, 4, 8, 10 och 13 §§ lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling, i 11 kap. 22 § konkurslagen och i 11 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar. Som kommittén föreslår bör det därutöver tas in en s.k. trolleriparagraf om att lagen om företagsinteckning skall tillämpas om det i någon författning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts av en bestämmelse i den nya lagen. En liknande bestämmelse bör tas in också i förmånsrättslagen.

9 Kompletterande lagändringar

9.1 Hyres- och arrendefordringar

Regeringens förslag: Om ett konkursbo inte ställer en lokal till en hyresvärds förfogande en månad efter det att hyresvärden har uppmanat boet till detta, ansvarar boet för hyran. Ansvaret gäller hyra från konkursbeslutet till dess att konkursboet ställer lokalen till hyresvärdens förfogande. Förmånsrätten för en hyresvärds fordran på hyra eller arrende avskaffas.

Kommitténs förslag skiljer sig delvis från regeringens. Efter en övergångstid på sju dagar ansvarar konkursboet för hyra från konkursbeslutet till dess boet ställer lokalen till hyresvärdens förfogande. Förmånsrätten för en hyresvärds fordran på grund av hyres- eller arrendeavtal avskaffas (se betänkandet s. 50, 78, 298 f. och 363 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker kommitténs förslag eller lämnar det utan några invändningar. Viss kritik framförs dock.

Massaansvar för hyra: *Stiftelsen Ackordscentralen* och *Konkursförvaltarkollegiernas Förening* anser att konkursboets övergångstid inte bör börja löpa förrän hyresvärden har framställt krav till boet på att lokalen skall ställas till värdens förfogande. De menar också att det inte bör fordras att lokalen utryms för att den skall anses ställd till hyresvärdens förfogande. Flera remissinstanser anser att övergångstiden bör vara längre än sju dagar.

Avskaffande av förmånsrätten för hyresfordringar: *Konkurrensverket, Riksrevisionsverket och Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK)* anser att förslaget kan försämra möjligheterna till rekonstruktion. Förslaget avstyrks av *Domstolsverket, Sveriges Industriförbund, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Byggentreprenörerna, SBC Bostadsrätt, Sveriges Domareförbund, Sveriges Fastighetsägareförbund och Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO)*. Det framhålls bl.a. att hyresvärden skulle tvingas utnyttja sin hävningsrätt även vid mer tillfälliga betalningssvårigheter hos hyresgästen och kräva hyresgästen på säkerhet vilket medför kostnader.

Skälen för regeringens förslag: Ett hyresförhållande upphör inte automatiskt att gälla om hyresgästen försätts i konkurs utan måste sägas upp.

Hyresgästens konkursbo har rätt att säga upp hyresavtalet (12 kap. 31 § första stycket jordabalken). Boet måste betala hyra även under uppsägningstiden. Annars kan hyresrätten förverkas (12 kap. 42 § jordabalken). Avtalet upphör då omedelbart, om hyresvärden sedan säger upp det.

En hyresvärd kan under vissa förutsättningar säga upp en lokalhyresgäst som försätts i konkurs (12 kap. 31 § tredje stycket jordabalken). Har hyresvärden inte sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får han säga upp avtalet, om inte sådan säkerhet ställs inom en månad efter anfordran eller konkursboet inom samma tid förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden eller, när hyresrätten får överlåtas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet. När denna ordning infördes år 1970 upphörde en tidigare bestämmelse om att konkursboet var tvunget att säga upp hyresavtalet inom viss tid för att undgå ansvar för avtalets fullgörande. Avsikten med ändringen var att konkursboet inte skulle bli bundet av hyresavtalet på grund av passivitet (prop. 1970:142 s. 147 f. och 155).

Högsta domstolen har tagit ställning till frågan om ett konkursbo kan åläggas betalningsskyldighet för hyra för tid då konkursboet drivit gäldenärens verksamhet vidare i de hyrda lokalerna (rättsfallet NJA 1999 s. 617). Enligt domstolen svarar ett konkursbo inte med boets medel gentemot hyresvärden för förpliktelseerna enligt ett lokalhyresavtal som gäldenären har ingått om inte konkursboet har åtagit sig att svara för gäldenärens förpliktelser enligt avtalet. Även om konkursboet fortsätter att utnyttja lokalerna, blir boet alltså inte ansvarigt för hyresbetalningen eller hyresgästens övriga förpliktelser. Hyresvärdens fordringar på framtida uteblivna hyror och andra ersättningsanspråk blir i stället fordringar som måste göras gällande i konkursen.

Ett konkursbo kan alltså i viss utsträckning driva gäldenärens verksamhet vidare i hyrda lokaler utan att behöva svara för hyreskostnaden, vilket är till nackdel både för de företag som skall konkurrera med konkursgäldenären och för hyresvärden. Det kan till en början dröja en viss tid innan hyresvärden över huvud taget frågar om boet avser att ställa säkerhet eller vill inträda i avtalet. När hyresvärden väl frågar, har konkursboet sedan en månad på sig att svara. Om boet efter den månaden avstår från att inträda eller ställa säkerhet, gäller jordabalkens vanliga uppsägningstider för hyresvärdens uppsägning. Då har det normalt redan ackumulerats en hyresskuld. Dessutom kan det ta lång tid från det att hyresvärden begär vräkning för att konkursboet inte betalar hyra till dess

att vräkningen verkställs. Eftersom konkursboet inte har något ansvar för hyrorna, kan boet ha haft en fördel i förhållande till andra företag genom att driva verksamheten vidare utan lokalkostnader. Dessutom drabbar det hyresvärden som kan ha stora krav på ersättning som får bevakas som konkursfordringar, vilka inte sällan är värdelösa.

Det är mot denna bakgrund kommittén föreslår att konkursboet skall vara betalningsskyldigt under vissa förutsättningar. Kommitténs huvudsakliga syfte med förslaget om ett sådant s.k. massaansvar är att ett konkursbo som fortsätter driften skall verka under samma förutsättningar som gäller för solventa företag och företag under företagsrekonstruktion. Regeringen anser att förslaget är en betydelsefull komplettering till reformen i övrigt och föreslår att det i huvudsak genomförs.

Med kommitténs förslag skulle konkursboet dock kunna ådra sig ansvaret genom passivitet. Konkursboet skulle automatiskt bli betalningsansvarigt när det inte ställer lokalerna till hyresvärdens förfogande senast sju dagar efter konkursbeslutet. En liknande lösning gällde, som framgick, tidigare. Konkursboet övertog då hyresgästens förpliktelser om boet inte sade upp hyresavtalet inom viss tid. Konkursboet tvingades alltså att vara aktivt för att inte behöva svara för hyresgästens förpliktelser (avseende hela avtalstiden). Regeringen konstaterar att det emellertid kan vara svårt för en konkursförvaltare att inom en begränsad tid få tillgång till den information som behövs för att ta ställning till om lokalen skall behållas för rörelsen. Informationen från företrädarna för konkursgäldenären till förvaltaren kan brista. Företrädare kan ha bytts strax före konkursen och nyckelpersoner kan ha lämnat företaget. Det kan visserligen antas att en konkursförvaltare med de regler kommittén föreslår tvingas agera snabbt för att utreda om det finns något hyresavtal. I de fall där verksamheten har förutsättningar att drivas vidare kan det antas att ställföreträdarna snabbt kommer att lämna förvaltaren nödvändig information. Likväl skulle det uppkomma åtskilliga situationer där konkursboet blir ansvarigt för hyra utan att förvaltaren har haft tillräckliga och rimliga möjligheter att påverka situationen. Det kan i undantagsfall t.o.m. leda till att konkursboet måste försättas i konkurs på grund av uppsamlade skulder för hyror. Ett ansvar under sådana förutsättningar är enligt regeringen ett alltför stort osäkerhetsmoment för en konkursförvaltare och riskerar att gå ut över borgenärernas samlade intresse.

Med hänvisning till det anförda föreslår regeringen att konkursboets ansvar skall förutsätta att hyresvärden framställer krav till konkursboet på att lokalen skall ställas till hyresvärdens förfogande. Eftersom konkursbesluten offentliggörs, kan en hyresvärd skaffa sig kännedom om att en hyresgäst har försatts i konkurs.

Kommitténs förslag är att konkursboet inom en vecka från konkursbeslutet skall bestämma om lokalen skall behållas för att undvika att bli betalningsskyldigt. Regeringen anser att detta är en alltför kort tid. Syftet med övergångstiden är att konkursförvaltaren skall kunna överväga om rörelsen skall fortsättas i lokalen med ansvar för hyran eller lämna lokalen till hyresvärdens förfogande om konkursboet inte avser att driva verksamheten vidare. Tiden får därför inte vara så kort att det ekonomiska värde som kan finnas i tillgångarna förstörs eller minskas. Om ett konkursbo måste lämna en lokal i en hast, kan det tvingas till

försäljning till underpriser. Många gånger kan det omedelbart efter konkursen råda oordnade förhållanden. Regeringen föreslår att övergångstiden är en månad.

Som jämförelse kan bara tilläggas att en konkursförvaltare före lagändringen år 1970 hade en månad efter bevakningstidens utgång på sig att fatta samma beslut.

Om konkursboet inte inom en månad efter anfordran ställer lokalen till hyresvärdens förfogande, bör det alltså inträda ett ansvar för boet när det gäller hyran för lokalen. Som kommittén föreslår bör massaansvaret gälla för hyreskostnader från konkursbeslutet.

Det är, som framgått, lämpligt att knyta ansvarets tidsmässiga begränsning till att lokalen ställs till hyresvärdens förfogande. Vad som skall krävas för att detta skall anses uppfyllt bör lämnas åt rättstillämpningen.

Kommittén föreslår även att förmånsrätten för hyra avskaffas. Hyresförmånsrätten har motiverats med att hyresvärden annars skulle utnyttja sin rätt att häva avtalet även vid tillfälliga betalningssvårigheter. Det har ansetts vara till fördel för samtliga borgenärer att fastighetsägaren inte omedelbart häver avtalet vid utebliven betalning.

Det är i och för sig av värde för borgenärskollektivet att ett avtal om hyra inte hävs som en följd av mer begränsade dröjsmål med hyresbetalningen. Det finns emellertid flera andra borgenärsgupper som bidrar med tillgångar som ofta är av betydande värde för andra borgenärer, t.ex. licensgivare och leasegivare. Fastighetsägare kan vidare skydda sin rätt genom att begära säkerhet för sina fordringar, vilket lär förekomma i en inte obetydlig utsträckning särskilt när hyresgästen är näringsidkare. Det förhållandet att en hyresvärds hyresfordran i större utsträckning än i dag föreslås bli en fordran på konkursboet kan för övrigt också till viss del sägas kompensera en slopad förmånsrätt.

Fördelarna med att avskaffa förmånsrätten blir enligt regeringen framför allt att särintressena vid konkurs begränsas och att förutsättningarna för företagsrekonstruktion blir bättre. Ett avskaffande av förmånsrätten är sålunda i linje med reformens syften.

Regeringen instämmer alltså i kommitténs bedömning att förmånsrätten för hyresfordringar bör avskaffas. Detsamma bör då gälla för förmånsrätten för arrendefordringar.

9.2 Konkurshindret under pågående företagsrekonstruktion

Regeringens förslag: Det temporära hindret mot att försätta någon som är föremål för företagsrekonstruktion i konkurs blir något vidare. Samtidigt skärps kravet att en borgenärs rätt skall vara i fara för att gäldenären, trots pågående företagsrekonstruktion, skall försättas i konkurs.

Kommitténs förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 47 och 325 f.).

Remissinstanserna tillstyrker överlag förslaget eller lämnar det utan någon invändning.

Skälen för regeringens förslag: Om en företagsrekonstruktion pågår, skall domstolen förklara en borgenärs ansökan om konkurs vilande i avvaktan på att företagsrekonstruktionen upphör ifall gäldenären begär det (2 kap. 10 a § första stycket konkurslagen). Det finns dock en ventilregel. Finns det särskilda skäl att befara att gäldenären vidtar eller underlåter att vidta en viss åtgärd och därigenom sätter borgenärens (konkurssökandens) rätt i fara, får domstolen besluta att ändå försätta gäldenären i konkurs (2 kap. 10 a § andra stycket). Ventilregeln beaktar alltså en enskild borgenärs (konkurssökandens) rätt.

Kommittén ifrågasätter om det finns ett behov av en ventil när företagsinteckningen är en allmän förmånsrätt men drar slutsatsen att den fortfarande torde fylla en funktion för bl.a. borgenärer med säkerhet i fast egendom. En annan situation där ventilregeln kan vara av betydelse är om rekonstruktionsplanen är chansartad och en företagsinteckningshavare, som nästan har full täckning i utgångsläget, riskerar att förlora en stor del av säkerheten. Kommittén anser att ventilregeln bör finnas kvar, för att en borgenär inte skall behöva godta att särskilt riskfyllda åtgärder vidtas på hans risk, men föreslår ett något vidgat tillämpningsområde och ett något strängare krav på fara för borgenärens rätt för att ett rekonstruktionsförfarande skall avbrytas. Om det finns särskilda skäl att anta att konkurssökandens rätt allvarligt äventyras, bör domstolen kunna besluta om konkurs trots pågående företagsrekonstruktion.

I likhet med remissinstanserna anser regeringen att förslaget bör genomföras.

9.3 Domstolsbeslut om säkerhetens värde

Regeringens bedömning: Förslaget om domstolsbeslut om säkerhetens värde är inte genomförbart utan ytterligare överväganden.

Kommitténs förslag: Vid en ackordsförhandling skall rätten kunna besluta hur stor del av en säkerhetshavares fordran som skall anses överstiga säkerhetens värde (se betänkandet s. 48, 49, 65, 66, 309 f., 329 f. och 349 f.).

Remissinstanserna: Få remissinstanser yttrar sig. Förslaget avstyrks av *Svenska Bankföreningen* som hänvisar till att en eventuell värdeökning av panten efter rekonstruktionen tillfaller kredittagaren och inte panthavaren, vilket anses oacceptabelt. Bankföreningen menar att förslaget skulle vara godtagbart om regeln begränsas till att gälla för företagsinteckning.

Skälen för regeringens bedömning: Oprioriterade borgenärer deltar i en ackordsförhandling (3 kap. 3 § lagen om företagsrekonstruktion). Ackordet blir bindande för dem vare sig de har deltagit i förhandlingen eller inte (3 kap. 8 §). En borgenär vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar däremot inte i förhandlingen. Om värdet av den egendom i vilken en borgenär har särskild förmånsrätt understiger borgenärens fordran, deltar han i ackordet med återstående del av fordringen.

Ett problem är att det kan vara svårt att uppskatta säkerhetens värde, vilket ofta innebär att en säkrad fordran inte alls deltar i ackordet trots att

säkerhetens värde i själva verket understiger fordringsbeloppet. Klarar sig gäldenären sedan ur de ekonomiska svårigheterna och säkerheten inte behöver säljas, får borgenären betalt för hela sin fordran, även om endast en del skulle ha ersatts om gäldenären hade gått i konkurs. Trots att säkerheten varit av begränsat värde vid tidpunkten för rekonstruktionen kan fordringen alltså ändå komma att återbetalas helt.

Mot denna bakgrund anser kommittén att en domstol bör kunna uppskatta hur stor del av en företagsinteckningshavares fordran som skulle ha saknat förmånsrätt om säkerheten hade sålts vid rekonstruktionens inledning. Domstolen skall förklara att denna del av fordringen sätts ned med ackordsprocenten. Förslaget syftar således till att förbättra möjligheterna till ackord, eftersom ingen borgenär kan spekulera i att de övriga borgenärerna skall göra tillräckliga eftergifter. En sådan nedsättningsregel bidrar enligt kommittén till att företagsinteckningshavarna på ett mer rättvisande sätt deltar i den finansiella lättnad som ett ackord syftar till. En motsvarighet finns i Finland.

Det nu behandlade problemet är dock generellt för alla slags säkerheter och förmånsrätter. Också borgenärer med panträtt i fast eller lös egendom får ju ibland finna sig i att en del av deras fordran faller utom säkerheten och inte får täckning i en konkurs. Skulle de genom eget val kunna ställa sig vid sidan av ett ackord och därefter avräkna amorteringar mot en inte nedsatt del av den fordran som i själva verket är oprioriterad, skulle det enligt kommittén utgöra ett avsteg från likabehandlingsprincipen. Kommittén förordar därför att den föreslagna nedsättningsregeln görs generell såvitt avser företagsinteckning och särskilda förmånsrätter. Kommittén har emellertid inte haft möjlighet att i detalj gå igenom vilket behov det finns av en sådan regel rörande annat än företagshypotek och utreda om särskilda tillämpningsproblem kan uppstå. Däremot antar kommittén att någon ändring inte behövs när det gäller de allmänna förmånsrätterna med prioritet före företagsinteckning, eftersom de nästan alltid skulle ge full utdelning i konkurs. Vad slutligen gäller prioriterade lönefordringar finns det enligt kommittén inget skäl till särbehandling i förhållande till företagsinteckningen, eftersom dessa förmånsrätter i praktiken kommer att bli jämställda med företagsinteckningen. Lönefordringarna är emellertid i allmänhet mindre än fordringar säkrade med företagsinteckning, varför de ofta torde vara fullt täckta av den fria halva av egendomsmassan som ej belastas med företagsinteckningen. För att inte komplicera inledningen av en företagsrekonstruktion anser kommittén att nedsättningsregeln inte bör vara tillämplig på någon annan allmän förmånsrätt än företagsinteckningen.

Regeringen konstaterar att den föreslagna nedsättningsregeln är av relativt stor principiell och praktisk betydelse och aktualiserar en rad frågor, bl.a. vilka kriterier som skall gälla för värderingen och hur en sådan prövning i övrigt skall gå till. Det måste också analyseras om inte även andra borgenärer med allmän förmånsrätt bör omfattas. Ytterligare en fråga är hur en nedsättningsregel påverkar möjligheten att rekonstruera företag. En sådan regel kan visserligen kanske förbättra möjligheten till ackord, men det bör undvikas att den inte samtidigt får motsatt effekt, t.ex. genom att tvister om nedsättning hindrar att rekonstruktören i det brådskande inledningsskedet koncentrerar sig på själva rekonstruktionen.

Med hänvisning till det anförda gör regeringen bedömningen att kommitténs förslag inte är genomförbart utan kräver ytterligare överväganden.

10 Utvärdering m.m.

Regeringens bedömning: Reformen bör bli föremål för en tidig utvärdering.

En grundlig utvärdering av reformens effekter bör göras. Regeringen kommer att initiera en utvärdering av konsekvenserna för kreditförsörjningen främst till små och medelstora företag. Därvid bör bl.a. reformens regionalpolitiska konsekvenser tas upp. För det fall utvärderingen visar att reformen har medfört negativa effekter bör det göras en bedömning av om sådana effekter kan undvikas utan att reformens positiva effekter går förlorade. Vidare skall utvärderingen avse frågan hur reformen har påverkat skattemyndigheternas och kronofogdemyndigheternas arbetssätt och resurser. Även övriga statsfinansiella konsekvenser av reformen skall ingå i utvärderingen. Under utvärderingen skall god kontakt hållas med de fackliga organisationerna och näringslivet.

Av betydelse för kreditgivningen är också möjligheten att utnyttja leasing. Leasingutredningen föreslog i sitt slutbetänkande Finansiell leasing av lös egendom (SOU 1994:120) en civilrättslig lagreglering av finansiell leasing. Ett relativt stort antal fall uppmärksammades där banker och finansbolag använt sig av överdebitering av leasingavgifter mot företagare i förhållande till vad som avtalats, s.k. ränteskruvning. Finansinspektionen har den 29 november 2002 lämnat en rapport till regeringen sedan inspektionen har undersökt om det finns några problem när det gäller avtal om finansiell leasing bland de företag som står under dess tillsyn, särskilt vad gäller ränteskruvning. Av rapporten framgår att Finansinspektionen avser att ta kontakt med branschorganisationerna, Svenska Bankföreningen och Finansbolagens förening, för att säkerställa att avtalsvillkoren genomlysas bättre i syfte att undvika framtida avtalstvister. I den mån bolagen och branschföreningarna inte följer Finansinspektionens krav, kommer inspektionen under år 2003 att utfärda allmänna råd. Regeringen avser att följa utvecklingen på området.

Som har anmärkts i avsnitt 3 avser regeringen att tillsätta en utredning om ett samlat insolvensförfarande år 2003.

11 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 2004. I vissa avseenden skall dock äldre bestämmelser gälla till den 1 januari 2005.

Skälen för regeringens förslag: Lagändringarna bör kunna träda i kraft den 1 januari 2004.

Den nya lagen om företagsinteckning är i stora delar identisk med den nu gällande lagen om företagshypotek. Av det skälet behöver ingen längre tid förflyta från riksdagsbeslutet till dess ändringarna träder i kraft.

Däremot är det viktigt att den nya regleringen i vissa fall inte fullt ut slår igenom vid ikraftträdandet.

Den nya företagsinteckningen får ett annat underlag och en annan förmånsrätt än företagshypoteket. Värdet av en företagsinteckning ändras alltså med den nya lagen om företagsinteckning och ändringarna i förmånsrättslagen, vilket är av betydelse inte bara för parterna i ett sådant säkerhetsavtal utan också för övriga borgenärer. Av rättssäkerhetsskäl bör det värde säkerheten har vid ikraftträdandet inte försämrats utan att borgenären har haft rimlig tid på sig att trygga sin rätt. Detta bör lösas på så sätt att de gamla företagshypoteken fortsätter att gälla under en övergångstid. Under övergångstiden kommer lagen om företagshypotek och lagen om företagsinteckning att tillämpas parallellt, och i en och samma konkurs kan det således förekomma både företagshypotek enligt den gamla lagen och inteckningar enligt den nya lagen. Övergångstiden bör kunna bestämmas till den 1 januari 2005. Därefter bör företagsinteckningar beviljade före den 1 januari 2004 anses som företagsinteckningar enligt den nya lagen, med bibehållen ställning i inteckningsordningen.

Den nya regleringen kan innebära att bedömningen av en säkerhets värde måste justeras. Det kan medföra att en kreditgivare finner anledning att säga upp en löpande kredit för omförhandling av villkoren. I förmånsrättslagen bör, utöver särskilda bestämmelser om vad som skall gälla övergångsvis beträffande förmånsrätt som följer med företagshypotek, också införas övergångsbestämmelser om rätt att säga upp en kredit i förtid. Övergångsregleringen kan visserligen innebära att en borgenär – i samband med att krediten omförhandlas och nya inteckningar kanske tas ut – får en sammantaget sämre företrädesrätt i förhållande till andra inteckningar än vad han hittills har haft. Detta är dock en oundviklig följd av reformen, och i många fall torde problemet kunna lösas vid gäldenärens förhandling med de olika borgenärerna.

Vid en konkurs, en företagsrekonstruktion och en utmätning som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet av lagändringarna bör äldre bestämmelser alltid tillämpas. Fordringar på skatt och allmänna avgifter har i enlighet med det förmånsrätt i konkurser som grundar sig på en ansökan som inkommit före ikraftträdandet.

Särskilda frågor uppkommer när det gäller begränsade inteckningar, regionala inteckningar och gemensamma inteckningar som är beviljade vid lagens ikraftträdande (se författningskommentaren, avsnitt 14.1).

12 Finansiella konsekvenser

Regeringens bedömning: De samlade effekterna av reformen bedöms innebära ett ökat återflöde till staten.

Kommitténs beräkningar

Statistiska beräkningar innehåller ett visst mått av osäkerhet. Den undersökning kommittén har gjort baseras emellertid på ett brett material. Kommitténs undersökning grundas på statistik från Riksskatteverket och Kammarkollegiet angående skattefordringar och regressfordringar på grund av utbetald lönegaranti. Urvalet till undersökningen är godkänt av Statistiska centralbyrån som statistiskt material och kommittén har varit enig om beräkningarna. Regeringen har mot denna bakgrund inte funnit skäl att ifrågasätta kommitténs statistiska beräkning av statsfinansiella konsekvenser och andra ekonomiska effekter av förslagen. De bör således, tillsammans med de beräkningar Riksskatteverket har gjort, läggas till grund också för regeringens bedömning.

Utdelningen till borgenärer med säkerhet i företagsinteckning kommer att minska med drygt en fjärdedel genom att den nya företagsinteckningen endast ger förmånsrätt i hälften av det värde som återstår sedan bättre prioriterade borgenärer fått utdelning. När företagsinteckningen görs om kommer det värde som blir över att delas ut till borgenärer med lönefordringar och oprioriterade fordringar, bl.a. skattefordringar.

Undersökningar tyder på att fordringar förenade med säkerhet i företagshypotek i genomsnitt är dubbelt så stora som skattefordringarna. Skattefordringarna är i sin tur dubbelt så stora som lönefordringarna. De oprioriterade fordringarna uppgår sammantaget till det största beloppet. Andelen oprioriterade fordringar är lika stora som andelen hypoteksfordringar, skattefordringar och lönefordringar tillsammans.

Utdelningen till löneborgenärerna är i dag omkring 10 procent.

På grund av den regressrätt staten har på utbetald lönegaranti är staten den klart största borgenären när det gäller lönefordringar. Omkring hälften av utbetalningen från lönegarantin avser lön som belöper på tiden före konkursbeslutet och hälften avser uppsägningslön som belöper på tiden efter konkursbeslutet.

Trots att löneskyddet förbättras till följd av reformen väntas utbetalningarna från lönegarantin inte öka relativt sett. Höjningen av maximibeloppet för lönegarantin och förlängningen av den tid under vilken lönegaranti kan utgå finansieras till stor del av att konkursboet blir betalningsansvarigt för uppsägningslöner när arbete utförs åt boet och att belöpandestidpunkt i stället för förfallotidspunkt blir avgörande för vilka lönefordringar som omfattas av förmånsrätt.

Förslaget innebär också att förhållandet mellan statens regressrätt för lönefordringar för tid före en konkurs och för uppsägningslön under konkursen kommer att förändras. Detta är av vikt, eftersom uppsägningslöner i princip inte kommer att vara förmånsberättigade. Till följd av att konkursboet ansvarar för vissa uppsägningslöner kommer en större andel av den totala utbetalningen från lönegarantin att avse tid före konkursbeslutet. Uppskattningsvis 60 procent av utbetalningarna kommer att avse tiden före konkursen och därmed vara förmånsberättigade. Om företagshypoteket begränsas och skatteförmånsrätten avskaffas, torde utdelningen till de prioriterade lönefordringarna bli betydligt högre än den nuvarande utdelningen till

företagshypotek. Det beror bl.a. på att lönefordringarna uppgår till lägre belopp än hypoteksfordringarna och därför i högre grad kan täckas av tillgångarna i den enskilda konkursen. Förmånsberättigade lönefordringar kan uppskattas få 60 procent i utdelning.

Resterande andel av utbetalningarna från lönegarantin kommer att vara oprioriterade regressfordringar. Den genomsnittliga utdelningen på oprioriterade fordringar beräknas bli 10 procent.

Antalet konkurser har ökat sedan kommittén gjorde sina beräkningar. Med kommitténs utgångspunkt att utbetalningen är 1 miljard kronor blir det dock följande resultat.

Beräknade utgifter: 1 miljard kronor

Beräknad utdelning: 400 ($60\% \text{ av } 600 = 360 + 10\% \text{ av } 400 = 40$)

Utdelning enligt gällande förmånsrättsordning: 100

Beräknad utdelning: 300 ($400 - 100$)

Statens fordringar avseende skatter och avgifter kommer visserligen inte längre att vara förmånsberättigade. Men eftersom utdelningen till oprioriterade fordringar väntas öka så att den motsvarar vad som utdelas på grund av skatteförmånsrätten, blir utdelningen på skattefordringar i princip oförändrad.

Kommittén gör beräkningen att dessa förändringar sammantaget kommer att innebära att statens utdelning vid konkurs ökar med åtminstone 300 miljoner kronor per år (se betänkandet s. 123 f. och 313 f.).

Riksskatteverkets beräkningar

Riksskatteverket har simulerat utfallet av reformen på 176 slumpvis utvalda utdelningskonkurser i Västra Götalands län under perioden juli 2001 till juli 2002. Utfallet av de undersökta konkurserna har räknats upp till riksnivå.

Med samma antagande som kommittén har om relationen mellan prioriterad och oprioriterad del av lönefordran visar det material undersökningen grundas på att utdelningen på lönefordringar ökar med 350 miljoner kronor och att utdelningen på skattefordringar minskar med 186 miljoner kronor. Sammantaget skulle, enligt undersökningen, ett genomförande av kommitténs förslag medföra en ökad utdelning till staten med 164 miljoner kronor.

I likhet med kommitténs beräkningar leder alltså Riksskatteverkets beräkningar till ett positivt statsfinansiellt resultat.

Dynamiska effekter

Av intresse är också vilka dynamiska effekter som kan väntas av reformen. Kommittén försöker inte kvantifiera de dynamiska effekterna.

Det har framförts farhågor om att positiva dynamiska effekter skulle kunna utebli för att bankerna skulle minska sin utlåning, höja kreditkostnaderna eller kompensera sig med alternativa säkerheter

i stället för att följa upp krediter bättre. Som regeringen har utvecklat i avsnitt 8 talar flera omständigheter mot en sådan utveckling.

Den omständighet som har störst betydelse för statens kostnader på grund av konkurser är konkursutvecklingen och tidpunkten för insolvenshanteringen, inte tillgången till en förmånsrätt. En konkurs innebär så gott som alltid en förlust, eftersom bara en begränsad del av regresskraven på utbetald lönegaranti och av skattefordringar ersätts. Det har stor betydelse att antalet konkurser minskar och att insolvenshanteringen tidigareläggs också för företagens samlade kostnader för konkurser. Det staten och andra borgenärer vinner mest på är att de verksamheter som har lönsamhetsutsikter rekonstrueras och att de förlustbringande verksamheterna avvecklas tidigare än vad som sker för närvarande. Kostnaderna för lönegarantin liksom förlusten på skattefordringar skulle minska. Vidare skulle ett flertal samhällsekonomiska fördelar uppnås. Belastningen på arbetsmarknadsstöden och socialtjänsten kan väntas minska. Dessutom har konkurser inte sällan påtagliga och tragiska effekter för anställda i konkursföretaget och för företagare som gör affärer med konkursföretaget.

Ett syfte med reformen är att skatteförvaltningen och exekutionsväsendet genom att ändra sitt arbetssätt skall öka sina insatser avseende bl.a. uppföljning av krediter och medverkan vid rekonstruktion av företag. Skatteförvaltningen kommer således att behöva göra relativt betydande insatser såväl för att bevaka sina egna krediter som genom att delta vid ackordsförhandlingar i större utsträckning än i dag. Dessutom kommer man behöva bevaka frågan om användningen av alternativa säkerheter som kompensation för det minskade värdet av företagshypoteket. Det kommer att leda till ett ökat resursbehov. Riksskatteverket har beräknat detta till 130 miljoner kronor. Regeringen delar Riksskatteverkets bedömning att reformen förutsätter ökade insatser från skatteförvaltningens och kronofogdemyndigheternas sida. De dynamiska effekterna är i stor utsträckning beroende av hur staten agerar i sin roll som borgenär. Myndigheterna skall, i enlighet med detta, ges behövliga resurser.

Ur ett statsfinansiellt perspektiv måste de positiva effekter som skatteförvaltningens ökade insatser, i enlighet med reformens syfte, kan förväntas leda till tas med i beräkningen. Med hänsyn till möjligheten att bedöma bl.a. konkursutvecklingen är dock denna effekt svår att kvantifiera mer preciserat.

Som framgått har riksdagen, efter att ha tagit del av kommitténs statiska beräkningar och resonemang om dynamiska effekter, gjort bedömningen att det underlag och de beräkningar som ligger till grund för kommitténs förslag är tillfyllest för att slutsatsen skall kunna dras att den av kommittén föreslagna reformen kommer att ge sådana ekonomiska och andra fördelar för samhället att den bör genomföras. Regeringen har som underlag därutöver de beräkningar som Riksskatteverket har gjort. Det är fråga om en bedömning av långsiktiga effekter där utfallet enskilda år inte kan tillmätas någon avgörande betydelse.

Under det första året har företagsinteckningar beviljade före ikraftträdandet samma förmånsrätt som nu. Samtidigt träder de andra lagändringarna i kraft med omedelbar verkan. Det leder till att den ökade utdelningen till oprioriterade till följd av att företagsinteckningen minskar i värde kan antas utebli det första året.

Eftersom skatteförmånsrätten avskaffas och skattefordringarna är dubbelt så stora som lönefordringarna, som ligger omedelbart efter skatter och allmänna avgifter i förmånsrättsordningen, kan dock – enkelt uttryckt – utdelningen på regresskraven på lönegarantin väntas öka redan det första året. Den förbättrade utdelningen motsvarar i stort sett den försämrade utdelningen på skattefordringarna.

Det första året kan reformen därför inte väntas ge någon sammantagen besparing för staten. Den sammantagna utdelningen till staten det första året kan i stället väntas bli i princip oförändrad.

13 Konsekvenser för mindre företag

Den analys av reformens konsekvenser för företag som har gjorts i avsnittet om de dynamiska effekterna gäller också för de mindre företagen. Här skall dock konsekvenserna för särskilt de mindre företagen beröras närmare. De positiva effekterna av reformen kommer till stor del att träffa mindre företag. Ett av reformens syften är att underlätta för företag att rekonstrueras i stället för att gå i konkurs. Det är i stor utsträckning just mindre företag som kan ha betalningssvårigheter men bedöms kunna bli lönsamma på sikt och bör få möjlighet att rekonstrueras. Att utdelningen till borgenärer med oprioriterade fordringar ökar är också en konsekvens som i hög grad berör mindre företag. Vikten av att kunna erbjuda säkerhet i företagsinteckning vid kreditgivning minskar, eftersom kreditgivarna kommer att se till även andra faktorer än säkerheten vid kreditgivningstillfället. Ytterligare en effekt är att villkoren för mindre företag som konkurrerar med ett rörelsedrivande konkursbo torde bli bättre i och med att konkursboet ansvarar för lön och hyra (se avsnitt 7 och 9). En verksamhet som drivs vidare av ett konkursbo kommer inte på samma sätt som för närvarande att vara subventionerad, utan boet kommer till följd av ändringarna att behöva bära ett större ansvar för kostnaderna för fortsatt drift av en verksamhet.

Det har framförts farhågor att mindre företag får det svårare att överleva tillfälliga betalningssvårigheter när borgenärerna inte har samma säkerhet för sin fordran. Det har hävdats att staten, banker och hyresvärdar inte kommer att ge anstånd med betalning i samma utsträckning som i dag. Det kan naturligtvis inte uteslutas att i enskilda fall hyresvärdar kan komma att reagera obefogat snabbt när de inte har någon förmånsrätt. Företag som kan övertyga borgenären om att betalningssvårigheterna är övergående lär dock generellt inte ha några problem med att få anstånd i framtiden. Om ett företag inte på annat sätt än tack vare en säkerhet eller förmånsrätt kan få anstånd med betalning,

torde det vara att föredra ur ett samhällsekonomiskt perspektiv att frågan om insolvenshantering väcks. Detta behöver emellertid ju inte innebära att ett företag försätts i konkurs. Som framhållits tidigare bör lagstiftningen vara neutral i förhållande till vilken åtgärd som skall vidtas gentemot gäldenären. Valet mellan rekonstruktionsåtgärder eller en avveckling av verksamheten bör grundas på en bedömning av rörelsens framtidsutsikter.

Att hyresfordringar inte längre kommer att vara förmånsberättigade innebär att hyresvärdar jämställs med andra borgenärer som har långtidsavtal med konkursgäldenären.

Förslaget om en ny företagsinteckning är av särskild betydelse för små företag, som ofta har begränsade möjligheter att ställa andra typer av säkerhet. Regeringen har behandlat frågan om kreditgivningen och kreditkostnaderna i avsnitt 8. Flera av remissinstanserna framfört att reformen kan komma att försämra kreditgivningen till små och medelstora företag. Det kan inte uteslutas att en noggrannare prövning vid kreditgivning och uppföljning av krediter kommer att innebära ökade kostnader. Bankföreträdare uppger själva att bankerna i ökad utsträckning kommer att ställa krav på företagen i form av rapporterings-skyldighet och liknande. Regeringen gör bedömningen att den kostnad för förbättrad uppföljning som inledningsvis kan uppkomma tjänas in i takt med att reformen får avsett resultat. Med hänsyn till den jämförelse som kan göras med kreditgivningen i Danmark och Finland finns det inte anledning att anta annat än att kreditväsendet relativt snabbt anpassar sig till den nya situationen. Kreditgivningen till företag verksamma i främst nationella stödområden och i glesbygdsområden kan visserligen komma att påverkas något även på längre sikt. Samtidigt skall företagshypoteket inte tillmätas alltför stor betydelse i sammanhanget. Det är många faktorer som påverkar kreditgivningen till sådana företag. Företagshypoteket och förmånsrättsordningen är av relativt underordnad betydelse.

Regeringen har gjort bedömningen att reformens konsekvenser bör utvärderas tidigt (avsnitt 10). Vid utformningen av övergångsbestämmelserna har regeringen också beaktat att kreditgivare och kredittagare skall ges en rimlig tid att anpassa sig till de nya bestämmelserna (avsnitt 11).

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om företagsinteckning

Lagen om företagsinteckning ersätter lagen (1984:649) om företagshypotek, som i det följande förkortas FHL. Förarbetena till FHL finns i betänkandet Företagshypotek (SOU 1981:76), propositionen Förslag till lag om företagshypotek m.m. (prop. 1983/84:128) och utskottsbetänkandet 1983/84:LU36. FHL föregicks av lagen (1966:454) om företagsinteckning.

Många av den nya lagens bestämmelser har förts över oförändrade från den äldre lagen. En samlad och utförlig författningskommentar har

ändå ansetts motiverad, inte minst därför att FHL ändrats vid upprepade tillfällen (se bl.a. prop. 1989/90:71, 1989/90:JuU32, prop. 1993/94:190, bet. 1993/94:JuU30, prop. 1995/96:115, bet. 1995/96:JuU17, prop. 1999/2000:50, bet. 1999/2000:FiU18 och prop. 2000/01:88, bet. 2000/01:JuU24). Författningskommentaren bygger till stor del på uttalanden i motiven till FHL. I den mån ändringarna i FHL har relevans för den nya lagen, har detta beaktats i författningskommentaren.

Den nya lagen består av tre kapitel. I första kapitlet finns allmänna bestämmelser om förutsättningar för och innebörden av en företagsinteckning. Kapitlet motsvarar 1 kap. 2–4 §§, 2 kap. 5 § och 3 kap. 4 och 5 §§ FHL. Bestämmelsen i 2 kap. 5 § tredje stycket FHL (jfr 1 kap. 2 § femte stycket kommitténs lagförslag) saknar helt motsvarighet, eftersom förmånsrätt inte i något fall kan hävdas för en fordran som har upphört. I andra kapitlet finns bestämmelser om inskrivningsregister och inskrivningsmyndighet (1 och 2 §§), handläggningen av inskrivningsärenden (3–9 §§), inteckningsansökan (10–13 §§), inteckningsåtgärder (14–19 §§), anteckning och rättelse i företagsinteckningsregistret (20–22 §§) samt överklagande (23 och 24 §§). Andra kapitlet motsvarar i huvudsak 4 kap. FHL. Lagens tredje kapitel innehåller bestämmelser om rätten till ersättning i vissa fall då någon har lidit skada till följd av fel i företagsinteckningsregistret. Kapitlet motsvarar 5 kap. FHL.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Företagsinteckning beviljas med visst belopp i svenska kronor i all sökandens egendom. Bevis om inteckningen benämns företagsinteckningsbrev.

Paragrafen anger de grundläggande förutsättningarna för företagsinteckning och vilken egendom som omfattas av inteckningen. Den motsvarar 1 kap. 1 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 276 f. och s. 338 f.).

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 2 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 48 f.).

Företagsinteckning kan beviljas vem som helst. Det finns inget krav på att sökanden skall vara näringsidkare. För att säkerhet skall kunna upplåtas krävs dock att upplåtaren är näringsidkare (se 2 §).

Av bestämmelsen framgår att en företagsinteckning beviljas med visst belopp i svenska kronor. Det innebär att inteckning endast kan beviljas i jämna svenska kronor (jfr 2 kap. 10 §). Inteckningen omfattar värdet av all sökandens egendom, både fast egendom och lös egendom och oavsett om egendomen används i näringsverksamhet eller inte. Förmånsrätt på grund av inteckning hos en fysisk person omfattar således – förutom egendom som ingår i sökandens näringsverksamhet – även värdet av t.ex. privat bostad och bil samt privata bankmedel (jfr 11 § förmånsrättslagen och 1 kap. 2 § i denna lag). Det spelar ingen roll var egendomen finns.

Beviset om inteckningen benämns företagsinteckningsbrev.

2 § Om en näringsidkare upplåter säkerhet för en fordran genom att överlämna ett företagsinteckningsbrev beträffande sin egendom, får borgenären förmånsrätt enligt

förmånsrättslagen (1970:979) till betalning för fordringen intill inteckningsbrevets belopp.

I den mån inteckningsbrevets belopp inte räcker till betalning, har borgenären rätt att få betalt genom ett tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av inteckningsbrevets belopp samt ränta på detta belopp från den dag då konkursansökningen gjordes. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar den av Riksbanken fastställda, vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635), ökad med fyra procentenheter.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om inteckningsbrevet utgör säkerhet för borgenären i andra hand.

I paragrafen anges förutsättningarna för förmånsrätt och för tillägg. Paragrafens första och andra stycke motsvarar närmast 1 kap. 2 § första och andra styckena i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 276 f. och s. 340 f.) och dess tredje stycke motsvarar 1 kap. 2 § fjärde stycket i lagförslaget (se betänkandet s. 342).

Paragrafens första och andra stycke motsvarar närmast 1 kap. 3 § och 2 kap. 5 § första stycket FHL (se prop. 1983/84:128 s. 30 f. och s. 50 f. respektive s. 57 f.). I förhållande till 2 kap. 5 § fjärde stycket FHL har i tredje stycket endast redaktionella ändringar gjorts (prop. 1984/85:54 s. 18 f. och 23 f.).

Första stycket

Endast en *näringsidkare* kan upplåta säkerhet på grund av företagsinteckning. Begreppet näringsidkare har här samma innebörd som annars i civilrätten, dvs. med näringsidkare avses varje fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt driver verksamhet av ekonomisk art. Det finns ingen begränsning till näringsidkare inom Sverige.

Det ankommer på borgenären att i eget intresse kontrollera om den person som överlämnar företagsinteckningsbrevet är en näringsidkare. Att gäldenären är momsregistrerad, innehar F-skattesedel eller har en inregistrerad firma är normalt tillräckligt för att han skall anses som näringsidkare. Även andra omständigheter vid en kreditgivning kan visa att den som har upplåtit säkerhet i form av inteckning är näringsidkare.

Det krävs vidare att företagsinteckningsbrevet *överlämnas*. Härvid gäller samma princip som vid upplåtelse av panträtt i lösa saker och löpande skuldebrev. Inteckningsbrevet måste alltså överlämnas till borgenären och bli kvar i dennes besittning (se dock rättsfallet NJA 1983 s. 103), men förmånsrätt kan uppkomma också genom att tredje man som innehar inteckningsbrevet (t.ex. en borgenär med första prioritet inom inteckningsutrymmet) underrättas.

Det krävs också att företagsinteckningsbrevet överlämnas *som säkerhet för en fordran*. En sådan fordran behöver inte avse en penningfordran. Det spelar ingen roll när fordringen uppkom; den kan i och för sig ha uppkommit innan gäldenären var näringsidkare.

Under dessa förutsättningar får borgenären förmånsrätt enligt förmånsrättslagen till betalning av fordringen. Förmånsrätten är placerad i 11 § förmånsrättslagen.

Betalning utgår enligt första stycket först och främst intill det belopp företagsinteckningsbrevet lyder på. Om inteckningsbrevet lyder på 500 000 kronor kan borgenären, om hans fordran är så stor eller större,

alltså få betalt med detta belopp, förutsatt att det finns tillräckligt med medel för utdelning till inteckningshavare (se kommentaren till 11 § förmånsrättslagen).

Andra stycket

Två slags tillägg kan utgå. Om fordringen i nyss nämnda exempel med ett företagsinteckningsbrev på 500 000 kronor är större än 500 000 kronor, kan alltså två tillägg komma i fråga. För det första kan ett fast tillägg om 15 procent av inteckningsbeloppet, i exemplet 75 000 kronor, tas i anspråk. För det andra kan ränta tas i anspråk med referensräntan plus fyra procentenheter från den dag då ansökningen om konkurs gjordes. Om referensräntan är sex procent och betalning sker ett halvår efter det att konkursansökningen gjordes, blir det i exemplet ytterligare 25 000 kronor. Borgenären kan alltså då maximalt få ut 600 000 kronor på grund av företagsinteckningen. Den del av fordringen som överstiger detta belopp är oprioriterad.

I enlighet med 11 § förmånsrättslagen har borgenären förmånsrätt endast i hälften av värdet av den egendom som återstår sedan borgenärer med bättre förmånsrätt fått betalt. Anta att borgenären i exemplet ovan har en fordran på 800 000 kronor. På grund av inteckningen kan han maximalt få ut 600 000 kronor, dvs. 200 000 kronor är oprioriterade. Men för att borgenären skall ha förmånsrätt för 600 000 kronor krävs det att värdet av den intecknade egendomen uppgår till åtminstone 1 200 000 kronor sedan borgenärer med bättre rätt fått betalt. Om egendomens värde är 900 000 kronor, får borgenären förmånsrätt för en fordran om 450 000 kronor. Resterande del eller 150 000 kronor, som i och för sig faller inom det utrymme som ges i förevarande paragraf, blir oprioriterad. Totalt kan borgenären i exemplet bevaka en fordran på $(200\,000 + 150\,000 =) 350\,000$ kronor som saknar förmånsrätt (se 18 § förmånsrättslagen).

Tredje stycket

I bestämmelsen anges att en andrahandsborgenär, till skillnad från den som har säkerhet i ett företagsinteckningsbrev i första hand, inte har rätt att få tillgång till de tillägg som anges i andra stycket.

3 § Överlämnas flera företagsinteckningsbrev som säkerhet för en fordran och har inteckningarna samma företrädesrätt eller gäller de omedelbart efter varandra, skall bestämmelserna i 2 § om inteckningsbrevets belopp avse inteckningsbrevens sammanlagda belopp.

Paragrafen ger uttryck för den s.k. blockregeln. Paragrafen motsvarar helt 1 kap. 2 § tredje stycket i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 342).

I förhållande till 2 kap. 5 § andra stycket FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 57 f.).

Bestämmelsen tar sikte på den situationen att flera företagsinteckningsbrev har överlämnats som säkerhet för en fordran. Blockregeln innebär

att en borgenär då inte har rätt till tillägg förrän han har utnyttjat inteckningsbrevens sammanlagda grundbelopp, om det är fråga om flera inteckningsbrev på grund av inteckningar med lika rätt eller med företrädesrätt omedelbart efter varandra.

I likhet med vad som gällde enligt FHL finns det inget ägarhypotek (se prop. 1984/85:54 s. 18 f.). Den som har förmånsrätt på grund av företagsinteckningsbrev med sämre förmånsrättsläge får förmånsrätt i det lediga utrymme som skapas genom amortering till en borgenär med företagsinteckningsbrev med bättre prioritet.

4 § En företagsinteckning ger företräde i förhållande till annan företagsinteckning i den tidsföljd i vilken inteckningarna söks. Inteckningar som söks på samma inskrivningsdag ger lika rätt, om inte annat följer av 2 kap. 13 §.

Paragrafen behandlar företrädesordningen mellan olika inteckningar. Den motsvarar närmast 1 kap. 3 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 343). Enligt 14 § förmånsrättslagen har fordringar med allmän förmånsrätt enligt samma paragraf som huvudregel inbördes lika rätt. Av förevarande paragraf följer dock att företagsinteckningar kan ha olika rätt.

Paragrafen motsvarar helt 3 kap. 4 § första stycket FHL, med undantag för att det här hänvisas till 2 kap. 13 § (se prop. 1983/84:128 s. 64).

I första meningen regleras den inbördes ordningen mellan flera företagsinteckningar, varvid tidsordningen är avgörande. En äldre inteckning går före en yngre. Åldern på fordringarna är alltså utan betydelse. Inte heller dagen för upplåtelse av säkerheten spelar någon roll i sammanhanget.

I andra meningen föreskrivs att inteckningar som sökts på samma inskrivningsdag har lika rätt. Inteckningshavarna får, oavsett fordringarnas storlek, dela på det utrymme som finns tillgängligt när bättre prioriterade fordringar har tillgodosetts. Det innebär däremot inte att borgenärerna skall dela *lika* på detta utrymme. Avgörande för fördelningen av utrymmet är i stället det belopp företagsinteckningsbrevet lyder på. Om borgenär A har en fordran på 500 000 kronor och ett företagsinteckningsbrev på 400 000 kronor och borgenär B en fordran på 700 000 kronor och ett inteckningsbrev på 200 000 kronor och det finns 300 000 kronor att dela på, skall alltså A ha 200 000 kronor och B 100 000 kronor.

Vad som föreskrivs i andra meningen gäller dock inte alltid. Enligt 2 kap. 13 § kan inteckningar sökta samma dag redan från början ha olika rätt.

Det kan också erinras om att bestämmelserna om inteckningsåtgärder i 2 kap. 14–16 §§ (utbyte, sammanföring och nedsättning) innebär att en intecknings prioritet efter det att den har beviljats på särskild ansökan kan komma att ändras.

5 § Ett konkursbo har inte rätt att få en företagsinteckning eller att upplåta säkerhet på grund av en företagsinteckning.

Paragrafen anger vissa begränsningar för ett konkursbo när det gäller möjligheten till företagsinteckning. Den motsvarar 1 kap. 4 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 343).

I förhållande till 1 kap. 4 § första stycket FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 52).

I bestämmelsen föreskrivs två separata förbud. Ett konkursbo kan inte beviljas inteckning av inskrivningsmyndigheten. En sådan ansökan skall avslås. Ett konkursbo har inte heller rätt att utnyttja uttagna företagsinteckningsbrev genom att använda dem för att upplåta säkerhet. Skulle så ändå ske, är upplåtelsen utan verkan.

Förbuden, som alltså har tagits över från FHL, är närmast grundade på intresset av ordning i inteckningsförhållandena (se prop. 1983/84:128 s. 41 f.). Det har också ansetts att ett konkursbo inte behöver kunna inteckna egendom eller upplåta säkerhet i den.

6 § Om borgenären har tillerkänts betalning i konkurs på grund av en företagsinteckning, är inteckningen utan verkan till ett belopp som motsvarar vad som har erhållits på företagsinteckningsbrevets belopp.

Om en företagsinteckning blir utan verkan, är även företagsinteckningsbrevet utan verkan. Ändras i annat fall en inteckning, får inteckningsbrevet verkan i enlighet med inteckningens ändrade innehåll.

Dödning av förkommet inteckningsbrev medför inte att inteckningen blir utan verkan.

Paragrafen anger bl.a. en företagsintecknings verkan när en borgenär har tillerkänts betalning i konkurs. Paragrafen motsvarar 1 kap. 5 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 344) och närmast 3 kap. 5 och 6 §§ FHL (se prop. 1983/84:128 s. 65).

Första stycket

I första stycket föreskrivs att en företagsinteckning förlorar sin verkan till den del en borgenär vid konkurs har fått utdelning på grund av företagsinteckningen (jfr 11 kap. 22 § konkurslagen). Bestämmelsen är i praktiken relevant endast när näringsidkaren är en fysisk person. En juridisk person upphör som regel efter konkursen, varvid även inteckningen upphör att gälla.

I 2 kap. 20 § första stycket finns en bestämmelse om att det i företagsinteckningsregistret på anmälan skall antecknas att betalning har erhållits vid konkurs på ett företagsinteckningsbrevs belopp.

Andra stycket

Av andra stycket framgår att ett företagsinteckningsbrev inte har någon självständig verkan i förhållande till företagsinteckningen. I den mån inteckningen blir utan verkan eller ändras, har inteckningsbrevet verkan i enlighet med det innehåll som inteckningen har.

Tredje stycket

I tredje stycket klargörs att en företagsinteckning inte påverkas av att ett förkommet inteckningsbrev dödas.

2 kap. Inskrivningsförfarandet

Företagsinteckningsregister och inskrivningsmyndighet

1 § För inskrivning enligt denna lag skall det föras ett register med hjälp av automatiserad behandling, benämnt företagsinteckningsregistret. Detta skall ge offentlighet åt den information som ingår i registret.

Regeringen meddelar föreskrifter om registrets innehåll, närmare ändamål och behandling av uppgifter samt om personuppgiftsansvar enligt personuppgiftslagen (1998:204).

Regeringen meddelar föreskrifter om expeditionsavgifter för bevis om inskrivningsåtgärd.

Paragrafen behandlar företagsinteckningsregistret. Den motsvarar närmast 2 kap. 1 § i kommitténs lagförslag.

I förhållandet till 4 kap. 1 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 38 f. och s. 66 samt prop. 2000/01:88 s. 34 f. och s. 62).

Första stycket

Inskrivning sker i ett särskilt register som benämns företagsinteckningsregistret. Registret förs med hjälp av automatiserad behandling, dvs. datateknik.

Företagsinteckningsregistret skall ge offentlighet åt den information som ingår i registret. Detta utgör registrets grundläggande ändamål (jfr prop. 1999/2000:39 s. 84). Bestämmelsen har en direkt koppling till personuppgiftslagen. Enligt 9 § i den lagen måste ett registers ändamål vara särskilda, uttryckligt angivna och berättigade (se prop. 1997/98:44 s. 63 f. och s. 120 f.). Personuppgifter får inte heller behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna har samlats in. Ifrågavarande register är offentligt (jfr sistnämnda prop. s. 43 f.).

Andra stycket

I andra stycket anges att regeringen meddelar föreskrifter om företagsinteckningsregistrets innehåll, närmare ändamål och behandling av uppgifter och om personuppgiftsansvar enligt personuppgiftslagen.

Registret är inte särskilt omfattande och de uppgifter som registreras är inte av särskilt känsligt slag. Det har därför ansetts tillfyllest att ta in bestämmelserna om registrets närmare innehåll i en förordning.

Tredje stycket

Enligt tredje stycket får regeringen meddela föreskrifter om expeditionsavgift för bevis om inskrivningsåtgärd.

2 § Ärenden om företagsinteckning eller annan införing i företagsinteckningsregistret på grund av bestämmelse i denna lag eller annan författning (inskrivningsärenden) handläggs av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet. Regeringen får bestämma vilken myndighet som skall vara inskrivningsmyndighet.

Paragrafen behandlar inskrivningsmyndigheten. Den motsvarar 2 kap. 2 § första stycket i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 2 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 66 f. samt prop. 2000/01:88 s. 62).

Av paragrafen framgår att inskrivningsärenden handläggs av en enda för hela landet, av regeringen bestämd, gemensam myndighet. Det är för närvarande Patent- och registreringsverket. Inskrivningsärenden är enligt bestämmelsen inteckning eller annan införing i företagsinteckningsregistret på grund av bestämmelse i denna lag eller annan författning. Det finns alltså två kategorier av inskrivningsärenden, ärenden om företagsinteckning och ärenden om annan införing. Med ärenden om företagsinteckning avses främst ärenden om meddelande av inteckning (se främst 10–13 §§), men även sådana ärenden som kan förekomma om olika inteckningsåtgärder innefattas (se 14–17 §§). Ärenden om annan införing är bl.a. ärenden om anteckningar och rättelser (20–22 §§).

Handläggningen av inskrivningsärenden

3 § Vid behandlingen hos inskrivningsmyndigheten av inskrivningsärenden tillämpas inte 10 § andra stycket, 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga.

Paragrafen anger särskilt att förvaltningslagen inte skall tillämpas i vissa fall. Den innehåller också en formföreskrift för ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden. Paragrafen motsvarar närmast 2 kap. 3 § i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar helt 4 kap. 3 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 67 och prop. 2000/01:88 s. 44 f. och s. 62).

Första stycket

Vid behandlingen av inskrivningsärenden hos inskrivningsmyndigheten, dvs. Patent- och registreringsverket, gäller förvaltningslagen generellt (1 § förvaltningslagen). Det innebär att förvaltningslagens bestämmelser är tillämpliga även för handläggningen av nu aktuella ärenden i den mån denna lag eller annan författning inte innehåller några avvikande bestämmelser.

I första stycket görs ett uttryckligt undantag för vissa bestämmelser i förvaltningslagen, nämligen 10 § andra stycket samt 27 och 28 §§. Bestämmelsen i 10 § andra stycket förvaltningslagen handlar bl.a. om inkommande handlingar som har avskilts för en myndighets räkning på en postanstalt. Den bestämmelsen passar inte ihop med denna lags systematik med särskilda inskrivningsdagar (se 4 §). Bestämmelserna i

27 och 28 §§ förvaltningslagen reglerar en myndighets möjlighet att ompröva sina beslut. I förevarande lag finns särskilda bestämmelser om rättelse av beslut i 21 §, vilket – tillsammans med överklagandemöjligheten – gör förvaltningslagens reglering om omprövning överflödigt, även om omprövning tar sikte på sakliga oriktigheter och rättelse på formella brister.

Andra stycket

I andra stycket finns en formföreskrift som anger att ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga. Det är tillräckligt att en ansökan är undertecknad av ett ombud för sökanden. I ett sådant fall kan det dock krävas att ombudet kan förete en skriftlig fullmakt undertecknad av sökanden.

4 § Inskrivningsärenden tas upp på en inskrivningsdag. Inskrivningsdag hålls till klockan tolv varje måndag, tisdag, onsdag, torsdag och fredag som inte är helgdag. Med helgdag avses även midsommarafton, julafton och nyårsafton. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan förordna att en inskrivningsdag skall ställas in, om det finns särskilda skäl till det.

En ansökan eller anmälan som har kommit in efter klockan tolv en viss dag anses gjord på nästföljande inskrivningsdag.

Paragrafen reglerar inskrivningsdagar. Den motsvarar helt 2 kap. 4 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 4 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 67 f.).

Bestämmelsen reglerar den s.k. intermittenta handläggningen, dvs. principen att handläggningen är knuten till bestämda inskrivningsdagar. Som huvudregel är varje arbetsdag en inskrivningsdag.

Regeringen eller, efter delegering, annan myndighet kan besluta att en framtida inskrivningsdag skall ställas in, om det finns särskilda skäl till det. Sådana särskilda skäl kan vara att en inskrivningsdag infaller i anslutning till en större helg.

5 § Hos inskrivningsmyndigheten förs dagbok över inskrivningsärendena. Handlingarna i sådana ärenden förs samman i akter.

Har sökanden eller någon annan lämnat en uppgift eller förklaring av betydelse för ärendets prövning eller har en särskild utredning gjorts i ärendet, skall detta antecknas i akten. I akten tas även upp förelägganden och andra beslut som inte skall föras in i företagsinteckningsregistret.

Paragrafen, som helt motsvarar 2 kap. 5 § i kommitténs lagförslag, behandlar vad som skall ingå i en akt.

Paragrafen motsvarar också helt 4 kap. 5 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 68).

I paragrafen finns bestämmelser om förandet av dagbok och aktbildning i inskrivningsärenden, om att en utredning i ett inskrivningsärende oavsett form skall tillföras akten samt om att även sådana förelägganden och andra beslut som inte skall föras in i företagsinteckningsregistret

skall dokumenteras i akten. Vilka beslut som skall föras in i företags-
inteckningsregistret anges i 7 §.

6 § Om det är nödvändigt för utredningen, får ett inskrivningsärende skjutas upp till en viss senare inskrivningsdag.

Om ett ärende skjuts upp, får sökanden föreläggas att lägga fram den utredning eller de uppgifter som behövs. Ansökningen får förklaras förfallen, om sökanden inte följer föreläggandet. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om detta.

Ett inskrivningsärende får vidare skjutas upp till en viss senare inskrivningsdag, om ärendet med hänsyn till beskaffenhet eller omfattning inte lämpligen kan prövas omedelbart. Ett ärende som har skjutits upp av denna anledning skall tas upp till prövning senast på femte inskrivningsdagen efter den inskrivningsdag då ansökningen gjordes.

Paragrafen, som helt motsvarar 2 kap. 6 § i kommitténs lagförslag, anger förutsättningarna för uppskov med ett ärende.

Paragrafen motsvarar också helt 4 kap. 6 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 68 f.).

Första stycket

Ett inskrivningsärende får skjutas upp till en senare inskrivningsdag, om det är nödvändigt för utredningen.

Huruvida det av utredningsskäl är nödvändigt att skjuta upp ett ärende avgör inskrivningsmyndigheten. Om det står klart att en ansökan skall avslås (se främst 11 §), skall ärendet inte skjutas upp. Men det kan vara oklart om ansökan kan bifallas eller inte. Inskrivningsmyndigheten får då möjlighet att skaffa sig det underlag som behövs för att ta slutlig ställning i ärendet genom att skjuta upp ärendet. Av ordalydelsen framgår att ett eventuellt beslut om uppskov skall gälla till viss angiven senare inskrivningsdag. Det går alltså inte att skjuta upp ett inskrivningsärende tills vidare. Det finns ingen yttersta gräns för hur långt in i framtiden ett ärende får skjutas upp (jfr tredje stycket). I 7 § förvaltningslagen finns emellertid ett allmänt krav på att ärenden skall handläggas så snabbt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Det gäller även för inskrivningsärenden enligt denna lag.

Andra stycket

Om utredningen skall kompletteras, krävs det ofta att sökanden involveras. Många gånger kan inskrivningsmyndigheten genom telefonkontakt eller på andra sätt under hand få klarhet beträffande oklarheter i ansökningen. För det fall detta inte lyckas eller det bedöms som olämpligt att på informell väg försöka avhjälpa en brist, anges i andra stycket att inskrivningsmyndigheten får förelägga sökanden att lägga fram den utredning som behövs. Avsikten med denna bestämmelse är främst att ett föreläggande skall ges i skriftlig form och att det också skall besvaras skriftligt.

I ett föreläggande skall anges vad som kan inträffa om föreläggandet inte följs, nämligen att ansökningen får förklaras förfallen. Om ett föreläggande inte följs, är inskrivningsmyndigheten inte tvungen att

förklara ansökningen förfallen. När ett föreläggande inte har efterkommits, skall inskrivningsmyndigheten göra en samlad bedömning av förutsättningarna för att endera avgöra ärendet i sak (avslå eller bifalla) eller annars förklara ansökningen förfallen.

Det kan anmärkas att det inte är något som hindrar att inskrivningsmyndigheten självant inhämtar kompletterande utredning från annan än sökanden. Någon sådan skyldighet för myndigheten följer dock inte av förevarande bestämmelse.

Tredje stycket

Inskrivningsmyndigheten får skjuta upp ett inskrivningsärende till en senare inskrivningsdag, om ärendet med hänsyn till beskaffenhet eller omfattning inte lämpligen kan prövas omedelbart, dvs. på den inskrivningsdag det kommer in. Om ett ärende innehåller många eller svårbedömda frågor, kan det finnas skäl att skjuta upp ärendet. Skälet bakom denna regel är att ett sådant ärende inte skall fördröja godkännandet av övriga ärenden den dagen.

Bestämmelsen förutsätter i likhet med bestämmelsen i första stycket att uppskovet bestäms till en viss bestämd framtida inskrivningsdag. Till skillnad från vad som gäller enligt första stycket finns det här en tidsbegränsning för uppskovet. Ärendet skall tas upp till slutlig prövning senast på femte inskrivningsdagen efter den inskrivningsdag då ansökningen gjordes.

7 § Ett beslut skall föras in i företagsinteckningsregistret, om beslutet innebär att en ansökan i ett inskrivningsärende bifalls, avslås eller förklaras förfallen eller att ett ärende skjuts upp. Skälen för beslutet skall antecknas i akten eller i dagboken, om beslutet innebär att ansökningen inte bifalls.

Ett beslut som skall föras in i registret meddelas genom införandet och skall anses ha det innehåll som framgår av registret.

Paragrafen anger vilka beslut som skall föras in i företagsinteckningsregistret och följderna av att det sker. Den motsvarar helt 2 kap. 7 § i kommitténs lagförslag

I förhållande till 4 kap. 7 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 69 f.).

Första stycket

Vissa beslut skall föras in i företagsinteckningsregistret. Det gäller beslut som innebär att en ansökan bifalls, avslås eller förklaras förfallen eller att ett ärende skjuts upp. I alla dessa fall måste alltså beslutet framgå av registret. Andra beslut behöver inte antecknas i registret. Sådana beslut, t.ex. beslut om att förelägga sökanden något, skall dock framgå av akten i ärendet (se 5 § andra stycket). Bestämmelsen hindrar inte att också sådana beslut förs in i registret.

Av andra meningen framgår att ett beslut uttryckligen behöver motiveras enbart i de fall ansökningen inte bifalls. Om en ansökan avslås eller förklaras förfallen eller om ett ärende skjuts upp, skall skälen för

beslutet framgå av akten eller dagboken. Vid bifall till en ansökan behöver skälen inte redovisas.

Andra stycket

I andra stycket regleras den principiellt viktiga frågan om företagsinteckningsregistrets betydelse i förhållande till de handlingar i ärendet som ligger till grund för införandet i registret. Regeln innebär att registret har en självständig betydelse. Införingen i registret skall alltså utgöra den enda form i vilken myndighetens beslut framträder utåt. Det innehåll som åsyftas är innehållet i registret på det sätt det framgår när det införs. Om innehållet i registret och akten är oförenligt, är det innehållet i registret som är avgörande.

Beslutet får rättsverkan från utgången av den inskrivningsdag till vilken det hänför sig.

8 § Om ett beslut i ett inskrivningsärende har gått emot sökanden eller någon annan, skall denne genast underrättas om beslutet. I underrättelsen skall anges de skäl för beslutet som har antecknats i akten eller i dagboken och vad den som vill överklaga beslutet skall göra.

Paragrafen anger vad som skall iakttas om ett beslut gått emot någon. Paragrafen motsvarar närmast 2 kap. 8 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 8 § FHL har vissa ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 70 f.).

I paragrafens första mening föreskrivs att en underrättelse skall lämnas till sökanden om ett beslut har gått honom emot. Hit hör beslut om att ansökningen har avslagits, förklarats förfallen liksom beslut om att skjuta upp ett ärende. Bestämmelsen är inte begränsad till att gälla enbart beslut genom vilket ärendet avgörs. Ett syfte med bestämmelsen är att förebygga att personen försitter överklagandetiden. Underrättelsen bör regelmässigt återge själva beslutet, sådant det framgår av företagsinteckningsregistret eller av akten. Den som skall underrättas är först och främst sökanden. Om sökanden har ett ombud, skall underrättelsen enligt allmänna processuella regler normalt sändas till ombudet i stället för till sökanden själv (se 11 § delgivningslagen [1970:428]).

Förutom beslut som går emot sökanden avser bestämmelsen också beslut som går emot någon annan än sökanden. I normalfallet är det enbart sökanden som berörs av ett icke bifallande beslut. Det kan undantagsvis vara tänkbart att även någon annan berörs negativt av att en ansökan inte bifalls. I så fall skall också denne underrättas. Denna underrättelseskyldighet är inte, som enligt motsvarande bestämmelse i FHL, begränsad till personer som hörts i ärendet. Det krävs dock att vederbörande är känd för inskrivningsmyndigheten. Det finns alltså inte någon skyldighet för inskrivningsmyndigheten att undersöka vilka som kan komma att beröras av ett icke bifallande beslut.

I andra meningen sägs att underrättelsen skall ange dels vilka skäl för beslutet som har antecknats, dels vad den som vill överklaga beslutet måste göra.

I paragrafen sägs inget om på vilket sätt en underrättelse enligt bestämmelsen skall ske. Det är alltså myndigheten som bestämmer formerna för underrättelsen (se vidare kommentaren till 24 §).

9 § Om ett inskrivningsärende enligt beslut av domstol skall tas upp till ny handläggning av inskrivningsmyndigheten, skall det ske genast efter det att beslutet har kommit myndigheten till handa.

Paragrafen innebär att det åligger inskrivningsmyndigheten att självmant och utan dröjsmål ta upp ett återförvisat ärende till handläggning. Paragrafen motsvarar 2 kap. 9 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 9 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 71 och prop. 2000/01:88 s. 62).

Att ärendet skall tas upp genast innebär att det återförvisade ärendet skall tas upp till handläggning den inskrivningsdag det når inskrivningsmyndigheten, under förutsättning att domstolens återförvisningsbeslut har vunnit laga kraft. Har beslutet inte vunnit laga kraft, skall inskrivningsmyndigheten avvakta att beslutet vinner laga kraft innan ärendet tas upp till ny handläggning.

En domstol kan aldrig bevilja en inskrivning. I stället får domstolen, när det finns skäl, återförvisa ett ärende till inskrivningsmyndigheten som vid återupptagandet får beakta de omständigheter som finns då.

Inteckningsansökan

10 § En ansökan om företagsinteckning skall innehålla uppgift om det belopp i svenska kronor på vilket inteckningen skall lyda.

Sökanden skall lämna styrkt uppgift om namn eller firma och person- eller organisationsnummer. Om uppgifterna redan finns registrerade hos inskrivningsmyndigheten behöver sökanden inte styrka dessa.

Paragrafen anger vad en ansökan skall innehålla i sak och vilka uppgifter som skall lämnas om sökandens person m.m. Paragrafen motsvarar närmast 2 kap. 10 § i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar helt 4 kap. 10 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 71 f. och prop. 2000/01:88 s. 63).

Första stycket

En ansökan om företagsinteckning skall innehålla uppgift om det belopp i svenska kronor som inteckningen skall lyda på (jfr 1 kap. 1 §). Beloppet måste alltså vara bestämt i hela kronor. Det anges inte uttryckligen att ansökningen skall innehålla en begäran om att inteckning skall beviljas, utan det får anses underförstått så snart en ansökan ges in.

Andra stycket

Enligt andra stycket ställs vissa krav på uppgifter rörande sökandens person. Sålunda skall alltid sökandens namn eller firma anges. Är sökanden en fysisk person, skall personnummer anges. Är sökanden en juridisk

person, skall i stället organisationsnummer anges. Skulle sökanden vara ett dödsbo, skall den avlidnes personnummer anges.

Uppgifterna rörande namn (firma) och person- eller organisationsnummer skall styrkas i ansökningsenheten. När det gäller företagsinteckning utgör sökandens identitet det avgörande momentet för att kunna individualisera vems egendom som har intecknats. Detta skiljer företagsinteckningen från t.ex. fastighetsinteckningen där det i stället är fastigheten som är inteckningsenhet. I fastighetsfallen saknar därför sökandens identitet betydelse för att kunna identifiera inteckningsenheten.

Kravet på att lämna styrkta uppgifter om namn och person- eller organisationsnummer uppfylls enklast och bäst om det till ansökningsenheten fogas ett personbevis från skattemyndigheten.

Om inskrivningsmyndigheten redan har tillgång till uppgifterna, behöver sökanden inte styrka dem.

11 § En ansökan om företagsinteckning skall avslås, om

1. bestämmelserna i 3 § andra stycket eller 10 § inte har följts, eller
2. sökanden är i konkurs eller försätts i konkurs den inskrivningsdag då inteckningen söks.

Paragrafen klargör två fall när en ansökan om företagsinteckning skall avslås. Den motsvarar närmast 2 kap. 11 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 344 f.).

Paragrafen motsvarar närmast 4 kap. 11 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 73 f.).

Enligt första punkten skall en ansökan avslås, om 3 § andra stycket eller 10 § inte har iakttagits. I dessa bestämmelser anges att ansökningsenheten skall vara skriftlig, att ansökningsenheten skall lyda på ett bestämt belopp i svenska kronor samt att ansökningsenheten skall innehålla vissa uppgifter om sökanden och i förekommande fall dennes ombud.

Om ansökningsenheten brister i något av dessa hänseenden, skall den alltså avslås. Inskrivningsmyndigheten får omedelbart avslå ansökningsenheten men är naturligtvis inte tvungen att direkt meddela ett sådant beslut. Inskrivningsmyndigheten kan i stället begära komplettering från sökanden antingen under hand, t.ex. via telefon, eller genom ett formellt skriftligt föreläggande. Om ett föreläggande ges, torde det regelmässigt innebära att inskrivningsmyndigheten samtidigt beslutar att skjuta upp ärendet (jfr 6 §).

Enligt andra punkten skall ansökningsenheten avslås om sökanden är i konkurs eller försätts i konkurs den inskrivningsdag då inteckningen söks. Av konkurslagens bestämmelser följer att den som är i konkurs inte är behörig att ansöka om företagsinteckning (jfr 3 kap. 1 § konkurslagen), vilket utan nu aktuell bestämmelse torde innebära att en ansökan från en konkursgäldenär skulle avvisas. Men i förevarande punkt anges uttryckligen att en sådan ansökan skall avslås.

Om en ansökan från den som är försatt i konkurs ändå skulle leda till bifall och företagsinteckningsbrev utfärdas, är själva inteckningsbrevet inte ogiltigt. Om en konkursgäldenär skulle använda ett företagsinteckningsbrev för att upplåta förmånsrätt till säkerhet för en fordran enligt denna lag, reglerar konkurslagen giltigheten av en sådan upp-

låtelse. I normalfallet följer då att upplåtelsen blir utan verkan (jfr 3 kap. 1 och 2 §§ konkurslagen).

Avslagsgrunderna i paragrafen är inte uttömmande. En ansökan kan avslås även i andra fall, t.ex. om en ansökan görs av någon som är omyndig eller av något annat skäl saknar rättshandlingsförmåga.

En ansökan skall givetvis också avslås om det inte finns förutsättningar att bevilja en inteckning. Som exempel kan nämnas att ett konkursbo inte har rätt att få företagsinteckning (1 kap. 5 §). Om ett konkursbo ändå skulle ansöka om företagsinteckning, skall en sådan ansökan avslås. Detsamma gäller om någon skulle ansöka om en begränsad företagsinteckning, eftersom en företagsinteckning beviljas i all sökandens egendom (jfr 1 kap. 1 §). I fråga om inteckningar enligt FHL, se övergångsbestämmelserna.

12 § Om det inte finns något som hindrar det, skall företagsinteckning beviljas och företagsinteckningsbrev utfärdas på grund av inteckningen.

Bestämmelser om utfärdande av nytt inteckningsbrev i stället för inteckningsbrev som har dödats finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

Paragrafen anger när en företagsinteckning skall beviljas och ett företagsinteckningsbrev utfärdas. Den motsvarar 2 kap. 12 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 12 § FHL har redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 74).

Första stycket

En ansökan mot vilken det inte finns något hinder skall beviljas. Ett beviljande skall leda till en inteckning, och detta innebär att ett företagsinteckningsbrev skall utfärdas.

Andra stycket

I det andra stycket erinras om att det i lagen om dödande av förkommen handling finns bestämmelser om utfärdande av ett nytt företagsinteckningsbrev som ersättning för det dödade. Av den lagen framgår att företagsinteckningsbrev kan vara föremål för dödande (se 1 §).

13 § En företagsinteckning som skulle medföra lika företrädesrätt som en annan inteckning skall vid inskrivningen förklaras gälla efter den andra inteckningen, om sökanden begär det. En inteckning som sätts efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

Paragrafen anger sökandens möjlighet att påverka företagsinteckningarnas prioritetsordning. Den motsvarar helt 2 kap. 13 § i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar också helt 4 kap. 13 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 74 f.).

I 1 kap. 4 § föreskrivs att inteckningar som söks samma inskrivningsdag ger lika rätt. Det är huvudregeln. Denna huvudregel kompletteras av ett undantag i förevarande paragraf.

Här föreskrivs i första meningen att två eller flera inteckningar som söks samma dag på sökandens begäran skall rangordnas efter varandra. Det är alltså ett avsteg från huvudregeln som sökanden disponerar över. Inskrivningsmyndigheten måste följa sökandens begäran om en sådan rangordning. Förevarande bestämmelse reglerar endast förhållandet mellan inteckningar som söks samma inskrivningsdag. Enligt bestämmelsen kan den inbördes ordningen mellan redan beviljade inteckningar inte ändras. En sådan möjlighet finns däremot enligt bestämmelsen om nedsättning i 16 §.

I andra meningen anges att en inteckning som har satts efter en annan också får prioritet efter inteckningar med bättre eller lika rätt som den andra inteckningen. Detta följer alltså av denna bestämmelse och behöver inte anges särskilt i beslutet.

Inteckningsåtgärder

14 § Ett företagsinteckningsbrev får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av inteckningsbrevets innehavare bytas ut mot två eller flera nya inteckningsbrev (utbyte). I fråga om de nya inteckningsbrevens inbördes företrädesrätt gäller 13 §.

Paragrafen behandlar inteckningsåtgärden utbyte. Paragrafen motsvarar helt 2 kap. 14 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 15 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 76).

Lagen innehåller motsvarigheter till alla de inteckningsåtgärder som fanns i FHL med undantag för utsträckning. Det hänger samman med att det inte längre är möjligt att bevilja inteckning enbart i del av en verksamhet. I övergångsbestämmelserna finns dock en bestämmelse som möjliggör för inskrivningsmyndigheten att ta upp ett ärende om utsträckning till behandling och bevilja den sökta åtgärden i fråga om inteckningar som beviljats före lagens ikraftträdande (se vidare kommentaren till andra punkten i övergångsbestämmelserna).

Utbyte innebär att *ett* företagsinteckningsbrev byts ut mot *flera*. Det motsatta förfarandet, att byta ut flera inteckningsbrev mot ett enda, är inte utbyte utan sammanföring och regleras i 15 §. Att byta ut flera inteckningsbrev mot flera andra eller att byta ut ett inteckningsbrev mot ett annat, kan åstadkommas genom att man på vissa sätt kombinerar inteckningsåtgärderna utbyte och sammanföring.

När ett företagsinteckningsbrev enligt förevarande bestämmelse byts ut mot flera nya, får de nya inteckningsbreven enligt huvudregeln i 1 kap. 4 § lika företrädesrätt. Bestämmelsen i 13 § möjliggör dock för sökanden att begära att med de nya företagsinteckningsbreven skall följa olika företrädesrätt.

Det är enbart ägaren av den intecknade egendomen som kan ansöka om utbyte. Förutom en ansökan av ägaren krävs att inteckningsbrevets innehavare ger sitt medgivande till utbytet. Enligt 18 § måste också

företagsinteckningsbrevet ges in till inskrivningsmyndigheten; själva ingivandet utgör då bevis om innehavarens medgivande till åtgärden.

Ansökningen om utbyte måste vara skriftlig.

15 § Företagsinteckningar som har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevens innehavare föras samman till en inteckning (sammanföring). Denna inteckning skall gälla med den förmånsrätt som tillkommer den av dem i sammanföringen ingående inteckningarna som har sämsta rätt.

En inteckning som avses i första stycket skall förklaras gälla för ett lägre belopp än det som de sammanförda inteckningarna sammanlagt uppgår till, om sökanden begär det och inteckningsbrevens innehavare medger det.

Paragrafen reglerar inteckningsåtgärden sammanföring. Paragrafen motsvarar närmast 2 kap. 15 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 16 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 76 f.).

Första stycket

Av första stycket framgår att två eller flera företagsinteckningar får föras samman på ansökan av ägaren av den intecknade egendomen och efter medgivande av innehavarna av företagsinteckningsbreven. För åtgärden krävs vidare att de i sammanföringen ingående företagsinteckningarna har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra.

Det motsatta förfarandet, att byta ut ett inteckningsbrev mot flera, är utbyte och regleras i 14 §. Att byta ut flera inteckningsbrev mot flera andra eller att byta ut ett inteckningsbrev mot ett annat kan åstadkommas genom att inteckningsåtgärderna utbyte och sammanföring kombineras.

När flera företagsinteckningar förs samman till en ny inteckning, skall den nya inteckningen ha den företrädesrätt som tillkommer den av de sammanförda inteckningarna som har sämst rätt.

Sammanföring är bara aktuell när inteckningarna gäller samma egendom.

Andra stycket

Bestämmelsen i andra stycket möjliggör för sökanden att – med medgivande av inteckningsbrevens innehavare – begära att den nya inteckningen lyder på ett lägre belopp än de sammanförda inteckningarnas sammanlagda belopp.

De aktuella företagsinteckningsbreven skall ges in till inskrivningsmyndigheten, varvid ingivandet av företagsinteckningsbrevet blir bevis om innehavarens medgivande till åtgärden (18 §).

Ansökningen om sammanföring måste vara skriftlig.

16 § En företagsinteckning får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevets innehavare sättas ned efter en annan inteckning (nedsättning). En inteckning som sätts ned efter en annan

inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

Paragrafen reglerar inteckningsåtgärden nedsättning. Paragrafen motsvarar helt 2 kap. 16 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 17 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 78).

Nedsättning innebär att en befintlig inteckning placeras efter en annan befintlig inteckning. Skulle det vara så att den senare inteckningen har lika rätt som en annan inteckning, placeras den nedsatta inteckningen även efter den. Alla inteckningar som har bättre rätt än den inteckning efter vilken den nedsatta inteckningen sätts får bättre rätt än den nedsatta inteckningen. På samma sätt som beträffande andra inteckningsåtgärder krävs även här att ägaren till den egendom som är intecknad har ansökt om åtgärden och att innehavaren av det aktuella företagsinteckningsbrevet har lämnat sitt medgivande. Inteckningsbrev måste ges in till inskrivningsmyndigheten, varvid ingivandet av inteckningsbrevet blir bevis om innehavarens medgivande till åtgärden (18 §).

Ansökningen om nedsättning måste vara skriftlig.

17 § På ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevets innehavare får en företagsinteckning dödas (dödning).

Bestämmelser om dödning av inteckning när inteckningsbrevet har förkommit finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

Paragrafen reglerar inteckningsåtgärden dödning. Den motsvarar 2 kap. 17 § i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar närmast 4 kap. 18 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 78 f.).

Första stycket

Av första stycket framgår att en företagsinteckning kan dödas. På samma sätt som beträffande andra inteckningsåtgärder krävs att ägaren till den egendom som är intecknad har ansökt om åtgärden och att företagsinteckningsbrevets innehavare har lämnat sitt medgivande. Företagsinteckningsbrevet måste ges in till inskrivningsmyndigheten, varvid ingivandet av inteckningsbrevet blir bevis om innehavarens medgivande till åtgärden (18 §).

Ansökningen om dödning måste vara skriftlig.

Andra stycket

I andra stycket anges att bestämmelser om dödning av en inteckning när företagsinteckningsbrevet har kommit bort finns i lagen om dödande av förkommen handling. Av den lagen framgår också att inteckningshandlingen kan dödas.

18 § I fall då medgivande krävs enligt 14–17 §§ skall företagsinteckningsbrevet lämnas in till inskrivningsmyndigheten.

Paragrafen anger i vilka fall ett inteckningsbrev skall ges in till inskrivningsmyndigheten. Paragrafen motsvarar helt 2 kap. 18 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 19 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 79).

I paragrafen föreskrivs att de företagsinteckningsbrev som berörs av en inteckningsåtgärd enligt 14–17 §§ i samband med en ansökan om åtgärden skall ges in till inskrivningsmyndigheten.

Aktuellt inteckningsbrev skall ges in oavsett om sökanden själv eller någon annan är innehavare. Någon särskild förklaring av innehavaren att han medger den sökta åtgärden behövs inte, utan det förhållande att företagsinteckningsbrevet ges in utgör i sig tillräckligt bevis om medgivandet.

Ingivandet har också betydelse i ett annat avseende. På grund av inteckningsåtgärden måste företagsinteckningsbrevet nämligen antingen makuleras och ersättas av ett eller flera nya företagsinteckningsbrev eller förses med bevis om inteckningsåtgärden.

Anteckning och rättelse i företagsinteckningsregistret

19 § På ansökan av den som innehar ett företagsinteckningsbrev skall innehavet antecknas i företagsinteckningsregistret. Sökanden skall föreläggas att visa upp inteckningsbrevet, om det finns anledning att anta att sökanden inte innehar detta. Om någon annan redan är antecknad som innehavare, skall inskrivningsmyndigheten sedan det nya innehavet har antecknats ta bort den tidigare anteckningen och underrätta den vars innehav var antecknat.

En anteckning om innehav skall tas bort, om den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört.

Paragrafen behandlar anteckning av innehav av företagsinteckningsbrev. Paragrafen motsvarar 2 kap. 19 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 20 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 79 f.).

Första stycket

Inskrivningsmyndigheten skall på ansökan av innehavaren anteckna innehavet i företagsinteckningsregistret. Formellt sett är detta inte fråga om någon inteckningsåtgärd (jfr 14–17 §§), och till skillnad mot när det ansöks om en inteckningsåtgärd krävs det inte för anteckning att företagsinteckningsbrevet ges in till inskrivningsmyndigheten. Anteckningen innebär emellertid rent faktiskt att en åtgärd, nämligen en anteckning, vidtas i inskrivningsregistret. Det är alltså inte tillräckligt att anteckna innehavet i akten eller på annat sätt, utan innehavet skall antecknas i registret (jfr 7 §).

Innehavsanteckning kan endast ske på ansökan från den som innehar inteckningsbrevet. Normalt skall ett påstående från sökanden att han innehar företagsinteckningsbrevet godtas och vara tillräckligt för att

anteckning skall ske. Om det finns anledning att anta att ett påstående om innehav inte är korrekt, skall inskrivningsmyndigheten förelägga sökanden att visa upp inteckningsbrevet.

I tredje meningen anges att en anteckning om innehav skall förenas med avförande av en eventuell tidigare anteckning om innehav beträffande samma företagsinteckningsbrev. Den som var antecknad som innehavare och genom en ny anteckning avförs skall underrättas om åtgärden.

En anteckning om innehav medför inga särskilda rättsverkningar. De rättigheter som är förbundna med innehavet av ett företagsinteckningsbrev kan endast utövas av den som rent faktiskt innehar brevet. Enbart på grund av en innehavsanteckning kan ingen rätt hävdas. Innehavsanteckningen fyller närmast en servicefunktion. Genom att ha sitt innehav antecknat kan man få underrättelser om förfaranden som berör innehavarens rätt.

Ansökningen om anteckning måste vara skriftlig.

Andra stycket

Av andra stycket framgår att en innehavsanteckning skall tas bort på anmälan av den som står antecknad som innehavare. Även en anmälan måste vara skriftlig.

20 § I företagsinteckningsregistret skall antecknas när det har anmälts till inskrivningsmyndigheten att betalning i konkurs har erhållits på ett företagsinteckningsbrevs belopp.

Det kan även i andra fall följa av lag eller annan författning att ett visst förhållande skall antecknas i registret.

En anteckning i registret skall tas bort, om den uppenbarligen inte längre har någon betydelse.

Paragrafen anger vad som skall antecknas i registret och under vilka förutsättningar en anteckning skall avföras ur registret. Den motsvarar 2 kap. 20 § i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar närmast 4 kap. 21 § FHL (se prop.1983/84:128 s. 80 f.).

Första stycket

En anmälan om att betalning vid konkurs har utfallit på ett företagsinteckningsbrevs belopp skall antecknas i företagsinteckningsregistret. Bestämmelsen har samband med bestämmelsen i 1 kap. 6 § om att en företagsinteckning blir utan verkan till belopp som motsvarar vad som vid konkurs har erhållits på inteckningsbrevets belopp.

Anteckning skall ske på anmälan. Enligt 12 och 34 §§ konkursförordningen (1987:916) skall domstolen underrätta inskrivningsmyndigheten när ett konkursbeslut har meddelats och när en konkurs har avslutats. Om en konkurs avslutas med utdelning (se 11 kap. konkurslagen), framgår det av anmälan om en innehavare av en företagsinteckning fått

betalt. Anteckning enligt förevarande bestämmelse skall ske när utdelningen har vunnit laga kraft.

Andra stycket

Det erinras om att det även i andra fall än som avses i första stycket kan följa av lag eller annan författning att anteckning skall ske i företagsinteckningsregistret. Ett exempel på det är 10 § lagen om dödande av förkommen handling, där det anges att domstolen skall lämna inskrivningsmyndigheten vissa underrättelser i ett ärende hos domstolen om dödande av förkommen handling.

Tredje stycket

I tredje stycket finns en bestämmelse av ordningskaraktär. En anteckning i registret skall avföras, om den uppenbarligen inte längre kan vara av betydelse. Det är inskrivningsmyndigheten som självant skall se till att uppenbart betydelselösa anteckningar avförs ur registret. Någon anmälan krävs inte.

21 § En uppgift som har förts in i företagsinteckningsregistret skall rättas, om uppgiften innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av inskrivningsmyndighetens eller någon annans skrivfel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Det inbördes företrädet mellan inteckningar som berörs av en rättelse skall bestämmas efter vad som är skäligt, om rättelsen kan skada den vars egendom har intecknats eller någon innehavare av företagsinteckningsbrev.

Innan rättelse sker, skall inskrivningsmyndigheten ge den som berörs av åtgärden, om han är känd, tillfälle att yttra sig. Även den myndighet som avses i 3 kap. 3 § skall ges tillfälle att yttra sig. Något yttrande behöver dock inte inhämtas, om det är uppenbart obehövligt.

En anteckning om ärendet skall göras i registret, om inte beslut meddelas samma dag som ärendet har tagits upp.

Denna paragraf gäller i stället för 28 § personuppgiftslagen (1998:204).

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättelse av felaktiga införingar i företagsinteckningsregistret. Paragrafen motsvarar närmast 2 kap. 21 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 22 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 82 f. och prop. 2000/01:88 s. 51 f. och s. 63).

Tillsammans med 22 § reglerar bestämmelsen förfarandet i samband med rättelse. Regleringen utgör en särreglering i förhållande till den generella rättelsereglering som finns i personuppgiftslagen och Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet). En skillnad mellan denna bestämmelse och den som finns i personuppgiftslagen är att denna bestämmelse uppställer ett krav på att felaktigheten skall vara uppenbar. Personuppgiftslagen uppställer inte heller något krav på att part skall beredas tillfälle att yttra sig i ärende om rättelse utan anger tvärtom att rättelse skall ske

omedelbart. Enligt artikel 13.1 g i dataskyddsdirektivet får omfattningen av rätten till rättelse begränsas med hänsyn till skyddet av den registrerades eller andras fri- och rättigheter. En registrering i företagsinteckningsregistret får betydande rättsliga och ekonomiska verkningar. De begränsningar som de särskilda rättelsereglerna i lagen om företagsinteckning innefattar avser att skydda sådana rättigheter som anges i direktivet. Reglerna omfattas – liksom motsvarande reglering i FHL – således av det angivna undantaget i direktivet.

Bestämmelsen utgör dessutom en särreglering som gäller framför förvaltningslagens omprövningsreglering (se 27 och 28 §§ förvaltningslagen och jfr 3 § första stycket i denna lag).

Första stycket

I första meningen föreskrivs att en införing skall rättas om den innehåller någon uppenbar oriktighet, antingen till följd av skrivfel eller liknande förbiseende eller annars till följd av något tekniskt fel. Det är alltså fråga om sådana fall då införingen av någon särskilt angiven anledning har kommit att avvika från vad som var den beslutandes vilja. De särskilt angivna anledningarna är skrivfel eller motsvarande eller tekniskt fel. Om oriktigheten däremot beror på något annat förhållande, t.ex. felaktig rättstillämpning, kan rättelseinstitutet enligt förevarande bestämmelse inte användas. I stället får det beslut som föranlett den felaktiga införingen angripas genom överklagande. En fråga om rättelse kan inskrivningsmyndigheten ta upp självmant eller efter påpekande. Ett påpekande kan därvid framställas i samband med en ansökan eller helt formlöst utan samband med att något ärende pågår.

Möjligheten att rätta en införing är inte begränsad till de fall den felaktiga införingen beror på inskrivningsmyndighetens skrivfel eller förbiseende. Även skrivfel eller förbiseende av någon annan, t.ex. en sökande, kan föranleda att en fråga om rättelse väcks.

I andra meningen föreskrivs att det inbördes företrädet mellan inteckningar som berörs av en rättelse skall bestämmas efter vad som är skäligt om rättelsen kan skada den vars egendom har intecknats eller någon innehavare av företagsinteckningsbrev. Denna bestämmelse utgör ett skydd för allmänna och enskilda intressen som kan beröras av en rättelse. I den mån en rättelse skulle kunna bli till skada för den vars egendom har intecknats eller någon innehavare av ett företagsinteckningsbrev, skall inskrivningsmyndigheten alltså efter en skälighetsprövning fastställa det inbördes företrädet mellan inteckningar som berörs av rättelsen. Det kan härvid förekomma att det inte går att undvika att någon drabbas av slutlig skada. En bestämmelse om rätt till ersättning av staten i sådana fall finns i 3 kap. 2 §.

Andra stycket

Inskrivningsmyndigheten skall ge den som berörs av en rättelse och är känd tillfälle att yttra sig innan rättelse sker. Denna kommunikationskyldighet innebär självfallet inte att en rättelseåtgärd är beroende av samtycke från den som berörs. En förutsättning för kommunikations-

skyldigheten är, som nämnts, att den som berörs är känd. Inskrivningsmyndigheten har ingen skyldighet att särskilt efterforska om det finns någon som kan vara berörd.

Vidare föreskrivs i andra meningen att även den myndighet som avses i 3 kap. 3 § skall ges tillfälle att yttra sig. Detta hänger samman med regleringen i 3 kap. 2 §.

Kommunikationsskyldigheten är dock inte absolut. Av tredje meningen framgår att något yttrande inte behöver inhämtas om det är uppenbart obehövligt. Ett fall när detta undantag från kommunikationsskyldigheten är tillämpligt är när en rättelse inte påverkar någons rätt.

22 § Ett beslut i ett ärende om rättelse meddelas genom att beslutet förs in i registret. Skälen för beslutet antecknas i akten eller i dagboken. I stället för bevis eller handling som har utfärdats i enlighet med den uppgift som tidigare förts in skall en ny sådan handling utfärdas.

Den tidigare handlingen skall krävas in, göras obrukbar och behållas av inskrivningsmyndigheten. Den som innehar handlingen är skyldig att lämna in den för detta ändamål. I föreläggande att fullgöra en sådan skyldighet får vite sättas ut. Vitet döms ut av inskrivningsmyndigheten.

Paragrafen reglerar närmare förfarandet vid rättelse. Den motsvarar helt 2 kap. 22 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 23 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 83).

Första stycket

Beslut i ärenden om rättelse meddelas genom införelse i registret. När en fråga om rättelse uppkommer, behandlas den inom ramen för ett särskilt inskrivningsärende. Bestämmelsen i 8 § om underrättelse om beslut är tillämplig. Det betyder att inskrivningsmyndigheten kan vara tvungen att lämna underrättelse både när rättelse har gjorts och när beslut har meddelats att inte vidta någon rättelse. Vidare anges att en ny handling skall utfärdas i stället för bevis eller handling som har utfärdats i enlighet med den tidigare felaktiga införelsen, när rättelse har gjorts.

Andra stycket

Inskrivningsmyndigheten skall kräva att få in den handling som utfärdats i anledning av det felaktiga beslutet, göra den obrukbar och behålla den. Det innebär att myndigheten inte kan makulera handlingen och göra sig av med den (jfr vad som gäller vid inbudsåtgärder i 18 §). Den måste behållas men förses med anteckning eller motsvarande som utvisar att den inte är gällande. Den som innehar handlingen är skyldig att ge in den för detta ändamål. Denna skyldighet kan vitessanktioneras. För frågor om hur vitesbeloppet skall bestämmas m.m. finns regler i lagen (1985:206) om viten (se också prop. 1984/85:96 s. 25 f. och 49 f.). Av bestämmelsen i fjärde meningen framgår att det är inskrivningsmyndigheten som dömer ut vite. Regleringen i denna bestämmelse avviker från

den generella regleringen i 6 och 7 §§ lagen om viten (se anf. prop. s. 36 f. och 52 f.).

Överklagande

23 § Ett beslut av inskrivningsmyndigheten i ett inskrivningsärende får överklagas till tingsrätten av den som beslutet rör, om det har gått honom emot. Ett beslut som inte är slutligt får överklagas endast i de fall som avses i 37 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. Behörig domstol är den tingsrätt inom vars domkrets inskrivningsmyndigheten är belägen.

Vid överklagande tillämpas lagen om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Paragrafen anger förutsättningarna för överklagande. Den motsvarar närmast 2 kap. 23 § första stycket i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar närmast 4 kap. 24 § FHL (se prop. 2000/01:88 s. 46 f. och s. 63 f.).

Första stycket

Två förutsättningar måste vara uppfyllda för att klagorätt skall finnas. Den som klagar måste ha dels en viss rättslig ställning i förhållande till saken, dels ett intresse av ändring. Dessa krav uttrycks i förevarande bestämmelse så att ett beslut måste röra klaganden respektive att beslutet gått klaganden emot. Ett beslut i ett inskrivningsärende rör alltid sökanden. Men det kan inte uteslutas att även andra berörs av beslutet så att de skall anses ha klagorätt. Så snart en ansökan inte har vunnit bifall torde kravet på ändringsintresse vara uppfyllt beträffande sökanden.

Ett beslut som inte är slutligt får överklagas endast i de fall som avses i 37 § lagen om domstolsärenden (ärendelagen). Med att ett beslut inte är slutligt avses att ärendet inte avgörs genom beslutet. Hänvisningen till ärendelagen innebär att sådana beslut får överklagas endast i samband med ett överklagande av det slutliga avgörandet eller särskilt, dvs. för sig utan samband med det slutliga avgörandet. Utgångspunkten i 37 § ärendelagen är att de beslut som där räknas upp i nio olika punkter får överklagas särskilt och alla andra endast i samband med det slutliga avgörandet (se vidare prop. 1995/96:115 s. 173 f.).

Bestämmelsen i tredje meningen reglerar vilken av landets tingsrätter som skall pröva ett överklagande av ett beslut av inskrivningsmyndigheten. Det är den tingsrätt inom vars domkrets inskrivningsmyndigheten är belägen. Det är för närvarande Sundsvalls tingsrätt.

Andra stycket

Enligt andra stycket tillämpas ärendelagen vid ett överklagande om inte annat följer av denna lag. Denna och nästa paragraf innehåller sådana särskilda regler som gäller vid överklagande framför ärendelagens bestämmelser.

Tredje stycket

I detta stycke föreskrivs att prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten. Förutsättningarna för att meddela prövningstillstånd framgår av 39 § andra stycket ärendelagen (se prop.1995/96:115 s. 120 f. och s. 176). Det krävs prövningstillstånd även vid överklagande av hovrättens beslut till Högsta domstolen. Detta följer av 40 § ärendelagen. För att överklaga inskrivningsmyndighetens beslut till tingsrätten krävs dock inget prövningstillstånd.

24 § Den som vill överklaga ett beslut av inskrivningsmyndigheten skall göra det skriftligen. Skrivelsen skall lämnas in till inskrivningsmyndigheten.

Om överklagandet avser ett slutligt beslut, skall skrivelsen ha kommit in till inskrivningsmyndigheten inom tre veckor från den dag då en underrättelse eller ett bevis om beslutet hölls tillgängligt för sökanden. Skrivelsen får dock alltid lämnas in inom fyra veckor från den inskrivningsdag då beslutet meddelades.

I fråga om klagotid för överklagande av ett beslut som avses i 37 § lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas bestämmelserna i 38 § första och andra styckena samma lag.

Paragrafen behandlar förfarandet vid ett överklagande. Den motsvarar närmast 2 kap. 23 § andra stycket i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 24 a § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 2000/01:88 s. 46 f. och s. 64 f.).

I denna paragraf samt i den närmast föregående och i den närmast följande ges bestämmelser om överklagande av inskrivningsmyndighetens avgöranden.

Första stycket

Den som vill överklaga ett beslut av inskrivningsmyndigheten skall göra det skriftligen. Skrivelsen med överklagandet skall ges in till inskrivningsmyndigheten. Formellt sett skall överklagandet rikta sig till tingsrätten, men det skall alltså ges in till inskrivningsmyndigheten.

Andra stycket

I andra stycket regleras klagofristen för slutliga beslut. Huvudregeln är att skrivelsen med överklagandet skall ha kommit in till inskrivningsmyndigheten inom tre veckor från den dag då en underrättelse eller ett bevis om beslutet hölls tillgängligt för sökanden. Att beslutet hölls tillgängligt för sökanden innebär inte att han måste ha tagit del av beslutet. Det innebär inte ens att beslutet måste ha kommit sökanden till handa i särskild ordning. Det är enligt förevarande bestämmelse i stället tillräckligt att beslutet fanns tillgängligt för sökanden, t.ex. hos inskrivningsmyndigheten eller i ett allmänt tillgängligt register. Enligt andra bestämmelser kan det dock i detta hänseende ställas högre krav på myndigheten. Till exempel föreskrivs i 8 § att under vissa förutsättningar skall sökanden underrättas om beslut. Huruvida detta innefattar ett krav på att beslutet skall delges regleras i 21 § tredje stycket förvaltningslagen.

Huvudregeln om en treveckorsfrist kompletteras i andra meningen med en bestämmelse som säger att skrivelsen med överklagandet dock alltid får ges in inom fyra veckor från den inskrivningsdag då beslutet meddelades. Denna bestämmelse innebär att man alltid har åtminstone fyra veckor från inskrivningsdagen på sig att överklaga ett beslut. Till skillnad mot huvudregeln är det alltså en absolut regel. Man vet alltid exakt när klagofristen enligt undantagsregeln löper ut. Klagofristen enligt huvudregeln är relativ i den bemärkelsen att det inte generellt kan sägas när den börjar löpa och därmed inte heller när den löper ut.

Tredje stycket

I tredje stycket föreskrivs att bestämmelserna i 38 § första och andra styckena ärendelagen tillämpas i fråga om klagotid för överklagande av sådant beslut som avses i 37 § ärendelagen. Det är alltså fråga om klagofrist för överklagande av icke slutliga beslut. Huvudregeln är att överklagande skall ske inom tre veckor från den dag då klaganden delgavs beslutet. Om beslutet meddelats vid ett sammanträde eller om det vid sammanträdet har angetts när beslutet kommer att meddelas, räknas dock treveckorsfristen från den dag då beslutet meddelades. Indirekt innebär denna reglering att inskrivningsmyndigheten kan ha att delge beslut fattade under handläggningen.

25 § Om det överklagade beslutet har antecknats i företagsinteckningsregistret, skall uppgift om överklagandet föras in i registret. När det finns ett lagakraftvunnet beslut med anledning av överklagandet, skall beslutets innehåll antecknas i registret.

Paragrafen anger under vilka förutsättningar uppgifter angående ett överklagande skall föras in i företagsinteckningsregistret. Den motsvarar närmast 2 kap. 23 § tredje stycket i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar helt 4 kap. 24 b § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 84 f. och prop. 2000/01:88 s. 46 f. och s. 64 f.).

I denna paragraf samt i de två närmast föregående finns bestämmelser om överklagande av inskrivningsmyndighetens avgöranden.

Uppgifter om överklagande skall föras in i företagsinteckningsregistret om det överklagade beslutet har antecknats där. Det innebär att en anteckning i dessa fall skall göras så snart ett överklagande har kommit in till inskrivningsmyndigheten. När det finns ett lagakraftvunnet beslut med anledning av överklagandet, skall det beslutets innehåll antecknas i företagsinteckningsregistret.

26 § Ett beslut i ett ärende om rättelse får överklagas även av den myndighet som avses i 3 kap. 3 §.

Paragrafen motsvarar helt 2 kap. 24 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 4 kap. 25 § FHL har endast gjorts redaktionella ändringar (se prop. 1983/84:128 s. 85).

Enligt 4 § förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten är den myndighet som avses Kammarkollegiet.

3 kap. Rätt till ersättning i vissa fall

1 § Om någon lider skada till följd av ett tekniskt fel i företagsinteckningsregistret eller i någon anordning som hos inskrivningsmyndigheten eller annan statlig myndighet är ansluten till registret, har han rätt till ersättning av staten.

Ersättningen skall efter skälighet sättas ned eller helt falla bort, om den skadelidande har medverkat till förlusten genom eget vållande.

Om personuppgifter i företagsinteckningsregistret har behandlats i strid med denna lag eller andra föreskrifter om registret, är också 48 § personuppgiftslagen (1998:204) tillämplig.

Paragrafen anger under vilka förutsättningar det finns rätt till ersättning av staten. Paragrafens två första stycken motsvarar 3 kap. 1 § i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar närmast 5 kap. 1 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 85 f. och prop. 2000/01:88 s. 51 f. och 64 f.).

Första stycket

Om någon lider skada till följd av tekniskt fel i företagsinteckningsregistret eller i någon anordning som hos inskrivningsmyndigheten eller annan statlig myndighet är ansluten till registret, har han rätt till ersättning av staten. Med skada avses här s.k. ren förmögenhetsskada, dvs. sådan ekonomisk skada som uppkommer utan samband med att någon lider personskada eller sakskada. Det fel som är aktuella kan yttra sig i att registerinnehållet avviker från vad som egentligen har skrivits in eller vad beslutsfattaren har sökt att skriva in. Det kan också bestå i att det rätta innehållet inte går att avläsa eller annars återges på ett missvisande sätt. Tillämpningsområdet är begränsat till fel hos statliga myndigheter. Information via terminaler eller andra anläggningar hos enskilda som kan vara anknutna till företagsinteckningsregistret faller således utanför tillämpningsområdet. Staten ansvarar inte för riktigheten av sådan information, såvida inte den felaktiga informationen i själva verket går tillbaka på företagsinteckningsregistret och någon felaktighet där.

Statens ersättningsansvar enligt förevarande bestämmelse förutsätter inte att fel eller försummelse föreligger på statens sida. Vid försummelse från inskrivningsmyndighetens sida kan emellertid ansvar enligt 3 kap. 2 eller 3 § skadeståndslagen (1972:207) aktualiseras.

Andra stycket

Av andra stycket framgår att ersättningen efter skälighet skall sättas ned eller helt falla bort om den skadelidande har medverkat till förlusten genom eget vållande, t.ex. genom att utan skälig anledning underlåta att vidta åtgärd för att bevara sin rätt. Vid den skadelidandes medverkan till skadan kan ersättning alltså jämkas helt eller delvis.

Tredje stycket

I tredje stycket föreskrivs att 48 § personuppgiftslagen är tillämplig om personuppgifter i företagsinteckningsregistret har behandlats i strid med denna lag eller andra föreskrifter om registret. De båda föregående styckena reglerar ersättningsansvaret vid tekniska fel och har kommit till närmast för att skydda den allmänna omsättningen. Hänvisningen till personuppgiftslagen i förevarande stycke har en annan innebörd. I 48 § personuppgiftslagen finns en bestämmelse om skadestånd som avser att skydda den registrerades integritet. Denne har rätt till ersättning för skada och kränkning av den personliga integriteten som en behandling av personuppgifter i strid med denna lag eller andra föreskrifter om registret har orsakat (se prop. 1997/98:44 s. 105 f. och s. 143 f.).

2 § En rättsägare som avses i 2 kap. 21 § har rätt till ersättning av staten, om han lider skada till följd av ett beslut i ett ärende om rättelse. Ersättning betalas dock inte, om den skadelidande med hänsyn till felets beskaffenhet eller andra omständigheter borde ha insett att fel förekommit.

Paragrafen behandlar rätten till ersättning vid rättelse. Den motsvarar 3 kap. 2 § i kommitténs lagförslag.

I förhållande till 5 kap. 2 § FHL har endast redaktionella ändringar gjorts (se prop. 1983/84:128 s. 86).

I paragrafen föreskrivs att en rättsägare som avses i 2 kap. 21 § har rätt till ersättning av staten om han lider skada till följd av ett beslut i ett ärende om rättelse. En rättelse av ett oriktigt registerinnehåll kan orsaka skada för en rättsägare som har grundat sitt handlande på det oriktiga registerinnehållet, t.ex. genom att räkna med en annan prioritet för ett visst företagsinteckningsbrev än som egentligen tillkom det. En sådan skada skall enligt förevarande bestämmelse ersättas av staten. Med rättsägare avses den som berörs av en rättelse, som regel den vars egendom har intecknats eller den som innehar ett företagsinteckningsbrev.

En förutsättning för ersättning är att den skadelidande inte själv borde ha insett att fel förekommit. Det krävs alltså inte insikt, utan bedömningen skall vara objektiv, dvs. inriktas på vad en normalt aktsam person borde ha insett.

3 § Staten företräds i ärenden om ersättning enligt 1 eller 2 § av den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen, som helt motsvarar 3 kap. 3 § i kommitténs lagförslag, behandlar frågan om vilken myndighet staten företräds av i ersättningsärenden.

Paragrafen motsvarar helt 5 kap. 3 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 86).

Enligt 4 § förordningen om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten är den myndighet som avses Kammarkollegiet.

4 § Om den som enligt 1 eller 2 § är berättigad till ersättning av staten har haft rätt att kräva beloppet som skadestånd av någon annan, träder staten in i rätten mot denne.

Ersättning enligt 1 eller 2 § på grund av domstols dom betalas ut sedan domen har vunnit laga kraft.

Paragrafen reglerar statens regressrätt. Den motsvarar helt 3 kap. 4 § i kommitténs lagförslag.

Paragrafen motsvarar helt 5 kap. 4 § FHL (se prop. 1983/84:128 s. 86 f.).

I paragrafen föreskrivs att staten har rätt att regressvis överta den skadelidandes eventuella anspråk på skadestånd av någon annan.

Ersättning på grund av domstols dom betalas ut sedan domen har vunnit laga kraft. Staten kan i en uppkommen situation välja att betala den ersättning som krävs utan att frågan blir föremål för domstols prövning. Om frågan prövas i domstol, föreskrivs emellertid att staten inte behöver betala ersättning förrän det föreligger ett domstolsavgörande som har vunnit laga kraft som förpliktar staten att betala sådan ersättning.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004, då lagen (1984:649) om företagshypotek och lagen (1984:650) om införande av lagen (1984:649) om företagshypotek skall upphöra att gälla med de begränsningar som följer av denna lag.

2. En ansökan om företagsinteckning som har lämnats in men inte beviljats före ikraftträdandet skall prövas enligt denna lag.

3. I fråga om en företagsinteckning som har beviljats före ikraftträdandet av denna lag gäller lagen (1984:649) om företagshypotek fram till den 1 januari 2005. Därefter skall inteckningen anses som en företagsinteckning enligt denna lag och företagshypoteksbrevet som ett företagsinteckningsbrev på samma belopp. Inteckningen skall dock inte omfatta egendom som är gemensamt intecknad. En begränsad inteckning, en regional inteckning och en inteckning i näringsverksamhet som flera utövar gemensamt skall gälla inom det giltighetsområde och den art som inteckningen har den 1 januari 2005. En begränsad inteckning och en regional inteckning får på ansökan av näringsidkaren och efter medgivande av företagshypoteksbrevets innehavare utsträckas till en inteckning enligt denna lag. För ansökan om en sådan inteckning gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i denna lag om ansökan om inteckning. Utsträckning och inteckning får inte ske på ett sådant sätt att det i fråga om omfattningen avviker från en annan inteckning som är beviljad i samma egendom.

4. Vad som sägs i 3, 6–8 §§, 10 § tredje stycket, 12, 13, 16 och 17 §§ lagen (1984:650) om införande av lagen (1984:649) om företagshypotek skall gälla även efter ikraftträdandet.

5. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts med en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället bestämmelsen i denna lag.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004. Samtidigt upphör FHL och 1984 års lag om införande av lagen om företagshypotek (införandelagen) att gälla. Lagarna skall dock till viss del fortsätta att tillämpas i enlighet med vad som framgår av övergångsbestämmelserna.

Om en ansökning har lämnats in till inskrivningsmyndigheten men inte beviljats före den 1 januari 2004, skall inskrivningsmyndigheten tillämpa den nya lagen vid prövningen av ansökningen. Det klargörs i *punkten 2*.

Punkten 3 reglerar vad som efter ikraftträdandet gäller för de företagshypotek som har beviljats före ikraftträdandet. Fram till den 1 januari 2005 har FHL fortsatt giltighet i alla delar för företagshypoteken. Det innebär att inteckningsåtgärder enligt FHL kan vidtas under denna övergångstid. Från och med den 1 januari 2005 skall företagshypoteken anses som företagsinteckningar enligt den nya lagen. Inteckningen gäller då alltså i all egendom, inte bara i den som tillhör näringsverksamheten. I ett avseende finns det dock en begränsning i vad som är inteckningsunderlag. Eftersom gemensamma inteckningar skall fortsätta att gälla även efter den 1 januari 2005 inom sitt giltighetsområde, skulle en sådan inteckning och en företagsinteckning kollidera om den sistnämnda gällde all egendom. En företagsinteckning omfattar därför inte sådan egendom som är gemensamt intecknad. De företagsinteckningar som vid lagens ikraftträdande gäller näringsverksamhet av viss art, verksamhet för produktion av elenergi genom vattenkraft eller verksamhet som hänför sig till ett eller flera utmål eller koncessionsområden i fråga om gruvdrift skall fortsätta att gälla med begränsning till sin art även efter den 1 januari 2005. Inteckningen omfattar allt inteckningsunderlag inom sin begränsning, även t.ex. kassa. Detsamma gäller de inteckningar som vid lagens ikraftträdande är regionala eller avser verksamhet som flera utövar gemensamt. Eftersom FHL tillämpas fram till den 1 januari 2005, kan begränsade inteckningar ha ändrats efter ikraftträdandet av den nya lagen. En inteckning har den begränsning till art eller giltighetsområde som den har den 1 januari 2005. Någon yttersta tid för giltigheten av dessa inteckningar är inte föreskriven. De begränsade och regionala, men inte de gemensamma inteckningarna, kan emellertid på ansökan av den i vars egendom inteckningen gäller utsträckas till en inteckning enligt denna lag. Utsträckning kräver att den som innehar företagshypoteksbrevet lämnar sitt medgivande.

Av *punkten 3* framgår vidare att en inteckning kan hindra utsträckning eller ny inteckning. Utsträckning och inteckning får nämligen inte ske på ett sådant sätt att det i fråga om omfattningen avviker från en annan inteckning som är beviljad i samma egendom. Begränsade, regionala och gemensamma inteckningar hindrar alltså nyinteckning. Det innebär däremot inte att företagsinteckningar som är beviljade enligt FHL att gälla i all näringsverksamhet i landet utgör hinder mot att bevilja nya inteckningar enligt den nya lagen att gälla i all egendom.

I *punkten 4* har vissa bestämmelser i införandelagen gjorts tillämpliga också för den nya lagen.

I samband med att lagen träder i kraft har författningsändringar skett på flera andra håll. Därför bör det inte längre finnas några hänvisningar till FHL. Om så ändå skulle vara fallet, gäller från den 1 januari 2004 i stället bestämmelserna i den nya lagen. Detta framgår av *punkten 5*.

14.2 Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken

21 kap. Om den dödes skulder

3 § Finns det flera delägare i dödsboet eller är allmänna arvsfonden ensam delägare, får en skuld som inte förfaller till betalning inom sex månader sägas upp hos borgenären till betalning sex månader efter uppsägningen. Om borgenären till säkerhet för sin fordran har panträtt på grund av inteckning och han inom tre månader efter uppsägningen meddelar att han vill hålla sig endast till säkerheten, är han dock inte skyldig att ta emot betalning före förfallodagen.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004.

Punkten 2 skall ses mot bakgrund av övergångsregleringen till lagen om företagsinteckning. I fråga om en företagsinteckning som har beviljats före den 1 januari 2004 gäller äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005. Av övergångsbestämmelserna till lagen om företagsinteckning följer att en sådan företagsinteckning därefter skall behandlas som en företagsinteckning enligt den lagen. De nya bestämmelserna skall den 1 januari 2005 tillämpas på företagsinteckningar beviljade såväl före som efter den 1 januari 2004. Under denna övergångstid gäller 21 kap. 4 § i dess äldre lydelse. Om en borgenär har säkerhet i form av ett äldre företagshypotek, är han alltså då inte skyldig att ta emot betalning i förtid.

14.3 Förslaget till lag om ändring i jordabalken

2 kap. Tillbehör till fastighet

4 § Föremål som nyttjanderättshavare eller eljest annan än fastighetsägaren tillfört fastigheten hör ej till denna, om icke föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand. Detsamma gäller i fråga om föremål som enligt 3 § kan hör till fastigheten och tillförts denna av fastighetsägaren utan att han ägde föremålet. Har fastighetsägaren tillfört fastigheten föremål som enligt 3 § kan hör till fastigheten och som han förvärvat under villkor att överlåtaren har rätt att återtaga föremålet om förvärvaren åsidosätter vad som åligger honom enligt överlåtelseavtalet, hör föremålet icke till fastigheten så länge villkoret gäller.

Omfattas föremål, som tillförts fastigheten av annan än fastighetsägaren, av *företagsinteckning* och har föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand genom att *föremålets ägare* förvärvat fastigheten, hör föremålet likväl icke till fastigheten, om icke sex månader förflutit från det han sökt lagfart på sitt fång. Har inteckningsborgenären före utgången av angivna tid väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för det område där fastigheten ligger, hör föremålet ej till fastigheten, om icke två månader förflutit från det talan avgjorts genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.

I lagen (1992:1461) om verkan av vissa förbehåll vid överlåtelse av fastighet som tillhör staten, m.m. finns särskilda bestämmelser om att föremål som tillhör staten upphör att höra till fastigheten.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

12 kap. Hyra

31 § Om hyresgästen försätts i konkurs, får konkursboet säga upp avtalet. Beträffande bostadslägenheter fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen.

Har lägenheten ej tillträtts när konkursen inträffar och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Inträffar i fråga om en lokal konkursen efter tillträdet och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet,

1. om inte sådan säkerhet ställs inom en månad efter anfordran,

2. om inte konkursboet inom samma tid förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden, eller

3. om inte, när hyresrätten får överlätas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Sägs avtalet upp enligt första, andra eller tredje stycket, har hyresvärden rätt till ersättning för skada.

Om en hyresvärd uppmanar ett konkursbo att ställa en lokal till hyresvärdens förfogande och konkursboet inte inom en månad gör detta, ansvarar konkursboet för hyran från konkursbeslutet till dess lokalen ställs till hyresvärdens förfogande.

I paragrafen har ett nytt femte stycke tillkommit. Paragrafen motsvarar närmast 12 kap. 31 § femte stycket i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 298 f. och s. 363 f.) och reglerar konkursbos ansvar för hyra. En liknande reglering för löner finns i 5 kap. 18 § konkurslagen.

Om ett konkursbo har tillfrågats och förklarat att det svarar för en hyresgästs skyldigheter enligt ett hyresavtal, blir boet ansvarigt (s.k. massaansvar) på den grunden. En situation då konkursboet kan föredra att sålunda inträda i gäldenärens avtal är när verksamheten avses bli överlåtten tillsammans med hyresavtalet. Av femte stycket framgår att konkursboet är ansvarigt för viss hyra även om boet inte har förklarat sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter. Om konkursboet inte en månad efter uppmaning av hyresvärden ställer lokalen till dennes förfogande, ansvarar boet för hyran från konkursbeslutet till dess lokalen ställs till hyresvärdens förfogande. Bestämmelsen blir alltså tillämplig enbart om konkursboet inte inträder i gäldenärens hyresavtal. Om konkursboet har tagit ställning i inträdesfrågan och förklarat sig inte vilja träda in i hyresavtalet, måste boet ändå på uppmaning bestämma om boet påtar sig ett ansvar enligt vad som anges i femte stycket. Det saknar betydelse för ansvaret att konkursboet på förfrågan från hyresvärden har angett att boet inte vill svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden. Det avgörande är i stället huruvida konkursboet en månad efter hyresvärdens anfordran ställer lokalen till värdens förfogande.

Vad som krävs för att lokalen skall anses ha ställts till hyresvärdens förfogande har lämnats åt rättstillämpningen. Syftet med bestämmelsen är att hyresvärden skall kunna förfoga över och utnyttja lokalen. Normalt

lär en lokal anses ställd till hyresvärdens förfogande när denne får nycklarna dit.

I många fall lär hyresvärden uppmana konkursboet att ställa lokalerna till hyresvärdens förfogande samtidigt med en anfordran enligt tredje stycket.

Att konkursboet ställer lokalen till hyresvärdens förfogande påverkar inte avtalet mellan hyresvärden och hyresgästen. Avtalet måste således i regel sägas upp för att upphöra att gälla. Bestämmelsen ger inte en hyresvärd någon rätt att kräva att lokalen skall ställas till förfogande utan anger enbart vad som blir konsekvensen för konkursboet om en lokal inte ställs till hyresvärdens förfogande.

Om egendom har lämnats i en lokal, får hyresvärden förfara med den på sätt som anges i 27 § andra stycket.

24 kap. Inskrivning av förklaring om tillhör till fastighet

2 § En inskrivning av förklaring som avses i 2 kap. 3 § skall avföras på ansökan av fastighetsägaren.

För en ansökan enligt första stycket gäller 1 § andra och tredje styckena. I stället för vad som föreskrivs i 1 § andra stycket 3 gäller dock att ansökan skall avslås, om inte varje borgenär som har *företagsinteckning* i fastighetsägarens *egendom* har medgett ansökan genom att ge in *företagsinteckningsbrevet* till inskrivningsmyndigheten.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

3. I fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004.

Beträffande *punkten 2* hänvisas till övergångsbestämmelsen till ändringen i ärvdabalken. Under övergångstiden gäller alltså 2 kap. 4 § i dess äldre lydelse, som ansluter till den s.k. förföljelserätten i 2 kap. 3 § i 1984 års lag om företagshypotek, och 24 kap. 2 § i dess äldre lydelse.

Om en konkurs har beslutats efter en ansökan som gjorts före den 1 januari 2004, tillämpas äldre bestämmelser. Den nya bestämmelsen om ett konkursbos ansvar för hyra gäller alltså inte då. Detta följer av *punkten 3*.

14.4 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

6 kap. Säkerställande av utmätning

5 § Pantbrev eller annan inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmäta reservdelar till luftfartyg eller i utmätt egendom som är *intecknad enligt lagen (2003:XXX) om företagsinteckning* och ej är belånad, får

tagas i förvar. Sedan handlingen har tagits i förvar, får den ej pantförskrivas utan kronofogdemyndighetens tillstånd.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

8 kap. Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning m.m.

15 § Säljs egendom exekutivt under konkurs, skall betalning utgå för de konkursboets kostnader som enligt 14 kap. 18 § konkurslagen (1987:672) får tas ut ur egendomen, om kostnaderna anmäls enligt vad som sägs i 10 § första stycket.

När egendom säljs exekutivt under konkurs eller utmätt fordran drivs in under konkurs, har även borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran *hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in eller försäljning i annat fall inte behövs, senast när fördelning skall äga rum.*

I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att 13 § har upphört att gälla. Den regel om anmälan hos kronofogdemyndigheten som tidigare fanns i 13 § har förts över till förevarande paragraf. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

13 kap. Redovisning av influtna medel

17 § När medel betalas ut, skall iakttas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som har lämnats för fordran.

Pantbrev i skepp eller fastighet eller *företagsinteckningsbrev*, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning har utfallit, skall företas även om borgenären ej är skyldig att återställa handlingen, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

När köparen åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgivit honom avräkning på köpeskillingen, gäller vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen vad som föreskrivs i första och andra styckena.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om en utmätning som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser, dock längst till den 1 januari 2005.
3. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004.

Om en utmätning beslutas efter en ansökan som kommer in till kronofogdemyndigheten före den 1 januari 2004, tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005. Under övergångstiden gäller alltså 8 kap. 13 §. De rättigheter en borgenär med förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen har skall således respekteras i enlighet med vad som följer med 8 kap. 13 § fram till denna tidpunkt. Det framgår av *punkten 2*. Eftersom ett allmänt mål förblir öppet hos kronofogdemyndigheten till dess att skulden betalas eller preskriberas vilket i normalfallet dröjer fem år, har den sista tidpunkten för tillämpningen av äldre bestämmelser bestämts till den 1 januari 2005.

Beträffande *punkten 3* hänvisas till övergångsbestämmelsen till ändringen i ärvdabalken.

14.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva

3 § Är köpeavhandling så upprättad och behandlad, som i 1 § sägs, men inträffar utmätning inom trettio dagar efter det avhandlingen gavs in till kronofogdemyndigheten i *den region* där egendomen finns, eller försätts säljaren i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid, är den sålda egendomen ej fredad från att utmätas eller att räknas till konkursboet. Detsamma gäller, när ansökan om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion gjorts inom nämnda tid och konkurs följt på ansökan, som gjorts under företagsrekonstruktionen eller inom tre veckor från det att rätten beslutat att företagsrekonstruktionen skall upphöra. Görs efter utgången av den i första punkten angivna tiden jäv mot köpeavhandling, vilken är så upprättad och behandlad, som nyss sagts, är, om jävet görs vid utmätningstillfälle, fordringsägaren skyldig att, om han vill fullfölja jävet, inom en månad därefter väcka talan mot såväl säljaren som köparen vid tingsrätten i den ort där egendomen finns. Gör han inte det, har han förlorat sin talan. Godset skall genast beläggas med kvarstad och sökanden skall, om han vill att åtgärden skall bestå, inom fjorton dagar efter utmätningförrättningen hos kronofogdemyndigheten ställa full borgen för den kostnad och skada, som kan orsakas av kvarstaden. Var säljarens egendom avträd till konkurs, skall vad om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat i 4 kap. 19 och 20 §§ konkurslagen (1987:672) äga motsvarande tillämpning.

Vad som nu sagts om konkurs äger motsvarande tillämpning om i stället offentligt ackord fastställs. I fråga om talan med anledning av ackordsförhandling tillämpas 3 kap. 6 och 7 §§ lagen om företagsrekonstruktion.

I paragrafen har gjorts en ändring som av förbiseende inte gjordes i ett tidigare lagstiftningsärende (jfr prop. 1996/97:1). Ändringen innebär bara att "det län" har ersatts med "den region" och har i övrigt ingen saklig betydelse.

14.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

I 1, 2, 4, 8, 10 och 13 §§ lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling har ordet företagshypoteksbrev ersatts med ordet företagsin-teckningsbrev. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

14.7 Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

9 § Särskilda förmånsrätter gäller inbördes efter paragrafernas följd och efter den i 4–7 §§ angivna numreringen.

Förmånsrätt enligt 4 § 3 har dock företräde framför förmånsrätt enligt 4 § 2 på grund av annan retentionsrätt än som avses i 3 kap. 39 § sjölagen (1994:1009).

Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken har sökts samma inskrivningsdag som ett ärende angående anteckning om utmätningen har tagits upp eller senare.

Utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom, om inte annat följer av 4 kap. 30 § andra stycket eller 7 kap. 13 § utsökningsbalken. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt om inte något annat följer av 7 kap. 14 eller 16 § utsökningsbalken. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

11 § Allmän förmånsrätt följer därefter med företagsinteckning. Förmånsrätten gäller i hälften av värdet av den egendom som återstår sedan borgenärer med förmånsrätt enligt 4, 4 a, 6–8, 10 och 10 a §§ har fått betalt.

Paragrafen motsvarar närmast 11 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 291 f. och s. 331 f.). Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

På vilket sätt en företagsinteckning erhålls och upplåts framgår av lagen om företagsinteckning. I förevarande paragraf regleras vilken förmånsrätt som följer med företagsinteckningen.

Enligt första meningen ger företagsinteckning allmän förmånsrätt. Förmånsrätten gäller därmed i all slags egendom (jfr 2 §). Förmånsrätten omfattar alltså all lös egendom, också t.ex. banktillgodohavanden och aktier, och även fast egendom. Eftersom företagsinteckningen ger allmän förmånsrätt, gäller den även i sådana tillgångar som tillfaller konkursgäldenären under konkursen.

Av andra meningen framgår att företagsinteckning gäller i hälften av värdet av den egendom som återstår sedan borgenärer med bättre förmånsrätt har fått betalt. Först skall alltså borgenärer med förmånsrätt framför sådan förmånsrätt som följer av denna paragraf få betalt för sina fordringar i den utsträckning de har förmånsrätt för fordringarna. Av det värde som återstår skall hälften användas för att täcka sådana fordringar som är förenade med säkerhet i företagsinteckning. Det som avgör utdelningen på en fordran med säkerhet i företagsinteckning är således dels inteckningens belopp, dels värdet på vad som återstår sedan borgenärer med bättre förmånsrätt fått utdelning. Företagsinteckningarna kan ha olika företrädesrätt (se 1 kap. 4 § och 2 kap. 13 § lagen om företagsinteckning).

I den utsträckning egendom är intecknad och det finns medel i boet kan tillägg komma i fråga enligt lagen om företagsinteckning.

Den andra halvan av det värde som återstår sedan borgenärer med bättre förmånsrätt fått betalt går direkt vidare till nästa kategori av förmånsberättigade borgenärer (lönefordringar enligt 12 §).

Om företagsinteckningshavarens fordran inte blir helt betald genom utdelning på grund av förmånsrätten enligt denna bestämmelse, är resterande del av fordringen en oprioriterad fordran (jfr 18 §). Det innebär att inteckningshavaren kan komma att få utdelning också ur den del som inte omfattas av förmånsrätten för företagsinteckningen.

12 § Allmän förmånsrätt följer därefter med arbetstagares fordran på lön eller annan ersättning på grund av anställningen. Förmånsrätten omfattar fordringar som *belöper på tiden före konkursbeslutet och inom en månad därefter. Fordringarna får inte ha intjänats eller, om lönen eller ersättningen skall bestämmas efter särskild beräkningsgrund, inte ha förfallit till betalning tidigare än tre månader innan konkursansökningen kom in till tingsrätten. Om arbetstagaren inte har kunnat nå arbetsgivaren med en uppmaning enligt 2 kap. 9 § konkurslagen (1987:672), gäller i stället den längre tid som bedöms skälig.* Har konkursen föregåtts av ett förfarande enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion och har konkursansökningen gjorts inom ett år från det att företagsrekonstruktionen upphörde, skall vid tillämpning av tredje meningen, om det är förmånligare för arbetstagaren, anses som om konkursansökningen hade gjorts då ansökningen om företagsrekonstruktionen skedde. I sådant fall skall det bortses från tiden mellan ansökningarna.

Fordran på uppsägningslön omfattas av förmånsrätt längst för uppsägningstid som beräknats enligt 11 § lagen (1982:80) om anställningsskydd. Uppsägningslön för tid under vilken arbetstagaren inte utför arbete för konkursgäldenären eller annan och inte heller driver egen rörelse omfattas av förmånsrätt endast om arbetstagaren kan visa att han har anmält sig hos offentlig arbetsförmedling som arbetssökande. För uppsägningstid omfattar förmånsrätten endast lön eller ersättning som överstiger inkomst vilken arbetstagaren under den tid lönen eller ersättningen avser har haft av egen rörelse eller har förvärvat eller borde ha kunnat förvärva i en annan anställning. Vid bestämmande av i vilken utsträckning fordran på lön eller ersättning under uppsägningstid omfattas av förmånsrätt skall med samtidig inkomst i annan anställning jämföras *aktivitetsstöd som lämnas till den som tar del av ett arbetsmarknadspolitiskt program*, i den mån stödet avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagaren har blivit berättigad till stödet efter uppsägningen.

Om en lönefordran, som har *intjänats* tidigare än tre månader före konkursansökningen, har varit föremål för tvist, omfattas den av förmånsrätt om talan har väckts eller förhandling som föreskrivs i kollektivavtal eller lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet har begärts inom fyra månader från förfallodagen och konkursansökningen har följt inom *två* månader från det att tvisten slutligt har avgjorts.

Semesterlön och semesterersättning som är intjänad före konkursansökningen omfattas av förmånsrätt för vad som står inne för det löpande och det närmast föregående intjänandeåret.

Förmånsrätt följer med fordran på pension vilken tillkommer arbetstagare eller dennes efterlevande för högst sex månader före konkursansökningen och därpå följande sex månader. Förmånsrätten gäller även i fråga om pension, som intjänats hos föregående arbetsgivare, om gäldenären övertagit ansvaret för pensionen under de betingelser som anges i 23 och 26 §§ lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Om konkursgäldenären är näringsidkare, skall en arbetstagare som själv eller tillsammans med nära anförvanter senare än sex månader före konkursansökningen har ägt en väsentlig andel av företaget och som haft ett betydande inflytande över dess verksamhet inte ha förmånsrätt enligt denna paragraf för lön eller pension.

Paragrafen, som anger vilken förmånsrätt som finns för lönefordringar, motsvarar närmast 12 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 199 f. och s. 332 f.). Ändringar har gjorts i första, andra och tredje styckena. En

beloppsbegränsning för förmånsrätten finns i 12 a §. Angående konkursboets ansvar för lönefordringar, se 5 kap. 18 § konkurslagen. Angående förutsättningarna för lönegaranti, se 7 § lönegarantilagen. Fjärde, femte och sjätte styckena är oförändrade.

Första stycket

Förmånsrätt gäller för lönefordringar (liksom annan ersättning på grund av anställningen) som belöper på tiden före och inom en månad efter konkursbeslutet. Lönen får dock inte ha intjänats tidigare än tre månader innan konkursansökningen gjordes. Om lönen skall bestämmas efter särskild beräkningsgrund, gäller i stället att den inte får ha förfallit tidigare än tre månader före konkursansökningen. Med lön som bestämts enligt särskild beräkningsgrund avses bl.a. ackord, tantiem, provision och i vissa fall övertidsersättning.

I första stycket görs undantag för den situationen att arbetstagaren inte har kunnat nå arbetsgivaren, dvs. den som sedan blivit konkursgäldenär, med en betalningsupplmaning enligt 2 kap. 9 § konkurslagen, vilken har betydelse som bevisning om obestånd. Då gäller i stället den längre tid som bedöms skälig med hänsyn till omständigheterna. Av betydelse för den bedömningen är i vad mån arbetstagaren haft svårt att försätta arbetsgivaren i konkurs eftersom denne avvikit eller hållit sig undan betalningsupplmaningen och arbetstagaren därför gått miste om förmånsrätt för sin lönefordran. Någon längsta tid är inte föreskriven, men förlängningen skall alltså vara motiverad av svårigheten att nå arbetsgivaren med betalningsupplmaning.

Andra stycket

I andra stycket har terminologin anpassats till den arbetsmarknadspolitiska regleringen. Utbildningsbidrag och arbetsmarknadsutbildning har bytts ut mot aktivitetsstöd och arbetsmarknadspolitiskt program.

Tredje stycket

Tredje stycket reglerar lönefordringar som har varit tvistiga. Om en lönefordran som har intjänats tidigare än tre månader före konkursansökningen har varit föremål för tvist, omfattas den av förmånsrätt. Det krävs dock att talar har väckts eller förhandling som föreskrivs i kollektivavtal eller lagen om medbestämmande i arbetslivet begärts inom fyra månader från förfallodagen och konkursansökningen följt inom två månader från det att tvisten slutligt har avgjorts.

12 a § *Förmånsrätt för lön eller annan ersättning på grund av anställningen gäller för varje arbetstagare med ett belopp som motsvarar högst tio gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.*

Paragrafen, som behandlar maximibeloppet för förmånsrätten, motsvarar 12 a § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 245 f. och s. 334 f.). Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

14 § Fordringar som har allmän förmånsrätt enligt samma paragraf har inbördes lika rätt. *Av lagen (2003:XXX) om företagsinteckning följer att företagsinteckningar kan ha olika företrädesrätt.*

I paragrafen har gjorts en klargörande följdändring till den nya företagsinteckningen. Enligt 1 kap. 4 § och 2 kap. 13 § lagen om företagsinteckning kan inteckningar ha olika företrädesrätt, vilket har betydelse när det gäller förmånsrätten. Frågan har berörts i avsnitt 8.2.

15 § Särskild förmånsrätt har företräde framför allmän förmånsrätt. En fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 eller 10 a § tas dock, om det behövs, ut före fordringar med särskild förmånsrätt enligt 8 § i annan lös egendom än tomträtt. Vad som tas ut på detta sätt skall, när det finns särskilda förmånsrätter i olika egendomsgrupper, fördelas på grupperna i förhållande till den köpeskilling som har erhållits för varje grupp.

I paragrafen, som helt motsvarar 15 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 291 f. och s. 335), har hänvisningen till 5 § utgått, eftersom 5 § har upphört att gälla.

18 § Fordringar som inte är förenade med förmånsrätt har inbördes lika rätt. En borgenär kan dock enligt fordringsavtalet ha rätt till betalning först efter övriga borgenärer.

Har en fordran särskild förmånsrätt i viss egendom men räcker egendomen inte för att *betala* fordringen, behandlas återstoden av denna som en fordran utan förmånsrätt. *Detsamma gäller en fordran med förmånsrätt på grund av företagsinteckning till den del fordringen inte har betalats på grund av förmånsrätten.*

I paragrafens andra stycke har införts ett klarläggande tillägg. Om en fordran med säkerhet i företagsinteckning inte täcks av förmånsrätten enligt 11 §, skall behandlas som en oprioriterad fordran. En sådan fordran skall återstoden alltså, utöver utdelning enligt 11 §, få utdelning också som oprioriterad, i den mån det finns tillgångar för utdelning till oprioriterade borgenärer. Ändringen, som inte har någon motsvarighet i kommitténs förslag, har behandlats i avsnitt 8.2. Vissa redaktionella ändringar har gjorts i första meningen i andra stycket.

19 § Böter, viten och fordringar på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott får vid konkurs utdelning efter andra fordringar.

Paragrafen, som behandlar efterställning av vissa fordringar, motsvarar 19 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 196 f. och s. 336). Bestämmelsen, som är ny, har behandlats i avsnitt 6.2.4.

Enligt bestämmelsen är statens fordringar på böter och viten samt fordringar på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott efterställda, dvs. får vid konkurs betalning först efter det att alla andra fordringar har fått fullt betalt.

Även andra fordringar kan vara efterställda, om det följer av fordringsavtalet (jfr 18 § första stycket andra meningen). Som framgår av paragrafernas ordningsföljd ställs fordringar på böter m.m. efter även de fordringar som efterställts enligt avtal. Fordringar som har efterställs enligt paragrafen har inbördes lika rätt (jfr 18 §).

Utmätning som har skett för böter, viten och fordringar på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott ger dock i en efterföljande konkurs den förmånsrätt som följer av utmätning i allmänhet (jfr 8 §).

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

3. I fråga om en konkurs eller en utmätning som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

4. Skulle de nya bestämmelserna, om de tillämpades den 1 januari 2004, ha medfört att ett företagshypotek tillsammans med övriga säkerheter inte längre hade utgjort betryggande säkerhet och ställer gäldenären inte inom en månad efter anmodan kompletterande säkerhet som borgenären skäligen kan nöja sig med, får borgenären före den 1 januari 2005 säga upp den fordran för vilken företagshypoteket upplåtits till betalning inom sex månader trots att det avtalats att längre uppsägningstid skall löpa eller att uppsägning inte får ske. Har borgenären före den 1 januari 2005 väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för företagsinteckning, gäller äldre bestämmelser i fråga om förmånsrätt som följer med företagshypotek i en konkurs eller en utmätning som har beslutats på grund av en ansökan som inkommit till domstolen eller kronofogdemyndigheten innan tre månader förflutit från det att domstolen skilt sig från målet genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.

5. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts med en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället bestämmelsen i denna lag.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004.

Genom bestämmelsen i *punkten 2* utsträcks förmånsrätten för företagshypotek att gälla även viss tid efter det att 1984 års lag om företagshypotek har upphört att gälla, varvid förmånsrätten alltså gäller i lös egendom som ingår i näringsverksamhet med vissa undantag. Det innebär också att ett företagshypotek under den tiden ger förmånsrätt vid utmätning. Från och med den 1 januari 2005 gäller däremot de nya bestämmelserna i denna lag om förmånsrätt för alla företagsinteckningar. Av övergångsbestämmelserna till lagen om företagsinteckning följer att ett företagshypotek som är beviljat före ikraftträdandet därvid skall anses som en företagsinteckning på samma belopp. Den 1 januari 2005 kommer alltså de nya bestämmelserna i förmånsrättslagen att tillämpas även på inteckningar som har beviljats enligt 1984 års lag. Detta gäller i tillämpliga delar även i fråga om begränsade, regionala och

gemensamma inteckningar (jfr övergångsbestämmelserna till lagen om företagsinteckning).

Om en ansökan om konkurs eller utmätning har gjorts före den 1 januari 2004, gäller enligt *punkten 3* alltid äldre bestämmelser. Äldre bestämmelser om förmånsrätt för lönefordringar gäller alltså då och det finns förmånsrätt för skattefordringar och hyresfordringar. För företagshypoteken tillämpas äldre bestämmelser om förmånsrätt (och detta även om konkursen skulle pågå efter den 1 januari 2005).

Bestämmelserna i *punkten 4* ger en kreditgivare möjlighet att inför ikraftträdandet av de nya bestämmelserna och även viss tid därefter se över utestående krediter och ompröva dessa med hänsyn till den nya situation som följer med ändringarna i förmånsrättslagen. Skulle de nya bestämmelserna, om de tillämpades den 1 januari 2004, ha medfört att ett företagshypotek inte längre, ensamt eller jämte andra säkerheter, utgjort en betryggande säkerhet för företagshypotekshavarens fordran och ställer gäldenären inte inom en månad efter anmodan kompletterande säkerhet med vilken borgenären skäligen kan nöja sig, får borgenären inom sex månader säga upp den fordran för vilken företagshypoteket upplåtits till betalning. Detta gäller även om det har avtalats att en längre uppsägningstid skall finnas eller att uppsägning inte alls får ske. Avgörande för den vidgade möjligheten till uppsägning är alltså den bedömning som kan göras utifrån förhållandena vid ikraftträdandet. Kreditsäkerheten får härvid bedömas enligt värdet på gäldenärens egendom den 1 januari 2004. Om värdet den dagen är sådant att företagsinteckning enligt de nya bestämmelserna hade gett en betryggande säkerhet, kan borgenären inte utnyttja den särskilda uppsägningsrätten på grund av att säkerhetens värde sjunker efter ikraftträdandet. En annan sak är att borgenären ofta enligt kreditavtalet har rätt att säga upp krediten om säkerheten inte längre är betryggande. De äldre bestämmelserna gäller även i sådant fall om en konkurs inträffar under övergångsperioden.

Om borgenären före den 1 januari 2005 har väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för företagsinteckning, skall företagshypoteket medföra förmånsrätt enligt de äldre bestämmelserna i en konkurs eller vid en utmätning som beslutats på grund av en ansökan som inkommit till domstolen eller kronofogdemyndigheten inom tre månader från det att domstolen skilt sig från målet genom lagakraftvunnen dom eller lagakraftvunnet beslut.

Om det efter ikraftträdandet fortfarande i lag eller annan författning skulle finnas hänvisningar till en bestämmelse som har upphört, skall hänvisningen i stället gälla bestämmelserna i den nya lagen. Detta klargörs i *punkten 5*.

14.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

38 a § Beslut enligt denna lag av inskrivningsmyndigheten enligt 2 kap. 2 § *lagen (2003:XXX) om företagsinteckning* får överklagas av den skattskyldige och av den myndighet som har förordnats till granskningsmyndighet enligt 41 § till den tingsrätt inom vars domkrets inskrivningsmyndigheten är belägen. Skrivelsen skall

ges in till inskrivningsmyndigheten. Vid överklagande tillämpas den klagotid som anges i 2 kap. 24 § lagen om företagsinteckning. Vid handläggningen i övrigt av ett överklagande tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Beslut om föreläggande enligt 28 § får inte överklagas.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har berörts i avsnitt 8.2.

39 a § Ett beslut av inskrivningsmyndigheten enligt 2 kap. 2 § lagen (2003:XXX) om företagsinteckning som innefattar prövning av en fråga om fastställande eller återvinning av skatt får överklagas inom tre år från dagen för beslutet. Har en part överklagat beslutet och vill även motparten överklaga, skall dennes skrivelse ha kommit in till den tingsrätt som avses i 38 a § inom två månader från det att tingsrätten har delgett motparten ett föreläggande enligt 15 § lagen (1996:242) om domstolsärenden att svara på överklagandet. Tingsrätten skall pröva frågan om överklagandet har skett inom rätt tid.

Vid överklagande av ett beslut som avses i första stycket skall tingsrätten, om ärendet tas upp till prövning, alltid höra motparten.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har berörts i avsnitt 8.2.

14.9 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

2 kap. Konkursansökan och konkursbeslut m.m.

10 a § Om företagsrekonstruktion pågår enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion, skall en borgenärs ansökan om konkurs, i fall gäldenären begär det, förklaras vilande i avvaktan på att företagsrekonstruktionen upphör.

Finns det särskilda skäl att anta att borgenärens rätt *allvarligt äventyras*, får dock rätten besluta att försätta gäldenären i konkurs. Innan ett sådant beslut meddelas skall rekonstruktören beredas tillfälle att yttra sig.

Andra stycket har ändrats. Bestämmelsen motsvarar helt kommitténs förslag (se betänkandet s. 243 f. och s. 325 f.). Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Pågår företagsrekonstruktion, skall en borgenärs konkursansökan förklaras vilande om gäldenären begär det. Enligt andra stycket kan gäldenären dock försättas i konkurs om det finns särskilda skäl att anta att borgenärens rätt *allvarligt äventyras*. Som exempel kan nämnas att det kan antas att gäldenären under rekonstruktionen bedriver verksamheten på ett sådant sätt att en arbetstagare eller annan borgenär riskerar att få betydligt sämre betalt i en senare konkurs än vad som skulle bli fallet om gäldenären genast försattes i konkurs.

4 kap. Återvinning till konkursbo

1 § Återvinning till konkursbo får på begäran av boet ske i enlighet med vad som anges i detta kapitel.

Återvinning får dock inte ske av

1. betalning av
 - a) skatt eller avgift som avses i 1 kap. 1 eller 1 b § skattebetalningslagen (1997:483),
 - b) skatt enligt fordonsskattelagen (1988:327),
 - c) tull och
 - d) ränta på belopp som avses i a–c, om beloppet var förfallet till betalning,
2. betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt äktenskaps- eller föräldrabalken, om bidragsbeloppet var förfallet till betalning och den underhållsberättigade inte har gynnats på ett otillbörligt sätt.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs förslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts. I paragrafen hänvisas till i stort sett samma skatter och avgifter som hänvisningen till lagen om förmånsberättigade skatter avsåg. Ändringen har behandlats i avsnitt 6.1.

5 kap. Fordringar i konkurs

Ett konkursbos ansvar för lönefordringar

18 § *Om en arbetstagare fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet, ansvarar konkursboet för arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbetet från en månad efter konkursbeslutet.*

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs förslag. I paragrafen regleras uttryckligen konkursboets ansvar för lönefordringar vid fortsatt drift av konkursgäldenärens verksamhet (s.k. massaansvar). Regleringen i denna paragraf skall ses mot bakgrund av bestämmelsen i 12 § förmånsrättslagen om att fordringar på lön och annan ersättning för utfört arbete inte är förmånsberättigade efter en månad från konkursbeslutet. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Innebörden av bestämmelsen är att konkursboet – även om det inte inträder i anställningsavtalet – skall betala för den arbetskraft som används i verksamheten när arbetstagaren har sagts upp men fortsätter att arbeta under uppsägningstiden. Konkursboet ansvarar för sådana lönefordringar efter en månad från konkursbeslutet.

För att ansvar skall inträda krävs att arbetstagaren fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet, dvs. utför arbete. Det ligger i sakens natur att konkursförvaltaren måste ha accepterat att arbetstagaren fortsätter att arbeta. Konkursboet har en månad på sig att avgöra vilka arbetstagare som skall fortsätta arbeta och vilka som skall befrias från sina skyldigheter enligt anställningsavtalet. Oavsett när konkursboet fattar beslut i frågan, inträder ansvaret en månad efter konkursbeslutet.

Arbetstagaren har förmånsrätt för sina lönefordringar avseende tiden fram till en månad efter konkursbeslutet (12 § förmånsrättslagen). Krav på lön som belöper på tiden därefter skall, i enlighet med förevarande bestämmelse, riktas mot konkursboet om arbete utförs. Utförs inte arbete, är arbetstagarens anspråk på uppsägningsslön en oprioriterad fordran hos konkursgäldenären som dock i princip är lönegaranterad (se 7 § lönegarantilagen).

Bestämmelsen saknar betydelse för de fall där konkursboet inträder i anställningsavtalet.

11 kap. Utdelning

22 § Om utdelning eller efterutdelning har utfallit på ett *företagsinteckningsbrevs* belopp, skall förvaltaren anmäla detta till inskrivningsmyndigheten. Anmälan skall göras sedan beslutet att fastställa utdelningen eller efterutdelningen har vunnit laga kraft eller, i fall som avses i 21 §, när utbetalningen har ägt rum. Tillsammans med anmälningen skall förvaltaren sända in utdelningsförslaget eller någon annan handling som visar fördelningen.

När inteckningsborgenären lyfter betalning, skall detta antecknas på *inteckningsbrevet*.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har berörts i avsnitt 8.2.

12 kap. Ackord i konkurs m.m.

11 § Vid omröstning i ackordsfrågan får rösträtt utövas endast för bevakade fordringar. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar dock inte i omröstningen. En borgenär, som har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i omröstningen, såvida inte de övriga borgenärerna medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom i vilken borgenären har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

En svarande som med anledning av en återvinningstalan har fått eller kan få en fordran mot gäldenären, får utan bevakning delta med fordringen i omröstningen.

Innebär ackordsförslaget att borgenärer som inte har förmånsrätt skall få full betalning intill visst belopp, får rösträtt inte utövas för de fordringar som därigenom får full betalning.

Med borgenärer som har förmånsrätt likställs en borgenär som till säkerhet för sin fordran har gjort förbehåll om återtaganderätt.

Paragrafen motsvarar helt 12 kap. 11 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 309 f. och s. 329). Ändringar har gjorts i första och andra styckena.

Första stycket

I första stycket har hänvisningen till fordringsavtal utgått. Ändringen är en följd av att böter, viten och fordringar på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott är efterställda enligt lag vid konkurs (19 § förmånsrättslagen). Oavsett om grunden för ett efterställande är lag eller avtal, deltar en borgenär med en efterställd fordran inte i en omröstning i ackordsfrågan, såvida inte de övriga borgenärerna medger det. Frågan om efterställda fordringar har behandlats i avsnitt 6.3.

Andra stycket

I andra stycket har lagts till att en borgenär med förmånsrätt på grund av företagsinteckning deltar i en omröstning i ackordsfrågan med den del av fordringen som inte åtnjuter betalning på grund av förmånsrätten, dvs. till

den del fordringen överstiger värdet av säkerheten (jfr 3 kap. 3 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion). Ändringen är en följd av att den nya företagsinteckningen ger allmän förmånsrätt. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

21 § Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer, kända och okända, som har haft rätt att efter bevakning rösta om ackordsförslaget.

En borgenär, som har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 11 § hade rätt att rösta om ackordsförslaget tillgodoses fullt ut genom ackordet.

Den som har förmånsrätt i viss egendom *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur *egendom som omfattas av förmånsrätten*.

En borgenär har, utan hinder av ackordet, den rätt till kvittning som han kan ha enligt 5 kap. 15 och 16 §§.

Paragrafen motsvarar helt 12 kap. 21 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 329 f.). Ändringar har gjorts i andra och tredje styckena.

Andra stycket

I andra stycket har hänvisningen till fordringsavtal utgått. Ändringen är en följd av att böter, viten och fordringar på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott är efterställda enligt lag vid konkurs (se 19 § förmånsrättslagen och jfr 12 kap. 11 § första stycket i denna lag). Oavsett om ett efterställande är grundat på lag eller avtal, förlorar en borgenär med en efterställd fordran sin rätt till betalning, om inte alla andra borgenärer har fått fullt betalt vid ett ackord. Frågan om efterställda fordringar har behandlats i avsnitt 6.4.

Tredje stycket

I tredje stycket har lagts till att en borgenär med förmånsrätt på grund av företagsinteckning blir bunden av ett ackord i fråga om belopp som inte kan tas ut ur egendom som omfattas av förmånsrätten (jfr 12 kap. 11 § andra stycket i denna lag samt 3 kap. 3 § andra stycket och 8 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion). Ändringen är en följd av att den nya företagsinteckningen ger allmän förmånsrätt. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

14 kap. Konkurskostnader

18 § Av arvodet till förvaltaren eller sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 § skall, om det i boet finns egendom i vilken särskild förmånsrätt äger rum och i den mån det inverkar på de borgenärers rätt som inte har sådan förmånsrätt i egendomen eller på statens ansvar för konkurskostnaderna, den del som avser egendomen i fråga fastställas att betalas ur egendomens avkastning och köpeskilling.

Då särskild förmånsrätt äger rum i boet tillhörig egendom, får inte till skada för någon med samma eller bättre förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskilling betalas någon annan konkurskostnad än som har sagts i första stycket.

Med arvode som sägs i första stycket jämföras vid tillämpningen av denna paragraf konkursboets kostnader för vård och försäljning av egendomen i fråga.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.
3. I fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004.

Om en företagsinteckning har beviljats före den 1 januari 2004, skall äldre bestämmelser tillämpas fram till den 1 januari 2005. I så fall får av den aktuella egendomen betalas övriga konkurskostnader under de förutsättningar som följer av 14 kap. 18 § i dess äldre lydelse. Det följer av *punkten 2*. Detta följer den princip som gäller övergångsvis för företagshypoteket i andra lagar.

Om en ansökan om konkurs har kommit in före den 1 januari 2004, tillämpas alltid äldre bestämmelser i den konkursen. Det innebär bl.a. att 5 kap. 18 § om konkursbos ansvar för lönefordringar inte tillämpas. Det framgår av *punkten 3*.

14.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion

22 § Vad som i skattebrottslagen (1971:69) föreskrivs om skatt gäller även i fråga om avgift som avses i denna lag.

Avgift enligt denna lag omfattas även av lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs lagförslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts.

Ändringen skall egentligen göras i lag (2002:411) om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion som träder i kraft den 1 januari 2003. Eftersom propositionen om nya förmånsrättsregler är avsedd att lämnas till riksdagen efter detta datum, är ändringen här utformad i enlighet med hur den skall göras i propositionen.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

Enligt *punkten 1* träder lagen ikraft den 1 januari 2004.

I de fall staten har förmånsrätt för fordringar på skatter och allmänna avgifter enligt 11 § förmånsrättslagen i dess tidigare lydelse tillämpas 22 § lagen om miljöavgifter i dess äldre lydelse. Det följer av *punkten 2*. Övergångsbestämmelsen skall ses mot bakgrund av att staten har förmånsrätt för sådana fordringar vid konkurser som har beslutats på grund av en ansökan som har gjorts före den 1 januari 2004 (se *punkten 3* i övergångsbestämmelserna till förmånsrättslagen).

14.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:676) om skatt på ränta på skogskontomedel m.m.

15 § Skatt enligt denna lag kan inte bli föremål för betalningssäkring enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs lagförslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

Enligt *punkten 1* träder lagen ikraft den 1 januari 2004.

Angående *punkten 2* hänvisas till kommentaren till övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i lagen om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion (se avsnitt 14.10).

14.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

2 § En ansökan om *betalningsföreläggande* får avse åläggande för svaranden att betala en penningfordran som är förfallen till betalning, om förlikning är tillåten i saken.

Den som har en fordran som avses i första stycket, för vilken panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge har upplåtits skriftligen, kan i en ansökan om betalningsföreläggande begära att betalningen skall fastställas att utgå ur den egendom i vilken panträtten gäller. Så kan också den göra, som för fordringen har inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

42 § Har i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* svaranden inte i rätt tid bestritt ansökningen, skall kronofogdemyndigheten snarast meddela utslag i enlighet med ansökningen. Om svaranden har bestritt endast en del av ansökningen, skall utslag meddelas i enlighet med den obestridda delen av ansökningen.

I fall som avses i 2 § andra stycket skall i utslaget fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i den pantsatta egendomen i den omfattning som gäller enligt lag.

Paragrafen har ändrats till följd av ändringarna i 2 §.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004.

Om egendom besväras av en företagsinteckning som har beviljats före den 1 januari 2004, skall äldre bestämmelser tillämpas fram till den 1 januari 2005. I dessa fall gäller 2 § i dess äldre lydelse och det kan alltså begäras att betalning skall fastställas att utgå ur egendomen. Det följer av *punkten 2*.

14.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område

17 § Avgift enligt denna lag omfattas av lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs lagförslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts.

Ändringen skall egentligen göras i lag (2002:416) om ändring i koncessionsavgift på televisionens och radions område som träder i kraft den 1 januari 2003. Eftersom propositionen om nya förmånsrättsregler är avsedd att lämnas till riksdagen efter detta datum, är ändringen här utformad i enlighet med hur den skall göras i propositionen.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

Enligt *punkten 1* träder lagen ikraft den 1 januari 2004.

Angående *punkten 2* hänvisas till kommentaren till övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i lagen om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion (se avsnitt 14.10).

14.14 Förslaget till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497)

7 § Betalning enligt garantin lämnas för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Betalning enligt garantin lämnas också för fordran på uppsägningslön för tiden från en månad efter konkursbeslutet. Betalning lämnas dock inte till sådan arbetstagare som avses i 12 § sjätte stycket förmånsrättslagen.

Fordran på uppsägningslön omfattas av garantin längst för uppsägningstid som motsvarar uppsägningstid enligt 11 § lagen (1982:80) om anställningsskydd. Uppsägningslön för tid under vilken arbetstagaren inte utför arbete för annan och inte heller driver egen rörelse omfattas av garantin endast om arbetstagaren kan visa att han har anmält sig hos offentlig arbetsförmedling som arbetssökande. För uppsägningstid omfattar garantin endast lön eller ersättning som överstiger inkomst vilken arbetstagaren under den tid lönen eller ersättningen avser har haft av egen rörelse eller har förvärvat eller borde ha kunnat förvärva i en annan anställning. Vid bestämmande av i vilken utsträckning fordran på lön eller ersättning under uppsägningstid omfattas av garantin skall med samtidig inkomst i annan anställning jämföras aktivitetsstöd som lämnas till den som tar del av ett arbetsmarknadspolitiskt program, i den mån stödet avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagaren har blivit berättigad till stödet efter uppsägningen.

I vilken utsträckning fordran på lön eller pension får göras gällande i konkurs framgår av 5 kap. 2 § konkurslagen (1987:672).

Paragrafen motsvarar närmast 7 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 243 f. och s. 355 f.). Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Ändringarna innebär att ett nytt andra och tredje stycke har tillkommit. Det tidigare andra stycket har blivit ett nytt fjärde stycke.

Andra stycket

Betalning enligt lönegarantin lämnas också för fordran på uppsägningslön som belöper på tiden efter konkursbeslutet. En sådan fordran är inte förenad med förmånsrätt förutom under den första månaden efter beslutet om konkurs. Andra stycket avser den tid som har börjat belöpa efter en månad från konkursbeslutet. En fordran på uppsägningslön som belöper på tid dessförinnan är däremot förenad med såväl förmånsrätt som lönegaranti enligt huvudregeln, såvida inte avräkning skall ske enligt 12 § tredje stycket förmånsrättslagen (jfr 7 § första stycket i denna lag).

Den som enligt 12 § sjätte stycket förmånsrättslagen saknar förmånsrätt för sin lönefordran har inte rätt till lönegarantin. Undantaget gäller alltså den som själv eller tillsammans med nära anhöriga äger väsentlig andel av konkursföretaget och har ett betydande inflytande över verksamheten.

Tredje stycket

Det som anges i detta stycke medför ingen ändring i sak i förhållande till vad som har gällt tidigare. Hittills har bestämmelsen funnits i 12 § andra stycket förmånsrättslagen. Om det i kollektivavtal eller enskilda

anställningsavtal överenskommits en längre uppsägningstid än vad som skulle ha följt om den beräknats enligt 11 § lagen om anställningsskydd, gäller inte detta när lönegarantins omfattning avseende uppsägningslön skall fastställas. Av bestämmelsen framgår vidare att arbetstagaren endast har rätt till lönegaranti för uppsägningslön om han har anmält sig hos offentlig arbetsförmedling som arbetssökande. Det är arbetstagaren som skall visa att han har anmält sig.

I samma stycke finns också en särskild avräkningsregel för lönegaranti avseende uppsägningslön. För uppsägningstiden utbetalas garanti endast för sådan lön eller ersättning som överstiger inkomst som kunnat erhållas från annat håll. Avräkningsregeln aktualiseras av naturliga skäl inte när konkursboet inträder i anställningsavtalet och arbetstagaren fortsätter sin anställning eller när arbetstagaren visserligen är uppsagd men arbetar vidare i verksamheten och konkursboet skall betala lönefordringarna enligt 5 kap. 18 § konkurslagen. Lönegaranti lämnas inte i de fallen, utan konkursboet ansvarar för ersättningen till arbetstagaren.

9 § *Betalning enligt garantin lämnas för varje arbetstagare med ett belopp som motsvarar högst fyra gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. För fordran på lön eller annan ersättning gäller garantin för en sammanlagd anställningstid om högst åtta månader. Betalning för fordran som avser ersättning för särskilda kostnader lämnas framför annan fordran.*

Paragrafen motsvarar närmast 9 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 245 f. och s. 357 f.). Paragrafen innehåller bestämmelser som på olika sätt begränsar lönegarantin och som saknar motsvarighet för löneförmånsrätten (jfr dock 12 a § förmånsrättslagen). Övervägandena finns i avsnitt 7.4. Lönegarantin är maximerad till fyra prisbasbelopp och kan maximalt utgå för en tid om åtta anställningsmånader.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004.

Om en arbetsgivare har försatts i konkurs på grund av en ansökan som har gjorts före den 1 januari 2004, tillämpas äldre bestämmelser i fråga om fordringar på arbetsgivaren. Detta följer av *punkten 2*.

14.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

11 § *Säkerhet får bestå av pant, borgen eller företagsinteckning.*

Borgen skall ställas såsom för egen skuld. Om borgen ställs av två eller flera personer gemensamt skall den vara solidarisk.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

14.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift

8 § Vad som i skattebrottslagen (1971:69) föreskrivs om skatt gäller även i fråga om avgift som avses i denna lag.

Avgift enligt denna lag omfattas även av lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs lagförslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

Enligt *punkten 1* träder lagen ikraft den 1 januari 2004.

Angående *punkten 2* hänvisas till kommentaren till övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i lagen om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion (se avsnitt 14.10).

14.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

5 § Vad som i skattebrottslagen (1971:69) föreskrivs om skatt gäller även i fråga om avgift som avses i denna lag.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs förslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

Enligt *punkten 1* träder lagen ikraft den 1 januari 2004.

Angående *punkten 2* hänvisas till kommentaren till övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i lagen om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion (se avsnitt 14.10).

14.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:761) om inkomstskatteregler m.m. med anledning av ändrade bestämmelser om aktiekapitalets storlek

17 § Övertagaren svarar solidariskt med de personer, som enligt punkt 5 eller 6 av övergångsbestämmelserna till lagen (1994:802) om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385) svarar för bolagets förpliktelser, för sådana aktiebolagets skatter och avgifter som anges i 1 § *den upphävda* lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs förslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts.

För att undvika vissa retroaktiva effekter hänvisas det i lagtexten till ”den upphävda”. Bestämmelsen har utformats efter mönster av 22 § 3 mom. lagen (1941:416) om arvs- och gåvoskatt.

14.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion

3 kap. Offentligt ackord under företagsrekonstruktion

3 § I ackordsförhandling deltar endast borgenärer vilkas fordringar uppkommit före ansökan om företagsrekonstruktion. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar inte i förhandlingen. En borgenär som *vid konkurs skulle ha* rätt till betalning först efter övriga borgenärer deltar inte heller i förhandlingen om inte övriga borgenärer som deltar i förhandlingen medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han i förhandlingen i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning, eller understiger värdet av den egendom i vilken en borgenär har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

Innehåller ackordsförslaget en bestämmelse att borgenärer som inte har förmånsrätt skall få full betalning intill ett visst belopp, skall deras fordringar i ackordsförfarandet anses som förmånsberättigade i motsvarande mån.

En borgenär får delta i förhandlingen, även om hans fordran inte är förfallen till betalning eller den är beroende av särskilt villkor.

Med borgenärer som har förmånsrätt likställs en borgenär som till säkerhet för sin fordran har gjort förbehåll om återtaganderätt.

I paragrafen regleras vilka borgenärer som deltar vid offentligt ackord. En borgenär som har förmånsrätt för sin fordran deltar inte i ackordet. Paragrafen motsvarar helt 3 kap. 3 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 349 f.). Ändringar har gjorts i första och andra styckena. Det hänvisas till kommentaren till 12 kap. 11 § konkurslagen.

8 § Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer, såväl kända som okända, som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen.

En borgenär som *vid konkurs skulle ha* rätt till betalning först efter övriga borgenärer förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen tillgodoses fullt ut genom ackordet.

En borgenär med förmånsrätt i viss egendom *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur egendom som omfattas av förmånsrätten.

Paragrafen motsvarar närmast 3 kap. 8 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 309 f. och s. 350 f.). Ändringar har gjorts i andra och tredje styckena. Det hänvisas till kommentaren till 12 kap. 21 § konkurslagen.

14 § I den bouppteckning som avses i 10 § andra stycket skall tillgångarna tas upp till noggrant uppskattade värden. Om möjligt skall även lämnas specificerad uppgift om de värden som i bokföringshandlingarna har åsatts tillgångarna eller, när sådan värdering inte har gjorts, om anskaffningskostnaden. Bouppteckningen skall vidare innehålla uppgift om varje borgenärs namn och postadress.

Ränta på en borgenärs fordran skall inte beräknas längre än till dagen för ansökan om företagsrekonstruktion. Fordran i utländskt myntslag skall beräknas efter den kurs som gällde nämnda dag.

Har en borgenär förmånsrätt, skall det anges jämte grunden till det.

Förekommer anmärkning mot fordran eller bedöms värdet av egendom, vari en borgenär har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning*, understiga hans fordran, skall det anges.

Paragrafen motsvarar helt 14 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 291 f. och s. 351 f.). I paragrafens fjärde stycke har en följdändring gjorts till den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

16 § Om gäldenären eller en borgenär vill framställa anmärkning mot en fordran som skulle omfattas av ackordet, skall han göra det skriftligen hos rekonstruktören i så god tid som möjligt och i vart fall före omröstningen vid borgenärs-sammanträdet under ackordsförhandlingen.

Finner rekonstruktören anledning till anmärkning mot en fordran som skulle omfattas av ackordet eller framställer gäldenären eller en borgenär sådan anmärkning hos rekonstruktören, skall denne skyndsamt underrätta den borgenär vars fordran avses med anmärkningen. Detsamma gäller när *en borgenär har särskild förmånsrätt eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* och värdet av den egendom i vilken borgenären har sådan säkerhet bedöms understiga fordringen.

Paragrafen motsvarar närmast 16 § i kommitténs lagförslag (se betänkandet s. 291 f. och s. 352 f.). Paragrafen har ändrats till följd av den nya företagsinteckningen. Frågan har behandlats i avsnitt 8.2.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om en företagsrekonstruktion som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2004.

Om en företagsrekonstruktion har beslutats efter en ansökan som gjorts före den 1 januari 2004, skall äldre bestämmelser tillämpas. Detta följer av *punkten 2*.

14.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon

34 § Avgift enligt denna lag omfattas även av lagen (1978:880) om betalnings-säkring för skatter, tullar och avgifter.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs lagförslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

Enligt *punkten 1* träder lagen ikraft den 1 januari 2004.

Angående *punkten 2* hänvisas till kommentaren till övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i lagen om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion (se avsnitt 14.10).

14.21 Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

4 kap. Förfarandet

- 2 §** I fråga om avgift som avses i denna lag gäller vad som föreskrivs om skatt i
- skattebrottslagen (1971:69), och
 - lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

Paragrafen saknar motsvarighet i kommitténs lagförslag. I paragrafen har en ändring gjorts till följd av att lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. har upphävts.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall 11 § förmånsrättslagen (1970:979), i sin lydelse enligt lagen (1975:1248) om ändring i nämnda lag, tillämpas.

Enligt *punkten 1* träder lagen ikraft den 1 januari 2004.

Angående *punkten 2* hänvisas till kommentaren till övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i lagen om miljöavgift på utsläpp av kväveoxid vid energiproduktion (se avsnitt 14.10).

Nuvarande förmånsrättsordning

Den nuvarande förmånsrättsordningen innebär i huvudsak att – sedan annans (t. ex. kommittenters, avbetalningssäljares och leasegivares) egendom separerats och panthavare fått betalt ur pantsatt egendom (4 § förmånsrättslagen (1970:979, FRL)) samt konkursboets egna kostnader och skulder betalats (11 kap. 1 § och 14 kap. 18 § konkurslagen (1987:672, KL)) – tillgångarna i första hand går till betalning av borgenärs kostnad för gäldenärens försättning i konkurs och av kredit som givits under försök till företagsrekonstruktion (rekonstruktörens arvode och eventuella driftskrediter med rekonstruktörens samtycke), 10 § FRL, och till revisorsarvoden, 10 a § FRL. Därefter går resterande tillgångar till hyresfordringar för högst tre månader och till fordringar säkrade genom företagshypotek (5 § FRL). Dessa förmånsrätter gäller dock inte i all egendom; undantagna är bl a bank- och kassamedel, löpande skuldebrev, aktier och obligationer samt egendom som kan pantsättas genom registrering, som fastigheter och skepp (se 2 kap. 1 § lagen (1984:649) om företagshypotek (FHL)). Därefter går resterande tillgångar till statens fordringar på skatt och avgifter (11 § FRL). Sedan går resterande tillgångar till fordringar på lön som förfallit högst tre månader före konkursbeslutet eller som avser uppsägningslön motsvarande uppsägningslön enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) liksom till fordringar på semesterersättning för det löpande och föregående året, vare sig fordringen innehas av den anställda eller staten övertagit fordringen genom att utge lönegaranti (12 § FRL). Slutligen fördelas återstående tillgångar mellan övriga (s.k. oprioriterade) borgenärer i proportion till deras fordringar (18 § FRL). Vissa borgenärer kan dock vara efterställda enligt avtal med gäldenären, och sådana borgenärer får betalt endast om alla andra borgenärer fått full gottgörelse.

Vårt uppdrag

Vår huvuduppgift har varit att ta ställning till *dels* om statens förmånsrätt för skatter och avgifter bör slopas, *dels* om företagshypoteket bör ges en annan ställning än det har i dag *och dels* om arbetstagarnas löneskydd vid arbetsgivarens konkurs kan förbättras utan att statens kostnader för lönegarantin ökar. Vidare har vi haft till uppgift att analysera alternativa möjligheter till hur statens kostnader för lönegarantin kan minskas med 300 miljoner kronor och att lägga fram ett förslag om en sådan besparing. Dessutom har kommittén fått i uppdrag att överväga om gäldenären under företagsrekonstruktion bör ges en rätt att säga upp avtal i förtid.

Syftet med reformen

Vi har strävat efter att lämna förslag som skall leda till

- större tonvikt på företagens återbetalningsförmåga vid kreditgivning,
- bättre kredituppföljning,
- fortsatt effektiv kreditgivning till företagen i allmänhet,
- snabbare insolvensbehandling,
- ökad intressegemenskap mellan borgenärerna vid insolvens,
- upphörandet av planerade seriekonkurser,
- lika konkurrensförhållanden mellan konkursbon och andra företag,
- jämförbara villkor vid rekonstruktion utom och inom konkurs,
- förstärkt löneskydd vid konkurs och rekonstruktion,
- ökad likabehandling av olika borgenärer i konkurs och ökad utdelning till oprioriterade samt
- ett bättre netto för staten vid insolvens.

Våra huvudförslag

Kommitténs huvudförslag omfattar nya regler beträffande företagshypoteket, skatteförmånsrätten och löneskyddet i konkurs och kan sammanfattas på följande sätt.

- ù Förmånsrätten för hyror avskaffas.
- ù Företagshypoteket omvandlas till en allmän förmånsrätt, som gäller i hälften av all gäldenärens egendom sedan fordringar med bättre förmånsrätt fått fullt betalt (framför allt fordringar med panträtt och fordringar för lån under rekonstruktionsförsök). Företagshypotekslagen ersätts av en ny lag om företagsinteckning med betydligt enklare regler än den gamla lagen.
- ù Den del av en pant- eller företagsinteckningssäkrad fordran som inte skulle ha täckts av säkerheten vid en försäljning vid inledandet av en ackordsförhandling sätts efter värdering ned vid ackordsbeslutet, även om säkerheten inte sålts. Säkerhetshavaren kan således inte ställa sig utanför ett ackord med hela sin fordran och räkna med att den osäkrade delen blir amorterad innan säkerheten behöver realiseras.
- ù Vid konkurs finns förmånsrätt för lönefordringar som belöper på tiden före konkursbeslutet, dock högst tre månader före konkursansökan, och t.o.m. en vecka efter konkursbeslutet. Fristen kan förlängas om arbetsgivaren ej kunnat nås med en betalningsanmaning eller om tvist rått om lönen eller om fordringen beräknas på särskilt sätt. Förmånsrätten begränsas till tio basbelopp.
- ù Fordran på uppsägningslön saknar förmånsrätt. Utförs arbete åt konkursboet, får arbetstagaren en fordran hos konkursboet (massa-fordran) från och med den åttonde dagen efter konkursbeslutet.
- ù Den statliga lönegarantin skall omfatta inte bara fordringar med förmånsrätt utan också fordringar på uppsägningslön motsvarande uppsägningslön enligt LAS när den anställda inte arbetat åt konkursboet. Taket för lönegarantin höjs till fyra basbelopp (f.n. 145 600 kr), och maximitiden förlängs från sex till åtta månader.
- ù Lönegarantin utsträcks till att gälla också vid företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion (FrekL) i den mån lönegaranti hade utgått vid en konkurs. Det betyder att rekonstruk-

tionsgäldenären efter beslut av rekonstruktören kan låna medel ur lönegarantin till löner som intjänats högst tre månader före ansökan om företagsrekonstruktion t.o.m. en vecka efter beslutet om företagsrekonstruktion. Lönegaranti skall vidare utgå för uppsägningslöner åt anställda som inte arbetar under uppsägningstiden. Lånet med ränta skall återbetalas eller betryggande säkerhet för återbetalningen ställas innan förfarandet får avslutas. Annars skall företaget sättas i konkurs. Vid återbetalningen kan uppsägningslönen, som är oprioriterad, ha satts ned genom ett ackord. Detta påverkar självfallet inte arbetstagarens rätt till lönegaranti, vars syfte är att skydda arbetstagaren vid arbetsgivarens insolvens.

- ù Om en företagsrekonstruktion enligt FRekL övergår i konkurs skall lönegaranti som utbetalats under rekonstruktionen avräknas på lönegaranti i konkursen, vilket innebär att utfallet blir detsamma som om företaget gått i konkurs när ansökan gjordes om företagsrekonstruktion.
- ù Konkursboet och rekonstruktionsgäldenären skall således betala full lön för arbete som utförs under konkurs respektive företagsrekonstruktion enligt FRekL. Sådan lön kan inte finansieras genom lönegaranti, men arbetstagarens fordran skyddas av lönegaranti om konkursboet eller rekonstruktionsgäldenären senare går i konkurs.
- ù Förmånsrätten för skattefordringar och allmänna avgifter avskaffas. I samband därmed upphävs förbudet mot återvinning av sådana betalningar.
- ù Konkursbo skall vara skyldigt att betala arbetsgivaravgift endast när konkursboet utger ersättning för arbete som utförs åt konkursboet, således inte vid utdelning på lönefordran för tid under vilken arbetstagaren utfört arbete åt konkursgäldenären eller för uppsägningstid under vilken arbetstagaren inte utfört arbete åt boet. Utbetalning från lönegarantin skall inte heller medföra skyldighet att betala arbetsgivaravgift.

Reformvägarna

I föregående avsnitt har vi redogjort för vilka syften vi velat uppnå med en reform. I det följande beskriver vi kortfattat hur förslagen relateras till olika syften.

Större tonvikt på företagets återbetalningsförmåga vid kreditgivning och bättre kredituppföljning åstadkommes genom att företagshypoteket ersätts av företagsinteckning, som gäller i hälften av gäldenärens egendom, och avskaffande av skatteförmånsrätten. Samtidigt blir företagsinteckningens värde säkrare och lättare att förutse genom att förmånsrätten för hyra avskaffas och genom att hälften av *all* gäldenärens egendom, oavsett egendomslag, omfattas.

Snabbare insolvensbehandling åstadkommes genom halveringen av företagshypoteket och borttagande av skatteförmånsrätten samt genom att förmånsrätten för tre månaders intjänad lön anknyter till belöpanhetid i stället för förfallotid.

Upphörande av planerade seriekonkurser åstadkommes genom halveringen av företagshypoteket, vilket leder till att ägaren av ett bolag i

konkurs får svårt att övertyga banken om att låna ut medel till köp av inkråmet från konkursboet, eftersom banken inte längre får tillbaka hela lånet genom utdelning i konkursen.

Ökad intressegemenskap mellan borgenärerna vid insolvens åstadkommes genom halveringen av företagshypoteket och borttagande av skatteförmånsrätten.

Lika konkurrensförhållanden mellan konkursbon och andra företag åstadkommes genom att fortsatt drift i konkurs inte kan finansieras genom lönegaranti utan måste betalas av konkursboet som en massaskuld.

Jämförbara villkor vid rekonstruktion utom och inom konkurs åstadkommes genom att lönegaranti står till förfogande som finansieringskälla i samma utsträckning för gamla löner och uppsägningslöner, genom att också konkursbon måste utan lönegarantifinansiering betala för utfört arbete som en massaskuld och genom att uppsägningslöner blir oprioriterade och därmed nedsätts genom ackord. Den som finansierar ett ackord behöver därmed bara betala en del av uppsägningslönerna (medan den som köper inkråmet från ett konkursbo slipper betala alla löneskulder).

Förstärkt löneskydd vid konkurs och rekonstruktion åstadkommes främst genom höjningen av lönegarantins maximibelopp från 100 000 kr till fyra basbelopp (f.n. 145 600 kr) och genom förlängningen av maximitiden från sex till åtta månader. Fordringar som belöper på äldre tid än tre månader före konkursen kommer dock i de flesta fall att sakna förmånsrätt och lönegaranti. Dessutom införs ett tak för förmånsrätt vid tio basbelopp.

Ökad likabehandling av olika borgenärer vid konkurs och ökad utdelning till oprioriterade åstadkommes genom halveringen av företagshypoteket samt borttagande av hyresförmånsrätten och skatteförmånsrätten.

Ett bättre netto för staten vid insolvens åstadkommes genom halveringen av företagshypoteket, trots avskaffande av skatteförmånsrätten och förändringarna i löneskyddet.

Närmare om de olika huvudpunkterna

Förslagets huvudpunkter gäller således företagshypoteket, skatteförmånsrätten och löneskyddet vid arbetsgivarens insolvens. Även om förslagen bör ses sammantagna och reformens syften kan uppnås endast om alla förslag genomförs, har kommittén naturligtvis övervägt företagshypotekets ställning, skatteförmånsrättens avskaffande och löneskyddets utformning var för sig. I det följande presenteras dessa överväganden.

Skatteförmånsrätten

Skatteförmånsrätten har under de senaste decennierna blivit avskaffad i många länder utomlands. I Sverige lades ett sådant förslag för första gången fram av Lagberedningen i SOU 1970:75. Regeringen har dock hittills alltid motsatt sig avskaffandet. De åberopade skälen har varit att

staten inte kan avstå från att ge kredit eller fritt välja sina gäldenärer, att statens finanser skulle försämrast, att indrivningsklimatet skulle bli hårdare, att skattefordringarna i vissa fall avser medel som innehas för statens räkning och att skattemoralen skulle försämrast. Vid behandlingen av Insolvensutredningens förslag nöjde sig regeringen emellertid med att åberopa det ansträngda budgetläget som skäl för att inte då avskaffa skatteförmånsrätten.

Kommittén konstaterar att staten inte är ensam om att ofrivilligt ge kredit. Detsamma gäller skadeståndsborgenärer, särskilt sådana som inte alls haft något avtalsförhållande med gäldenären, men här finns ingen förmånsrätt. Skadeståndsborgenärer har inte heller statens möjlighet att göra företrädare för juridiska personer personligen betalningsansvariga.

Indrivningsklimatet kan enligt uppgifter som kommittén inhämtat inte bli nämnvärt hårdare. Säkerheter tas redan i dag vid anstånd, om säkerheter finns att tillgå.

Ca 2/3 av statens fordringar avser källskatter och moms. Ändock kan den skattskyldige i fråga om källskatt inte sägas inneha medel för statens räkning i högre grad än vad som gäller i andra skuldförhållanden, eftersom betalning sker med medel som den skattskyldige förvärvat utan någon koppling till källskatteskulden. Momsmedel mottas dock från början just för betalning av moms, men härvidlag märks att andra redovisningsborgenärer (t. ex. myndingar i förhållande till förmyndare) inte har någon förmånsrätt.

Antagandet, att skattemoralen skulle främjas genom en förmånsrätt för skatter, torde bygga på att skatteförmånsrätten grundar en allmän uppfattning om att staten i första hand skall bli tillgodosedd. Häremot kan invändas att staten tack vare förmånsrätten kan få betalt utan att den skattskyldige behöver betala in skatten. Skattemoralen främjas främst genom att ställföreträdaren kan drabbas av personligt betalningsansvar om staten inte får fullt betalt.

I ett remissyttrande från en skattemyndighet över tidigare förslag att avskaffa skatteförmånsrätten har vidare framhållits att ackord skulle försvåras om skatteförmånsrätten avskaffades. Synpunkten bygger antagligen på att man vid en ackordsförhandling, om skatteförmånsrätten försvann, dessutom måste övertyga staten om att avstå från en del av sin fordran. Emellertid blir ett ackord meningslöst, om endast en mindre del av fordringarna kan sättas ned; erforderlig finansiell lättnad uppnås inte. I praktiken brukar ett framgångsrikt ackord förutsätta att staten frivilligt deltar, fastän staten inte behöver det eftersom staten har förmånsrätt (jfr 3 kap. 3 och 8 §§ FRekL). Statens intresse av att hindra oseriös företagsamhet kan tillgodoses med andra medel, t. ex. genom röstningen om ackordet och genom näringsförbud. I Danmark, där skatteförmånsrätten varit avskaffad sedan 1960-talet, uppgav den högsta skattemyndigheten för kommittén att det endast i ett par fall förekommit att ackord fastställts mot statens bestridande.

Den återstående nöten att knäcka är således statens intresse av att konkursutdelningen förstärker statskassan. Kommittén anser argumentet vara utan tyngd, eftersom alla borgenärer kan åberopa samma skäl och konkursborgenärer inte bör ha något större ansvar än andra för statens finanser. Dessutom rör det sig om ganska lite pengar, relativt sett. Om vi bortser från konkurser beslutade i början av 1990-talet, då statens

utdelning som mest kom upp i 685 mkr (1996), märker vi att skatteutdelningen i konkurser normalt ligger på ca 200 miljoner kronor per år. Statens skatteintäkter uppgick 1997 till 945 miljarder kronor. En normalutdelning uppgår således till 0,02 % av skatteinkomsterna.

Kommittén föreslår att förmånsrätten för skatter och allmänna avgifter avskaffas. Staten kommer att fullt ut kompenseras genom att utdelningen på lönegarantiregressen och till oprioriterade ökar till följd av övriga förslag.

Eftersom likvida medel i dag är undantagna från företagshypotek och i allmänhet går till skattefordringar, infördes 1975 en regel om att betalning av förfallen skatt aldrig kan återvinnas till ett konkursbo (4 kap 1 § KL). Som en följd av förmånsrättens avskaffande föreslås undantaget avskaffat. Punktlig betalning av skatt kommer emellertid normalt att betraktas som en ordinär betalning och därför ändå vara omöjlig att återvinna utom när staten varit i ond tro om att betalaren var insolvent (4 kap. 5 och 10 §§ KL).

Kommittén diskuterar även i vad mån källskatt och arbetsgivaravgifter, som belöper på lön som utdelas i konkurs, skall vara en skuld för konkursboet (massaskuld). Kommitténs slutsats blir att konkursboet – liksom i dag (se RÅ 1958:58) – skall dra källskatt på den lön som utdelas, eftersom arbetstagaren är skyldig att betala skatt på den lön han mottar. Däremot bör konkursboet inte svara för arbetsgivaravgift belöpande på lön som betalats före konkursen eller belöpande på lön som är en konkursfordran och utdelas i konkursen. Fordran på arbetsgivaravgift bör i dessa fall anses ha villkorligt uppkommit samtidigt som lönefordringen, utan att vara en integrerad del av denna, och således utgöra en oprioriterad konkursfordran. Kommittén föreslår därför att en bestämmelse införs i lagen om sociala avgifter om att fordran på arbetsgivaravgifter i dessa fall är en konkursfordran (jfr däremot NJA 1997 s. 787 angående återföringsmoms). I konsekvens härmed bör länsstyrelserna inte längre vara skyldiga att erlagga arbetsgivaravgift på lönegaranti (vilket kan föranleda vissa omfördelningar av statsanslag).

Löneformånsrätten och lönegarantin

Kommittén har varit bunden av att om möjligt förbättra löneskyddet vid konkurs men samtidigt spara 300 mkr på lönegarantin per år. Detta motsvarar ungefär 50 % av vad som årligen utbetalades under 1980-talet. År 1992 nåddes maxbeloppet 5 mdkr, varefter utbetalningarna har sjunkit till drygt 1 mdkr per år. Inkomsterna uppgår samtidigt till ca 1,5 mdkr per år i arbetsgivaravgifter och konkursutdelning, varav merparten (1,2-1,5 mdkr) belöper på arbetsgivaravgifter.

Vidare har kommittén varit bunden av ett EG-direktiv (80/987/EEG), som ålägger Sverige att vid insolvens ge lönegaranti för tre månaders lön.

Kommittén har ansett det angeläget att de anställda, som normalt är socialt beroende av intjänad lön och som vid en svag arbetsmarknad inte kan rata vissa arbetsgivare och naturligtvis inte heller kan spara sin arbetskraft för senare leverans, har ett visst löneskydd vid arbetsgivarens insolvens. Kommittén har emellertid velat begränsa löneskyddet för

intjänad lön, så att arbetstagarnas anspråk bidrar till att insolvensbehandlingen kommer i gång tidigt och så att missbruk av lönegarantin motverkas. Vidare har det ansetts viktigt att fortsatt drift under betalningsinställelse eller i konkurs sker på samma villkor som företagets konkurrenter lever under, så att inte solventa företag konkurreras ut av insolventa. Slutligen har kommittén velat motverka att insolventa företag föredrar konkurs framför företagsrekonstruktion utom konkurs för att man därigenom lättare erhåller finansiering av fortsatt drift (genom lönegarantin). Valet bör i stället bestämmas av andra faktorer, som behovet av att behålla löpande avtal, av att bli kvitt de nuvarande ägarna och den nuvarande företagsledningen, av att undvika realisation till underpriser etc.

Konkret föreslår kommittén följande.

Lönegaranti skall kunna utnyttjas också vid rekonstruktion enligt FRekL. För att detta ej skall medföra ökade kostnader vid en efterföljande konkurs, skall rekonstruktionsgäldenären betala tillbaka utgiven lönegaranti eller ställa säkerhet för utbetalningen innan en företagsrekonstruktion kan hävas. Ett ackord kan dock minska statens krav på återbetalning. Övergår företagsrekonstruktionen utan glapp i konkurs, skall företagsrekonstruktionen och konkursen ses som en enhet och lönegaranti utgiven under företagsrekonstruktionen avräknas från vad som kan uppbäras under konkursen.

Lön belöpande på högst tre månader före ansökningen om konkurs eller företagsrekonstruktion skall åtnjuta såväl förmånsrätt som lönegaranti. Tidsmässigt innebär det en viss begränsning, eftersom det i dag är tillfyllest att lönefordringen förfallit senast tre månader före konkursansökningen (vilket gör att de anställda kan vänta inemot fyra månader med att begära arbetsgivaren i konkurs men ändå åtnjuta lönegaranti för all intjänad lön). Vissa ventiler skall dock finnas för fallen att arbetsgivaren ej kunnat nå med delgivning, lönefordringen varit föremål för tvist eller lönefordringen skall bestämmas efter särskild beräkningsgrund. Om konkurs föregåtts av ett försök till rekonstruktion enligt FRekL, skall som i dag fordringar för tiden före ansökan om företagsrekonstruktion – när det är förmånligare för arbetstagaren – ha förmånsrätt *i stället för* fordringar som har förfallit till betalning under motsvarande tid före konkursansökningen.

Därefter finns förmånsrätt och lönegaranti för lön fram till beslutet om företagsrekonstruktion eller konkurs samt under ytterligare en vecka. Det skall inte spela någon roll om arbetstagaren arbetat åt rekonstruktionsgäldenären eller konkursgäldenären/konkursboet under denna korta övergångstid.

Förmånsrätten för nu behandlade lönefordringar har liten betydelse för den anställde. I de flesta fall saknar konkursboet medel sedan fordringar med bättre förmånsrätt än löner fått betalt, varför lönegarantin är det centrala. Den anställde kan dock ha lönenivåer som gör att lönegarantins tak genombryts. I så fall kan han utnyttja sin förmånsrätt, när medel finns i boet, dock med en ny begränsning till tio basbelopp. I övrigt tjänar förmånsrätten ändamålet att öka utdelningen till staten när denna betalat ut lönegaranti och utövar regressrätt. Bl. a. kommitténs finansiella restriktioner har påkallat att förmånsrätten behålls i denna del.

Ifall arbete utförts åt rekonstruktionsgäldenären eller åt konkursboet senare än en vecka efter insolvensbehandlingsens början, skall lönefordringen sakna såväl förmånsrätt som lönegaranti. I stället skall lönefordringen betalas utan avkortning ur rörelsen, vilket innebär att den inte berörs av ett ackord¹ respektive att den utgör en massafordran. En bedömning får ske av varje arbetstagares insatser. Motsvarande massaansvar föreslås beträffande hyra för lokal som utnyttjas av konkursboet, oavsett om konkursboet inträtt i avtalet eller ej. Principen kan antagligen generaliseras till andra kontraktstyper (jfr NJA 1946 s. 122 och NJA 1993 s. 13).

För närvarande behöver turordningsreglerna i LAS inte iakttas när ett konkursbo utnyttjar anställda under uppsägningstiden. Eftersom det föreslagna massaansvaret har karaktären av ett obehörig vinstansvar och dess enda syfte är att hindra att ett konkursbo kan fortsätta driften på andra villkor än sina konkurrenter genom att utnyttja lönegarantin till anställda under uppsägning, med vilka konkursboet således inte slutit anställningsavtal, bör det nya massaansvaret inte leda till någon ny syn på turordningsreglernas tillämplighet.

Fordran på uppsägningslön är i förmånsrättshänseende inte lika angelägen som ovan behandlade lönefordringar, eftersom den anställde för denna tid i allmänhet åtnjuter arbetslöshetsersättning, låt vara med fem karensdagar och ett tak vid cirka 16 000 kronor per månad. Förmånsrätten för uppsägningslön föreslås därför avskaffad, vare sig uppsägningen sker under företagsrekonstruktion eller konkurs. Kommittén har diskuterat ett avskaffande även av lönegarantin för uppsägningslön, men en sådan lösning skulle inte överensstämja med direktivet att om möjligt förbättra löneskyddet vid konkurs. Därför föreslås att uppsägningslön motsvarande LAS åtnjuter lönegaranti, varefter staten emellertid får regressa utan åtnjutande av förmånsrätt och därmed kan bli underkastad ett ackord på uppsägningslönerna. Kommittén beräknar att denna lösning går att förverkliga inom de statsfinansiella restriktionerna.

Förmånsrätten för semesterersättning lämnas oförändrad.

Avgångsvederlag åtnjuter förmånsrätt och lönegaranti i den mån sådan rätt hade förelegat om den anställde i stället haft vanlig uppsägningslön. Det är ovisst om denna regeln tillgodoser de krav som ställs i ILO:s (International Labour Organisation's) konvention 1992 nr 173 om skydd för arbetstagares fordringar vid arbetsgivarens insolvens. Sverige bör därför inte heller nu ratificera konventionen.

Taket för lönegarantin höjs från 100 000 kr till fyra basbelopp. Den maximala tiden för lönegarantin utsträcks till åtta månader.

Företagshypoteket

Fastän regeringen i direktiven tänkte sig endast marginella ändringar av företagshypoteket, har i kommittén förts en diskussion om företagshypotekets fortsatta existens.

¹ För klarhets skull bör påpekas att inte heller lönefordringar belöpande på tiden före en företagsrekonstruktion berörs av ett ackord, eftersom sådana fordringar är förmånsberättigade.

Företagshypotek ger som ovan nämnts säkerhet i gäldenärens tillgångar med vissa undantag. Utom faller likvida medel, tillgångar som kan pantsättas genom registrering och finansiella instrument. Säkerheten skapas genom inteckning, som i engångsavgift kostar 1 % av inteckningsbeloppet, följt av överlämnande av ett företagshypoteksbrev till kreditgivaren.

Motiveringen till företagshypotekets existens är att säkerheten förmodas öka och förbilliga tillgången till kredit. I vad mån företagshypoteket faktiskt har denna effekt är svårt att belägga.

Statistik har inhämtats för att belysa i vilken utsträckning företagsinteckningar tas ut. Därvid framkommer att företagsinteckningar är ovanliga hos de minsta och nystartade företagen och hos tjänsteföretag, men förekommer i stor omfattning hos mindre och medelstora företag med tonvikt på tillverkning och handel, för att sedan åter förlora i betydelse hos de stora företagen. I vad mån inteckningarna faktiskt är belånade har inte kunnat utredas. Någon nämnvärd skillnad mellan olika kommunstorlekar finns inte.

Enligt 2 kap. 13 § bankrörelselagen får banker låna ut pengar endast om låntagaren bedöms ha förmåga att återbetala lånet; dessutom skall betryggande säkerhet tas om inte särskilda skäl föreligger. Kommittén har intervjuat bankföreträdare i Sverige, Danmark och Finland.

De svenska bankföreträdarna har uppgivit att företagshypoteket (fastän underlaget har ett begränsat belåningsvärde) har betydelse vid utlåning inom ett segment av företagen. Det kan i sammanhanget noteras att fordringar med företagshypotek i genomsnitt får ca 45 % utdelning i konkurs. Ett borttagande av företagshypoteket har påståtts få till följd att vissa krediter skulle falla bort och att andra säkerheter skulle begäras i ökad utsträckning.

I Danmark finns inget företagshypotek. Leverantörer har större möjligheter än i Sverige att få separationsrätt till varulager som får säljas vidare före betalning genom s. k. kreditkonsignation. Det danska Finansrådet (motsvarande Bankföreningen) har nyligen begärt en lagstiftning om företagshypotek av svensk modell även i Danmark. I skrivelsen till regeringen framhålls att syftet är att få tillgång till en enkel och billig säkerhet, medan det inte kan förväntas att kreditvolymen kommer att öka eller räntorna sänkas. Vid vår intervju framgick också att företagarna bjöd visst motstånd mot att ge andra säkerheter, som skulle avskära dem från rådigheten över tillgångarna (lagerpantsättning) eller kunna ge företaget dåligt rykte (factoring).

I Finland kan en näringsidkare upplåta företagsinteckning i 50 % av sin egendom. Beroende på bankernas inriktning uppgav de vid vår intervju att företagsinteckningen var en god kompletterande säkerhet respektive att dess totala avskaffande inte skulle spela någon roll. Några klagomål avseende omöjligheten att använda hela egendomsmassan som företagsinteckningsunderlag förmedlades inte.

I Norge finns en motsvarighet till det svenska företagshypoteket genom tre olika registerpanträtter, nämligen i driftslösöre, varulager och enkla fordringar (s. k. factoringpant). En kommitté ledd av Falkanger föreslog (NOU 1993:16, Etterkontroll av konkurslovgivningen) att registerpanträtten i varulager och enkla fordringar skulle avskaffas; belåningsgraden ansågs vara alltför låg (25–50 %); i stället ansågs

bankerna dammsuga företagen på säkerheter som inte hade någon större betydelse för kreditbeslutet. Förslaget torde ej leda till lagändring.²

Kommittén har vidare noterat att företagshypotek saknar motsvarighet i många länder (t ex Tyskland) och att bankerna där dessutom får finna sig i att varulager och kundfordringar vid konkurs i första hand går till leverantörer enligt regler om äganderättsförbehåll som är mer generösa än i Sverige.

Kommittén har inhämtat rättsekonomiska undersökningar från Karin Thorburn, Dartmouth College, USA, från Clas Bergström, Handelshögskolan i Stockholm och Stefan Sundgren, Svenska Handelshögskolan i Vasa, Finland, samt från Theodore Eisenberg, Cornell Law School, USA.

I kommitténs utvärdering av företagshypoteket har kommittén antagit att företagshypoteket har viss betydelse för kreditgivningen. När riskerna bedöms vara för stora, kan de inte kompenseras med ränta om företaget har endast normal lönsamhet. Utlåning till företag i Sverige är emellertid den mest lönsamma placeringen för svenska banker, och någonstans måste inlåningen förräntas. En övergång till andra säkerheter är inte enkel, eftersom anläggningstillgångar redan finansieras genom avbetalningsköp och leasing och eftersom en panträtt i varulager och kundfordringar kräver att näringsidkaren avhänder sig rådigheten (jfr de danska synpunkterna). I belysning av de utländska förhållandena har kommittén antagit att en begränsning av företagshypoteksunderlaget inte skulle påtagligt försämra kreditutbudet till företagen. Dessutom har det antagits att en begränsning skulle leda till att krediterna i ökad utsträckning styrs till företag med de bästa lönsamhetsutsikterna snarare än till dem som kan erbjuda det bästa säkerhetsunderlaget.

Kommittén har också ställt frågan om det är rimligt att den starkaste aktören, dvs den som genom alternativa placeringsmöjligheter har den bästa förhandlingspositionen, skall ges möjlighet att alltid inteckna nästan alla företags tillgångar, vare sig säkerheten varit nödvändig för kreditens tillkomst eller ej. Skatteborgenären (staten) och utomobligatoriska skadeståndsborgenärer kan inte förhandla om krediten, låt vara att staten i viss utsträckning betingat sig personligt betalningsansvar. Arbetstagare måste i stor utsträckning ta de arbeten som erbjuds (annars kan de ej få arbetslöshetsersättning), och de kan inte periodvis ransonera sin arbetskraft för att sedan arbeta desto mer. Också den kreditgivning som sker från leverantörer med begränsat kuranta varor är ofta blott skenbart frivillig, om leverantören skall bli av med varorna i tid. För att hindra denna övervältring av kreditrisken på aktörer som ofrivilligt ger sin kredit eller i vart fall har en sämre förhandlingsposition, kunde det övervägas att ge staten och de anställda bättre förmånsrätt än företagshypoteket och att införa generösare regler om äganderättsförbehåll. Nuläget är således inte givet. Kommittén har emellertid ansett att förmånsrättsordningen snarare bör rensas än kompliceras. Införandet av sakrättsligt giltiga äganderättsförbehåll i varor som köparen får förfoga

² Nyligen har framlagts propositionen Ot prp nr 26 (1998-99), i vilken varulagerpanten och factoringpanten inte föreslås avskaffad. Däremot föreslås andra ändringar beträffande konkurs och företagsrekonstruktion aktualiserade av Falkangerutredningen. Som exempel kan nämnas att "salgspant" skall vara utesluten i alla varor avsedda för vidareförsäljning och att panthavare skall bidra till konkursboets allmänna del med 5 % av pantvärdet.

över före betalningen till säljaren skulle medföra att varken den som har företagshypoteket eller säljaren kan lita på att varulagret finns att tillgå som säkerhet vid en konkurs.

När ett företag blir insolvent har företagshypoteket övervägande negativa effekter.

Förekomsten av en säkerhet kan medföra att säkerhetshavaren ej vidtar åtgärder förrän säkerheten blir hotad, och då är företaget ofta så kört i botten att en lyckad rekonstruktion är omöjlig. Även om vissa rekonstruktionsåtgärder har ett positivt nuvärde (chansen att de blir lönsamma överstiger risken för förlust), tenderar en säkerhetshavare att motsätta sig förslagen, därför att han vid framgång får nytta endast av en begränsad del av vinsten (skillnaden mellan säkerhetens nuvarande värde och lånefordringen) medan han vid dåligt utfall kan förlora desto mer (hela säkerhetens värde). Om säkerheten gäller bara i vissa tillgångsslag kompliceras bilden än mer. Det bästa vore om att alla borgenärer satt i samma båt, när en rekonstruktion diskuteras.

Seriekonkurser, vilka bygger på att ägaren av ett aktiebolag kan köpa ut bolagets inkråm efter att ha rullat lånet vidare till ett nytt bolag, förutsätter att den som givit krediten till konkursbolaget får hela köpeskillingen (motsvarande krediten) via ett företagshypotek. Fenomenet, som i olika sammanhang bekymrat lagstiftaren, skulle upphöra om företagshypoteket avskaffades eller väsentligt begränsades.

Ovanstående överväganden har medfört att somliga inom kommittén velat helt avskaffa företagshypoteket, medan andra ställt sig tvivlande till en inskränkning med hänsyn till kreditförsörjningen till mindre och medelstora företag, av vilka de flesta aldrig blir insolventa och föremål för rekonstruktion. Kommittén har emellertid också beaktat att en inskränkning av företagshypoteksunderlaget är nödvändig, om skatteförmånsrätten skall kunna avskaffas liksom löneförmånsrätten för uppsägningslöner, samtidigt som löneskyddet för de anställda förbättras och föreskrivna besparingar görs på statsbudgeten. Vissa har accepterat att nuvarande, för leverantörerna oförmånliga regler om äganderättsförbehåll behålls endast under villkor att företagshypoteket inskränks. Sammantaget har kommittén enat sig om att föreslå att företagsinteckning, som i Finland, skall belasta endast 50 % av gäldenärens egendom.³

Kommittén framlägger vissa följdförslag, ägnade att stärka den kvarvarande företagsinteckningen, så att den reella förändringen inte blir en halvering av värdet. Tanken är att företagsinteckningen, inom ramen för 50 %, skall vara en så tillförlitlig säkerhet som möjligt.

Det viktigaste förslaget härvidlag är att göra om företagsinteckningen till en allmän förmånsrätt i all näringsidkarens egendom. Härigenom kommer det inte att spela någon roll om näringsidkarens kundfordringar omvandlas till likvida medel just före en konkurs; behovet av att upprätta s. k. administrationskonton under en betalningsinställelse (se bl. a. NJA 1989 s. 705) upphör, liksom behovet att beräkna företagshypoteksunderlagets värde på konkursdagen när underlaget förädlats i fortsatt drift (NJA 1982 s. 900, Minitube). I den mån det finns övervärde på pantsatta fastigheter eller aktier kommer dessa att ingå i företagsintecknings-

³ Vissa ledamöter, sakkunniga och experter har dock avgivit särskilda yttranden.

underlaget. Vid en omräkning av utdelningen i alla företagskonkurser medför detta endast en marginell förbättring (2 %), men tillförlitligheten bör vara betydligt mer värd när krediten ges.

En följd av att företagsinteckningen görs om till en allmän förmånsrätt blir vidare att återvunnen egendom normalt ingår i inteckningsunderlaget; det är ju företagsinteckningshavarna som skadas om egendomen frångår gäldenären.

Det blir även möjligt att slopa förföljelserätten (2 kap. 2–4 §§ FHL), som är en komplicerad men bräcklig säkerhet. Förföljelserätten motiveras delvis med att företagshypotekshavaren i dag inte har säkerhet i betalning som näringsidkaren mottagit från förvärvaren av rörelsen, men på denna punkt föreslås reglerna som nämnts bli ändrade. Skulle betalningen vara för liten, kan själva överlåtelsen ibland återvinnas enligt 4 kap. 5 § KL.

Enligt nuvarande bestämmelser kan företagshypotek i vissa fall gå före lösöreköp enligt lagen (1845:50 s.1) om handel med lösöre, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva. Den möjligheten försvinner.

De ändrade reglerna föreslås framgå av en ny lag om företagsinteckning.

Ett annat förslag är att förmånsrätten för hyra slopas. Hyresfordringarna kommer, som i dag, ofta ändå att belasta företagsinteckningsunderlaget genom att hyresvärden erhållit bankgaranti, där regressfordringen säkrats genom företagsinteckning, men läget blir härigenom mer överblickbart för företagsinteckningshavaren.

Idag är det ofta svårt att förmå en företagshypotekshavare att medge att en del av hans fordran i realiteten är osäkrad och att denna del av fordringen därför bör sättas ned vid ett ackord. Företagshypotekshavaren hoppas ibland att övriga borgenärs nedsättning av sina fordringar skall vara tillräcklig för att gäldenären åter skall tillfriskna ekonomiskt eller att en del (den osäkrade delen) av hypotekshavarens fordran i vart fall skall hinna amorteras efter ett ackord innan det blir konkurs och säkerheten behöver tas i anspråk. För att hindra sådan snålskjuts föreslår kommittén att konkursdomstolen, liksom i Finland, skall få värdera företagsinteckningsunderlaget och förklara att en viss del av inteckningshavarens fordran är oprioriterad (inte bara i rösthänseende) och därmed underkastad ackordet.

Kommittén föreslår vidare att nya inteckningar inte skall kunna tas ut med regionala begränsningar eller begränsningar till verksamhet av viss art. Det praktiska behovet härav har visat sig vara litet.

De nya reglerna föreslås träda i kraft efter en övergångstid på ett och ett halvt år, under vilken företagshypotekshavare skall ha möjlighet att säga upp krediten och vid behov genomföra en konkurs enligt nuvarande regler.

Andra förslag

Kommittén föreslår att böter, viten och fordringar på grund av förverkande eller annan rättsverkan av brott åter blir efterställda genom lag.

Enligt 2 kap. 10 a § andra stycket KL kan företagsrekonstruktion enligt FRekL avbrytas och gäldenären sättas i konkurs om en borgenärs rätt äventyras av åtgärder vidtagna av gäldenären. Härvid tänker man särskilt på omvandling av företagshypoteksunderlag till kontanta medel. Denna risk kommer i framtiden att sakna betydelse. Kommittén anser emellertid att det bör införas en generell möjlighet att försätta gäldenären i konkurs, om det finns särskilda skäl att anta att en borgenärs rätt (jämfört med utfallet vid omedelbar konkurs) sätts i fara. En sådan regel finns exempelvis i den nya tyska Insolvenzordnung, som trätt i kraft den 1 januari 1999 (§ 251). 4 kap. 7 § 4 p FRekL tillgodoser inte alltid detta skyddsbehov.

Uppsägning av avtal

Kommittén har som nämnts också fått i uppdrag att pröva huruvida långvariga avtal skall kunna sägas upp vid företagsrekonstruktion. Kommittén har ännu inte slutfört sina överväganden rörande denna fråga utan kommer att redovisa detta uppdrag i ett slutbetänkande vid utgången av år 1999.

1 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurslagen (1987:672) att 2 kap. 10 a §, 4 kap. 1 § samt 12 kap. 11 och 21 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 a §

Om företagsrekonstruktion pågår enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion, skall en borgenärs ansökan om konkurs, ifall gäldenären begär det, förklaras vilande i avvaktan på att företagsrekonstruktionen upphör.

Finns det särskilda skäl att *befara* att *gäldenären vidtar eller underlåter att vidta en viss åtgärd och därigenom sätter* borgenärens rätt i *fara*, får dock rätten besluta att försätta gäldenären i konkurs. Innan ett sådant beslut meddelas skall rekonstruktören beredas tillfälle att yttra sig.

Finns det särskilda skäl att *anta* att borgenärens rätt *allvarligt äventyras*, får dock rätten besluta att försätta gäldenären i konkurs. Innan ett sådant beslut meddelas skall rekonstruktören beredas tillfälle att yttra sig.

Rätten skall besluta att försätta gäldenären i konkurs om gäldenären inte fullgör sina förpliktelser enligt 20 b § lönegarantilagen (1992:497).

4 kap.

1 §

Återvinning till konkursbo får på begäran av boet ske i enlighet med vad som anges i detta kapitel.

Återvinning får dock inte ske av

1. *betalning av skatt eller avgift som avses i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m., om fordringen var förfallen till betalning,*

2. *betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt äktenskaps- eller föräldrabalken, om bidragsbeloppet var förfallet till betalning och den underhållsberättigade inte har gynnats på ett otillbörligt sätt.*

Återvinning till konkursbo får på begäran av boet ske i enlighet med vad som anges i detta kapitel.

Återvinning får dock inte ske av betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt äktenskaps- eller föräldrabalken, om bidragsbeloppet var förfallet till betalning och den underhållsberättigade inte har gynnats på ett otillbörligt sätt.

Vid omröstning i ackordsfrågan får rösträtt utövas endast för bevakade fordringar. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar dock inte i omröstningen. En borgenär, som *enligt fordringsavtalet* har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i omröstningen, såvida inte de övriga borgenärerna medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom i vilken borgenären har särskild förmånsrätt hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

En svarande som med anledning av en återvinningstalan har fått eller kan få en fordran mot gäldenären, får utan bevakning delta med fordringen i omröstningen.

Innebär ackordsförslaget att borgenärer som inte har förmånsrätt skall få full betalning intill visst belopp, får rösträtt inte utövas för de fordringar som därigenom får full betalning.

Med borgenärer som har förmånsrätt likställs en borgenär som till säkerhet för sin fordran har gjort förbehåll om återtaganderätt.

Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer, kända och okända, som har haft rätt att efter bevakning rösta om ackordsförslaget.

En borgenär, som *enligt fordringsavtalet* har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 11 § hade rätt att rösta om ackordsförslaget tillgodoses fullt ut genom ackordet.

Den som har förmånsrätt i viss egendom är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur *egendomen*.

Vid omröstning i ackordsfrågan får rösträtt utövas endast för bevakade fordringar. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar dock inte i omröstningen. En borgenär, som har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i omröstningen, såvida inte de övriga borgenärerna medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom i vilken borgenären har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

En borgenär, som har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 11 § hade rätt att rösta om ackordsförslaget tillgodoses fullt ut genom ackordet.

Den som har förmånsrätt i viss egendom *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* är bunden av ackordet i fråga om

belopp som inte kan tas ut ur Bilaga 2
*egendom som omfattas av
förmånsrätten.*

En borgenär har, utan hinder av ackordet, den rätt till kvittning som han kan ha enligt 5 kap. 15 och 16 §§.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.
 2. Äldre föreskrifter om återvinning och ackord gäller fortfarande i fråga om en konkurs, i vilken konkursbeslutet har meddelats före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs i fråga om förmånsrättslagen (1970:979)
dels att 5 och 11 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 9, 12, 13 och 15 §§ skall ha följande lydelse,
dels att nya 11 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 12 a och 19 §§, av
följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 §

Särskilda förmånsrätter gäller inbördes efter paragrafernas följd och efter den i 4–7 §§ angivna numreringen.

Förmånsrätt enligt 4 § 3 har dock företräde framför förmånsrätt enligt 4 § 2 på grund av annan retentionsrätt än som avses i 3 kap. 39 § sjölagen (1994:1009).

Förmånsrätt enligt 4 § 3 har dock företräde framför förmånsrätt på grund av företagsinteckning, vilken har sökts samma dag som beslutet om utmätning meddelades eller senare, och framför förmånsrätt på grund av annan inteckning, vilken har sökts samma inskrivningsdag som ett ärende angående anteckning om utmätningen har tagits upp eller senare.

Utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom, om inte annat följer av 4 kap. 30 § andra stycket eller 7 kap. 13 § utsökningsbalken. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt om inte något annat följer av 7 kap. 14 eller 16 §§ utsökningsbalken. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.

11 §

*Allmän förmånsrätt följer där-
efter med företagsinteckning i
hälften av den egendom som
återstår sedan borgenärer med
bättre förmånsrätt fått fullt betalt*

12 §

Allmän förmånsrätt följer där-
efter med arbetstagares fordran på
lön eller annan ersättning på grund
av anställningen. Förmånsrätten
omfattar fordringar som har *för-
fallit till betalning* under de sista
sex månaderna av arbetstagarens

Allmän förmånsrätt följer där-
efter med arbetstagares fordran på
lön eller annan ersättning på grund
av anställningen. Förmånsrätten
omfattar fordringar som *belöper
på tiden före konkursbeslutet samt
under ytterligare sju dagar.* Ford-

anställningstid hos konkursgäldenären eller därefter. Fordringarna får inte ha *förfallit till betalning* tidigare än tre månader innan konkursansökningen kom in till tingsrätten. Har konkursen föregåtts av ett förfarande enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion och har konkursansökningen gjorts inom ett år från det att företagsrekonstruktionen upphörde, skall vid tillämpning av tredje meningen, om det är förmånligare för arbetstagaren, anses som om konkursansökningen hade gjorts då ansökningen om företagsrekonstruktionen skedde. I sådant fall skall det bortses från tiden mellan ansökningarna.

Fordran på uppsägningslön omfattas av förmånsrätt *längst för uppsägningsstid som beräknats enligt 11 § lagen (1982:80) om anställningsskydd*. Uppsägningslön för tid under vilken arbetstagaren inte utför arbete åt konkursgäldenären eller annan och inte heller driver egen rörelse, omfattas av förmånsrätt endast om arbetstagaren kan visa att han har anmält sig hos offentlig arbetsförmedling som arbetssökande. För uppsägningsstid omfattar förmånsrätten endast lön eller ersättning som överstiger inkomst vilken arbetstagaren under den tid lönen eller ersättningen avser har haft av egen rörelse eller har förvärvat eller borde ha kunnat förvärva i en annan anställning. Vid bestämmande av i vilken utsträckning fordran på lön eller ersättning under uppsägningsstid omfattas av förmånsrätt, skall med samtidig inkomst i annan anställning jämföras utbildningsbidrag

ringarna får inte ha *intjänats eller, om lönen eller ersättningen skall bestämmas efter särskild beräkningsgrund, inte ha förfallit till betalning* tidigare än tre månader innan konkursansökningen kom in till tingsrätten. *Tidsfristen i tredje meningen kan förlängas om arbetsgivaren avvikit eller på annat sätt hållit sig undan*. Har konkursen föregåtts av ett förfarande enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion och har konkursansökningen gjorts inom ett år från det att företagsrekonstruktionen upphörde, skall vid tillämpning av tredje meningen, om det är förmånligare för arbetstagaren, anses som om konkursansökningen hade gjorts då ansökningen om företagsrekonstruktionen skedde. I sådant fall skall det bortses från tiden mellan ansökningarna.

Fordran på lön under sju dagar efter konkursbeslutet omfattas av förmånsrätt oavsett om arbetstagaren under denna tid arbetat åt konkursboet, dock med avräkning för lön som förvärvats genom arbete åt annan.

som utgår av statsmedel vid arbetsmarknadsutbildning, i den mån bidraget avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagaren har blivit berättigad till bidrag efter uppsägningen.

Om en lönefordran som har förfallit tidigare än tre månader före konkursansökningen har varit föremål för tvist, omfattas den av förmånsrätt om talan har väckts eller förhandling som föreskrivs i kollektivavtal eller lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet har begärts inom fyra månader från förfallodagen och konkursansökningen har följt inom sex månader från det att tvisten slutligt har avgjorts.

Semesterlön och semesterersättning som är intjänad före konkursansökningen omfattas av förmånsrätt för vad som står inne för det löpande och det närmast föregående intjänandeåret.

Förmånsrätt följer med fordran på pension vilken tillkommer arbetstagare eller dennes efterlevande för högst sex månader före konkursansökningen och därpå följande sex månader. Förmånsrätten gäller även i fråga om pension, som intjänats hos föregående arbetsgivare, om gäldenären övertagit ansvaret för pensionen under de betingelser som anges i 23 och 26 §§ lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Om konkursgäldenären är näringsidkare, skall en arbetstagare som själv eller tillsammans med nära anförvanter senare än sex månader före konkursansökningen har ägt en väsentlig andel av företaget och som haft ett betydande inflytande över dess verksamhet inte ha förmånsrätt enligt denna paragraf för lön eller pension.

Om en lönefordran, som har intjänats tidigare än tre månader före konkursansökningen, har varit föremål för tvist, omfattas den av förmånsrätt om talan har väckts eller förhandling som föreskrivs i kollektivavtal eller lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet har begärts inom fyra månader från förfallodagen och konkursansökningen har följt inom två månader från det att tvisten slutligt har avgjorts.

12 a §

Förmånsrätt för lön eller annan ersättning på grund av anställningen gäller för varje arbetstagare med högst ett belopp som motsvarar tio gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Om konkursgäldenären är

näringsidkare, skall en arbetstagare som själv eller tillsammans med nära anförvanter senare än sex månader före konkursansökningsen har ägt en väsentlig andel av företaget och som haft ett betydande inflytande över dess verksamhet inte ha förmånsrätt för lön eller pension.

13 §

Allmän förmånsrätt följer därefter med fordran på framtida pension till arbetstagare, som är född år 1907 eller tidigare, eller dennes efterlevande. Därvid får dock intjänad del av utfäst pension icke antagas avse större årlig pension än som motsvarar basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Från det sålunda beräknade fordringsbeloppet skall i förekommande fall avdragas upplupen del av pension enligt allmän pensionsplan eller enligt privat pensionsförsäkring.

Förmånsrätt enligt första stycket gäller även fordran på framtida pension som intjänats hos föregående arbetsgivare, om gäldenären övertagit ansvaret för pensionsfordringen enligt vad som anges i 12 § femte stycket.

Om gäldenären är näringsidkare, äger 12 § sjätte stycket motsvarande tillämpning.

15 §

Särskild förmånsrätt har företräde framför allmän förmånsrätt. En fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 eller 10 a § tas dock, om det behövs, ut före fordringar med särskild förmånsrätt enligt 5 eller 8 § i annan lös egendom än tomträtt. Vad som tas ut på detta sätt skall, när det finns särskilda förmånsrätter i olika egendomsgrupper, fördelas på grupperna i förhållande till den köpeskilling som har erhållits för varje grupp.

Särskild förmånsrätt har företräde framför allmän förmånsrätt. En fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 eller 10 a § tas dock, om det behövs, ut före fordringar med särskild förmånsrätt enligt 8 § i annan lös egendom än tomträtt. Vad som tas ut på detta sätt skall, när det finns särskilda förmånsrätter i olika egendomsgrupper, fördelas på grupperna i förhållande till den köpeskilling som har erhållits för varje grupp.

19 §

Böter, viten och fordran på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott får vid konkurs utdelning efter andra fordringar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000, då lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. skall upphöra att gälla.

2. I fråga om förmånsrätt för fordringar i en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser fortfarande.

3. Om en näringsidkares egendom vid denna lags ikraftträdande omfattas av ett företagshypotek, gäller för tiden till den 1 januari 2002 eller den tidigare tidpunkt, då egendomen inte längre omfattas av företagshypoteket, äldre bestämmelser i fråga om förmånsrätt som följer med företagshypotek.

4. Skulle ändringarna i denna lag, om de tillämpades den 1 juli 2000, ha medfört att ett företagshypotek jämte övriga säkerheter inte längre hade utgjort betryggande säkerhet och ställer gäldenären inte inom en månad efter anmodan kompletterande säkerhet som borgenären skäligen kan åtnöjas med, får denne före den 1 januari 2002 säga upp den fordran för vilken företagshypoteket upplåtits till betalning inom sex månader utan hinder av att längre uppsägningstid kan ha avtalats eller uppsägning inte får ske. Har borgenären före den 1 januari 2002 väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för företagsinteckning, gäller äldre bestämmelser i fråga om förmånsrätt som följer med företagshypotek i en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som inkommit till rätten innan tre månader förflutit från det att domstolen skilt sig från målet ge-nom dom eller beslut som har vunnit laga kraft.

5. Om det i lag eller i en författning som har beslutats av regeringen hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag tillämpas i stället den nya föreskriften.

Härigenom föreskrivs följande

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Företagsinteckning beviljas med visst belopp i svenska kronor i all sökandens egendom. Bevis om inteckningen kallas företagsinteckningsbrev.

2 § Om ägaren av den egendom i vilken företagsinteckning beviljats överlämnat ett företagsinteckningsbrev till säkerhet för en fordran, som uppkommit när ägaren bedrev eller skulle börja bedriva näringsverksamhet, åtnjuter borgenären intill inteckningsbrevets belopp förmånsrätt enligt förmånsrättslagen (1970:979) till betalning för fordringen.

I den mån inteckningsbrevets belopp inte räcker till betalning har borgenären rätt att få betalt genom ett tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av inteckningsbrevets belopp jämte ränta på detta belopp från den dag då egendomen utmättes eller konkursansökan gjordes. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot ökat med fyra procentenheter.

Har flera inteckningsbrev överlämnats som säkerhet för fordran och har inteckningarna samma företrädesrätt eller gäller de omedelbart efter varandra, skall bestämmelserna i första stycket om inteckningsbrevets belopp avse inteckningsbrevens sammanlagda belopp.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om företagsinteckningsbrevet utgör säkerhet för honom i andra hand.

Förmånsrätt för företagsinteckningsbrev upphör om fordringen preskriberats eller inte har anmälts av borgenären efter kallelse på okända borgenärer.

3 § En företagsinteckning ger företräde i förhållande till annan företagsinteckning i den tidsföljd i vilken inteckningarna söks. Inteckningar som söks på samma inskrivningsdag ger lika rätt.

4 § Ett konkursbo har inte rätt att få företagsinteckning eller att upplåta förmånsrätt i företagsinteckningsbrev.

5 § Om borgenären har tillerkänts betalning i konkurs på grund av företagsinteckning, är företagsinteckningen utan verkan till ett belopp som motsvarar vad som har erhållits på företagsinteckningsbrevets belopp.

Inskrivningsregister och inskrivningsmyndighet

1 § Inskrivning enligt denna lag sker i ett särskilt inskrivningsregister (företagsinteckningsregistret). Detta förs med hjälp av automatisk databehandling.

2 § Ärenden om företagsinteckning eller annan införing i företagsinteckningsregistret på grund av föreskrift i denna lag eller annan författning (inskrivningsärenden) handläggs av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet. Regeringen bestämmer vilken myndighet som skall vara inskrivningsmyndighet.

Inskrivningsmyndigheten förestås av en inskrivningsdomare som skall vara lagfaren.

Handläggningen av inskrivningsärenden

3 § För behandlingen av inskrivningsärenden gäller bestämmelserna om tvistemål i rättegångsbalken i tillämpliga delar, i den mån inte något annat följer av denna lag.

Ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga.

4 § Inskrivningsärendena tas upp på en inskrivningsdag. Inskrivningsdag hålls till klockan tolv varje måndag, tisdag, onsdag, torsdag och fredag som inte är helgdag. Lika med helgdag anses midsommarafton, julafton och nyårsafton. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan besluta att en inskrivningsdag skall ställas in, om det finns särskilda skäl till det.

En ansökan eller anmälan som har kommit in efter klockan tolv en viss dag anses gjord på nästföljande inskrivningsdag.

5 § Hos inskrivningsmyndigheten förs dagbok över inskrivningsärendena. Handlingarna i sådana ärenden förs samman i akter.

Har sökanden eller någon annan lämnat en uppgift eller förklaring av betydelse för ärendets prövning eller har en särskild utredning gjorts i ärendet, skall detta antecknas i akten. I akten tas även upp förelägganden och andra beslut som inte skall föras in i företagsinteckningsregistret.

6 § Om det är nödvändigt för utredningen, får ett inskrivningsärende skjutas upp till en senare inskrivningsdag.

Om ett ärende skjuts upp, får sökanden föreläggas att lägga fram den utredning som behövs. Ansökningen får förklaras förfallen, om sökanden inte följer föreläggandet. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om detta.

Ett inskrivningsärende får vidare skjutas upp till en senare inskrivningsdag, om ärendet med hänsyn till beskaffenhet eller omfattning inte lämpligen kan prövas omedelbart. Ett ärende som har skjutits upp av denna anledning skall tas upp till prövning senast på femte inskrivningsdagen efter den inskrivningsdag då ansökningen gjordes.

7 § Beslut skall föras in i företagsinteckningsregistret om beslutet innebär att en ansökan i inskrivningsärende bifalls, avslås eller förklaras förfallen eller att ett ärende skjuts upp. Skälen för beslutet skall antecknas i akten eller i dagboken, om beslutet innebär att ansökningen inte bifalls.

Beslut som skall föras in i registret meddelas genom införandet och skall anses ha det innehåll som framgår av registret.

8 § Om ett beslut i inskrivningsärende har gått emot sökanden eller någon annan som har hörts i ärendet, skall denne genast underrättas om beslutet. I underrättelsen skall anges de skäl för beslutet som har antecknats i akten eller i dagboken och vad den som vill överklaga beslutet har att iaktta.

9 § Om ett inskrivningsärende enligt beslut av högre rätt skall tas upp till ny handläggning av inskrivningsmyndigheten, skall det ske utan dröjsmål efter det att beslutet har kommit myndigheten till handa.

Inteckningsansökan

10 § En ansökan om företagsinteckning skall innehålla uppgift om det belopp i svenskt mynt på vilket inteckningen skall lyda. Sökanden skall lämna styrkt uppgift om namn och person eller organisationsnummer. Är sökanden ett dödsbo skall den avlidnes personnummer anges.

11 § En ansökan om företagsinteckning skall avslås, om

1. bestämmelserna i 3 § andra stycket och 10 § inte har iakttagits,
2. sökanden är i konkurs eller försätts i konkurs den inskrivningsdag då inteckningen söks eller
3. en företagsinteckning som begränsats till näringsverksamhet av viss art eller visst giltighetsområde gäller i sökandens egendom.

12 § Om det inte finns något hinder skall företagsinteckning beviljas och företagsinteckningsbrev utfärdas på grund av inteckningen.

Bestämmelser om utfärdande av nytt företagsinteckningsbrev i stället för inteckningsbrev som har dödats finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

13 § En företagsinteckning som skulle medföra lika företrädesrätt som en annan företagsinteckning skall vid inskrivningen förklaras gälla efter den andra inteckningen, om sökanden begär det. En inteckning som sätts efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

Inteckningsåtgärder

14 § Ett företagsinteckningsbrev får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av inteckningsbrevets innehavare bytas

ut mot två eller flera nya inteckningsbrev (utbyte). I fråga om de nya inteckningsbrevens inbördes företrädesrätt gäller 13 §. Bilaga 2

15 § Företagsinteckningar som besvärar samma verksamhet och har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra får på ansökan av ägaren av den intecknade egendomen och efter medgivande av företagsinteckningsbrevens innehavare föras samman till en inteckning (sammanföring). Denna inteckning skall gälla med den förmånsrätt som tillkommer den av de i sammanföringen ingående inteckningarna som har sämsta rätt.

En inteckning som avses i första stycket skall förklaras gälla för ett lägre belopp än det som de sammanförda inteckningarna sammanlagt uppgår till, om sökanden begär det och inteckningsbrevens innehavare medger det.

16 § En företagsinteckning får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevets innehavare sättas ned efter en annan inteckning (nedsättning). En inteckning som sätts ned efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

17 § På ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevets innehavare får en företagsinteckning dödas (dödning).

Bestämmelser om dödning av inteckning när företagsinteckningsbrevet har förkommit finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

18 § I fall då medgivande krävs enligt 14–17 §§ skall inteckningsbrevet ges in till inskrivningsmyndigheten.

19 § På ansökan av den som innehar ett företagsinteckningsbrev skall innehavet antecknas i företagsinteckningsregistret. Föreläggande skall meddelas sökanden att visa upp hypoteksbrevet, om det finns anledning att anta att han inte innehar detta. Om någon annan redan är antecknad som innehavare, skall inskrivningsmyndigheten sedan det nya innehavet har antecknats föra av den tidigare anteckningen och underrätta den vars innehav var antecknat.

En anteckning om innehav skall avföras, om den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört.

Anteckning och rättelse i företagsinteckningsregistret

20 § I företagsinteckningsregistret skall antecknas när det har anmälts till inskrivningsmyndigheten att betalning vid konkurs har utfallit på ett företagsinteckningsbrevs belopp.

Det kan även i andra fall följa av lag eller annan författning att ett visst förhållande skall antecknas i registret.

En anteckning i registret skall avföras, om den uppenbarligen inte längre kan vara av betydelse.

21 § En införing i företagsinteckningsregistret skall rättas, om införingen innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av inskrivningsmyndighetens eller någon annans skrivfel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Det inbördes företrädet mellan inteckningar som berörs av en rättelse skall bestämmas efter vad som är skäligt, om rättelsen kan skada den vars egendom intecknats eller någon innehavare av företagsinteckningsbrev.

Tillfälle att yttra sig skall lämnas den vars rätt berörs, om han är känd, samt den myndighet som avses i 3 kap. 3 §.

En anteckning om ärendet skall göras i registret, om inte beslut meddelas samma dag som ärendet har tagits upp.

22 § Beslut i ärenden om rättelse meddelas genom införing i registret. Skälen för beslutet antecknas i akten eller i dagboken. I stället för bevis eller handling som har utfärdats i enlighet med den tidigare införingen skall en ny sådan handling utfärdas.

Den tidigare handlingen skall fordras in, göras obrukbar och behållas av inskrivningsmyndigheten. Den som innehar handlingen är skyldig att ge in den för detta ändamål. I föreläggande att fullgöra en sådan skyldighet får vite sättas ut. Vitet döms ut av inskrivningsmyndigheten.

Överklagande

23 § Ett beslut i inskrivningsärende får överklagas hos hovrätten. Skrivelsen skall ges in till inskrivningsmyndigheten.

Klagotiden i fråga om slutligt beslut är fyra veckor från den inskrivningsdag till vilken beslutet är att hänföra. Vid överklagande tillämpas i övrigt bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut.

Ett överklagande av ett beslut som har förts in i företagsinteckningsregistret, skall antecknas där. När det slutliga beslutet med anledning av överklagandet har vunnit laga kraft, skall beslutets innehåll antecknas.

24 § Beslut i ärenden om rättelse får överklagas även av den myndighet som avses i 3 kap. 3 §.

3 kap. Rätt till ersättning i vissa fall

1 § Om någon lider skada till följd av tekniskt fel i företagsinteckningsregistret eller i någon anordning som hos inskrivningsmyndigheten eller annan statlig myndighet är ansluten till registret, har han rätt till ersättning av staten.

Ersättningen skall efter skälighet sättas ned eller helt falla bort, om den skadelidande har medverkat till förlusten genom att utan skälig anledning underlåta att vidta åtgärd för att bevara sin rätt eller genom eget vållande på annat sätt.

2 § En rättsägare som avses i 4 kap. 22 § har rätt till ersättning av staten, om han lider skada till följd av ett beslut i ärende om rättelse. Ersättning utgår dock inte, om den skadelidande med hänsyn till felets beskaffenhet eller andra omständigheter borde ha insett att fel förekommit.

3 § Staten företräds i ärenden om ersättning enligt 1 eller 2 § av den myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Om den som enligt 1 eller 2 § är berättigad till ersättning av staten har haft rätt att kräva beloppet som skadestånd av någon annan, träder staten in i rätten mot denne.

Ersättning enligt 1 eller 2 § på grund av domstols dom betalas ut sedan domen har vunnit laga kraft.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Genom lagen om företagsinteckning upphävs, med de begränsningar som följer av denna lag, lagen (1984:649) om företagshypotek.

2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

3. Denna lag gäller även i fråga om företagsinteckningar som har meddelats eller sökts före ikraftträdandet av lagen om företagsinteckning. Vad som föreskrivs i denna lag i fråga om företagsinteckningar gäller även förlagsinteckningar och inteckningar i jordbruksinventarier.

4. I fråga om företagshypotek vid utmätning eller konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet av denna lag, gäller äldre bestämmelser.

5. En inteckning, som har beviljats eller sökts före ikraftträdandet av denna lag och som begränsats till näringsverksamhet av viss art, verksamheten på en eller flera fastigheter eller verksamhet som hänför sig till ett eller flera koncessionsområden, får på ansökan av näringsidkaren och efter medgivande av företagshypoteksbrevets innehavare utsträckas att gälla i all gäldenärens egendom. Om en sådan ansökan gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i denna lag angående ansökan om inteckning. Utsträckning får inte ske så att inteckningen i fråga om omfattningen avviker från en annan inteckning som är beviljad eller sökt i samma gäldenärs egendom.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion att 2 kap. 3 §, 3 kap. 3, 8, 14 och 16 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

En ansökan av gäldenären skall innehålla

1. en kortfattad redogörelse för gäldenärens ekonomi och orsakerna till betalningssvårigheterna

2. en borgenärsförteckning

3. en redogörelse för hur gäldenären avser att verksamheten skall bedrivas i fortsättningen och en uppgörelse nås med borgenärerna, och

4. ett förslag till rekonstruktör samt behövliga uppgifter om dennes lämplighet för uppdraget.

En ansökan av gäldenären skall innehålla

1. en kortfattad redogörelse för gäldenärens ekonomi och orsakerna till betalningssvårigheterna,

2. en borgenärsförteckning,

3. en redogörelse för hur gäldenären avser att verksamheten skall bedrivas i fortsättningen och en uppgörelse nås med borgenärerna,

4. *en uppgift om huruvida gäldenären anser att lönegaranti bör utgå under företagsrekonstruktionen, och*

5. ett förslag till rekonstruktör samt behövliga uppgifter om dennes lämplighet för uppdraget.

3 kap.

3 §

I ackordsförhandling deltar endast borgenärer vilkas fordringar uppkommit före ansökan om företagsrekonstruktion. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmansrätt deltar inte i förhandlingen. En borgenär som *enligt fordringsavtalet har* rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i förhandlingen om inte övriga borgenärer som deltar i förhandlingen medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmansrätt, deltar han i förhand-

I ackordsförhandling deltar endast borgenärer vilkas fordringar uppkommit före ansökan om företagsrekonstruktion. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmansrätt deltar inte i förhandlingen. En borgenär som *vid konkurs skulle ha* rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i förhandlingen om inte övriga borgenärer som deltar i förhandlingen medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmansrätt, deltar han i förhand-

lingen i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom i vilken en borgenär har särskild förmånsrätt hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

Innehåller ackordsförslaget en bestämmelse att borgenärer som inte har förmånsrätt skall få full betalning intill ett visst belopp, skall deras fordringar i ackordsförfarandet anses som förmånsberättigade i motsvarande mån.

En borgenär får delta i förhandlingen, även om hans fordran inte är förfallen till betalning eller den är beroende av särskilt villkor.

Med borgenärer som har förmånsrätt likställs en borgenär som till säkerhet för sin fordran har gjort förbehåll om återtaganderätt.

lingen i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning, eller understiger värdet av den egendom i vilken en borgenär har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* hans fordran, deltar han med återstående del av fordringen.

8 §

Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer, såväl kända som okända, som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen.

En borgenär som *enligt fordringsavtalet* har rätt till betalning först efter övriga borgenärer förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen tillgodoses fullt ut genom ackordet. En borgenär med förmånsrätt i viss egendom är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur egendomen.

En borgenär som *vid konkurs skulle ha* rätt till betalning först efter övriga borgenärer förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen tillgodoses fullt ut genom ackordet.

En borgenär med förmånsrätt i viss egendom *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* är bunden av ackordet i fråga om belopp som *enligt 16 § tredje stycket bedömts överstiga värdet av den egendom som omfattas av förmånsrätten.*

14 §

I den bouppteckning som avses i 10 § andra stycket skall tillgångarna tas upp till noggrant uppskattade värden. Om möjligt skall även lämnas specificerad uppgift om de värden som i bokföringshandlingarna har åsatts tillgångarna eller, när sådan värdering inte har gjorts, om anskaffningskostnaden. Bouppteckningen skall vidare innehålla uppgift om varje borgenärs namn och postadress.

Ränta på en borgenärs fordran skall inte beräknas längre än till dagen för ansökan om företagsrekonstruktion. Fordran i utländskt myntslag skall beräknas efter den kurs som gällde nämnda dag.

Har en borgenär förmånsrätt skall det anges jämte grunden till det.

Förekommer anmärkning mot fordran eller bedöms värdet av fordran eller bedöms värdet av

egendom, vari en borgenär har särskild förmånsrätt, understiga hans fordran, skall det anges.

egendom, vari en borgenär har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av förmånsrättsinteckning*, understiga hans fordran, skall det anges.

Bilaga 2

16 §

Om gäldenären eller en borgenär vill framställa anmärkning mot en fordran som skulle omfattas av ackordet, skall han göra det skriftligen hos rekonstruktören i så god tid som möjligt och i vart fall före omröstningen vid borgenärssammanträdet under ackordsförhandlingen.

Finner rekonstruktören anledning till anmärkning mot en fordran som skulle omfattas av ackordet eller framställer gäldenären eller en borgenär sådan anmärkning hos rekonstruktören, skall denne skyndsamt underrätta den borgenär vars fordran avses med anmärkningen. Detsamma gäller, när värdet av egendom vari borgenär har särskild förmånsrätt bedöms understiga fordringen.

Finner rekonstruktören anledning till anmärkning mot en fordran som skulle omfattas av ackordet eller framställer gäldenären eller en borgenär sådan anmärkning hos rekonstruktören, skall denne skyndsamt underrätta den borgenär vars fordran avses med anmärkningen. Detsamma gäller, när värdet av egendom vari borgenär har särskild förmånsrätt *eller förmånsrätt på grund av företagsinteckning* bedöms understiga fordringen. *I sådant fall skall rätten, på begäran av rekonstruktören, gäldenären eller annan borgenär, fastställa hur stor del av borgenärens fordran som skall anses överstiga egendomens värde.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i en företagsrekonstruktion som beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs i fråga om lönegarantilagen (1992:497)

dels att 1, 3, 7, 9 och 28 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 7 a, 20 a och 20 b §§, av följande lydelse,

dels att det skall införas en ny rubrik före 20 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För betalning av arbetstagares fordran hos en arbetsgivare som har försatts i konkurs i Sverige eller i ett annat nordiskt land svarar staten enligt denna lag (statlig lönegaranti).

För betalning av arbetstagares fordran hos en arbetsgivare, som har försatts i konkurs i Sverige eller i ett annat nordiskt land *eller beträffande vilken beslut fattats om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion*, svarar staten enligt denna lag (statlig lönegaranti).

3 §

Om arbetsgivaren tidigare har varit försatt i konkurs, betalas inte fordringar som har gjorts eller hade kunnat göras gällande i konkursen.

Om arbetsgivarens verksamhet var föremål för företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion när arbetsgivaren försattes i konkurs, skall lönegaranti som uppburits på grund av företagsrekonstruktionen avräknas från arbetstagarens rätt till betalning enligt garantin på grund av konkursen.

7 §

Betalning enligt garantin lämnas för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Vid konkurs lämnas betalning enligt garantin för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

I vilken utsträckning fordran på lön eller pension får göras gällande i konkurs framgår av 5 kap. 2 § konkurslagen (1987:672).

Vid företagsrekonstruktion

lämnas betalning efter särskilt beslut av rekonstruktören för sådan fordran på lön eller annan ersättning som skulle ha haft förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen om arbetsgivaren försatts i konkurs i stället för att beslut fattats om företagsrekonstruktion.

Betalning enligt garantin lämnas också för fordran på uppsägningslön som belöper på tiden efter konkursbeslutet eller beslutet om företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion. Betalning lämnas dock inte till sådan arbetstagarare som avses i 12 a § andra stycket förmånsrättslagen (1970:979).

Fordran på uppsägningslön omfattas av garantin längst för uppsägningstid som motsvarar uppsägningstid enligt 11 § lagen (1982:80) om anställningsskydd. Från fordran på uppsägningslön avräknas vad arbetstagararen uppburit eller kunnat uppbära i egen rörelse, förvärvat eller kunnat förvärva hos rekonstruktionsgäldenären, konkursboet eller annan och vad som uppburits som utbildningsbidrag som utgår av statsmedel vid arbetsmarknadsutbildning, i den mån bidraget avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagararen har blivit berättigad till bidrag efter uppsägningen. För rätt till betalning av uppsägningslön skall arbetstagararen kunna visa att han har anmält sig hos offentlig arbetsförmedling som arbetsökande.

7a§

Arbetstagararens rätt till betalning enligt garantin är oberoende av om hans fordran på grund av betalningen enligt garantin sätts ned genom ett ackord.

I vilken utsträckning fordran på

lön eller pension får göras gällande i konkurs framgår av 5 kap. 2 § konkurslagen (1987:672). Bilaga 2

9 §

För fordran med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) gäller garantin för varje arbetstagare med högst 100 000 kronor. Betalning för fordran som avser ersättning för särskilda kostnader utgår framför annan fordran.

För fordran på lön eller annan ersättning eller pension med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) gäller garantin för varje arbetstagare med högst ett belopp som motsvarar fyra gånger det vid tiden för konkursbeslutet eller beslutet om företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. För fordran på lön eller annan ersättning gäller garantin för en sammanlagd tidsperiod om högst åtta anställningsmånader. Betalning för fordran som avser ersättning för särskilda kostnader utgår framför annan fordran.

Företagsrekonstruktion

20 a §

Om lönegaranti utgår på grund av företagsrekonstruktion gäller 10, 16–20 samt 22–36 §§ i tillämpliga delar.

20 b §

Om betalning enligt garantin lämnats eller förväntas bli lämnad för fordran hos en arbetsgivare vars verksamhet är föremål för företagsrekonstruktion, skall arbetsgivaren betala eller ställa betryggande säkerhet för statens fordran till följd av betalningen jämte ränta uppgående till diskontot med tillägg av 2 % innan företagsrekonstruktionen upphör.

Rekonstruktören är skyldig att lämna erforderliga upplysningar till rätten angående lönegaranti på grund av företagsrekonstruktion.

I fråga om utbetalat garanti-belopp inträder staten i arbets-tagarens rätt mot konkurs-gäldenären. Utdelning i konkursen för arbetstagarens fordran som ersatts av garantin tillfaller staten intill detta belopp.

I fråga om utbetalat garanti-belopp inträder staten i arbets-tagarens rätt mot *rekonstruk-tionsgäldenären eller* konkurs-gäldenären. Utdelning i konkursen för arbetstagarens fordran som ersatts av garantin tillfaller staten intill detta belopp.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om en fordran hos en arbetsgivare som har försatts i konkurs eller beträffande vilken beslut fattats om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs i fråga om utsökningsbalken
dels att 8 kap. 13 § skall upphöra att gälla,
dels att 7 kap. 14 § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***7 kap.****14 §**

Vid utmätning av lön har följande fordringar i nämnd ordning företräde framför andra fordringsanspråk:

1. fordran som avser underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken samt fordran som avser återbetalningsskyldighet enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd,

2. konkursbos fordran på gäldenärens lön enligt 3 kap. 4 § konkurslagen (1987:672), om lönen innehållits under konkursen,

3. *fordran som avses i 2 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.*

Företrädesrätten enligt första stycket 1 gäller även sådant utländskt underhållsbidrag som får verkställas i Sverige, om bidragsfordringen vid verkställighetsstillfället inte är äldre än fem år.

Vid utmätning av lön har följande fordringar i nämnd ordning företräde framför andra fordringsanspråk:

1. fordran som avser underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken samt fordran som avser återbetalningsskyldighet enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd,

2. konkursbos fordran på gäldenärens lön enligt 3 kap. 4 § konkurslagen (1987:672), om lönen innehållits under konkursen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

2. Äldre föreskrifter om utmätning gäller fortfarande i fråga om en utmätning, i vilken utmättningsbeslutet har meddelats före ikraftträdandet.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. skall upphöra att gälla.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om en utmätning, i vilken utmättningsbeslutet har meddelats före ikraftträdandet.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1981:691) om socialavgifter att 1 kap. 2 § och 2 kap. 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Avgifterna utgörs av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Arbetsgivaravgifter skall betalas av den som är arbetsgivare och egenavgifter av den som är försäkrad enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och har inkomst av annat förvärvsarbete som avses i 3 kap. 2 eller 2 a § eller 11 kap. 3 § nämnda lag. Med inkomst av annat förvärvsarbete enligt 3 kap. 2 eller 2 a § lagen om allmän försäkring skall även likställas inkomst för eget arbete i form av andra skattepliktiga förmåner än pengar.

Vid tillämpning av denna lag skall, även om ett anställningsförhållande inte föreligger, den som utgett sådan ersättning som enligt bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket eller 11 kap. 2 § första stycket m, andra stycket och femte stycket lagen om allmän försäkring är att hänföra till inkomst av anställning anses som arbetsgivare. Med inkomst av anställning enligt 3 kap. 2 § lagen om allmän försäkring skall i denna lag likställas inkomst i form av andra skattepliktiga förmåner än pengar samt kostnadsersättning som inte enligt 8 kap. 19 eller 20 § skattebetalningslagen (1997:483) undantas vid beräkning av skatteavdrag. I fråga om skattepliktig intäkt av tjänst enligt kommunal-skattelagen (1928:370) i form av rabatt, bonus eller annan förmån som ges ut på grund av kundtrohet eller liknande, skall den som slutligt har stått för de kostnader som ligger till grund för förmånen, anses som arbetsgivare, om denne är någon annan än den som är skattskyldig för förmånen.

Vid tillämpning av denna lag skall, även om ett anställningsförhållande inte föreligger, den som utgett sådan ersättning som enligt bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket eller 11 kap. 2 § första stycket m, andra stycket och femte stycket lagen om allmän försäkring är att hänföra till inkomst av anställning anses som arbetsgivare. *Konkursbo skall dock anses som arbetsgivare endast till den del ersättningen avsett arbete som utförts åt konkursboet. I övrigt är arbetsgivaravgift, som belöper på lönefordran som uppkommit före konkurs, en konkursfordran.*

Med inkomst av anställning enligt 3 kap. 2 § lagen om allmän

försäkring skall i denna lag likställas inkomst i form av andra skattepliktiga förmåner än pengar samt kostnadsersättning som inte enligt 8 kap. 19 eller 20 § skattebetalningslagen (1997:483) undantas vid beräkning av skatteavdrag. I fråga om skattepliktig intäkt av tjänst enligt kommunalskattelagen (1928:370) i form av rabatt, bonus eller annan förmån som ges ut på grund av kundtrohet eller liknande, skall den som slutligt har stått för de kostnader som ligger till grund för förmånen, anses som arbetsgivare, om denne är någon annan än den som är skattskyldig för förmånen.

2 kap.

3 §

Underlag för beräkning av avgifterna är summan av vad arbetsgivaren under året har utgett som lön i pengar eller annan ersättning för utfört arbete eller eljest med anledning av tjänsten, dock inte pension, eller andra skattepliktiga förmåner eller, i fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring, annan ersättning för utfört arbete. Bidrag som avses i 11 kap. 2 § första stycket m) lagen om allmän försäkring likställs med lön. *Vidare likställs med lön garantibelopp enligt lönegarantilagen (1992:497).* Med lön likställs även kostnadsersättning som inte enligt 8 kap. 19 eller 20 § skattebetalningslagen (1997:483) undantas vid beräkning av skatteavdrag.

Med lön likställs också ersättning som en arbetsgivare utger till en allmän försäkringskassa som följd av bestämmelsen i 24 § första stycket lagen (1991:1047) om sjuklön.

Ersättning som avses i andra stycket skall anses som ersättning till arbetstagare vid tillämpning av 4 och 5 §§.

Underlag för beräkning av avgifterna är summan av vad arbetsgivaren under året har utgett som lön i pengar eller annan ersättning för utfört arbete eller eljest med anledning av tjänsten, dock inte pension, eller andra skattepliktiga förmåner eller, i fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring, annan ersättning för utfört arbete. Bidrag som avses i 11 kap. 2 § första stycket m) lagen om allmän försäkring likställs med lön. Med lön likställs även kostnadsersättning som inte enligt 8 kap. 19 eller 20 § skattebetalningslagen (1997:483) undantas vid beräkning av skatteavdrag.

Härigenom föreskrivs i fråga om jordabalken att 12 kap. 31 § jordabalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***12 kap.****31 §**

Om hyresgästen försätts i konkurs får konkursboet säga upp avtalet. Beträffande bostadslägenheter fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen.

Har lägenheten ej tillträtts när konkursen inträffar och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Inträffar i fråga om en lokal konkursen efter tillträdet och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet,

1. om inte sådan säkerhet ställs inom en månad efter anfordran,
2. om inte konkursboet inom samma tid förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden, eller
3. om inte, när hyresrätten får överlåtas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Sägs avtalet upp enligt första, andra eller tredje stycket, har hyresvärden rätt till ersättning för skada.

Även om konkursboet inte förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden, ansvarar konkursboet efter en övergångstid på sju dagar för hyra från konkursbeslutet till dess att konkursboet ställer lokalen till hyresvärdens förfogande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Riksbanken, Svea hovrätt, Kammarrätten i Jönköping, Malmö tingsrätt, Domstolsverket, Konkurrensverket, Riksrevisionsverket, Finansinspektionen, Riksskatteverket, Kronofogdemyndigheten i Stockholm, Kronofogdemyndigheten i Göteborg, Kronofogdemyndigheten i Malmö, Kronofogdemyndigheten i Eskilstuna, Kronofogdemyndigheten i Gävle, Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Kronofogdemyndigheten i Härnösand, Kronofogdemyndigheten i Umeå, Skattemyndigheten i Stockholm, Skattemyndigheten i Göteborg, Skattemyndigheten i Malmö, Skattemyndigheten i Örebro, Lantmäteriverket, Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet, Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet, Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), Stiftelsen Industrifonden, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Föreningen Sveriges Kronofogdar, Föreningen auktoriserade revisorer, Sveriges Redovisningskonsulters förbund (SRF), Stockholms handelskammare, Stiftelsen Ackordscentralen, Svenska bankföreningen, Fristående Sparbankers Riksförbund, Finansbolagens förening, Konkursförvaltarkollegiernas förening, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Industriförbund, Svensk Handel, Företagarnas Riksorganisation, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Kreditmannaföreningen, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Byggentreprenörerna, Sveriges Fastighetsägareförbund, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO), Svenska Inkassoföreningen, SBC Bostadsrätt och ILO-kommittén.

Sveriges Riksbank har inget att invända mot förslagen utom vad gäller förslaget om att begränsa företagshypoteket till 50 procent av underlaget. *Svea hovrätt* anser att framför allt förändringarna av företagshypoteket medför att hanteringen av obeståndssituationer förenklas och att förmånsrättsordningen blir enklare att överblicka och tillämpa. *Kammarrätten i Jönköping* framför inga synpunkter i sak utan begränsar sin granskning till hur betänkandets intentioner genomförs i föreslagen lagtext, varvid man lämnar några synpunkter i vissa enskildheter. *Malmö tingsrätt* tillstyrker i huvudsak förslagen men ifrågasätter om förslagen rörande löneförmånsrätten och lönegarantin verkligen bör genomföras med hänsyn till att regleringen blir lagtekniskt komplicerad. *Domstolsverket* har inget att invända i sak mot förslagen. *Riksrevisionsverket*, som avstyrker förslagen beträffande skatteförmånsrätten, anser emellertid att kommitténs förslag leder till en sammanhållen lösning där underbyggda avvägningar har gjorts mellan olika intressen men påpekar samtidigt att osäkerhet råder om förslagets effekter i vissa hänseenden. *Finansinspektionen* anser att kommittén inte på ett övertygande sätt har kunnat visa att slutsatserna beträffande företagshypoteket är korrekta och avstyrker förslaget i den delen och uttalar sig inte om förslagen i övrigt. *Riksskatteverket*, som avstyrker förslagen rörande skatteförmånsrätten, delar inte fullt ut kommitténs uppfattning att förslagen bör ses sammantagna utan anser att de olika förslagen efter vissa omarbetningar kan genomföras oberoende av varandra. *Kronofogdemyndigheten i Stockholm* anser att förslagen utgör en god helhetslösning. *Kronofogdemyndigheten i Malmö* ifrågasätter på vissa punkter om förslagen verkligen kommer att gynna rekonstruktion framför konkurs. *Kronofogdemyndigheten i Eskilstuna* tillstyrker huvuddragen i betänkandet men ifrågasätter om inte återvinningsförbudet beträffande betalda skatter bör behållas. *Kronofogdemyndigheten i Jönköping* anser bl.a. att förslagen ger avsevärda möjligheter till skatteundandragande, att förslagen inte rimmar väl med den förenkling av uppbördssystemet som nyligen genomförts och att förslagen sammantagna ökar statens uppbördsförluster mer än vad kommittén beräknat. *Kronofogdemyndigheten i Gävle* tillstyrker förslagen med undantag för förslaget att avskaffa skatteförmånsrätten och förslaget att upphäva återvinningsförbudet beträffande betald skatt. *Kronofogdemyndigheten i Härnösand* tillstyrker förslagen i dess helhet men påpekar behov av ytterligare överväganden i vissa delar. *Kronofogdemyndigheten i Umeå* tillstyrker i stort sett förslagen och påpekar att de negativa konsekvenser staten får vidkännas mer än väl uppvägs av de fördelar förslagen innebär ur en samhällsekonomisk synvinkel. *Skattemyndigheten i Stockholm* anser att kommittén inte har gjort den grundliga analys av effekterna av ett avskaffande av skatteförmånsrätten som regeringen beställde i sina direktiv och avstyrker förslaget. Myndigheten hävdar också att skatteförmånsrätten skapar möjligheter för staten att delta i rekonstruktioner. *Skattemyndigheten i Göteborg* avstyrker förslagen som rör skatteförmånsrätten. *Skattemyndigheten i Malmö* framhåller att förslagen i sin helhet innehåller positiva effekter men att dessa

inte uppväger de nackdelar ett avskaffande av skatteförmånsrätten kommer att medföra. *Skattemyndigheten i Örebro* anser att kommittén dels har en svag argumentation för avskaffandet av skatteförmånsrätten och återvinningsförbudet, dels borde ha lagt mer av sina resurser på beräkning av kostnaderna för förslagen. De fyra nu nämnda skattemyndigheterna uttalar sig knappast alls över de förslag som inte rör skatteförmånsrätten. *Lantmäteriverket*, som inte alls uttalar sig i sak, påminner om betydelsen av att man i det fortsatta beredningsarbetet beaktar det arbete som pågår vad gäller registersystem m.m. för företagsinteckning. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att förslaget om att avskaffa skatteförmånsrätten har en sådan tyngd att det bör genomföras oavsett om övriga förslag kommer att vinna gehör. Även övriga förslag tillstyrks med undantag för förslagen rörande löneförmånsrätten och lönegarantin som fakultetsnämnden anser leder till att regelverket blir alltför komplicerat. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* anser att kommitténs olika förslag är beroende av varandra och att det därför inte är meningsfullt att kritisera enskildheter utan att samtidigt föreslå följdändringar i alla övriga delar. Fakultetsnämnden anser att förslagen bör genomföras i sin helhet. *Närings- och teknikutvecklingsverket*, numera verket för Näringslivsutveckling, (NUTEK) ställer sig positivt till förslagen i det avseendet att det kan innebära att rekonstruktion väljs i större utsträckning men hyser oro över små och medelstora företags möjligheter att få sina kapitalbehov lösta. *Stiftelsen Industrifonden* avstår helt från att yttra sig. *Sveriges advokatsamfund* instämmer i kommitténs förslag med undantag för förslagen om att förändra företagshypoteket. *Sveriges Domareförbund* anser att förslaget om att slopa skatteförmånsrätten är så angeläget att det bör genomföras även om övriga förslag inte genomförs. Förbundet anser vidare att övergångsbestämmelsen i punkt 4 i förslaget till ny lag om företagsinteckning (en kreditgivare skall i vissa fall ha rätt att säga upp en kredit i förtid) är ett mycket ingripande förslag som måste analyseras ytterligare. *Föreningen Sveriges kronofogdar* anmärker att förslagen har stor betydelse för föreningens medlemmar och att samtliga dessa därför beretts tillfälle att yttra sig. Föreningens huvudintryck av betänkandet är positivt, främst för att det strävar efter att tillgodose likabehandlingsprincipen. Föreningen anmärker vidare att stora utbildningsinsatser krävs om förslagen genomförs, varför ett ikraftträdande inte bör komma i fråga tidigare än sex månader efter riksdagens beslut. *Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR)* avstår helt och hållet från att yttra sig. *Sveriges Redovisningskonsulters Riksförbund (SRF)* avstår i huvudsak från att yttra sig men framför att förändringar av företagshypoteket bör ske med stor varsamhet med tanke på effekterna för småföretag. Förbundet begär dessutom att frågan om förmånsrätt för upprättande av räkenskapsmaterial berörs närmare i den fortsatta beredningen. *Stockholms handelskammare* tillstyrker förslagen som rör skatteförmånsrätten och yttrar sig inte i övriga delar. *Stiftelsen Ackordscentralen* ser positivt på att förmånsrättslagstiftningen genom förslaget utgör ett sammanhållet väl förankrat system och att de goda intentioner kommittén har haft kan gå om intet om inte förslagen genomförs i sin helhet. *Svenska Bankföreningen* avstyrker förslagen rörande företagshypoteket med undantag för förslaget att omvandla företagshypoteket till allmän

förmånsrätt och framhåller att sparkravet i kommitténs direktiv i hög grad bidragit till en lösning som försämrar möjligheterna för särskilt små och medelstora företag att erhålla krediter. Föreningen noterar också att direktiven föreskriver att utgångspunkten för kommitténs genomgång skall vara att företagshypoteket som säkerhetsform skall finnas kvar med väsentligen det innehåll som säkerheten har i dag och ifrågasätter om inte kommittén gått utanför direktiven. Föreningen menar också att sparkravet numera knappast kan motiveras med hänvisning till statsfinansiella skäl. Föreningen uttalar sig inte om förslagen rörande skatte- och löneförmånsrätten. *Fristående Sparbankers Riksförbund (FSR)* har synpunkter som motsvarar Svenska Bankföreningens. *Finansbolagens förening* och *Svenska Inkassoföreningen* anser att kommitténs samtliga förslag är välgrundade och tillstyrker dem. *Konkursförvaltarkollegiernas förening* tillstyrker kommitténs förslag med undantag för vissa av förslagen rörande löneförmånsrätten och lönegarantin. *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* avstår helt och hållet från att yttra sig. *Sveriges Industriförbund*, numera *Föreningen Svenskt Näringsliv*, tillstyrker förslagen beträffande skatte- och löneförmånsrätten men avstyrker förslagen rörande företagshypoteket och förslaget om att avskaffa förmånsrätten för hyres- och arrendefordringar. *Industriförbundet* anser att skatteförmånsrätten bör avskaffas även om förslaget beträffande företagshypoteket inte genomförs. *Svensk Handel* känner en viss tveksamhet inför konsekvenserna rörande de föreslagna förändringarna beträffande företagshypoteket men anser att övervägande skäl talar för att förslaget genomförs. I övrigt avstår man från att yttra sig. *Företagarnas Riksorganisation (FR)* är positiv till förslagen i sin helhet och anser att kommittén har presenterat en heltäckande lösning där de olika delförslagen är avvägda mot varandra samt framhåller att det är viktigt att förslagen ses just som en helhet och att de olika delförslagen inte behandlas separat. Organisationen påpekar också att sparkravet i direktiven saknar grund och att dessa pengar i stället skulle kunna användas till att förstärka företagshypoteket. *Lantbrukarnas Riksförbund* noterar att det sparkrav som ställts upp i direktiven har styrt och begränsat kommitténs förslag och avstyrker förslagen rörande företagshypoteket. *Svenska Kreditmannaföreningen i Stockholm* anser att kommitténs förslag är genomförbara oberoende av varandra men att reformens syfte bättre uppnås om förslagen i sin helhet genomförs. *Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF)*, numera *Föreningen Svenskt Näringsliv*, motsätter sig förslaget om att ersätta företagshypoteket med en i princip helt ny säkerhet men tillstyrker förslagen rörande skatteförmånsrätten och har inget att invända mot förslagen rörande löneförmånsrätten och lönegarantin, även om man anser att kommittén borde ha tagit steget fullt ut och avskaffat lönegarantin för uppsägningslön. *Landsorganisation i Sverige (LO)* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* är mycket kritiska till förslagen rörande löneförmånsrätten och lönegarantin. De riktar också allvarlig kritik mot sparkravet i direktiven, som LO betecknar som konfiskatoriskt. *Byggtreprenörerna* avstyrker förslagen rörande företagshypoteket. I övrigt uttalar man sig inte. *Sveriges Fastighetsägarförbund*, *Sveriges Allmännyttiga bostadsföretag (SABO)* och *SBC Bostadsrätt* uttalar sig

inte i denna del. *ILO-kommittén* uttalar sig endast beträffande frågan om svensk ratificering av ILO-konventionen (nr 173) om skydd för arbetstagares fordran i händelse av arbetsgivarens konkurs.

Som ett led i beredningen av lagstiftningsärendet inbjöd Justitiedepartementet vissa av remissinstanserna till ett remissmöte, varvid särskilt fokuserades på frågan om kommitténs förslag måste eller bör ses som odelbart. Svenska Bankföreningen anförde att de goda inslagen i betänkandet inte vägs upp av försämringen av företagshypotekets ställning. Bland annat framhölls av föreningen att företagshypoteket har en avgörande betydelse för att kunna finansiera en ackordslikvid, att hypotekets styrka är att man slipper kräva tilläggs-säkerheter och att hypoteket har stor betydelse även för tjänsteföretag genom att hypoteket gäller i kundfordringar och att hypotekssäkerheten alltså inte är knuten enbart till "en gammal" industriekonomi. LO och TCO menade bl.a. att själva utgångspunkten om likabehandling av borgenärerna i en insolvenssituation är felaktig. Staten som skatteborgenär, löneborgenärerna och bankerna har alla ett berättigat anspråk på positiv särbehandling. Föreningen Sveriges Kronofogdar och Finansbolagens förening underströk förtjänsterna med kommitténs förslag i det att det leder till ökad likabehandling mellan borgenärerna. ALMI Företagspartner gjorde gällande att förslaget rörande företagshypoteket på ett mycket allvarligt sätt försämrar kreditförsörjningen till små och medelstora företag. Svenska Kreditmannaföreningen var däremot mycket positiv till kommitténs förslag. Sveriges Industriförbund och SAF (numera tillsammans Föreningen Svenskt Näringsliv) framhöll att paketet inte behöver ses som just ett paket. Såväl Sveriges Industriförbund som Företagarnas Riksorganisation fann vid en helhetsbedömning att fördelarna med kommitténs förslag överväger nackdelarna. Konkursförvaltarkollegiernas förening ansåg att paketet bör genomföras och fäste sig särskilt vid att det gynnar rekonstruktion framför konkurs, inte minst genom förslagen rörande lönegarantin. Sveriges advokatsamfund ansåg att farhågorna för kreditförsörjningen är så allvarliga att paketet inte bör genomföras. Stiftelsen Ackordscentralen angav att en av de större förtjänsterna med kommitténs förslag är det tvingar bankerna att mer fokusera på en presumtiv kredittagares återbetalningsförmåga.

Hälften av de instanser som yttrade sig vid mötet var för ett genomförande av kommitténs paketlösning. Den andra hälften var emot.